

JSSRA

ISSN 3027-8279 (Online)

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์

SOCIAL SCIENCES RESEARCH AND ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2568
Volume No. September - December 2025

**SOCIAL
SCIENCES
RESEARCH AND
ACADEMIC JOURNAL**

วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (<http://tci.trf.or.th>) และได้รับการรับรองจาก สมศ. แล้ว
วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ตีพิมพ์และเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัย เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้และวิชาการด้านสังคมศาสตร์ โดยมุ่งเน้นงานวิจัยและบทความวิชาการในสาขาศึกษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ พัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการ จากสถาบันอุดมศึกษา องค์กรต่าง ๆ รวมทั้งนักวิชาการอิสระ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีผลงาน ทางวิชาการที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

เจ้าของ

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 398 หมู่ที่ 3 ตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี

จังหวัดนครสวรรค์ 60130 โทรศัพท์ 0-5621-9100-29 ต่อ 1211 โทรสาร 0-5688-2523 Mobile 09-7924-5216

<http://apr.nsrv.ac.th/>

วารสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

ที่ปรึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ที่ปรึกษาด้านวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัฒนา หอมบุปผา

สาขาวิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาภัสร์ สนธิรักษ์

สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทศิริลา

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.วิรุณศิริ ใจมา

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุวัติ ภูณแก้ว

สาขาวิชาการทดสอบและวัดผลการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา

สาขาวิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษมี งามมีศรี

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายทิพย์ ยะฟู

สาขาวิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา สัมจันทร์

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม

มหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ ดร.วรรณมาพะ เกษรดอกไม้

สาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ต้นฉบับ วิสัยทัศน์ ถ้าทองพัฒนา/ ฌอนรรณ เอี่ยมมี/ เลอศักดิ์ สุขขำ

กำหนดออก ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ฉบับแรกของปี เดือนมกราคม - เมษายน กำหนดออก เดือนมกราคม ปีได้รับบทความ 30 กันยายน

ฉบับที่สองของปี เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม กำหนดออก เดือนพฤษภาคม ปีได้รับบทความ 30 มกราคม

ฉบับที่สามของปี เดือนกันยายน - ธันวาคม กำหนดออก เดือนกันยายน ปีได้รับบทความ 30 พฤษภาคม

คณะกรรมการกลั่นกรอง

บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้รับการตรวจอ่านและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายนามต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคคาสาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รองศาสตราจารย์(พิเศษ) พล.ต.ท.ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต นัทรวิโรจน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ ผลประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ ภักดีจิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รองศาสตราจารย์ ว่าที่ ร.ต. ดร.อรัญ ชูกระเดื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ ตี๊กะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐมพงษ์ สุขเล็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สิริสุคันธา

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณตนนท์ เกียรประกาศกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูวดล จุลสุคนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชาติ ชาญวิจิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สงวนสัตย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร ทิพย์ศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพล ผู้มีจรรยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรณู อยู่เจริญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี สอดเทียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ กมลสุขสถิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี ทองอ่อน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดิยา ทองเกิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุดิพนธ์ ศรีสวัสดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา ภูมิสิทธิพร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินุลย์ วิบุรย์ปัญญากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัชญา เจียวัก

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์ ปิยนนทศิลป์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิววัฒน์ ชัยวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนชัยพร แก้วนิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง

อาจารย์ ดร.ปาริชาติพิชชา ก้านจักร

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อาจารย์ ดร.ศฤงคาร คล้ายแขก

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาจารย์ ดร.อุษา แก้วกำก

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการกลั่นกรอง

อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เกียรประดิษฐ์

อาจารย์ ดร.สรรัช ชูชีพ

อาจารย์ ดร.จิรพัฒน์ ศิริรักษ์

อาจารย์ ดร.วีรวัฒน์ ไทยคำ

อาจารย์ ดร.กมลลดา นาคแทน

อาจารย์ ดร.มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา

อาจารย์ ดร.ธนาโชค มหาหงส์

อาจารย์ ดร.นันทพันธ์ จิระเดชประไพ

อาจารย์ ดร.อรรถพงษ์ ผิวเหลือง

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นแรก แล้วจัดให้มีการภายนอก
ร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) และประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-blind
peer review คือปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีเปิดทางวิชาการให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้สนใจ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ อันเป็นประโยชน์เพื่อร่วมกัน “สรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม”

สาระในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 3 บทความ บทความวิจัย 5 บทความ บทความวิทยานิพนธ์ 8 บทความ ได้แก่ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ 1 บทความ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม 1 บทความ สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ 1 บทความ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม 3 บทความ และ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา 2 บทความ โดยเป็นบทความจากภายนอกสถาบัน จำนวน 12 บทความ และบทความจากภายในสถาบัน 4 บทความ

หวังอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะใด ในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

ที่

หน้า

บทความวิชาการ

- 1 3Qs: คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.....ภัทรธมณันท์ เรื่องวิทยาวุฒิ 1
- 2 โครงสร้างพยางค์ภาษาขวนในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์, สมบูรณ์ ไสตถิอนันต์, ธนาภัสสร สุนธิรักษ์, รุ่งนภา ทับขุนทด, กันต์ภูมิต วิโรจะ 17
- 3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบัน.....นพรัตน์ ดันติเสวีรัตน์ 25

บทความวิจัย

- 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม: กรณีศึกษาป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์.....พัชรภา สิงห์ธนสาร, ลักขมี งามมีศรี, นาดยา แ่งศรีสาร, วราวุธ วัชรธรรม 39
- 5 แนวทางในการพัฒนารายการข่าวเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการโทรทัศน์ในยุคทีวีดิจิทัล : กรณีศึกษา บริษัท เวิร์คพอยท์เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน).....เมธิ จันทะ, ณัฐกานต์ แหวนเพชร 55
- 6 การออกแบบชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพสำหรับครู โดยการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design).....สุภาพร บางใบ, จิตราทิพย์ บุญพิทักษ์, อภิชาติ สุวรรณชื่น 73
- 7 การคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาของนักศึกษาครูเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา.....วุฒิชัย พิธิ์, สิริรัตน์ จรรย์รัตน์, ณัฐปภัคภัก กิตติสุนทรพิศาล 89
- 8 การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง.....สมเกียรติ เพ็ชรมาก, นุชจรี บุญเกิด 105
- 9 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตรงกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร.....ธีระวุฒิ คำจันทร์, อภรณ์ อินฟ้าแสง, พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์ 121
- 10 ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....ณัฐพล ศรีภิรมย์, พันธิทิพย์ กล่อมแจ็ก, จรูญ สารินทร์ 135

สารบัญ

ท

หน้า

บทความวิจัย

- 11 การศึกษาพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร
.....ศรัญญา พะวงษ์, สกล ตั้งแก้วสกุล, ดื่องดา สมใจเพ็ง 151
- 12 แนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์.....ธัญกร จอดเกาะ, ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง 165

บทความวิทยานิพนธ์

- 13 แนวทางการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเอง
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี.....ศรัญญา จุฑาพงศ์,
ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง, สิริกร กาญจนสุนทร 179
- 14 การบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา
วัดชลประทานรังสฤษฎ์.....พระมหาอภิชัย อภิขโย บุญเรือง,
จตุพร บานชื่น, ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง 195
- 15 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....
ศศิธร บัญสว้าง, ทิพย์พัฒน์ สันตะวัน 209
- 16 แนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครสวรรค์ เขต 3.....ปาลิดา อันแดง, สุพัฒนา หอมบุปผา, สาธร ทรัพย์รวงทอง 225

Contents

No.		Page
Academic Articles		
1	3Qs: Transformational Leadership Traits of School Administrators in 21 st Century <i>Phatamon Ruangvitayavut</i>	2
2	The Pattern Structure of the Yuan Language in Sikhio District, Nakhon Ratchasima Province <i>Sitthisak Promsit,</i> <i>Somboon Sotthi-Anan, Thanaphat Sonthirak, Roongnapa Tabkhoontod, Kanphusit Viroja</i>	18
3	Strategies for Improving the Effectiveness of Criminal Investigations in the Contemporary Context..... <i>Nopparat Tantisaeereerat</i>	26
Research Articles		
4	Factors Affecting Community Forest Management Using Buddhist Principles: A Case Study of Community Forests Around the Mae Wong National Park Area, Nakhon Sawan Province <i>Phatcharapha Singtanasarn, Luksamee Ngammeesri,</i> <i>Nattaya Phaengsrisarn, Warawut Watcharasorn</i>	40
5	Guidelines for Developing News Programs to Create a Competitive Advantage for Television Operators in the Digital TV era : A Case Study of Workpoint Entertainment Public Company Limited <i>Methee Chanted, Natthakan Waenphech</i>	56
6	Designing Set of Basic Career Teaching Tasks for Teachers by Designing Instruction in Reverse (Backward Design)..... <i>Supaporn Bangbai, Jittratip Bunpitak, Apiachat Suwanachuen</i>	74
7	Computational Thinking and Metacognition of Preservice Teacher Students in Digital Technology <i>Wudhijaya Philuek, Sirirat Janyarat, Nattapakal Kittisunthonphisarn</i>	90
8	The Development of Digital Platform to Enhance Digital Competency of Return Local Teacher Network in the Lower Northeastern..... <i>Somkiet Phetmark, Notjaree Boonget</i>	106
9	The Relationship between Behavior in Using Online Media for Petanque Sports Recreation with Health Promoting Behaviors of the Elderly in Bangkok..... <i>Thirawut Khamchan,</i> <i>Arpornraanee Infahsaeng, Pornpimol Sampatpong</i>	122
10	Knowledge, Attitudes, and Practices of Green Public Procurement (GPP) among the Local Administrative Organizations..... <i>Nataphon Sripirom, Pantip Klomjek, Charoon Sarin</i>	136

Contents

No.		Page
Research Articles		
11	A Study on the Development of Mathematical Literacy in the Topic of Systems of Linear Equations in Two Variables of Ninth Grade Students through Mathematical Modeling..... <i>Sarunya Pavong, Sakon Tangkawsakul, Tongta Somchaipeng</i>	152
12	Effective Inclusive Education Management Guidelines for Children with Special Needs: Case Study of Piboon Prachasan School..... <i>Thanyakorn Jodkoh, Chairat Wongkitrungruang</i>	166
Dissertations		
13	Participatory Budgeting Guidelines: A Case Study of the Self-Reliant Community Strengthening Project Based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Ratchathewi District <i>Saranya Chulupong, Chairat Wongkitrungruang, Sirikorn Karnjanasuntorn</i>	180
14	Management the Ordination Project for Buddhasavok and Buddhasavika Disciples to Develop the Mind According to the Threefold Principles Watchollapratharnrangsarit..... <i>Pramaha Apichai Apichayo Boonruang, Jatuporn Banchuen, Chairat Wongkitrungruang</i>	196
15	The Relationship between Technological Leadership and Academic Administration of College Administrators under the Vocational Education Commission in Nakhon Sawan Province..... <i>Sasithorn Bansawang, Teeppipat Suntawan</i>	210
16	Guidelines for Safety Operations in Educational Institutions under the Jurisdiction of Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 3..... <i>Palita Ondang, Supattana Hompubpha, Satorn Subrunghong</i>	226

3Qs: คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*

ภัทรธมมพันธ์ เรืองวิทยาวุฒิ¹

(วันที่รับบทความ: 18 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 30 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 5 สิงหาคม 2568)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ของ Bass and Avolio (1994) กับแนวคิด 3Qs ในผู้นำ (EQ: Emotional quotient, IQ: Intelligence quotient, LQ: Love quotient) ของ Jack Ma (2023) โดยมุ่งเน้นการนำเสนอคุณลักษณะทั้งสามประการนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership traits) ที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังให้เห็นภาพรวมของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน คลุมเครือ และไม่สามารถคาดการณ์ได้ในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: 3Qs, คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21

* บทความวิชาการ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, 2568

¹ อาจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, นักวิชาการอิสระ, E-mail: Teacherphat@hotmail.com

3Qs: Transformational Leadership Traits of School Administrators in 21st Century*

Phatamon Ruangvitayavut¹

(Received: June 18, 2025; Revised: July 30, 2025; Accepted: August 5, 2025)

Abstract

This academic article aims to analyse and connect the relationship between Bass and Avolio's (1994) transformational leadership theory and Jack Ma's (2023) 3Qs leadership concept (EQ: Emotional quotient, IQ: Intelligence quotient, LQ: Love quotient), focusing on presenting these three characteristics, which are important factors for helping school administrators possess transformational leadership traits that better influence followers. It also provides an overview of effective leadership in the context of the school to create change and development in a better direction amidst the rapid, volatility, uncertainty, complexity, ambiguity, and unpredictable changes in the 21st century.

Keywords: 3Qs, Transformational Leaderships Traits, School Administrators, The 21st Century

* The Article form Educational Administration, 2025

¹ Lecturer, Dr., Educational Administration, Independent Scholar, E-mail: Teacherphat@hotmail.com

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุค VUCA (VUCA World) หรือโลกที่มีความผันผวน (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) ซับซ้อน (Complexity) และคลุมเครือ (Ambiguity) ในหลายด้านของสังคมที่ขาดความชัดเจนและความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ยากต่อการตัดสินใจ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาและผู้เรียน ทำให้การจัดการศึกษาต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตัว มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต แต่ประเด็นปัญหาสำคัญที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยมของผู้คนและสังคม ความต้องการของตลาดแรงงาน รูปแบบการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ล้วนเป็นผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้เข้ามามีบทบาทสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ธุรกิจหลายอย่างต้องสะดุดหรือหยุดชะงัก ไม่สามารถดำเนินได้อย่างราบรื่น ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง ส่งผลกระทบต่อทั้งผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และสถานศึกษา ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายและโอกาสใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนบางส่วนปรับตัวไม่ทัน และเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ความวิตกกังวล ผลการเรียนตกต่ำ หรือไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นทั้งโอกาสและเป็นความท้าทาย “ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ จะได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ แต่ผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวได้อาจต้องเผชิญกับผลกระทบ ทางลบ” สะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี และทรัพยากร ความไม่พร้อมของสถานศึกษาในการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ หลักสูตรการศึกษาที่ล้าสมัย และไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การขาดแคลนครูที่มีทักษะและความสามารถในการ จัดการเรียนการสอนที่ตรงกับสาขาวิชาที่สอน การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่รวมไปถึงโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำเป็นสาเหตุที่ทำให้สถานศึกษา ทุกแห่งต้องเร่งปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เต็มไปด้วยความรู้ใหม่ๆ การมีพลวัตทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลกระทบให้สถานศึกษาหลายแห่งเกิดปัญหาวิกฤต “ห้องเรียนร้าง” ในหลายประเทศทั่วโลก ที่รวมถึงประเทศไทยด้วย อันเนื่องมาจากการที่สถานศึกษาต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียน การสอนไปเป็นแบบออนไลน์เป็นเวลานาน ๆ ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนหยุดชะงัก และเกิดปัญหาภาวะการเรียนรู้ถดถอย (Learning Loss) กล่าวคือ เกิดการสูญเสียความรู้หรือทักษะที่ผู้เรียนเคยมี หรือการชะลอตัวของพัฒนาการทางวิชาการที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การหยุดชะงักของการเรียนรู้ในระบบการศึกษา การขาดเรียนบ่อย การจัดการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

จากประเด็นปัญหาสำคัญที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำของสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ และเร่งดำเนินการแก้ไขเพื่อให้ก้าวผ่านความท้าทายและประสบความสำเร็จ และเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่โดยไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ส่งผลกระทบให้สถานศึกษาต้องปรับตัวอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และ 3Qs ในผู้นำ (EQ: Emotional quotient, IQ: Intelligence quotient, LQ: Love quotient) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits) ได้ง่ายขึ้น เพื่อนำพาองค์กรให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายให้ช่วยกันขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด 3Qs ในผู้นำกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้นั้นจะต้องมีการวางแผน การจัดการ การกำกับดูแล การนำและจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดของสถานศึกษา ที่รวมไปถึงการบริหารงานบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูล และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีที่สุด จึงต้องใช้ความสามารถและความพยายามอย่างสูงในการนำบุคลากรมาร่วมกันทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยสร้างแรงบันดาลใจ เป็นแบบอย่างที่ดี กระตุ้นให้ผู้ตามเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ทั้งในด้านทัศนคติ การปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล สร้างความเชื่อมั่น กระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน มอบหมายงานให้บุคลากรทำอย่างเหมาะสม มีการสื่อสารวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษาที่ชัดเจน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร สนับสนุนการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โดยสร้างความเข้าใจและสร้างฉันทามติ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการมีภาวะผู้นำ และจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แต่จะต้องอาศัยการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass and Avolio (1994, pp. 541-554) ที่สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) มี 4 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence/Charisma): ผู้นำที่มีลักษณะนี้จะทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากผู้ตาม ทำให้ผู้ตามมีความศรัทธาและต้องการที่จะทำตามผู้นำ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation): ผู้นำจะสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตาม โดยการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และสร้างความรู้สึกลึกซึ้งใจในการทำงานร่วมกัน 3) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation): ผู้นำจะส่งเสริมให้ผู้ตามคิดนอกกรอบ กล้าที่จะตั้งคำถาม และท้าทายแนวคิดเดิม ๆ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและ

นวัตกรรม และ4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration): ผู้นำจะให้ความสำคัญกับความต้องการและการพัฒนาการของผู้ตามแต่ละคน โดยการรับฟัง ให้คำแนะนำ และสนับสนุนอย่างใกล้ชิด

การที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำองค์กร และต้องมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ จึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ พระเดช พระคุณ และต้องมีทักษะในการบริหารงาน จึงต้องมี EQ (Emotional Quotient) หรือความฉลาดทางอารมณ์ ที่สูงกว่าคนปกติ เพราะ EQ คือ ความสามารถในการรับรู้ ควบคุม และจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างชาญฉลาดและเหมาะสมกับสถานการณ์ ช่วยให้ค้นพบทางออกให้กับปัญหาได้อย่างดี ช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจด้านจิตวิทยา มีสติยับยั้งชั่งใจ ไม่ทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีจิตสำนึกสาธารณะ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยให้มองโลกในแง่ดี มีความสุข ไม่เครียด และช่วยให้รู้สึกพึงพอใจในตนเอง นอกจากนี้ยังจะต้องมี IQ (Intelligence Quotient) หรือความฉลาดทางเชาวน์ เมื่อ IQ และ EQ ส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสมก็จะช่วยให้สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุข นอกจากนี้ยังต้องมี LQ (Love quotient) หรือความฉลาดทางความรัก ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการใจดีต่อคนอื่น ยังมีทักษะ LQ สูงเท่าไร ก็จะยังสามารถรักตัวเองมากขึ้นโดยครอบคลุมทั้งการดูแลสุขภาพ ออกกำลังกาย พักผ่อนให้เพียงพอ ซึ่งจะส่งผลให้มีพลังงานเต็มในการฝ่าอุปสรรคต่อไป และยังทำให้ทักษะการจัดการอารมณ์ (EQ) เพิ่มขึ้นตามมามากด้วย ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Jack Ma CEO of Alibaba (Techsauce Team, 2023) ที่มีการนำเสนอมุมมองใหม่ ๆ เป็นความฉลาด 3 ประเภท ที่มีความแตกต่างกันและแนวทางที่สมดุล คือวิธีที่ดีที่สุดที่ผู้นำองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องมี คือ 3Qs ในผู้นำ ซึ่ง Jack Ma ได้นำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการองค์กรอย่าง Alibaba จนกลายเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ได้แก่ 1) EQ (Emotional quotient) หรือความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถในการรับรู้และเข้าใจ จัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) IQ (Intelligence Quotient) หรือความฉลาดทางเชาวน์ปัญญา เป็นความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ และการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีจุดหมายและมีคุณค่าทางสังคม คิดอย่างมีเหตุผล และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ3) LQ (Love quotient) หรือความฉลาดทางความรัก เป็นความสามารถในการเข้าใจและแสดงความรักความเห็นอกเห็นใจ เมตตาต่อตนเอง และผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ด้วยการดูแลและให้ความสำคัญกับผู้อื่น ดังนั้นการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ได้แค่สอนเด็กให้รักการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องสอนให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะรักด้วยการให้ หรือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เพื่อให้สังคมน่าอยู่และสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ จะเห็นได้ว่า 3Qs ในผู้นำนี้ เป็นอีกหนึ่งทักษะที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่ควรจะมองข้าม

หรือแม้แต่ World Economic Forum (WEF) องค์การระหว่างประเทศ ได้มีการนำเสนอเรื่อง Future of Jobs 2023 และให้ความสำคัญกับ EQ (Emotional Quotient) และ IQ (Intelligence Quotient) โดยนำมาพูดถึงคุณภาพของงานที่จำเป็นจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับ EQ (Emotional Quotient) และ IQ (Intelligence Quotient) ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) มีทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) มีแรงบันดาลใจ (Motivation) ตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) (Lundberg, 2024) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass & Avolio เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตามอย่างต่อเนื่อง และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพาบุคลากรให้มาช่วยกันขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาตนเองและกระตุ้นบุคลากรให้เกิดการพัฒนาและให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ในตนเอง ทั้งในด้านการงาน การมีทัศนคติแบบเปิดกว้าง หรือ Grown Mindset การยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และพัฒนาตนเองให้มีทักษะ Soft Skills โดยเฉพาะ 3Qs ในผู้นำ ของ Jack Ma (EQ: Emotional quotient, IQ: Intelligence quotient, LQ: Love quotient) จนสามารถนำไปสู่การพัฒนาความสามารถและศักยภาพของตนเองได้ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการมีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits) ของผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้บุคลากรเห็นถึง ซึ่งทั้งสองแนวคิดนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างสองแนวคิด

ความคล้ายคลึง: ทั้งสองแนวคิดให้ความสำคัญกับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงผู้ตามในเชิงบวก โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass & Avolio เน้นการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรมและค่านิยม ในขณะที่แนวคิด 3Qs ของ Jack Ma เน้นการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ความเกื้อกูลกัน: การมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดี จะช่วยให้ผู้นำสามารถนำแนวคิด 3Qs มาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) และกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) ให้ผู้ตามพัฒนา IQ และ EQ ของตนเองได้

การสร้างเชื่อมั่น: การมี LQ ที่สูงของ Jack Ma สอดคล้องกับการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) ของ Bass and Avolio ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและผู้ตาม

พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass & Avolio และแนวคิด 3Qs ในผู้นำ ของ Jack Ma เป็นแนวทางที่เสริมสร้างซึ่งกันและกันในการพัฒนาผู้นำและผู้ตามให้มีศักยภาพสูงขึ้น ที่ช่วยให้สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร และสร้างความสำเร็จอย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะผู้นำที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะผู้นำที่ดี ควรมีคุณสมบัติอย่างไร

ผู้บริหารที่แข็งแกร่งจะสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นได้ว่า ผู้นำมีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits) ที่มีอิทธิพลเหนือผู้ตาม เพราะสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้น และพัฒนาผู้ตามให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น โดยผู้นำจะแสดงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผู้ตามในหลายด้าน เช่น การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การกระตุ้นทางปัญญา และการให้ความสำคัญกับผู้ตามเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามจะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ (4Is) ตาม ทฤษฎี ของ Bass and Avolio (1993, pp. 49-80) คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence : II) หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัว เป็นแบบอย่าง น่ายกย่องเคารพนับถือ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงานกัน 2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation : IM) หมายถึง การจูงใจให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจ ให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานทำให้ผู้ตามมีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความ กระตือรือร้น สร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะแสดงการทุ่มเทต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ ผู้นำอาจสร้างแรงบันดาลใจผ่านความเป็นปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นทางปัญญา 3) การกระตุ้นทางสติปัญญา (Intellectual Stimulation : IS) หมายถึง การที่ผู้นำกระตุ้นผู้ตาม ให้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามเกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ แสวงหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน กระตุ้นให้ผู้ตามรู้สึกว่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถทำให้ผู้ตามเกิดความกล้าที่จะคิดสร้างสรรค์ นำเสนอสิ่งใหม่และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration : IC) หมายถึง การที่ ผู้นำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ โดยเป็นโค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) เพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้สูงขึ้น เป็นต้น

ทั้งหมดนี้ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคุณสมบัติที่เป็นความสามารถและคุณลักษณะเฉพาะบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จไม่ได้จำกัดอยู่แค่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง พัฒนาบุคลากรให้เติบโตเป็นผู้รู้ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียน บุคลากร และชุมชน เป็นสำคัญ

แต่การมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) อย่างเดียวนั้น อาจไม่เพียงพอสำหรับการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ แต่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ร่วมด้วย เพื่อชี้นำและกระตุ้นครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Kongthiang, 2018, pp. 68-70) ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะผู้นำที่ดี ควรให้การสนับสนุนและพัฒนาครูให้มีความรู้ มีทักษะและขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีความเข้าใจในหลักสูตรเพื่อให้สามารถบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่เป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ หรือ General Z ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในอนาคต นอกจากนี้จะต้องไม่ยึดติดกับแนวทางการทำงานแบบเดิม หรือความสำเร็จที่ผ่านมา แต่ต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความยืดหยุ่น กล่าวคือ มีความสามารถในการปรับตัวและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เช่น การทำงานแบบยืดหยุ่น (Flexible Working) ที่สามารถปรับเปลี่ยนเวลาทำงาน สถานที่ทำงาน หรือวิธีการทำงานได้ตามความเหมาะสม ซึ่งความยืดหยุ่นเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบัน เพราะช่วยให้สามารถรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วหรือผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิด หรือเกิดขึ้นแล้วและมีผลกระทบต่อสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็ว หรือเพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่สถานศึกษาจะได้รับอย่างทันทั่วถึง

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะผู้นำที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติหลายประการดังที่กล่าวมาในตอนต้น และไม่ใช่เป็นผู้สั่งการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม สามารถสร้างแรงจูงใจให้คนทำงานด้วยความเต็มใจ แต่การเป็นผู้นำที่ดี ไม่ใช่แค่การมีตำแหน่งเป็นผู้นำ แต่จะต้องมีภาวะผู้นำในการนำให้ผู้อื่นทำงานตามที่ผู้นำต้องการได้ ดังนั้น ภาวะผู้นำ (Leadership) จึงเป็นหัวใจในเชิงจิตใจและเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถจัดการทั้งงานและบุคลากรได้อย่างเหมาะสมโดยไม่จำเป็นต้องได้รับตำแหน่งผู้บริหารหรือหัวหน้าเพราะภาวะผู้นำ (Leadership) เป็น Soft Skills ที่มีอยู่ในตัวคนที่ผ่านประสบการณ์ด้านการบริหารงานที่มีคุณภาพมาแล้วอย่างเพียงพอ จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำ (Leadership) มีความสามารถในการนำตัวเอง (Lead Self) นำผู้นำ (Lead Leader) และนำทีม (Lead Team) ซึ่งทั้งหมดนี้ จะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำมีภาวะผู้นำในการนำตัวเอง เพื่อให้สามารถบริหารจัดการภายในองค์กรให้ดีขึ้น แต่เมื่อ

การทำงานมาถึงระดับที่ต้องมีการนำทีม (Lead Team) เพื่อให้ไปสู่ผลลัพธ์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา จึงต้องมีการพัฒนาระดับผู้นำ เพราะการเป็นผู้นำไม่ใช่เพียงแต่มีภาวะผู้นำ (Leadership) มากหรือน้อยเท่านั้น แต่จะพัฒนาต่อไปอย่างไร เพื่อให้มีคุณลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระดับผู้นำ

ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเพียงคนเดียวไม่สามารถที่จะทำงานบริหารหลายด้านให้สำเร็จได้โดยลำพัง เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้กระบวนการบริหารงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่มีความหลากหลาย เช่น การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารบุคคล (Staffing) การสั่งงาน (Directing) และการควบคุมงาน (Controlling) เป็นต้น ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับคน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ (Materials) และการจัดการ (Management) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรที่จะช่วยให้การบริหารงานในสถานศึกษามีความคล่องตัวสูงและดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่สามารถนำตัวเอง (Lead Self) นำผู้นำ (Lead Leader) และนำทีม (Lead Team) เพื่อช่วยกันทำงานในแต่ละด้านให้มีความคล่องตัวและบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จึงต้องมีการ แบ่งระดับภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งในแต่ละระดับนั้น จะมีลักษณะและวิธีการบริหารที่แตกต่างกันไปตามบริบทของงาน และช่วยให้ผู้นำเข้าใจถึงอำนาจหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตนเอง John C. Maxwell (Maxwell Leadership, 2016) จึงได้แบ่งระดับผู้นำไว้เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของภาวะผู้นำเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและทีมงาน ช่วยให้ผู้นำตระหนักถึงจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาตนเอง รวมถึงวิธีการสร้างอิทธิพลและแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่นในแต่ละระดับ ช่วยให้ผู้นำสามารถประเมินระดับภาวะผู้นำของตนเอง เพื่อวางแผนพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้ก้าวไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดย Maxwell ได้แบ่งภาวะผู้นำไว้ 5 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับมีอำนาจจากตำแหน่ง (Position Level) ผู้นำในระดับนี้จะมีอำนาจในการชักนำ หรือบังคับให้คนทำงานตาม เนื่องจากการแต่งตั้งให้ครองตำแหน่งอย่างเป็นทางการ ในองค์กร ผู้นำระดับนี้จึงหมายถึง การที่คนอื่นยอมทำตามคำสั่งเพราะหน้าที่และสถานะตำแหน่งของผู้นำ แต่ไม่ใช่เพราะพวกเขายอมรับหรือศรัทธาในตัวผู้นำเป็นการส่วนตัว และผู้นำแบบนี้จะมีวิธีการบริหารโดยมักใช้คำสั่งหรือข้อบังคับในการดำเนินงาน โดยอิงจากหน้าที่และกฎระเบียบที่ชัดเจน การทำงานจึงยึดตามระบบลำดับชั้นและโครงสร้างทางการบริหารขององค์กร 2) ระดับได้รับความไว้วางใจ (Permission Level) ผู้นำจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเชื่อใจระหว่างผู้นำกับผู้ตามให้ยอมทำตามเพราะรู้สึกว่าคุณำนำให้ความสำคัญต่อพวกเขา จึงให้ความเคารพและสนับสนุน แต่ไม่ใช่เพราะคำสั่ง โดยมีวิธีการบริหารงานที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ใช้การสื่อสารที่เปิดกว้าง ฟังอย่างตั้งใจ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้ตามรู้สึกปลอดภัยและอยากมีส่วนร่วม 3) ระดับสร้างผลงาน (Production Level) ผู้นำระดับนี้ไม่เพียงแต่สร้างความสัมพันธ์ที่ดี แต่ยังมีความสามารถ

ในการผลิตผลลัพธ์ที่ชัดเจน จำต้องได้ สามารถขับเคลื่อนผลงานและเป้าหมายของทีมได้ สมาชิกในทีมทำตามผู้นำเพราะเห็นว่าผู้นำมีประสิทธิภาพ สามารถนำพาทีมไปสู่ความสำเร็จได้จริง มีวิธีการบริหารโดยใช้การบริหาร ที่มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมาย มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มอบหมายงานตามความสามารถของทีม มีการติดตามผลอย่างมีระบบ มีความสามารถในการจัดการกระบวนการและทรัพยากรเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดี 4) ระดับพัฒนาคนในทีม (People Development Level) ผู้นำระดับนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทีมงาน และสร้างผู้นำรุ่นต่อไป ผู้นำจะไม่เพียงแต่สามารถสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นได้ แต่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถและทักษะของสมาชิกในทีม เพื่อให้ทุกคนในทีมเติบโตในบทบาทของตนเอง ผู้นำระดับนี้จึงถือว่าประสบความสำเร็จในการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ซึ่งมีวิธีการบริหารโดยการฝึกอบรม การโค้ช ให้โอกาสทุกคนมีการเรียนรู้และพัฒนา เน้นการสร้างผู้นำรุ่นต่อไปภายในทีม มุ่งมั่นที่จะให้ผู้ตามได้รับทักษะ และมีความเชื่อมั่นที่จะเป็นผู้นำในอนาคต และ 5) ระดับสร้างแรงบันดาลใจ (Pinnacle Level) ผู้นำในระดับนี้ถือเป็นระดับสูงสุดขององค์กร ที่ไม่เพียงแต่ประสบความสำเร็จในหน้าที่ของตนเอง แต่ยังมีอิทธิพล และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นได้อย่างกว้างขวาง ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เน้นการสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนให้กับองค์กรและสังคม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและ มีจริยธรรม สามารถทำให้ทุกคนในองค์กรมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน เนื่องจากผู้นำระดับสูงสุดนี้ได้รับความเคารพรััก ความศรัทธา เป็นที่ยอมรับทั้งในด้านความรู้ความสามารถ มีผลงานเชิงประจักษ์ มีความ สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น

จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำในแต่ละระดับที่กล่าวมานี้ มีลักษณะและวิธีการบริหารที่แตกต่างกันไปตามบริบทขององค์กรและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก แต่ประเด็นสำคัญคือ การเป็นผู้นำไม่ใช่การมีภาวะผู้นำมากหรือน้อย แต่จะพัฒนาภาวะผู้นำต่อไปอย่างไรนั้น จึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาว่า จะมีความสามารถในการพัฒนาภาวะผู้นำภายใต้การบริหารอย่างไร หากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้ มีการประเมินและวางแผนพัฒนาตนเองและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างเครือข่ายผู้นำ ให้คำปรึกษา (Mentor) หรือเป็น โค้ช (Coach) เพื่อช่วยพัฒนาทักษะและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและบุคลากรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จำเป็นต้องอาศัยทั้งความอดทน ความพยายาม ความเสียสละ ความเข้าใจ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไมเช่นนั้นจะไม่สามารถก้าวผ่าน ขึ้นไปสู่ระดับที่สูงกว่าได้ และภาวะผู้นำทุกระดับสามารถขยับขึ้นหรือลงได้ ซึ่งมีให้เห็นได้ในหลายองค์กรที่มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งของผู้บริหารหรือผู้นำ เพราะขึ้นอยู่กับงานหรือบทบาทที่เปลี่ยนไป แต่สิ่งที่ต้องตระหนักถึง มากที่สุดคือ การก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำนั้น หมายถึง การนำคนหลาย ๆ คนให้มาทำงานร่วมกัน มักจะเกิดความขัดแย้งได้หลากหลายรูปแบบ เช่น มีการขัดแย้งทางความคิด

การแบ่งงานไม่เท่าเทียม การสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน หรือความขัดแย้งทางบุคลิกภาพ ผู้บริหารจะต้องสามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งต่าง ๆ เหล่านี้ให้ได้ โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดเผยและสร้างสรรค์ การรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย อย่างเท่าเทียมกัน และเป็นตัวกลางในการเจรจาต่อรอง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเป้าหมายและ วิธีการทำงานร่วมกัน ซึ่ง สอดคล้องกับ Ruangvitayavut (2020, pp. 105-118) ที่กล่าวไว้ว่า ในโลกของ การทำงาน ย่อมมีทั้งการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย อันมีผลมาจากพื้นฐานทางด้านการอบรมสั่งสอนจากครอบครัว สถานศึกษา และสภาพแวดล้อมที่เติบโตมา เมื่อต้องมาทำงานและมาอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในองค์กรเดียวกัน จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือมีปัญหาขัดแย้งกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ซึ่งมีหลายวิธี เช่น มีการสื่อสารที่เปิดเผยและสร้างสรรค์ การทำความเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ การเป็นกลาง และยุติธรรม การส่งเสริมการเจรจา การประนีประนอม และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในทีม เป็นต้น

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits) ของผู้บริหารผ่านมาจะพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปแนวคิดที่คล้าย ๆ กัน แต่จะแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละยุคสมัย และจะให้ความสำคัญกับคุณลักษณะผู้นำที่ดีว่า เป็นกุญแจสำคัญของกระบวนการขับเคลื่อนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ให้เกิดขึ้นในตัวผู้นำ ซึ่งเห็นได้จากผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะมีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่หลากหลาย และแสดงพฤติกรรมการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น สะท้อนให้เห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อบุคลากรทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเห็นได้จากการกระทำและคำพูด วิสัยทัศน์ ความรู้ความสามารถ การแก้ไขปัญหา ทักษะในการสื่อสาร การสร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงาน การให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษา เป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและบุคลากร แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมและเป้าหมายของสถานศึกษา สร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรปฏิบัติตาม ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อทัศนคติของบุคลากร ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ ประสิทธิภาพ และค่านิยม ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และสื่อต่าง ๆ เป็นต้น และยังถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีทัศนคติแบบเปิดกว้าง (Growth Mindset) ให้บุคลากรเห็นถึงการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ยอมรับข้อผิดพลาดและมองว่าเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษากล้าที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองเช่นกัน ก็จะเป็นแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาสถานศึกษาโดยรวมทั้งในด้านการทำงาน การพัฒนาบุคลากร และการสร้าง

วัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่ง สะท้อนให้เห็นได้ว่าผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตาม สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Dweck (2006) เกี่ยวกับ Growth Mindset และ Fixed Mindset เป็นทฤษฎีที่อธิบายความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถและศักยภาพของตนเอง โดยแบ่งเป็น 2 แบบหลัก ๆ คือ Growth Mindset (กรอบความคิดแบบเติบโต) และ Fixed Mindset (กรอบความคิดแบบตายตัว) โดย Growth Mindset คือ ความเชื่อที่ว่าความสามารถและสติปัญญาของบุคคลนั้นสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายาม การเรียนรู้ และการฝึกฝน ผู้ที่มี Growth Mindset มองว่าความล้มเหลวเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ส่วน Fixed Mindset คือ ความเชื่อที่ว่าความสามารถและสติปัญญาของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ผู้ที่มี Fixed Mindset มักจะหลีกเลี่ยงความท้าทายและกลัวความล้มเหลว เพราะกลัวว่าจะถูกมองว่าไม่มีความสามารถ จะเห็นได้ว่าแนวคิดทฤษฎีของ Carol Dweck ชี้ให้เห็นว่าการมี Growth Mindset สามารถนำไปสู่ความสำเร็จและการพัฒนาตนเองได้มากกว่า ในขณะที่ Fixed Mindset อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และเติบโต และยังสอดคล้องกับ Jafferi (2019) ที่กล่าวไว้ว่า หัวใจสำคัญของ Growth Mindset คือ การเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่สามารถพัฒนาได้ เช่น มีความอดทนและมีความมุ่งมั่น ยอมรับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลง เปิดรับความท้าทาย เรียนรู้จากความล้มเหลว มุ่งมั่นในกระบวนการ รับฟังคำติชมอย่างสร้างสรรค์ มองผู้อื่นให้เป็นแรงบันดาลใจ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ฝึกฝนและนำหลักการเหล่านี้ไปใช้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับใดก็ตาม ดังนั้นการปลูกฝัง Growth Mindset จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดสำหรับการเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร สามารถก้าวข้ามขีดจำกัดเดิม ๆ และยังสามารถปลดล็อกศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัว และนำออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และยังช่วยให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะมีความสามารถบริหารงานให้ประสบความสำเร็จด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้กับบุคลากร สร้างความสัมพันธ์ที่ดี พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน กลยุทธ์ของสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนการดำเนินงานให้รู้สึกเป็นเจ้าของและปรับทัศนคติของตนเอง เพราะการสื่อสาร ที่ชัดเจนและตรงไปตรงมาจะช่วยให้บุคลากรเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับ Bilal Khalid, Md Samim Al Azad, Slimane Ed-dafali และ Muhammad Mohiuddin (2022) ที่ได้กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำควรได้รับการพัฒนาทักษะหรือความสามารถในการสร้างและพัฒนาทีมงาน คิดอย่างมีวิสัยทัศน์เพื่อวางแผนเชิงกลยุทธ์ ตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้นำเอง สื่อสารเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ยืนหยัดท่ามกลางสถานการณ์เสี่ยงหรือความกล้าเสี่ยง และตัดสินใจอย่างทันถ่วงทีในสถานการณ์วิกฤต

และสอดคล้องกับ Malik (2025) ที่ได้สรุปงานวิจัยของ Gartner บริษัทวิจัยและให้คำปรึกษาแก่ผู้นำองค์กรชั้นนำระดับโลกได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สร้างแผนกลยุทธ์เชิงปฏิบัติการ สร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงลึกเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยี สื่อสารที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส กล้าเผชิญหน้ากับความเสี่ยงและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนการทำงานเป็นทีมทั่วทั้งองค์กร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและขับเคลื่อนการเติบโตขององค์กรไปพร้อมกัน ยังสอดคล้องกับ Fitzsimons (2016) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงองค์กรในศตวรรษที่ 21 ได้สรุปข้อมูลงานวิจัยและเผยแพร่ใน Harvard Business Review ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากร ตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถของบุคลากรจะนำมาซึ่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงองค์กรท่ามกลางความท้าทายในศตวรรษ ที่ 21 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Bond (2016) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) การมองวิสัยทัศน์ที่ท้าทาย 2) การสร้างแนวร่วม หรือการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง 3) การสื่อสารที่ยอดเยี่ยมทั่วทั้งองค์กรถึงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 4) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5) การสร้างแรงบันดาลใจเพื่อกระตุ้นพนักงานระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลง และ 6) การมองภาพรวมของงานทั้งหมดให้เกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนแปลงองค์กร

คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ช่วยให้ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตาม โดยแสดงพฤติกรรมที่สามารถเห็นได้ และไม่ได้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ประสบความสำเร็จ นอกจากจะต้องมีคุณลักษณะผู้นำที่ดีและมีคุณสมบัติผู้นำแล้ว ยังต้องมีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits) ที่แสดงให้เห็นถึงการนำพาสถานศึกษาให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษาได้ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุค VUCA World ดังนั้น คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits) จึงเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและประสบความสำเร็จ ซึ่ง “ความสำเร็จของสถานศึกษาหมายถึงความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยเช่นกัน” นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะ Soft Skills ได้แก่ 3Qs ในผู้นำ (EQ: Emotional quotient, IQ: Intelligence Quotient, LQ: Love Quotient) เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลเหนือผู้ตามได้ง่ายขึ้น เพราะการดำเนินในงานทุก ๆ ด้าน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นและมี แต่ในทางกลับกัน หากผู้บริหารสถานศึกษาไม่พัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits) ดังที่กล่าวมาข้างต้น ก็ยากที่จะได้รับความร่วมมือ

จากทุกฝ่าย จึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เติบโตและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ ดังที่ Jack Ma ได้กล่าวไว้ว่า “หากคุณอยากที่จะประสบความสำเร็จ ควรมี EQ ที่สูง หากไม่อย่างพ่ายแพ้ ควรมี IQ ที่สูง และหากต้องการความเคารพ คุณก็ควรมี LQ ที่สูงเช่นกัน”

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ พอสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะมีภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และมี 3Qs ในผู้นำ (EQ: Emotional quotient, IQ: Intelligence quotient, LQ: Love quotient) ซึ่งทั้งสองแนวคิดนี้จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผู้ตาม และสร้าง การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้เกิดขึ้นภายในองค์กร โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) มีเป้าหมายที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงผู้ตามให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมในเชิงบวก ส่งผลให้ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ในขณะที่แนวคิด 3Qs ในผู้นำ เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำยุคใหม่ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีความเกื้อกูลกัน จึงทำให้ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการภายในสถานศึกษาดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และได้รับความร่วมมือ จากทุกฝ่ายด้วยความเต็มใจ เพื่อนำพาองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass & Avolio และแนวคิด 3Qs ในผู้นำ ของ Jack Ma มีความเชื่อมโยงกันในหลายด้านโดยภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงเน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย ที่สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด 3Qs ในผู้นำ ที่เน้นเรื่อง EQ (ความฉลาดทางอารมณ์) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และแรงบันดาลใจ, IQ (ความฉลาดทางสติปัญญา) เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง, และ LQ (ความฉลาด ทางความรัก) เพื่อความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะเห็นได้ว่า แนวคิดทั้งสองนี้ต่างมีเป้าหมาย ร่วมกันในการสร้างผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตาม พัฒนาศักยภาพทั้งของ ตัวผู้นำเองและผู้ตาม สร้างความไว้วางใจและความภักดีในองค์กร ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ เพื่อสร้างผู้นำที่แข็งแกร่ง และองค์กรที่ประสบความสำเร็จ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ 3Qs ในผู้นำ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันและกัน ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำมีคุณลักษณะภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Traits)
2. ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำของสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ และผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ หรือ ผู้ที่กำลังทำงานวิจัย สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน หรือใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ หรือ คุณลักษณะภาวะผู้นำที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทาง ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถใช้ EQ ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครู บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เรียน, ใช้ IQ ในการวางแผนและแก้ปัญหา, และใช้ LQ ในการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- Bass, B.M. and Avolio, B.J. (1993). Transformational leadership: A response to critiques. In M. M. Chemers and R. Ayman (Eds.), *Leadership theory and research: A report of progress* (pp. 49-80). Academic Press.
- Bass, B. M. and Avolio, B. J. (1994). Transformational leadership and organizational culture. *The International Journal of Public Administration*, 17(3-4), 541-554.
- Bond, D. (2016). *The Essential skills of a change leader*. Retrieved August 25, 2020, from https://rb.gy/9farik_
- Declan, F. (2016). *How Shared Leadership Changes Our Relationships at Work*. Retrieved October 26, 2022, from <https://hbr.org/2016/05/how-shared-leadership-changes-our-relationships-at-work>.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success*. Retrieved August 19, 2016, from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?Referenceid=1850818>.
- Jafferri, T. (May 29, 2025). *What are the 8 key characteristics of a Growth Mindset?*. Retrieved February 11, 2022, From <https://blog.happily.ai/th/the-8-dimensions-of-growth-mindset-2025-th/> (In Thai).
- Khalid, B., Al Azad, M. S. and Ed-dafali, S. (2022). Venture Leadership under Uncertainty: An Emerging Country Perspective. In Mohiuddin, Khalid, Al Azad, and Ed-dafali (Eds.), *Leadership in a Changing World: A Multidimensional Perspective*. London: IntechOpen.
- Kongthiang, S. (2018). Academic leadership of educational administrators. *Journal of Science, Teachers Council Library, Office of the Secretary-General of the Teachers Council*, 118(2), 68-70. (In Thai).
- Lundberg, I. (February 4, 2024). *Navigating The Future of Work And Leadership By Embracing Change And Transformation*. Retrieved January 30, 2024, from: <https://www.linkedin.com/pulse/navigating-future-work-leadership-embracing-change-lundberg-m-s--qf7bc/>

- Malik P. (December 13, 2024). *Change Leadership: How to Lead Change Effectively (2025)*. Retrieved December 13, 2024, from www.whatfix.com/blog/leadership/
- Maxwell Leadership. (August 30, 2016). *The 5 Levels of Leadership*. Retrieved February 1, 2021, from <https://www.maxwellleadership.com/blog/the-5-levels-of-leadership/>
- Ministry of Education. (2022). *20-Year Educational Development Master Plan (2017-2037)*. Bangkok: Ministry of Education. (In Thai).
- Ruangvitayavut P. (2020). EQ: Transformational Leadership Affecting the Effectiveness of Total Quality Management Leading to Culture of Quality in Higher Education Institutions. *ARU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 7(2), 105-118. (In Thai).
- Secretary-General of the Education Council, Office. (2017). *National Economic and Social Development Plan No.12 (2017-2021)*. Bangkok: Office of the Secretary-General of the Education Council. (In Thai).
- Techsauce Team. (June 20, 2023). *The 3Qs concept that Jack Ma said leaders must have to lead organizations to success*. Retrieved June 23, 2023, from <https://techsauce.co/news/jack-ma-says-3qs-lead-company-success> (In Thai).

โครงสร้างพยางค์ภาษายวนในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา*

สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์¹ สมบูรณ์ โสติดอนันต์² ธนาภัสสร์ สนธิรักษ์³
รุ่งนภา ทับขุนทด⁴ กันต์ภูษิต วิโรจะ⁵

(วันที่รับบทความ: 10 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 20 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 21 สิงหาคม 2568)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาโครงสร้างพยางค์ภาษายวนในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อรวบรวมและแบ่งหมวดหมู่คำตามโครงสร้างพยางค์ภาษายวนในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาโดยศึกษาข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่เน้นเจ้าของภาษา (Key Informant) มาเก็บรวบรวมคำ ระบบเสียงภาษายวนและนำมาวิเคราะห์สรุปข้อมูลตามทฤษฎีภาษาศาสตร์พรรณนา (Descriptive Linguistics) จากบทความสรุปได้ว่าโครงสร้างภาษายวนในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาจะมี 3 แบบ คือ โครงสร้างพยางค์เดี่ยว (Monosyllabic Pattern), โครงสร้างสองพยางค์ (Disyllabic Pattern), โครงสร้างหลายพยางค์ (Polysyllabic Pattern)

คำสำคัญ: โครงสร้างพยางค์, ภาษายวน, ภาษาถิ่น, อำเภอสีคิ้ว

* บทความวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, 2568

¹ อาจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, E-mail: sitthisak.prom@mcu.ac.th

² ประธานบริษัท, บริษัท คุณรักษ์ จำกัด

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

⁴ อาจารย์, สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

⁵ ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพและค่า, บริษัท ดีคส์ สปอร์ตติ้ง กู๊ดส์

The Pattern Structure of the Yuan Language in Sikhio District, Nakhon Ratchasima Province*

*Sitthisak Promsit¹ Somboon Sotthi-Anan² Thanaphat Sonthirak³
Roongnapa Tabkhoontod⁴ Kanphusit Viroja⁵*

(Received: July 10, 2025; Revised: August 20, 2025; Accepted: August 21, 2025)

Abstract

The objectives of this academic article were to 1) Study the syllable structure of Yuan Dialect in Sikhio District, Nakhon Ratchasima province, and 2) compile the collected data into a systematic framework of these syllable structure of Yuan Dialect in Sikhio District, Nakhon Ratchasima province. Documentary Yuan dialect data was derived from key informants, books, documents, and texts on the Yuan dialect of word analysis, sound system descriptions and related research. Then, the collected data were analyzed and summarized based on the principles of descriptive Linguistics. The results of the study indicated the three structural patterns: the Monosyllabic pattern, the Disyllabic pattern, and the Polysyllabic pattern.

Keywords: Pattern Structural, Yuan Dialect, Dialects, Sikhio District

* The Article from Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus, 2025

¹ Lecturer, Dr., Department of Foreign Languages, Faculty of humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus,
E-mail: sitthisak.prom@mcu.ac.th

² Chairman, Khoonraksa Co., Ltd.

³ Asst. Prof. Dr., Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University

⁴ Lecturer, Department of Foreign Languages, Faculty of humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus

⁵ Quality Assurance Specialist and Interpreter, Dick's Sporting Goods Company

บทนำ

นครราชสีมาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของตนเองทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี และ “ภาษาโคราช” เป็นของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากชาวภาคอีสานทั่วไป ขณะเดียวกันแต่ละอำเภอก็จะมีวัฒนธรรม ประเพณีที่ไม่เหมือนกัน เนื่องจากชาวบ้านมีเชื้อสายต่างกันมาแต่โบราณ โดยเฉพาะที่ ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว ที่นี้จะมีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายกับชาวภาคเหนือ สังเกตได้จากถาวรวัตถุภายในวัดใหญ่สีคิ้ว ซึ่งจะมี ปรากฏเจดีย์ทรงคล้ายประเทศพม่า รวมทั้งพระประธานภายในวัดก็คล้ายศิลปะพม่า และที่สำคัญมีการสร้าง บ้านทรงโบราณอนุรักษ์ไว้ภายในวัดด้วย 1 หลัง ซึ่งโดดเด่นสวยงามจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แห่งหนึ่งของอำเภอสีคิ้วไปแล้ว คำว่า ขวน หรือ ไท-ขวน ตามตำนานมาจากคำว่า ‘ขวน’ หรือ ‘โยนก’ เป็นกลุ่มใหญ่ที่อยู่ทางภาคเหนือของไทยตั้งบ้านเรือนในลุ่มน้ำโขงตอนใต้ หรืออำเภอเชียงแสนในปัจจุบัน ต่อมา พ.ศ. 2347 พม่ายึดครองเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ โปรดเกล้าให้ หลวงเทพหัสดินและพระยาอมราชยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ ภายหลังรวบรวมผู้คนจำนวนหนึ่งลงมายัง กรุงเทพฯ และตั้งบ้านเรือนในจังหวัดราชบุรี สระบุรี ในช่วงเวลาดังกล่าวต้องมีการตั้งกองโคเพื่อเป็นสัตว์ พาหนะขนส่งเสบียงยามสงคราม โดยมีกองโคใหญ่ที่สุดใกล้ลำนํ้า “ลำตะคอง” จนมีการสร้างบ้านแปงเมือง กลุ่มชาวขวน, ไท-ขวนจึงกระจายในหมู่บ้านต่าง ๆ รวมถึงบริเวณอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบัน (Department of Public Relations, 2024)

ขวน,ไท-ขวน หรือ ไทยโยนก ซึ่งอยู่ทางเหนือได้อพยพเข้ามาอยู่ที่ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา 2 ทาง คือ กลุ่มแรกอพยพจากทางเหนือมาอยู่ที่ อ.เสาไห้ จ.สระบุรี ต่อมาเจ้าเมืองสระบุรีต้องการตั้งกองเลียงโกนม ที่เมืองนครจันทิก จึงได้แบ่งครอบครัวชาวไท-ขวนจากอำเภอเสาไห้ไปอยู่ที่อำเภอสีคิ้ว ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง อพยพมาจากเวียงจันทน์ (Chotisookrat, 1969)

ภาษาขวน จังหวัดนครราชสีมา พบมากในอำเภอสีคิ้ว เป็นภาษาในตระกูลไต (Tai Family) ตระกูลภาษาคำไต (Kam-Tai family) ในกลุ่มภาษาไทกลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง (Central Mekong River Group) ชื่อว่าลานนา (Lanna), ขวน (Yuan) หรือกำเมือง

เนื้อเรื่อง

การแบ่งโครงสร้างของพยางค์ภาษาขวนในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำเป็นต้องยึดหลัก ตามแบบหลักภาษาศาสตร์ภาษาไทย (Pankhuenkhat, 2011, pp. 103-107) และ (Panupong, 1983, pp. 2-9) จึงต้องแบ่งไปตามประเภทคำในภาษาไทย โดยแบ่งประเภทของพยางค์ออกเป็น 3 แบบ คือ

1. โครงสร้างพยางค์เดียว (Monosyllabic Pattern)
2. โครงสร้างสองพยางค์ (Disyllabic Pattern)
3. โครงสร้างหลายพยางค์ (Polysyllabic Pattern)

เฉพาะจะเน้นการศึกษาลักษณะโครงสร้างพยางค์ภาษายวน อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จึงจำเป็นต้องศึกษาโดยอาศัยลักษณะคำต่างๆที่มีอยู่ในภาษาไทยทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวโดยกำหนดสัญลักษณ์ใช้แทนหน่วยเสียงต่างๆที่เป็นส่วนประกอบของพยางค์ ดังนี้

C(C) = แทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น

V = แทนหน่วยเสียงสระเสียงต้น

VV = แทนหน่วยเสียงสระเสียงยาวและสระประสม

N = แทนหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นพยัญชนะนาสิก /m n ŋ/ หรือ อักษร สระ /w y/

S = แทนหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่เป็นพยัญชนะเสียงหยุด /p t k ʔ/

T = แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์

1 = แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ

2 = แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก

3 = แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์โท

4 = แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี

5 = แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์จัตวา

1. โครงสร้างคำพยางค์เดี่ยว (Monosyllabic pattern)

โครงสร้างพยางค์เดี่ยวใน ภาษายวน อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 4 แบบดังนี้

1.1 โครงสร้างแบบที่หนึ่ง C(C)V^{T1-4}

1.2 โครงสร้างแบบที่สอง C(C)VV^{T1-4}

1.3 โครงสร้างแบบที่สาม C(C)V(V)N^{T1-5}

1.4 โครงสร้างแบบที่สี่ C(C)V(V)S^{T2,3,4}

ลักษณะโครงสร้างทั้ง 4 แบบนี้ ถือเป็นโครงสร้างหลักซึ่งสามารถแตกย่อยออกไปอีกตามรูปแบบและเสียงวรรณยุกต์ดังนี้

1.1 โครงสร้างพยางค์เดี่ยวแบบที่หนึ่ง C(C)V^{T1-4}

โครงสร้างแบบนี้ ประกอบด้วยหน่วยเสียง 3-4 หน่วยเสียง คือ (1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น พยางค์ (2) หน่วยเสียงพยัญชนะเสียงต้นและ (3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ เอก โท หรือตรี และโครงสร้างพยางค์ลักษณะนี้ จะปรากฏกับพยางค์แรกของคำสองพยางค์แท้ (Disyllabic words) เท่านั้น โดยไม่ปรากฏในคำพยางค์เดี่ยวโดยทั่วไป สำหรับการออกเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์นี้มักจะไม่นับเสียง (Unstressed) จึงเป็นเสียงวรรณยุกต์สามัญเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าเน้นเพียงเล็กน้อยก็จะเป็นเสียงเอกหรือโท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพยัญชนะต้นเป็นอักษรชนิดใดในภาษาเขียน กล่าวคือ ถ้าเป็นอักษรสูงหรือกลางมักเป็นเสียงเอกหรือเสียงสามัญ และถ้าเป็นอักษรต่ำมักจะเป็นเสียงสามัญหรือโท

ลักษณะโครงสร้างพยางค์ที่ขีดเส้นใต้ได้นี้ สามารถจำแนกได้เป็น 2 แบบ ตามเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

1) CV^{T1,2,4} เช่น

/ta⁴ p^haan¹/ [ตะพาน] “สะพาน”

/ma² la²/ [มะละ] “มะระ”

2) CV^{T4} เช่น

/ka⁴ tuu³/ [กะตุ้ง] “เดือน”

1.2 โครงสร้างพยางค์เดี่ยวแบบที่สอง C(C)V^{T1-4}

โครงสร้างแบบนี้เรียกว่า พยางค์เปิด ประกอบด้วยหน่วยเสียงอย่างน้อย 3 หน่วยเสียง อย่างมากไม่เกิน 4 หน่วยเสียง คือ (1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว (2) หน่วยเสียงสระเสียงยาวหรือสระประสม ซึ่งเป็นแกนของพยางค์และ (3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์^{1,2,3,4} ตัวอย่างคำที่ขีดเส้นใต้ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1) C(C)V^{T1-4} เช่น

/may⁴ p^huu²/ [ไม้ผุ] “ไม้กวาด”

2) C(C)V^{T2} เช่น

/nii² loo⁴/ [นี หรือด] “ต่ำ, เตี้ย”

/bɔ² nɛɛ²/ [บ่แห่น] “น้อยหน้า”

3) C(C)V^{T3} เช่น

/maa³/ [ม้า] “ม้านั่ง”

/ta⁴ k^hee³/ [ตะเข้] “จรเข้”

4) C(C)V^{T4} เช่น

/la² k^hoo⁴/ [ละ ค้อ] “เหิน”

1.3 โครงสร้างพยางค์แบบที่สาม CV(V)N^{T1-5}

โครงสร้างแบบนี้เรียกว่าพยางค์เป็น (คำเป็น) ประกอบด้วยหน่วยเสียง 4 หน่วยเสียง อย่างมากไม่เกิน 5 หน่วยเสียงคือ (1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้น (2) หน่วยเสียงสระเดี่ยวหรือสระประสม (3) หน่วยเสียงที่เป็นพยัญชนะท้ายที่เป็นพยัญชนะนาสิก (N) /m ɱ n/ หรืออัมสระ /w y/ และ (4) เสียงวรรณยุกต์¹⁻⁵ โครงสร้างพยางค์ลักษณะนี้สามารถจำแนกออกเป็นแบบต่าง ๆ ได้อีก 2 แบบตามตัวอย่างคำที่ขีดเส้นใต้ ดังนี้

1) CVN^{T1-5} เช่น

/kin⁵/ [กิน] “กิน”

/haŋ¹/ [ฮัง] “รัง”

2) CVVN^{T1-5} เช่น

/tɔɔŋ ⁴ /	[ต๋อง]	“ท้อง”
/fɔɔŋ ⁴ /	[ฟ็อง]	“rieb”

1.4 โครงสร้างพยางค์เดี่ยวแบบที่สี่ CV(V)S^{T 2,3,4}

โครงสร้างพยางค์แบบนี้เรียกว่า พยางค์ตาย (คำตาย) ประกอบด้วยเสียงหน่วยเสียง 4 หน่วยเสียง และอย่างน้อยไม่เกิน 2-3 หน่วยเสียง คือ (1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว (2) หน่วยเสียงสระเดี่ยวหรือสระประสม (3) หน่วยเสียงที่เป็นพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเสียงกัก(S)/p t k ʔ/ และวรรณยุกต์^{2,3,4} โครงสร้างแบบนี้สามารถจำแนกออกเป็นโครงสร้างรายย่อยแบบต่าง ๆ ได้อีก 2 แบบ ดังนี้

1) CVS^{T2,3,4} เช่น

/bak ² kuut ⁴ /	[บักกูต]	“มะกรูด”
---------------------------------------	----------	----------

2) CVVS^{T2,3,4} เช่น

/huup ³ /	[ฮูป]	“รูปภาพ”
/kəp ² /	[เกิบ]	“รองเท้าแตะ”

2. โครงสร้างคำสองพยางค์ (Disyllabic pattern)

โครงสร้างคำสองพยางค์ของภาษายวน อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) โครงสร้างสองพยางค์แท้ และ 2) โครงสร้างสองพยางค์เทียม

2.1 โครงสร้างสองพยางค์แท้ (Disyllable)

โครงสร้างคำสองพยางค์แท้ของภาษายวน อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะสองพยางค์ที่แตกต่างกัน คือ พยางค์แรก จะเป็นแบบเดียวกันกับโครงสร้างพยางค์เดี่ยวแบบที่หนึ่งคือ CV^{T1,2,3} จึงประกอบด้วยเสียงสระสั้นและไม่มีพยัญชนะท้ายเป็นตัวสะกดและการลงน้ำหนักเสียงจะเบาว่าคือ ไม่ลงเสียงเน้นเลย พยางค์ที่ 2 ซึ่งจะลงเสียงหนักกว่าพยางค์ที่ 1 ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวและหน่วยเสียงสระเสียงสั้น /a/ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ สำหรับพยางค์ที่สองจะมีโครงสร้างพยางค์เหมือนโครงสร้างพยางค์เดี่ยวแบบใดแบบหนึ่ง ดังโครงสร้าง ต่อไปนี้

พยางค์แรก	พยางค์ที่สอง
CV ^{T2-4}	+ CVV ^{T1-5}
	+ CV(V)N ^{T1-5}
	+ CV(V)S ^{T2-4}

โครงสร้างของคำสองพยางค์นี้ สามารถจำแนกออกเป็น 3 แบบใหญ่ๆ คือ

พยางค์แรก	พยางค์ที่สอง
-----------	--------------

1) CV^{T2-4} + CVV^{T1-5} เช่น

/ka ⁴ taa ³ /	[กะต๋า]	“ตะกร้า”
-------------------------------------	---------	----------

2) $CV^{T2-4} + CV(V)N^{T1-5}$ เช่น

/ta⁴ wan¹ / [ตะวัน] “ดวงอาทิตย์”

/p^haa³ k^hon⁵/ [ฝ้าขน] “ฝ้าเช็ดหน้า”

3) $CV^{T1,2,3} + CV(V)S^{T2,3,4,5}$ เช่น

/bɔ² fak³/ [บ่ฟัก] “ฟักทอง”

/ta⁴ k^hep³ / [ตะเข็บ] “ตะขาบ”

2.2 โครงสร้างคำสองพยางค์เทียม (Mono + Mono Syllables)

โครงสร้างสองพยางค์เทียมของภาษายวน อำเภอสี้คิ้ว มีโครงสร้างเช่นเดียวกับโครงสร้างพยางค์เดียว 2 แบบเรียงกันหรือประสมกัน (Mono + Mono) พยางค์แต่ละพยางค์จะมีลักษณะโครงสร้างพยางค์เดียวแบบใดแบบหนึ่ง อาจเป็นพยางค์ที่มีความหมายหรือไม่ก็ได้ ลักษณะโครงสร้างขึ้นอยู่กับการประสมของโครงสร้างพยางค์เดียวเข้าด้วยกันเป็น 2 พยางค์เทียมแบบใดแบบหนึ่งใน 3 แบบ ต่อไปนี้

1) $CV^{T1-5} + CV(V)N^{T1-5}$ เช่น

/k^hii³ poom² / [จีโป้ม] “ลูกกบ”

/ta⁴ kim³/ [ตะกิม] “จิ้งจก”

2) $CV^{T1-5} + CV(V)S^{T2,3,4}$ เช่น

/ta⁴ k^hep³ / [ตะเข็บ] “ตะขาบ”

/bɔ² fak³/ [บ่ฟัก] “ฟักทอง”

3) $CV^{T1-5} + CVV^{T1-5}$ เช่น

/ka⁴ taa³ / [กะต้า] “ตะกร้า”

3. โครงสร้างคำหลายพยางค์ (Polysyllabic pattern)

โครงสร้างคำหลายพยางค์ของภาษายวน อำเภอสี้คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา หมายถึง โครงสร้างพยางค์ของคำประสมตั้งแต่ 3 พยางค์ขึ้นไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า โครงสร้างพยางค์เดี่ยว (Mono) และสองพยางค์ (Dis) แบบใดแบบหนึ่งมาประสมกันหรือเรียงกันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ลักษณะของโครงสร้างพยางค์หลายพยางค์ จึงมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับจำนวนพยางค์ ในที่นี้จะนำเสนอโครงสร้างพยางค์หลายพยางค์มาวิเคราะห์ ดังนี้

โครงสร้างหลายพยางค์

ลักษณะของโครงสร้างคำหลายพยางค์ของภาษายวน อำเภอสี้คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เกิดจากการประสมระหว่างโครงสร้างพยางค์เดี่ยวล้วน ๆ ตั้งแต่ 3 พยางค์ขึ้นไป ประสมระหว่างสองพยางค์ และพยางค์เดี่ยว รวมเป็น 3 แบบ ดังนี้

1) แบบที่หนึ่ง Mono+Mono+Mono

2) แบบที่สอง Dis+Mono+Mono

3) แบบที่สาม Mono+Dis+Mono

โปรดสังเกตตัวอย่างคำที่มีโครงสร้างหลายพยางค์ ทั้ง 3 แบบ ดังนี้

1) แบบที่หนึ่ง Mono + Mono + Mono เช่น

/pii3lua1kin5khaw2/	[ปี้ลัวกินเข้า]	“พื้สะไก้กินข้าว”
/paa5pay1?εεw2 /	[ป่าไปแอ่ว]	“พาไปเที่ยว”

2) แบบที่สอง Dis + Mono + Mono เช่น

/?a2ya4yan5 /	[อะยะหยัง]	“ทำอะไร”
/bɔ2khaam5waan5/	[บ่ขามหวาน]	“มะขามหวาน”

3) แบบที่สาม Mono + Dis + Mono เช่น

/khon1?a2yaŋ5 /	[คนอะหยัง]	“คนอะไร”
/?ot2day3hua5bɔ2day3/	[อดได้หั่วบ่ได้]	“กลั่นหัวเราะไม่อยู่”

บทสรุป

ภาษายวนในอำเภอสีคิ้ว มีข้อสรุปผลการศึกษาและจัดรวบรวมคำศัพท์ตามโครงสร้างทางภาษา ได้ผลการศึกษาดังนี้ คือ 1. โครงสร้างพยางค์เดี่ยว (Monosyllabic Pattern) 2. โครงสร้างสองพยางค์ (Disyllabic Pattern) 3. โครงสร้างหลายพยางค์ (Polysyllabic Pattern) และภาษายวนในอำเภอสีคิ้ว มีระบบคำ ระบบเสียง โดยเฉพาะเสียงวรรณยุกต์ที่มี 5 หน่วยเสียง คือ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรีและเสียงจัตวา จึงมีความแตกต่างทั้งเสียงและโครงสร้างภาษาเมื่อเทียบกับภาษาถิ่นอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เลือกเอาภาษาถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีความแตกต่างไปจากภาษาถิ่นอื่น ๆ ผู้ที่สนใจในภาษาถิ่นสามารถนำไปเป็นแบบเพื่อรวบรวมระบบโครงสร้างหรือเปรียบเทียบกับภาษาไทยถิ่นอื่นที่ท่านมีความสนใจสามารถนำไปต่อขอคำให้สมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Chotisookrat, S. (1969). Thai Yuan-city people. Bangkok: Odeonstore. (In Thai).
 Department of Public Relations (May 15, 2024). *Ban Yuan Cultural Tourism Community, Nakhon Chanthuek, Nakhon Ratchasima Province*. Retrieved June 23, 2023, from <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/287822> (In Thai).
 Pankhuenkhat, R. (2011). *Thai Linguistics*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai).
 Panupong, W. (1984). *A pilot project on geography vocabulary in Nakhon Ratchasima Province*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai).

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบัน*

นพรัตน์ ตันติเสรีรัตน์¹

(วันที่รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 5 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 8 กันยายน 2568)

บทคัดย่อ

โลกในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามการพัฒนาของเทคโนโลยี ส่งผลให้อาชญากรเปลี่ยนแปลงวิธีการกระทำความผิดต่อประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อด้วยเช่นกัน อาชญากรใช้เทคโนโลยีปิดตัวตนและหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การป้องกันอาชญากรรมทำได้ยากยิ่งขึ้น การสืบสวนจับกุมปราบปรามอาชญากรรมเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ยังมิให้กลุ่มอาชญากรกระทำความผิดและทำให้ประชาชนรอดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อ จึงเป็นการกิจเร่งด่วนของรัฐในการจัดการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยการดำเนินคดีกับกลุ่มอาชญากรเพื่อมิให้มีโอกาสที่จะกระทำความผิดควบคู่ไปกับการป้องกันด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงรูปแบบ วิธีการแผนประทุษกรรมเพื่อเป็นเกราะคุ้มกันในเมืองต้น ทั้งนี้ การดำเนินคดีกับกลุ่มอาชญากรจะต้องใช้ขั้นตอนทางกฎหมาย คือ การสืบสวนสอบสวนซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเป็นขั้นตอนที่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์หรือการกระทำความผิดของคนร้ายมากที่สุด การสืบสวน คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดหรือข้อเท็จจริงของคดีว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม ตามหลัก 5W1H (Kipling, 1902) ซึ่งหลักฐานที่ได้มาไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและเจือสมกับพยานหลักฐานอื่น ๆ โดยไม่ขัดแย้งกัน ส่วนการสอบสวนคือการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ทั้งนี้ ในคดีอาญาพนักงานอัยการมีหน้าที่พิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามที่ได้ฟ้องโดยอาศัยพยานหลักฐานจากเจ้าพนักงานตำรวจที่ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามกฎหมายหรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันและนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนให้แก่เจ้าพนักงานตำรวจที่จะเป็นตัวแทนในการปราบปรามอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเพิ่มประสิทธิภาพ, การสืบสวน, การสอบสวน

* บทความวิชาการ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2568

¹ อาจารย์ (สบ 3) กลุ่มงานอาจารย์ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Strategies for Improving the Effectiveness of Criminal Investigations in the Contemporary Context*

Nopparat Tantisaeerarat¹

(Received: July 18, 2025; Revised: September 5, 2025; Accepted: September 8, 2025)

Abstract

In the modern era, the world is rapidly changing due to technological advancements. As a result, criminals have also evolved their methods of committing crimes against unsuspecting victims. They utilize technology to conceal their identities and evade detection by government authorities, making crime prevention increasingly difficult. One effective means of addressing this challenge is through investigation, arrest, and suppression of offenders, which can help deter criminal groups from committing further crimes and protect the public from becoming victims. Therefore, it is an urgent mission of the state to address criminal problems by prosecuting criminal groups to prevent them from reoffending. This must go hand in hand with preventive measures, such as public awareness campaigns that inform people about the patterns, methods, and criminal tactics used-serving as a first line of defense. The prosecution of criminal groups must follow legal procedures, starting with criminal investigation, which is the first step in the criminal justice process and occurs closest in time and proximity to the criminal act. Investigation refers to the process of seeking facts and evidence to understand the details of the offense or the facts of the case-who did what, where, when, how, and why-according to the 5W1H principle. (Kipling, 1902) The evidence obtained-whether it be witness testimony, physical evidence, documents, or expert witnesses-must be consistent with the facts and corroborate other pieces of evidence without contradiction. Interrogation, or inquiry, refers to the collection of evidence and all other actions taken in accordance with the provisions of the Criminal Procedure Code. In criminal cases, the public prosecutor has the duty to prove that the defendant committed the alleged crime based on evidence provided by police officers responsible for investigation and inquiry. If the prosecutor cannot prove that the defendant committed a crime under the law or if the act does not constitute an offense, the court must acquit the defendant.

This article, therefore, aims to study and analyze the current problems in criminal investigations and propose approaches to enhance the efficiency of criminal investigations by developing knowledge and skills in the investigative process for police officers. These officers are key agents in combating increasingly complex and severe crimes in today's world.

Keywords: Efficiency Enhancement, Investigation, Inquiry

* The Article form Education Bureau, Royal Thai Police, 2025

¹ Instructor (Levels 3) Faculty Division, Education Bureau, Royal Thai Police

บทนำ

ปัจจุบันประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อจากกลุ่มคนร้ายมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปรากฏให้เห็นผ่านสื่อต่าง ๆ หลายช่องทางและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การและบุคลากรที่มีหน้าที่โดยตรงในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมในการสืบสวน จับกุม ดำเนินคดีเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดของกลุ่มอาชญากร คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็นเรื่องที่ทำนายว่าจะสามารถจัดการกับกลุ่มอาชญากรได้หรือไม่ เพื่อเป็นการหยุดยั้งการกระทำความผิดและแยกกลุ่มอาชญากรออกจากสังคมโดยรวม สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ในด้านการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (The Criminal Justice Process) หมายถึง กระบวนการทางกฎหมายในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล ราชทัณฑ์ เป็นต้น เป็นการร่วมมือของทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามแนวคิดของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Na Nakom, 2023, p. 47) โดยจะมีการจับกุมผู้กระทำความผิด สืบสวนสอบสวน ฟ้องคดี พิจารณาพิพากษาคดี ตลอดจนการบังคับโทษภายใต้กฎหมาย ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นมีองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายส่วนด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบการทำงานของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ทั้งนี้ ข้อเท็จจริงและหลักฐานจากการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจมีความสำคัญมากเพราะเจ้าพนักงานตำรวจผู้สืบสวนจะเป็นผู้นำข้อเท็จจริงและหลักฐานเข้าสู่สำนวนการสอบสวนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการมีความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการบรรยายฟ้องคดีของพนักงานอัยการ และเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพิจารณาคดีในชั้นศาลด้วย ทั้งนี้ ข้อเท็จจริงของคดีจะต้องสอดคล้องกับพยานหลักฐานและพยานหลักฐานจะต้องมีความเชื่อมโยงกันสามารถพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงในภาพรวมของคดี หลักฐานแต่ละชิ้นหรือข้อเท็จจริงแต่ละจุดเปรียบเสมือนตัวจิ๊กซอว์ที่เจ้าพนักงานตำรวจได้มาจากการสืบสวนแล้วนำมาต่อกันทำให้ทราบข้อเท็จจริงและเห็นภาพของคดีได้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะพบว่า การสืบสวนสอบสวนเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขั้นตอนการฟ้องคดีของพนักงานอัยการและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ซึ่งมีข้อกำหนดในส่วน of พยานหลักฐานเข้ามาเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนด้วยเช่นกัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติในฐานะที่เป็นองค์กรหลัก ด้านการสืบสวนสอบสวนในการปราบปรามอาชญากรรม จึงควรพัฒนาองค์ความรู้และทักษะ

การสืบสวนสอบสวนให้แก่เจ้าพนักงานตำรวจที่จะเป็นตัวแทนในการปราบปรามอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นในยุคปัจจุบัน จากความสำคัญดังกล่าวบทความนี้จึงมุ่งศึกษาความหมาย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วิเคราะห์ถึงปัญหาการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ และนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

แนวคิด ทฤษฎี

เพื่อให้การวิเคราะห์แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบัน บทความนี้ได้นำเสนอกรอบแนวคิดหลัก 3 ประการที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรม ทฤษฎีการสอบสวน และทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCE หลักการจัดการองค์ความรู้ความสำเร็จตามแนวคิดของ Henri Fayol โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle Theory)

เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงสาเหตุหรือองค์ประกอบของการเกิดอาชญากรรมโดยมีองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของสามเหลี่ยม 3 ด้าน คือ 1) ผู้กระทำความผิด/อาชญากร(Offender) หมายถึงผู้ที่มีความต้องการ (Desire) จะก่อเหตุหรือลงมือกระทำความผิด 2) เหยื่อ (Victim)/เป้าหมาย (Target) หมายถึงบุคคล สถานที่ หรือวัตถุ สิ่งของที่ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรมุ่งหมายจะทำต่อหรือเป็นเป้าหมายที่ต้องการ ผู้เสียหาย หรือเหยื่อ หรือประชาชนทั่วไปต้องรู้จักการป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชนหรือสังคม 3) โอกาส (Opportunity) หมายถึง ช่วงเวลา (Time) และ สถานที่ (Place) ที่เหมาะสมที่ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรมีความสามารถจะลงมือกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรม โอกาสที่ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรจะลงมือก่ออาชญากรรมนั้นจะต้องอาศัย เวลาและสถานที่ที่เหมาะสมในการก่อเหตุเมื่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ครบองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น จะทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น ดังนั้น การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสามเหลี่ยมอาชญากรรมกับการปราบปรามอาชญากรรมด้วยการสืบสวนจับกุมและสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด/อาชญากร ทำให้องค์ประกอบของสามเหลี่ยมอาชญากรรมด้านผู้กระทำความผิด/อาชญากร(Offender) หายไปจะทำให้อาชญากรรมไม่เกิดขึ้น จะทำให้ได้กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ถึงความสำคัญของการสืบสวนสอบสวน และความจำเป็นในการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบัน

2. ทฤษฎีการสอบสวน (Inquiry Theory)

แนวคิดที่มุ่งเน้นการค้นหาคำความจริงและใช้หลักเหตุผลในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและเป็นธรรมในการดำเนินคดีและนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของบุคคลว่ากระทำความผิดอาญาหรือไม่ รวมทั้งนำไปสู่การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดโทษ

กับบุคคลนั้น (Roxin, 2014) โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ หลักการค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) มุ่งเน้นการค้นหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของคดี โดยไม่คำนึงถึงว่าข้อเท็จจริงนั้นจะเป็นคุณหรือโทษต่อผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหา และหลักเหตุผล (Principle of Rationality) มุ่งเน้นการใช้เหตุผลและความเชื่อมโยงกันของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาเพื่อให้มั่นใจว่าพยานหลักฐานเหล่านั้นมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำมาใช้ในการพิสูจน์ความจริงได้ ดังนั้น การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสอบสวนกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบัน ในการวิเคราะห์ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และชี้แนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับเจ้าพนักงานตำรวจ

3. ทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCC หลักการจัดการองค์ความรู้ความสำเร็จตามแนวคิดของ Henri Fayol

ทฤษฎี POCCC นั้นมาจากหน้าที่ 5 ประการ ที่ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) กำหนดขึ้นสำหรับการบริหารจัดการองค์กรในแต่ละหน้าที่นั้นต่างก็มีความสำคัญในตัวเอง ขณะเดียวกันก็มีการเชื่อมโยงและส่งผลในกันและกัน เพื่อให้การทำงานสมบูรณ์และประสบความสำเร็จ โดยรายละเอียดของหน้าที่ทั้ง 5 ประการ ประกอบด้วย P - Planning : การวางแผน O - Organizing : การจัดองค์กร C - Commanding : การบังคับบัญชา สั่งการ C - Coordination : การประสานงาน C - Controlling : การควบคุม ดังนั้น การนำทฤษฎีนี้มาประยุกต์กับการบริหารจัดการงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงสามารถให้กรอบแนวคิดในการเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันได้

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีกับกลุ่มคนร้ายเป็นการปราบปรามอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้นด้วยการทำให้องค์ประกอบของการเกิดอาชญากรรมด้านผู้กระทำความผิด/อาชญากร (Offender) หายไป โดยมุ่งเน้นการค้นหาความจริงผ่านการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงและสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนด้วยการวางแผน การพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย การใช้เทคโนโลยี เทคนิควิธีการสืบสวนสอบสวนภายใต้กฎหมายจัดการให้ทุกหน่วยดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในรวมทั้งหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ภายใต้การควบคุมกำกับดูแลหน่วยงานตั้งแต่ระดับบนลงล่าง รวมทั้งรับฟังปัญหาและความต้องการของหน่วยงานระดับล่างขึ้นบน จะทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นองค์กรที่เป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1. การสืบสวนสอบสวนในชั้นของเจ้าพนักงานตำรวจ

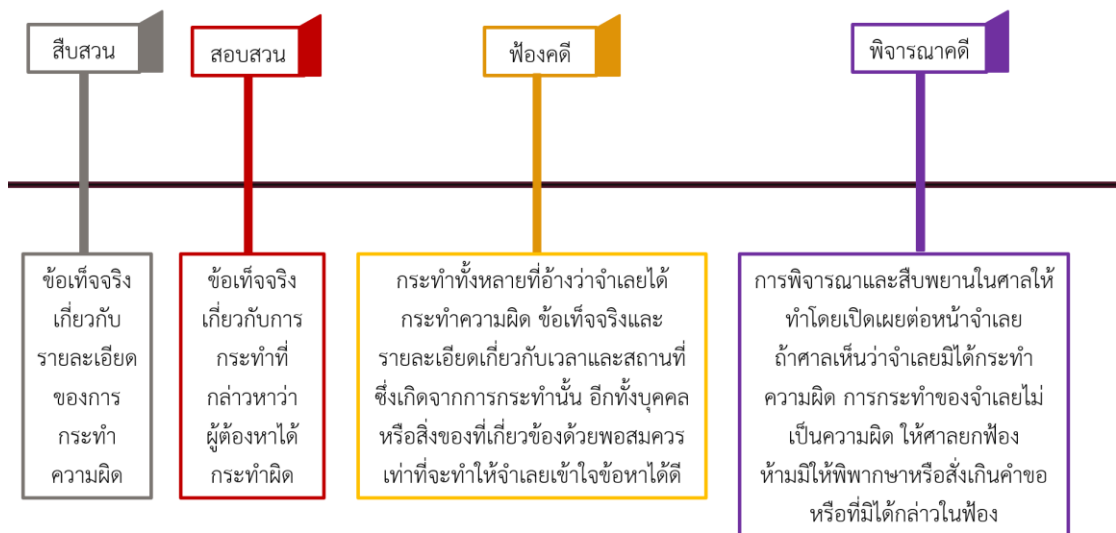
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 ได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา และมาตรา 2 (10) ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า การสืบสวน คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด หากพิจารณาจากความหมายของการสืบสวนจะมีคำสำคัญอยู่ 2 คำ คือ คำว่า ข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งคำว่าข้อเท็จจริงนั้นหมายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายละเอียดของการกระทำความผิดว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม ส่วนพยานหลักฐาน คือ สิ่งที่สามารถนำมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีหรือนำมาวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงได้ (Kitisupakorn, 2023, p. 9) สำหรับการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(10) หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (Watchanasawat, 2024, p.475) ทั้งนี้ ในการสอบสวนจะต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 วรรคหนึ่ง ที่ว่า ในการแจ้งข้อกล่าวหาให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบว่าได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และท้ายที่สุดจะต้องมีการสรุปสำนวน การสอบสวน และมีความเห็นทางคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 และมาตรา 142

2. การฟ้องคดีในชั้นของพนักงานอัยการ

เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้สืบสวนสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนทางกฎหมายในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการที่จะต้องพิจารณาสำนวนการสอบสวนที่ได้จากการสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) ที่ว่า ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือและ (5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นอีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี หากพนักงานอัยการเห็นว่าข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนเพียงพอ พนักงานอัยการก็จะฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคแรก

3. การพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล

หลังจากพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนทางกฎหมายในการพิจารณาคดีของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 มาตรา 185 และมาตรา 192 ที่ว่า การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดให้ศาลยกฟ้อง ห้ามมิให้พิพากษาหรือสั่งเกินคำขอหรือที่มิได้กล่าวในฟ้อง ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพิจารณาพิพากษาคดี

ภาพที่ 1 แสดงข้อเท็จจริงในแต่ละชั้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ดังนั้น ข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ได้มาจากการสืบสวนและการสอบสวน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่าในคดีนั้นมีข้อเท็จจริงอย่างไร เพราะข้อเท็จจริงเหล่านั้นเป็นข้อเท็จจริงเดียวกับการฟ้องคดีของพนักงานอัยการและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ซึ่งข้อเท็จจริงของคดีจะเป็นอย่างไรนั้นจะต้องพิจารณาจากหลักฐานในคดีนั้นเป็นสำคัญ จะใช้ความรู้ของเจ้าพนักงานตำรวจหรือศาลมาตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงหรือจะใช้สิ่งที่ไม่ใช่พยานหลักฐานมาตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงไม่ได้ จะต้องใช้พยานหลักฐานมาตัดสินปัญหาข้อเท็จจริง (Pakdeethanakul, 2024, p. 55) ทั้งนี้ต้องพิจารณาการครอบครองพยานหลักฐานหรือที่เรียกว่าห่วงโซ่ของการครอบครองวัตถุพยาน (Chain of Custody) ด้วย (Rattanatharas, 2019, p. 78)

วิเคราะห์ปัญหาการสืบสวนสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1. ปัญหาด้านนโยบาย

สำนักงานตำรวจแห่งชาติจำเป็นต้องมอบนโยบายด้านการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่ชัดเจนให้กับเจ้าพนักงานตำรวจผู้บริหารระดับต้นในระดับสารวัตร รองผู้กำกับการที่จะปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนเป็นไปด้วยความยุติธรรม โปร่งใส ถูกต้องตามกฎหมายและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้าง Mindset การทำงานให้กับเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวนในพื้นที่และมีนโยบายลงโทษเจ้าพนักงานตำรวจที่ไม่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของเจ้าพนักงานตำรวจที่ล้าสมัยในการสืบสวนสอบสวนที่ขัดต่อกฎหมายละเมิดสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติมักพบปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของเจ้าพนักงานตำรวจผู้บริหารระดับต้นที่ส่งผลต่อการสืบสวนสอบสวน ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยที่ขัดต่อกฎหมายหรือไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปหรือขัดแย้งกับนโยบายของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรืออาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของผู้ต้องสงสัย ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา

2. ปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงาน

ปัญหาด้านกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้นมีความแตกต่างและหลากหลายในแต่ละพื้นที่และส่งผลต่อประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวน รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ตัวอย่างปัญหาที่พบบ่อย ได้แก่ ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนที่ล่าช้า การขอข้อมูลจากธนาคาร หน่วยงานเอกชนไม่ว่าจะเป็น Facebook LINE TikTok Instagram หรือ X (Twitter) ซึ่งเป็น Platforms Social Media ที่ประชาชนคนไทยนิยมใช้มากที่สุด การขอหมายจับหรือหมายค้นจากศาล การรวบรวมพยานหลักฐาน การส่งสำนวนการสอบสวนอาจใช้เวลานาน ส่งผลให้คดีขาดอายุความ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานอัยการ แพทย์ หรือหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์และการพิสูจน์หลักฐานอาจไม่มีประสิทธิภาพ เกิดความล่าช้าหรือขาดการสื่อสารที่ชัดเจน ทำให้เกิดความล่าช้าในการสืบสวนสอบสวน ไม่สามารถวิเคราะห์คดีอย่างทันทั่วทั้งที่อาจส่งผลต่อการฟ้องคดีของพนักงานอัยการและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

3. ปัญหาด้านบุคลากร

สำนักงานตำรวจแห่งชาติประสบปัญหาขาดแคลนเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายสืบสวนสอบสวนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ขาดองค์ความรู้ด้านกฎหมายและทักษะความเชี่ยวชาญด้านการสืบสวนสอบสวน ทำให้ไม่สามารถรับมือกับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้น ข้อมูลจากศูนย์บริหารรับแจ้งความออนไลน์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีคดีสะสมระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2565 - 30 มิถุนายน 2568 จำนวน 955,723 เรื่อง

รวมมูลค่าความเสียหาย 96,685,935,175 บาท เฉลี่ยความเสียหาย 77 ล้านบาทต่อวัน ประเภทคดีที่เกิดขึ้นมากที่สุด ได้แก่ คดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการไม่เป็นขบวนการ จำนวน 429,520 คดี คิดเป็น 44.94% มูลค่าความเสียหาย 4,608,913,794 บาท ประเภทคดีมีมูลค่าความเสียหายมากที่สุด ได้แก่ คดีหลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ จำนวน 68,517 คดี คิดเป็น 7.17% มูลค่าความเสียหาย 30,750,853,633 บาท คดีมีความยุ่งยากซับซ้อนของคดีอาญารูปแบบใหม่ เจ้าหน้าที่งานตำรวจต้องแบกรับภาระงานหนัก เกิดความท้อแท้ ไม่มีเวลาและไม่สามารถสืบสวนสอบสวนแต่ละคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพการสืบสวนสอบสวน เนื่องจากอาชญากรรมในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น อาชญากรรมทางไซเบอร์ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งต้องใช้ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศและทักษะเฉพาะทาง แต่เจ้าหน้าที่งานตำรวจสืบสวนสอบสวนขาดความเชี่ยวชาญในด้านเหล่านี้ การสืบสวนสอบสวนไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วน รวมถึงไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ขาดการฝึกอบรมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย เทคนิคการสืบสวนสอบสวน และเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างเพียงพอ การฝึกอบรมยังไม่มีอย่างต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมเจ้าหน้าที่งานตำรวจทั้งหมดที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน ทำให้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้ ทั้งนี้ สิ่งที่เป็นอุปสรรคที่สุดในการในการติดตามอาชญากรรมดำเนินคดี คือ การสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด

4. ปัญหาด้านการบูรณาการ

การบริหารจัดการความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น การขาดความร่วมมือและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานอัยการ ศาล แพทย์ บริษัทเอกชน ธนาคาร ในการร่วมมือกันป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ทำให้การสืบสวนสอบสวนไม่เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดความล่าช้าในการทำงาน ในด้านการบริหารจัดการคดี การติดตามคดีหรือการบริหารจัดการคดีไม่เป็นระบบ ขาดการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ทำให้คดีล่าช้า ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ และการบริหารจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี การจัดเก็บข้อมูลไม่เป็นระบบ ขาดการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ขาดการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อนำมาใช้ในการสืบสวนสอบสวน ขาดการร่วมกันสนับสนุนเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการระหว่างหน่วยงานและจำเป็นต้องการสืบสวนสอบสวน

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามมติคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2564 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย ความรู้ด้านวิชาการตำรวจ ทักษะด้านยุทธวิธีตำรวจ เป็นแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนสำหรับ

กลุ่มผู้ปฏิบัติงานอาวุโสระดับรองสารวัตรและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานระดับผู้บังคับหมู่ จากการวิเคราะห์ปัญหาในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ผู้เขียนเห็นว่าควรนำแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCC และหลักการจัดการองค์กรสู่ความสำเร็จตามแนวคิดของ Henri Fayol มาใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนี้

1. แนวทางในปัจจุบัน

1.1 Planning วางแผนพัฒนาองค์ความรู้และทักษะให้แก่บุคลากรด้านการสืบสวนสอบสวน

ด้วยบุคลากรที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจด้านสืบสวนสอบสวนมีจำนวนจำกัดจึงเป็นเรื่องพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการเพิ่มประสิทธิภาพงานสืบสวนสอบสวนด้วยการกำหนดนโยบายให้ทุกกองบัญชาการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน วางแผนจัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย ความรู้ด้านวิชาการตำรวจ ทักษะการสืบสวนสอบสวนและการใช้เทคโนโลยี ยุทธวิธีตำรวจ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมบุคลากรในสายงานสืบสวนสอบสวนหมุนเวียนไปแสวงหาความรู้ด้านกฎหมายเพิ่มเติมนอกหน่วยงาน เช่น สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาหรือมหาวิทยาลัยแล้วนำความรู้ที่ได้รับกลับมาถ่ายทอดและแบ่งปันในหน่วยงาน รวมทั้งส่งเสริมบุคลากรไปอบรมร่วมกับหน่วยงานเอกชนที่ประชาชนคนไทยใช้งานมากที่สุด 5 อันดับแรก และสนับสนุนให้บุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรได้รับการพิจารณาขึ้นเงินเดือนหรือการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้บุคลากรพัฒนาตนเองและร่วมพัฒนาองค์ความรู้และทักษะการสืบสวนสอบสวนให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1.2 Organizing การจัดองค์การด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีช่วยงานสืบสวนสอบสวน

เป็นอีกหนึ่งมิติสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังในการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในสืบสวนสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในทุกพื้นที่ เช่น เครื่องดูดข้อมูลโทรศัพท์ โปรแกรมการจัดการข้อมูล และเครื่องมือวิเคราะห์ทางคดี การพัฒนาเทคโนโลยีช่วยเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในสืบสวนสอบสวน ทำให้สามารถค้นหาความจริงในคดีที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 Commanding การบังคับบัญชาสั่งการ การควบคุมคุณภาพการสืบสวนสอบสวน

จัดทำกลไกสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับการสืบสวนสอบสวน มีการกำหนดมาตรฐานการสืบสวนสอบสวนที่ชัดเจน มีการจัดทำคู่มือและแนวทางการสืบสวนสอบสวน (SOP) แต่ละประเภทคดี มีระบบการตรวจสอบคุณภาพการสืบสวนสอบสวนในทุกกองบังคับการของแต่ละกองบัญชาการที่มีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนเพื่อติดตามและตรวจสอบการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานีตำรวจที่อยู่ในสังกัดโดยเน้นการสนับสนุนช่วยเหลือมากกว่าลงโทษ ทั้งนี้ ระบบการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวดจะช่วยให้การสืบสวนสอบสวนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. แนวทางในอนาคต

2.1 Coordination การประสานงานเพิ่มความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการสืบสวนสอบสวน

การเพิ่มความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนางานสืบสวนสอบสวนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ความร่วมมือดังกล่าวครอบคลุมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง และการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานร่วมกัน นอกจากนี้ ยังรวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่จะเกิดต่อไปในอนาคต

2.2 Controlling การควบคุมและการสร้างความเชื่อมั่นด้านการสืบสวนสอบสวน

การสืบสวนสอบสวนเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ต้องดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นมาตรฐานสากล มีการสร้างระบบการตรวจสอบและควบคุมที่โปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลและกระบวนการทำงานต่อสาธารณะอย่างเหมาะสมเท่าที่ไม่ทำให้เสียหายต่อรูปคดีสำหรับคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ สำหรับคดีทั่วไปควรเปิดเผยในขั้นตอนการสรุปสำนวนการสอบสวนและมีความเห็นทางคดีให้กับผู้เสียหายและผู้ต้องหา มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องในคดี รวมถึงการรายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้การสืบสวนสอบสวนในกระบวนการยุติธรรมเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

2.3 การแก้ไขกฎหมายด้านการสืบสวนสอบสวน

การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจการแสวงหาข้อเท็จจริงให้เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานรัฐและเอกชน โดยหน่วยงานรัฐและเอกชนมีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวน โดยหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนเหล่านั้นไม่มีความผิดและไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ที่กระทำความผิดเพื่อให้เท่าทันต่อวิธีการกระทำความผิดของอาชญากร ลดขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนที่ไม่จำเป็น เช่น การยื่นคำร้องขอฝากขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 หรือการคัดฟ้องตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 วรรคสาม และวรรคสี่ จะทำให้การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในอนาคตมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้การเกิดกระทำความผิดในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ มากมาย การปราบปรามด้วยการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นวิธีการหนึ่งในการยับยั้งมิให้กลุ่มอาชญากรมีโอกากระทำความผิด โดยการสืบสวนมุ่งเน้นแสวงหาตัวผู้กระทำความผิดโดยพิจารณาจากพยานหลักฐานซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งชี้ข้อเท็จจริงและการสอบสวนมุ่งเน้นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา การสืบสวนสอบสวนเป็นขั้นตอนทางกฎหมายที่รัฐชาติปฏิบัติได้มอบอำนาจให้กับบุคคลซึ่งถือเป็นตัวแทนของรัฐมีอำนาจในการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น การสืบสวนสอบสวนถือเป็นคันธนูแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์และพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดี และมีความสำคัญในแง่ของการค้นหาความจริงของคดี ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาจะถูกนำมาพิจารณาในชั้นพนักงานอัยการและในชั้นศาล เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดและปราบปรามอาชญากรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรหลักในการสืบสวนสอบสวนปราบปรามอาชญากรรม ควรวางแผนการพัฒนาศักยภาพความรู้ด้านกฎหมาย การใช้เทคโนโลยี เทคนิควิธีการสืบสวนสอบสวนภายใต้กฎหมาย จัดการให้ทุกหน่วยดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในรวมทั้งหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ภายใต้การควบคุมกำกับดูแลหน่วยงานตั้งแต่ระดับบนลงล่าง จะทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นองค์กรที่เป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง และสามารถสืบสวนสอบสวนปราบปรามอาชญากรรมที่ทวีความซับซ้อนมากขึ้นในยุคปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจึงเสนอแนะข้อมูลเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติปรับปรุงแผนแม่บทในการพัฒนาศักยภาพและทักษะด้านการสืบสวนสอบสวน การใช้เทคโนโลยีและกำหนดให้ทุกกองบัญชาการที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนดำเนินการตามแผน
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติขอรับสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพและทักษะการสืบสวนสอบสวน รวมทั้งเครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำงาน
3. สำนักงานตำรวจแห่งชาติเสนอแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการแสวงหาข้อเท็จจริงให้หน่วยงานรัฐและเอกชนมีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลเหล่านั้นที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนโดยหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนไม่มีความผิดและไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิผู้ที่กระทำความผิดเพื่อให้เท่าทันต่อวิธีการกระทำความผิดของกลุ่มอาชญากร

4. สำนักงานตำรวจแห่งชาติเสนอแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อลดขั้นตอนและภาระงานสอบสวนให้น้อยลง เช่น การการฝากขังหรือคัดฟ้องผู้ต้องหา

5. สำนักงานตำรวจแห่งชาติทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนในเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและประสานงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. แต่ละกองบังคับการในกองบัญชาการที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนจัดฝึกอบรมพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย ทักษะการสืบสวนสอบสวน การใช้เทคโนโลยีให้กับเจ้าพนักงานตำรวจภายในสังกัดในคดีประเภทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเป็นปัญหาในพื้นที่รับผิดชอบ

2. แต่ละกองบังคับการในกองบัญชาการที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการปฏิบัติงานด้านสืบสวนสอบสวนภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

3. แต่ละกองบังคับการในกองบัญชาการที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนระดมความคิดจากผู้ปฏิบัติงานด้านการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนซึ่งเป็นปัญหาในทางปฏิบัติและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้การสืบสวนสอบสวนเกิดความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมทั้งต่อประชาชนผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4. แต่ละกองบังคับการในกองบัญชาการที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนระดมความคิดจากผู้ปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนเพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติและประสานงานร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

Kipling, R. (1902). *Just so stories. TBCL's Children's Bookcase*. Retrived July 1, 2525, from

<http://www.boop.org/jan/justso/>

Kitisupakorn, S. (2023). *Principles and Judgments on the Law of Evidence in Civil and Criminal Cases* (6th ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing. (In Thai).

Na Nakorn, K. (2023). *Criminal Procedure Law* (11th ed.). Bangkok: Winyuchon Publishing. (In Thai).

Pakdeethanakul, C. (2024). *Law on Evidence* (18th ed.). Bangkok: Krung Siam Publishing. (In Thai).

- Rattanatharas, S. (2019). *Search, Arrest, and Legal Rights*. Nonthaburi: Sinthaweeekij Printing. (In Thai).
- Roxin, C. (2014). *Strafverfahrensrecht*. Germany: C.H.Beck.
- Watchanasawat, K. (2024). *Explanation of the Principles of Criminal Procedure Law* (8th ed.). Bangkok: Winyuchon Publishing. (In Thai).

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม: กรณีศึกษาป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์*

พัชรภา สิงห์ธนสาร¹ ลักษมี งามมีศรี²

นาคยา แพ่งศรีสาร³ วราวุธ วัชรสวรรค์⁴

(วันที่รับบทความ: 24 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 3 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 17 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม ในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีกรเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนในพื้นที่ป่าชุมชน รอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ 3 อำเภอ 27 หมู่บ้าน จำนวน 300 ครัวเรือน สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักอปริหานิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย หมั่นประชุมกันเนื่องนิศั พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ และการให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตรีและผู้ได้บังคับบัญชา มิให้ถูกข่มเหงรังแก มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านทรัพยากร โดยมีค่าอิทธิพล เท่ากับ 0.28, 0.24, -0.18 และ 0.19 ตามลำดับ

2. หลักอปริหานิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย หมั่นประชุมกันเนื่องนิศั พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม ไม่บัญญัติสิ่งทีขัดต่อหลักการเดิม การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ และ การให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตรีและผู้ได้บังคับบัญชามีให้ถูกข่มเหงรังแก มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้าน แผนงานและความร่วมมือ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.26, 0.22, 0.13, -0.15 และ 0.24 ตามลำดับ

3. หลักอปริหานิยธรรมในข้อที่ว่าด้วยคือ พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม ไม่บัญญัติสิ่งทีขัดต่อหลักการ เดิม และการให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตรีและผู้ได้บังคับบัญชามีให้ถูกข่มเหงรังแก มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.20, 0.30 และ 0.27 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ป่าชุมชน, อุทยานแห่งชาติแม่วงก์, หลักพุทธธรรม, การบริหารจัดการ

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2568

¹ รองศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: phat-sing@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: luxlek@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

⁴ อาจารย์, ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Factors Affecting Community Forest Management Using Buddhist Principles: A Case Study of Community Forests Around the Mae Wong National Park Area, Nakhon Sawan Province*

Phatcharapha Singtanasarn¹ Luksamee Ngammeeesri²

Nattaya Phaengrisarn³ Warawut Watcharasorn⁴

(Received: April 24, 2025; Revised: July 3, 2025; Accepted: July 17, 2025)

Abstract

This research's main objective was to study the factors influencing community forest management based on Buddhist principles in the community forest area around the Mae Wong National Park in Nakhon Sawan. The methodology for this research used quantitative methods. A questionnaire was used as an instrument to collect data from 300 households of villagers in the community forest area around the boundary of Mae Wong National Park in Nakhon Sawan, across 3 districts and 27 villages. The researcher used Structural Equation Modeling (SEM) as the technique to analyze the data.

The results of the research were as follows:

1. The principles of Aparihāniya Dhamma in the section on meeting regularly, attending meetings in unison, respecting and adhering to the rules and regulations, honoring and protecting women and subordinates from being bullied had a direct positive influence on community forest management in terms of resources with influence values of 0.28, 0.24, -0.18 and 0.19, respectively.

2. The principles of Aparihāniya Dhamma in the section on meeting regularly, attending meetings in unison, not enacting anything that conflicts with the original principles, respecting and adhering to the rules and regulations, and honoring and protecting women and subordinates from being bullied have a direct positive influence on the management of community forests in terms of plans and cooperation with influence values of 0.26, 0.22, 0.13, -0.15 and 0.24, respectively.

3. The principles of Aparihāniya Dhamma in the section on attending meetings in unison, not enacting anything that conflicts with the original principles, and honoring and protecting women and subordinates from being bullied have a direct positive influence on community forest management in terms of relations between the community and government agencies with influence values of 0.20, 0.30 and 0.27, respectively.

Keywords: Community Forest, Mae Wong National Park, Buddhist Principles, Management

* This research received funding from Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2025

¹ Associate Professor, Department of Economics, Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: phat-sing@hotmail.com

² Associate Professor, Department of Economics, Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: luxlek@hotmail.com

³ Assistant Professor, Department of Economics, Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University

⁴ Lecturer, Department of Economics, Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

พื้นที่ป่าไม้ของโลกยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน มีประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่โลกทั้งหมดที่เป็นพื้นดิน แต่มีแนวโน้มว่าจะลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากสาเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่านายทุนพ่อค้าไม้ เจ้าของโรงเลื่อย เจ้าของโรงงานแปรรูปไม้ ปริมาณป่าไม้ที่ถูกทำลายนี้ในวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามอัตราเพิ่มของจำนวนประชากร ยังมีประชากรเพิ่มขึ้นเท่าใด ความต้องการใช้ที่ดินเพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินก็อยู่สูงขึ้น เป็นผลผลักดันให้ราษฎรเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เผาถางป่า หรือเผาป่าทำไร่เลื่อนลอย นอกจากนี้ยังมีนายทุนที่ดินที่จ้างวานให้ราษฎรเข้าไปทำลายป่าเพื่อจับจองที่ดินไว้ขายต่อไป เช่น ใช้ไม้ในการปลูกสร้างบ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรกรรม เครื่องเรือน และถ่านในการหุงต้ม เป็นต้น การเผาป่า การบุกรุกทำลายป่าเพื่อต้องการที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตร การทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขาในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และการใช้ที่ดินเพื่อดำเนินโครงการของรัฐบาล เช่น การจัดนิคมสร้างตนเอง การชลประทาน การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้างทาง กิจกรรมรักษาความมั่นคงของชาติ เป็นต้น การที่พื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศลดลงอย่างมาก ได้ส่งผลกระทบต่อการควบคุมระบบนิเวศโดยรวมอย่างชัดเจน เช่น กรณีเกิดวาตภัยและอุทกภัยครั้งร้ายแรงในพื้นที่ภาคใต้ ปัญหาความแห้งแล้งในภาคต่าง ๆ ของประเทศ และปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนอย่างรุนแรง ซึ่งปัญหายุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวได้มีแนวโน้มของการเกิดบ่อยขึ้น อันก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลิตผลทางการเกษตร ชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านอื่น ๆ เช่น การสูญเสียหน้าดิน ทำให้สูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปัญหาการตกตะกอน ปัญหาการดินเค็มของแหล่งน้ำ และปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน

อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าแม่วงก์เป็นรอยต่อของสองจังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดนครสวรรค์ ส่วนที่อยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ เรียกว่า ป่าแม่วงก์-แม่เป็น มีเนื้อที่ประมาณ 279,700 ไร่ ส่วนที่อยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร เรียกว่า ป่าคลองขลุง และป่าคลองแม่วงก์ มีเนื้อที่ประมาณ 279,050 ไร่ รวมเนื้อที่ประมาณ 558,750 ไร่ หรือประมาณ 894 ตารางกิโลเมตร มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ตามสภาพภูมิประเทศซึ่งเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารหลายสาย และมีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงามมาก เช่น น้ำตกแม่กระสา น้ำตกแม่กิ น้ำตกแม่ริ้ว แก่งผาคอยนาง อีกทั้งสภาพป่ายังอุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์ไม้ และสัตว์ป่านานาชนิด

พื้นที่ป่าแม่วงก์ ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2530 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 183 แล้วให้ชื่อว่า “อุทยานแห่งชาติแม่วงก์” ความมุ่งหมายที่สำคัญในการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ คือเพื่อรักษาสภาพป่าและทรัพยากรสัตว์ป่า ตลอดจนแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร และเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงามให้คงอยู่ตลอดไปโดยอาศัยหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด เพื่อประชาชนซึ่งอาศัยอยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติได้ประโยชน์แก่การเกษตรกรรม และประชาชนโดยทั่วไปได้ประโยชน์แก่การท่องเที่ยวพักผ่อน หาดความรู้ แต่เนื่องจากชาวบ้านบริเวณรอบพื้นที่อุทยานประสบกับปัญหาความยากจน ปัญหาการขาดที่ดินทำกิน ปัญหาการขาด

เอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้ชาวบ้านบางส่วนได้อาศัยที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นที่ทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ การขาดอาชีพและรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ รวมทั้งการขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นตนเพื่อยังประโยชน์ระยะยาวและอย่างยั่งยืน จึงทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่อุทยานเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ อาทิ ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า ซึ่งกลุ่มนายพรานนี้จะทำการจุดไฟเผาป่าด้วยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในการล่าสัตว์แต่ละชนิด โดยเฉพาะประเภทสัตว์กีบที่กินพืชเป็นอาหาร และนักล่าสัตว์ป่ามักจะไม่ได้ดับไฟสนิทก่อน จึงเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาไฟป่า ซึ่งมักเกิดเป็นประจำในหลายพื้นที่ที่มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร ลักษณะการใช้ทรัพยากรนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังขาดหลักการอนุรักษ์ ส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวตามธรรมชาติของทรัพยากรในพื้นที่เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จากการศึกษาเรื่องพุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ของ Singtanasarn (2017) ในภาพรวมพบว่า ป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ ควรนำหลักพุทธธรรมในที่นี้คือหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการมาประยุกต์ใช้ในเชิงบูรณาการร่วมกับทฤษฎีการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อให้คนในชุมชนซึ่งทุกคนเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตั้งแต่ร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ร่วมในการติดตามและประเมินผล ไปจนถึงร่วมในการรับผลประโยชน์จากป่าชุมชน งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาว่าหลักธรรมข้อใดบ้างในหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการนี้ที่จะมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนในแต่ละด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน ด้านแผนงานและความร่วมมือ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม ในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการจัดการอุทยานแห่งชาติ

นโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติ ตาม พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 กล่าวว่า การจัดการอุทยานแห่งชาติมีเป้าหมายหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา การจัดการที่ดีจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชนทั่วไป มีแนวคิดหลักในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และฟื้นฟู:

การอนุรักษ์: ปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ ไม่ให้ถูกทำลายหรือเสื่อมโทรม

การฟื้นฟู: การบูรณะพื้นที่ที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพที่สมบูรณ์ เช่น การปลูกป่า การฟื้นฟูแหล่งน้ำ และการจัดการสัตว์ป่า

2. การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน:

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาธรรมชาติ การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน

การวิจัย: สนับสนุนการศึกษาและวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการอุทยานแห่งชาติ

การใช้ประโยชน์อย่างอื่น: การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติอย่างเหมาะสมและไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เช่น การใช้ประโยชน์จากน้ำเพื่อการเกษตร หรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อการศึกษา

3. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน:

การมีส่วนร่วมของชุมชน: การส่งเสริมให้ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่หรือใกล้เคียงอุทยานแห่งชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานฯ เช่น การเป็นอาสาสมัคร การให้ข้อมูล การดูแลรักษา และการเฝ้าระวัง

การมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน: การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และผู้ประกอบการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ:

การวางแผน: การจัดทำแผนการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่และวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์

การบังคับใช้กฎหมาย: การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย

การติดตามและประเมินผล: การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า อุทยานแห่งชาติถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏในพื้นที่ เพื่อการศึกษา วิจัย และเพื่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการของประชาชน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน

“ป่าชุมชน” เป็นทางเลือกในการจัดการทรัพยากรนิเวศป่าไม้โดยมีชุมชนเป็นฐาน หรือเป็นการจัดการทรัพยากรร่วมกันของชุมชน ที่มีวิถีปฏิบัติเป็นระบบสิทธิหน้าหมู่ หรือเป็นระบบทรัพยากรร่วมของชุมชน นอกจากนั้นป่าชุมชนยังป็นกิจกรรมของคนชนบทในการจัดการทรัพยากรต้นไม้อและป่าไม้ เพื่อผลประโยชน์ของครอบครัวและชุมชน เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนและมอบอำนาจให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปลูกจัดการ ป้องกัน และเก็บหาผลประโยชน์จากป่าไม้ภายใต้ระบบการจัดการที่ยั่งยืน ป่าชุมชนอาจตั้งอยู่รอบหมู่บ้าน รอบแหล่งชุมชน หรืออาจอยู่ใกล้เคียงกับชุมชน ชุมชนนั้นอาจจะเป็นชุมชนที่เป็นทางการ เช่น หมู่บ้าน อบต. หรือชุมชนตามประเพณีก็ได้ และก็อาจจะเป็นหนึ่งชุมชน หรือหลายชุมชนที่จัดการป่าชุมชนร่วมกันก็ได้ โดยที่คนในชุมชนนั้น ๆ อาจเลือกใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และการรักษาระบบนิเวศก็ได้ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นผู้วางแผนและตัดสินใจว่าจะใช้ประโยชน์อะไร และอย่างไรจากป่า จะดูแลรักษา ฟื้นฟู และพัฒนาป่าชุมชนอย่างไร ป่าชุมชนมีขอบเขตขนาดไหนที่ชุมชนจะดูแลได้ทั่วถึง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

ทฤษฎีของการบริหารเป็นศาสตร์ที่มีองค์ประกอบของความรู้ หลักและกฎเกณฑ์ที่นำมาจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการบริหารแล้วนำไปสู่การปฏิบัติจริง การบริหารที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์และทักษะของผู้บริหาร การประยุกต์เอาทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการบริหารไปสู่การปฏิบัติจริงให้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมนับว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ที่สำคัญทฤษฎีทางการบริหารมีจำนวนมากมายเพราะนักบริหารสามารถนำมาใช้บูรณาการหรือการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้แทบทั้งสิ้นซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของนักบริหารว่าจะนำเอาหลักการทฤษฎีมาใช้ให้เหมาะสมกับองค์กรของตนซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะได้นำเอาทฤษฎีทางการบริหารที่ใช้กันมากเพื่อเป็นกรณีศึกษาต่อไป

1. ทฤษฎีการบริหารองค์กร ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายต่างกัน นอกจากนี้ประเด็นเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำ และการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบหน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ คือ (1) การวางแผน (To Plan) (2) การจัดองค์การ (To Organize) (3) การบังคับบัญชา (To Command) (4) การประสานงาน (To Coordinate) และ (5) การควบคุมงาน (To Control) (Fayol, as cited in Sanguannam, 2002)

2. ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ ให้แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ และเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย สมมติฐานดังกล่าวมีความสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ดังนี้คือ

- 1) มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด
- 2) ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป

3) ความต้องการของมนุษย์มีเป็นลำดับขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้ (Maslow, 2000, pp. 80-81) (1) ความต้องการทางร่างกาย (2) ความต้องการความปลอดภัย (3) ความต้องการทางสังคม (4) ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม ความต้องการอยากเด่นในสังคม และ (5) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ

หลักการบริหารนิยธรรม

หลักการบริหารนิยธรรม คือธรรมสำหรับผู้ปกครองที่ต้องการความเจริญรุ่งเรืองแก่องค์กรที่ตนเองปกครองมี 7 ประการ ประกอบด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิก พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติตามวัชชีธรรม ตามที่วางไว้ (4) ท่านเหล่าใดเป็นใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นด้วยคำของท่านว่าเป็นสิ่งควรรับฟัง (5) บรรดาภคบุตร ภุมารทั้งหลาย ให้อยู่โดยมิถูกข่มเหง หรือถูกร้าขึ้นใจ (6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุ ตลอดจนอนุสาวรีย์ต่าง ๆ ของชาววัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้กรรมิกพลีที่เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป และ (7) จัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้หมายความว่ารวมถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนทั่วไปด้วย) โดยตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้นที่มาแล้ว ขอให้โดยผาสุก

อภิธานนิยธรรม 7 ประการดังกล่าวข้างต้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลาย ผู้ปกครองแคว้นโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือยุยงให้แตกสามัคคี โดยเนื้อหาสาระของธรรม 7 ประการข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นหลักสำคัญที่ผู้บริหารองค์กรไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ จะต้องถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสามัคคี อันเป็นแก่นของการอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข และความก้าวหน้าขององค์กร รวมไปถึงสมาชิกขององค์กรโดยรวม

แนวความคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น อีกทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย และการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ (Chongwutthiwet, 1988) คือ (1) ประชาชนจะต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (2) ประชาชนมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม และ (3) ประชาชนต้องเต็มใจต่อการมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ความหมายการมีส่วนร่วมยังมองถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายาม หรือใช้ทรัพยากรในส่วนของตนต่อกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน หรือองค์กรหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนโดยการมีส่วนร่วมต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้ (Vesarach, 1985)

1. ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัวเช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงานหรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินและวัสดุในกิจกรรมพัฒนา และได้ขยายความหมายของการมีส่วนร่วมว่าต้องครอบคลุมในประเด็น (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อหรือเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา การพิจารณาในมิติดังกล่าวจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน (3) ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหาร นโยบาย ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

เมื่อพิจารณาตามลักษณะข้อมูลการวิจัยจะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

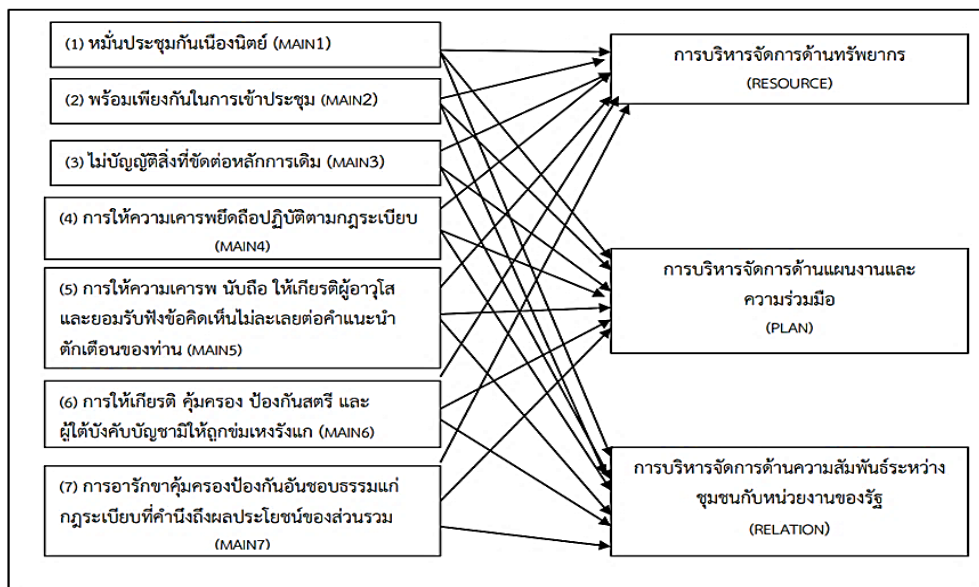
ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครัวเรือนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 27 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 2 อำเภอ คือ (1) อำเภอชุมตาบง 6 หมู่บ้าน 2 ตำบล คือ ตำบลชุมตาบง และตำบลปางสวรรค์ปางสวรรค์ (2) อำเภอแม่เปิน 13 หมู่บ้าน 1 ตำบล คือ ตำบลแม่เปิน และ (3) อำเภอแม่วงก์ 8 หมู่บ้าน 1 ตำบล คือ ตำบลแม่เลย์ ข้อมูลจากพัฒนาชุมชนจังหวัดนครสวรรค์ ปี 2567 พบว่ามีจำนวน 4,229 ครัวเรือน โดยนำข้อมูลมาจากรายงานจำนวนประชากร ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ระดับ ตำบล/อปท. ปี พ.ศ. 2566 ของพัฒนาชุมชนจังหวัดนครสวรรค์

การคำนวณขนาดของตัวอย่างใช้เป็นสัดส่วนของจำนวนตัวแปร ใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 30 เท่าของจำนวนตัวแปร การวิเคราะห์ครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 10 ตัวแปร จึงประมาณค่าและคำนวณขนาดตัวอย่างได้เท่ากับ 300 ตัวอย่าง (30x10) ที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างในงานวิจัยนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนหลักพุทธธรรม: ภูมิศึกษารอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ มีกรอบตัวแปรที่ศึกษา ดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

งานวิจัยนี้ได้ทำการจัดเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน โดยข้อคำถามที่ใช้ได้ผ่านการตรวจสอบ (1) ความตรงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC รายข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 (2) ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) แบบสอบถามนี้ได้ทดลองใช้ (Tryout) กับตัวอย่างที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติเหมือนกับตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ครั้วเรือน ซึ่งควรมีค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามรายข้อ Corrected Item Total Correlation ไม่ต่ำกว่า 0.361 ผลการวิเคราะห์อยู่ระหว่าง 0.364 ถึง 0.954 แสดงว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ (3) วิเคราะห์ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability) พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 ผลการทดสอบได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.713 ถึง 0.976

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้สำรวจ (Survey Research) ได้แก่ การแจกแบบสอบถาม ในปีงบประมาณ 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

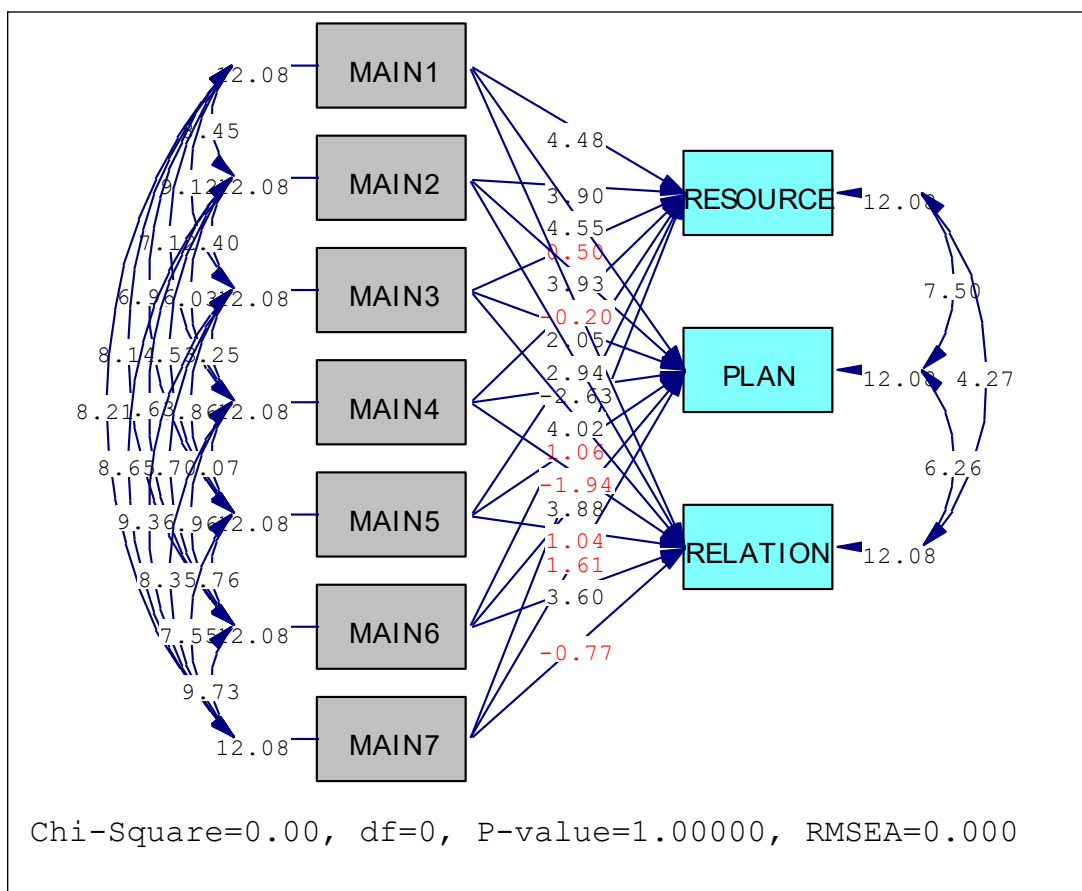
ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path Analysis) ของตัวแปรด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL (Linear Structural Relationship: LISREL)

สรุปผลการวิจัย

1. การตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวชี้วัดที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยค่าความเบ้ และค่าความโด่งต้องเข้าใกล้ศูนย์ และต้องไม่มากกว่า 2.58 (Angsuchot, Wichitwanna and Pinyophanuwat, 2009, p. 31) พบว่า ในงานวิจัยนี้มีค่าความเบ้สูงสุด เท่ากับ 0.43 และค่าความโด่งสูงสุด เท่ากับ 1.87 แสดงว่า การแจกแจงของตัวแปรเป็นการแจกแจงปกติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

2. การทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังการปรับแต่งพบว่า มีความสอดคล้องในระดับดีโดยมีดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (goodness of fit index) ที่ยอมรับได้ในระดับดีมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่า เส้นทางความสัมพันธ์ตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-square เท่ากับ 0 ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่า p-value เท่ากับ 1 χ^2/df มีค่าเท่ากับ 0 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องค่า GFI, ค่า CFI และค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 1

3. ผลการทดสอบตามวัตถุประสงค์ เป็นดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง และค่า t-value

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	Path Coefficients	t-value
MAIN1	RESOURCE	0.28	4.48**
MAIN2	RESOURCE	0.24	3.90**
MAIN3	RESOURCE	0.034	0.50
MAIN4	RESOURCE	-0.18	2.81**
MAIN5	RESOURCE	0.083	1.39
MAIN6	RESOURCE	0.19	2.81**
MAIN7	RESOURCE	0.11	1.64
MAIN1	PLAN	0.26	4.55**
MAIN2	PLAN	0.22	3.93**
MAIN3	PLAN	0.13	2.05*
MAIN4	PLAN	-0.15	2.63**
MAIN5	PLAN	0.058	1.06
MAIN6	PLAN	0.24	3.88**
MAIN7	PLAN	0.10	1.61
MAIN1	RELATION	-0.014	0.20
MAIN2	RELATION	0.20	2.94**
MAIN3	RELATION	0.30	4.02**
MAIN4	RELATION	-0.14	1.94
MAIN5	RELATION	0.068	1.04
MAIN6	RELATION	0.27	3.60**
MAIN7	RELATION	-0.059	0.77

หมายเหตุ: *p = 0.05, **p = 0.01

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านทรัพยากร ได้แก่ หลักการบริหารนิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม (3) การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ และ (4) การให้เกียรติ คู่ครอง ป้องกันสตรี และผู้ได้บังคับบัญชามิให้ถูกข่มเหงรังแก

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านแผนงานและความร่วมมือ ได้แก่ หลักการบริหารนิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม (3) ไม่บัญญัติสิ่งขัดต่อหลักการเดิม (4) การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ และ (5) การให้เกียรติ คู่ครอง ป้องกันสตรี และผู้ได้บังคับบัญชามิให้ถูกข่มเหงรังแก

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ หลักอุปหรณิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย (1) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม (2) ไม่บัญญัติสิ่งกั้ขัดต่อหลักการเดิม และ (3) การให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตริ และผู้ได้บ้งกับบัญญัติมิให้ถูกข่มเหงรังเก

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบของงานวิจัยที่นำมาอภิปรายผลนี้เป็นผลของการวิจัยที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านทรัพยากร พบว่า หลักอุปหรณิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (2) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม (3) การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ และ (4) การให้เกียรติ คุ่มครอง ป้องกันสตริ และผู้ได้บ้งกับบัญญัติมิให้ถูกข่มเหงรังเกที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Singtanasarn (2017) ที่ว่าการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนมี 2 ประเด็นสำคัญ คือ ปัญหาที่ตัวสมาชิกป่าชุมชน และปัญหาที่ตัวผู้บริหารป่าชุมชน ซึ่งผู้บริหารป่าชุมชนต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน การหมั่นประชุมเป็นเนื่องนิตย์ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังๆที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ แต่มีข้อแม้ว่าในการประชุมนั้นต้องรับฟังความคิดเห็นของบุคคลที่มีความเห็นแตกต่างด้วย หากต่างฝ่ายต่างมุ่งประชุมเพื่อมุ่งหวังถึงผลประโยชน์ตนและหวังถึงการได้มาซึ่งอำนาจการประชุมนั้นก็วนวายเพราะหาบทสรุปที่ถูกต้องเหมาะสมไม่ได้ และในขณะที่เดียวกันสมาชิกป่าชุมชนก็ต้องมีการใช้ทรัพยากรภายใต้กฎเกณฑ์ และตามที่ พรบ.ป่าชุมชนกำหนด เพื่อให้สมาชิกสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในป่าชุมชนของตนได้อย่างเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด จึงควรมีบทลงโทษผู้ที่ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนอย่างผิดหลักการของป่าชุมชนด้วย

ในขณะที่หลักอุปหรณิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย (1) ไม่บัญญัติสิ่งกั้ขัดต่อหลักการเดิม (2) การให้ความเคารพ นับถือ ให้เกียรติผู้อาวุโสและยอมรับฟังข้อคิดเห็นไม่ละเลยต่อคำแนะนำคัดค้านของท่าน และ (3) การอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมแก่กฎระเบียบที่ค่านึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านทรัพยากร เนื่องจาก เพื่อให้สมาชิกของป่าชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงและสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของป่าชุมชนที่มีการปรับปรุงเพื่อลดข้อจำกัดจากหลักการเดิมจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการปรับปรุงการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านทรัพยากรขึ้นใหม่เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกฎระเบียบที่ว่าด้วยเรื่องการใช้ทรัพยากรภายในป่าชุมชนที่มีการปรับให้ทันสมัย และให้สมาชิกภายในป่าชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรภายในป่าชุมชนให้เกิดประโยชน์ได้จริง

2) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านแผนงานและความร่วมมือ พบว่า หลักอปริหานิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิศ (2) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม (3) ไม่บัญญัติสิ่งขัดต่อหลักการเดิม (4) การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ และ (5) การให้เกิดริ คุ่มครอง ป้องกันสตรี และผู้ได้บังคับบัญชามิให้ถูกข่มเหงรังแก มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านแผนงานและความร่วมมือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srikkham (2015) ที่ว่าการบริหารจัดการด้านแผนงานและความร่วมมือโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ สามารถนำมาผสมผสานและประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singtanasarn (2017) ที่ว่า ด้านแผนงานและความร่วมมือ ผู้บริหารป่าชุมชนควรมีการวางแผนบริหารงานป่าชุมชนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน โดยแผนนั้นควรมุ่งเน้นไปที่ความร่วมมือกันของคนในชุมชน การประชุมทุกครั้ง ทุกคนต้องเสียสละ และมีความพร้อมเพรียงในการประชุม มาประชุม เลิกประชุม และทำการกิจอื่น ๆ ให้พร้อมกัน เป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน เป็นหลักการอยู่ร่วมกัน เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัวแต่จะคิดถึงคนอื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น หลักธรรมข้อนี้พยายามมุ่งไปสู่ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะเป็นประการสำคัญ อันหมายถึงความสามัคคี เพราะความสามัคคีจะนำความสุข ความสงบมาสู่สังคม และในการประชุมวางแผน ผู้บริหารป่าชุมชนและสมาชิกควรต้องให้เกิดริ และยอมรับฟังข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่บัญญัติสิ่งใหม่ ๆ ตามอำเภอใจ โดยยึดหลักการเดิมที่หมู่คณะวางไว้ ควรให้ความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ลั้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) เพราะการที่จะสร้างเงื่อนไข การยกเลิกกฎหมาย กติกา ข้อบังคับ จะต้องมีความเห็นที่พร้อมเพรียง หลักธรรมข้อนี้จะเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อการบริหารจัดการชุมชน เพราะชุมชนต้องมีส่วนร่วม ในการที่จะต้องรับรู้ รับทราบกติกา กฎหมายที่สร้างขึ้นใหม่ในการออกกฎเพื่อป้องกันรักษาผืนป่า อีกทั้งงานวิจัยของ Phrakhrupariyatvisuttikhun, et al. (2008) ยังพบอีกว่าหลักพุทธธรรมอปริหานิยธรรมสามารถลดข้อจำกัดต่าง ๆ ให้คนในชุมชนซึ่งทุกคนเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของป่าชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่นตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน และ (5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ในขณะที่หลักอปริหานิยธรรมในข้อที่ว่าด้วย (1) การให้เกิดริ คุ่มครอง ป้องกันสตรี และผู้ได้บังคับบัญชามิให้ถูกข่มเหงรังแก คำนึงถึงเกียรติศักดิ์ศรี และ (2) การอารักขาคุ่มครองป้องกันอันตรายแก่กฎระเบียบที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านแผนงานและความร่วมมือ เนื่องจาก เพื่อให้แผนที่เกิดจากการประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกของป่าชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงและสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของป่าชุมชนที่มีการปรับปรุงเพื่อลดข้อจำกัด

จากหลักการเดิม จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการปรับปรุงการบริหารงานขึ้นใหม่เพื่อให้มีการบูรณาการระหว่างป่ากับชุมชน อีกทั้งมีการติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติการ แม้จะขัดแย้งกับงานวิจัยของ Singtanasam (2017) ที่กล่าวไว้ว่า ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน สตรีและผู้ได้บังคับบัญชาเป็นผู้ที่ต้องให้ความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรักษาผืนป่าไว้ด้วยกัน แต่ในพื้นที่ป่าชุมชนรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์นี้พบว่า ผู้ที่จะมาเข้าร่วมในการวางแผนงานส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายที่เป็นผู้นำครอบครัว ส่วนผู้หญิงจะรับผิดชอบในครอบครัวของตนเองมากกว่าการเข้าร่วมวางแผนจึงมีผลให้หลักอภิธานิธรรมในข้อที่ว่าด้วย การให้เกียรติ กลุ่มครองป้องกันสตรี และผู้ได้บังคับบัญชามีให้ถูกข่มเหงรังแก คำนึงถึงเกียรติศักดิ์ศรี ไม่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านแผนงานและความร่วมมือ

3) การบริหารจัดการป่าชุมชนด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ พบว่าหลักอภิธานิธรรมในข้อที่ว่าด้วยคือ (1) พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม (2) ไม่บัญญัติสิ่งที่ขัดต่อหลักการเดิม และ (3) การให้เกียรติ กลุ่มครอง ป้องกันสตรี และผู้ได้บังคับบัญชามีให้ถูกข่มเหงรังแก มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srithanatorn (2013) ที่ว่าการทำให้ชุมชนมีสันติสุข รักกันเหมือนพี่ ดิกันเหมือนน้อง ประองคองกันเหมือนญาติ และเพื่อให้ป่าชุมชนสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนชุมชนต้องสร้างภาคีเครือข่ายจากภาคสังคมเพื่อช่วยเหลือพึ่งพากัน และในขณะเดียวกันทุกภาคส่วนต้องเข้ามาสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวทางแก้ไขและส่งเสริมองค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่อยู่ใกล้ป่าอนุรักษ์ กระบวนการจัดการจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์เชิงนโยบาย รวมถึงการร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khumthrap (2015) ที่พบว่ากระบวนการจัดการป่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้น ชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภายนอกอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการจัดการป่าชุมชนให้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งชุมชนต้องมีกระบวนการเชื่อมโยงกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนเข้ากับการพัฒนาชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ป่าชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้นี้ไปประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสำหรับป่าชุมชนที่อยู่ในบริบทเดียวกันหรือคล้ายกันได้ และสามารถนำหลักอภิธานิธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการป่าชุมชนด้านต่าง ๆ ได้อย่างตรงประเด็นมากขึ้น

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการกำกับดูแลป่าชุมชน สามารถนำหลักอภิธานิธรรมไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางกลยุทธ์สำหรับการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมการบริหารจัดการป่าชุมชนในประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ในโอกาสต่อไป

3. ชาวบ้านในเขตป่าชุมชนของไทยสามารถนำรูปแบบความสัมพันธ์ของหลักอภิธานิธรรมที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการป่าชุมชน ด้านการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน ด้านแผนงานและความร่วมมือ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐจากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการจัดการป่าชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาเพียงหลักอภิธานิธรรม จึงควรมีการศึกษาเรื่องของการบูรณาการหลักพุทธธรรมอื่นนอกเหนือจากหลักอภิธานิธรรม มาใช้กับการบริหารจัดการป่าชุมชน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบริหารทรัพยากร (2) ด้านแผนงานและความร่วมมือ และ (3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ เพิ่มเติม

2. ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาการบริหารจัดการป่าชุมชนเพียง 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบริหารทรัพยากร (2) ด้านแผนงานและความร่วมมือ และ (3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐจึงควรมีการศึกษาเรื่องของการบูรณาการหลักอภิธานิธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการป่าชุมชนในด้านต่าง ๆ นอกเหนือจากที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เพิ่มเติม

3. ควรมีการศึกษาโดยเพิ่มการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลและแนวทางในการวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Angsuchot, S, Wichitwanna, S, and Pinyopphanuwat, R. (2009). *Statistics analysis for social science and behavioral science research: LISREL program techniques*. (2nd ed.). Bangkok: Charoen Dee Man Kong Printing. (In Thai).
- Chongwutthiwet, N. (1988). *Community participation policy and strategies in the current development strategy*. Bangkok: Saksopha Printing. (In Thai).
- Khumthrap, K. (2015). Sustainable management of local community forests: a case study of Ban Don Mu community forest, Ubon Ratchathani Province. *Rajabhat Agricultural Journal*, 14(1), 31-36. (In Thai).

- Phrakhrupariyatvisuttikhun, et al. (2008). *Buddhist principles in promoting self-reliant community enterprises in the Mun River Basin, Tha Tum District, Surin Province*. research report. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus. (In Thai).
- Sanguannam, C. (2002). *Theory and practice in educational administration*. Bangkok: Bookpoint. (In Thai).
- Singtanasarn, J. (2017). *Buddha Integration for Management in The Community Forest Around Mae-Wong National Park Area in Nakornsawan*. Dissertation, Ph.D., Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Bangkok. (In Thai).
- Srikham, S. (2015). *Buddhist Integration for the Management of Bangkok Vocational Schools*. Doctor of Buddhist Studies Thesis in Public Administration. Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (In Thai).
- Srithanatorn, P. (2013). Innovation in sustainable local community forest management: Management mechanisms, community participation, and success in conserving Huai Mae Hin community forest, Lampang Province. *Srinakharinwirot Research and Development Journal (Humanities and Social Sciences)*, 5(9), 99-115. (In Thai).
- Vesarach, P. (1985). *Public participation in rural activities*. research report. Bangkok: Thai Studies Institute, Thammasat University. (In Thai).

แนวทางในการพัฒนารายการข่าวเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของ ผู้ประกอบการโทรทัศน์ในยุคทีวีดิจิทัล : กรณีศึกษา บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนต์ จำกัด (มหาชน)*

เมธี จันทะ¹ ณัฐกานต์ แหวนเพ็ชร²

(วันที่รับบทความ: 22 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 10 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ของอุตสาหกรรมโทรทัศน์ในยุคทีวีดิจิทัล โดยศึกษาคุณภาพของรายการข่าวผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบในการประเมินคุณภาพรายการข่าวของบริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนต์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) รูปแบบและเนื้อหารายการ (2) ผู้ประกาศข่าว พิธีกรข่าว และนักข่าวภาคสนาม (3) เทคนิคการนำเสนอรายการและ (4) การมีส่วนร่วมของผู้ชม และส่วนประสมทางการตลาดซึ่งประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มาใช้ประกอบการวิเคราะห์และเสนอแนวทางในการพัฒนารายการข่าวของบริษัท เวิร์คพอยท์เอ็นเทอร์เทนเมนต์ จำกัด (มหาชน) ให้สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในบริบทของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้ชม โดยเน้นการบูรณาการด้านเนื้อหา กลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของผู้ชมในยุคสื่อดิจิทัล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ที่มีบทบาทในการผลิตรายการข่าวของเวิร์คพอยท์ รวมทั้งสิ้น 12 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการฝ่ายข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้ประกาศข่าว โปรดิวเซอร์ นักข่าวภาคสนาม ครีเอทีฟข่าวและฝ่ายเทคนิคการผลิตข่าว ซึ่งข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยการจัดหมวดหมู่เพื่อหาแนวโน้มและข้อเสนอเชิงกลยุทธ์

ผลการวิจัยพบแนวทางสำคัญในการพัฒนารายการข่าว 7 ด้าน ได้แก่ (1) ยกระดับเนื้อหาให้ลึก ซื่อตรง และมีคุณค่าเชิงสาธารณะ (2) ใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ อินโฟกราฟิก และเทคโนโลยีโลกเสมือนเพื่อเสริมการเล่าเรื่อง (3) สร้างภาพจำและความเชื่อมโยงระหว่างผู้ชมกับผู้ประกาศข่าว (4) ปรับรูปแบบข่าวให้สอดคล้องกับแต่ละแพลตฟอร์ม (5) ผลิตข่าวที่สะท้อนประเด็นทางสังคมและส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ (6) พัฒนาเดสก์บอร์ดและห้องปฏิบัติการเนื้อหาเพื่อทดลองข่าวใหม่ และ (7) เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมกับรูปแบบรายได้ใหม่ เช่น การสมัครสมาชิกหรือการระดมทุนสาธารณะ ข้อเสนอจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการแข่งขันในอุตสาหกรรมข่าวยุคดิจิทัลควรใช้กลยุทธ์แบบผสมผสานระหว่างคุณภาพเนื้อหา เทคโนโลยี และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชม เพื่อให้สื่อสามารถรักษาอิทธิพลเชิงสังคมและสร้างความยั่งยืนทางธุรกิจได้ในระยะยาว

คำสำคัญ: ทีวีดิจิทัล, การพัฒนารายการข่าว, การประเมินคุณภาพสื่อ, กลยุทธ์การตลาด, เวิร์คพอยท์เอ็นเทอร์เทนเมนต์, การมีส่วนร่วมของผู้ชม, ความได้เปรียบในการแข่งขัน

* บทความวิจัย คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 2568

¹ อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, E-mail: methee@eau.ac.th

² อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, E-mail: natthakan@eau.ac.th

Guidelines for Developing News Programs to Create a Competitive Advantage for Television Operators in the Digital TV era : A Case Study of Workpoint Entertainment Public Company Limited*

Methee Chanted¹ Natthakan Waenphech²

(Received: May 22, 2025; Revised: July 10, 2025; Accepted: July 23, 2025)

Abstract

This study aims to examine the current landscape of the television industry in the digital TV era by assessing the quality of news programs through an analysis of four key components: (1) news format and content, (2) news anchors, hosts, and field reporters, (3) presentation techniques, and (4) audience engagement. Additionally, the study incorporates the marketing mix comprising product, price, place, and promotion into the analysis to propose development strategies for news programming at Workpoint Entertainment Public Company Limited. The objective is to enhance competitive advantage in the context of rapid technological advancement and evolving viewer behavior, with an emphasis on integrating content innovation, strategic direction, and participatory engagement in the digital media era. This qualitative research employed in-depth interviews as the primary data collection method. Purposive sampling was used to select 12 key informants who are directly involved in the news production process at Workpoint. The data were analyzed using thematic content analysis to identify trends and formulate strategic recommendations.

The study identified seven key approaches to developing modern news programming: 1) enhancing content to be in-depth, ethical, and publicly valuable; 2) incorporating technologies such as AI, infographics, and immersive media (VR/AR) to improve storytelling; 3) strengthening personal branding and emotional connection between news presenters and the audience; 4) adapting formats based on platform-specific behaviors through platform-first and format-first strategies; 5) producing CSR-based news and promoting media literacy campaigns; 6) utilizing real-time dashboards and establishing a Content Lab to pilot innovative news formats; and 7) connecting audience participation with alternative revenue models such as subscription-based access and crowdfunding. Digital news competition demands a blend of quality content, technology, and audience engagement to ensure long-term sustainability.

Keywords: Digital TV, News Program Development, Media Quality Assessment, Marketing Mix, Workpoint Entertainment, Viewer Engagement, Broadcast Strategy

* Research Article from Faculty of Business Administration, Eastern Asia University, 2025

¹ Lecturer, Faculty of Business Administration, Eastern Asia University, E-mail: methee@eau.ac.th

² Lecturer, Faculty of Business Administration, Eastern Asia University, E-mail: natthakan@eau.ac.th

Research Significance and Problem Statement

Traditional television media face a number of difficulties in this age of swift technical change, such as improvements in production technology, changing consumer preferences, and heightened competition from digital media. Conventional broadcasters are under pressure to change in order to compete in a media ecosystem that is constantly evolving, since online platforms in particular provide consumers with more instant and individualized access to material (McQuail, 2010; Westlund and Lewis, 2020).

The television industry underwent major structural changes in 2015 when Thailand fully switched to digital terrestrial television. A greater number of channels, fiercer rivalry for viewers' attention, and the requirement to diversify and customize material for certain target audiences are some of these changes (Office of The National Broadcasting and Telecommunications Commission, 2020).

Workpoint Entertainment Public Company Limited is widely recognized as one of Thailand's most successful content producers, particularly in the field of entertainment programming. Its flagship shows-such as Ching Roi Ching Lan and The Mask Singer-have consistently achieved high ratings and generated nationwide popularity (Workpoint Entertainment, 2024).

The company's 2024 financial report states that Workpoint made 2,339.78 million baht in total sales. According to Workpoint Entertainment (2024), the creation of television programs accounted for the majority (1,643.78 million baht or 70.25%), followed by theater and concert performances (323.97 million baht), event management services (282.60 million baht), and other commercial operations (89.42 million baht).

Notably, Workpoint's morning news show surpassed news programs from Channel 3 and Channel 7 to reach the top national rating on January 16, 2024, with a score of 0.923 (TV Digital Watch, 2024). Additionally, Workpoint's average ratings in Bangkok increased from 0.460 in January to 0.533 in February 2025, putting it in second place after Channel 7 for two months in a row (Pantip, 2025). These figures demonstrate Workpoint's increasing attempts to improve its news programming in the face of fierce competition in the digital media market.

Even though Workpoint has had great success in the entertainment industry, its attempt to produce news is still difficult. In the news industry, Workpoint has not yet attained the same degree of public awareness and trust as more established broadcasters like Channel 3 or Channel 7. It still lacks a systematic framework for assessing the quality of news and has not yet shown how marketing strategies can be

effectively used to make its news programs more competitive, despite modernizing its news format by adding captivating visuals and increasing its digital reach.

Even after spending money to update its news presentation style, Workpoint still has trouble establishing credibility and becoming known as a reliable information source. In particular, its news broadcasts must be evaluated based on established quality standards, such those offered by the Thai Media Fund (2022), which cover journalistic ethics, storytelling, and content. Furthermore, the application of the marketing mix (Product, Price, Place, and Promotion) to enhance the impact and reach of its news offerings-aspects that are essential for developing a strong brand over the long term-has not been well examined.

Previous research has largely focused on established news-centric broadcasters-such as Channel 3, Channel 7, and Thai PBS-or examined general content quality (Nieminen and Rapeli, 2021). However, little attention has been given to news programs produced by entertainment-oriented networks like Workpoint, particularly in terms of integrated analysis combining content quality and marketing strategy, both of which are essential to media survival in a multi-platform environment.

Accordingly, this research aims to evaluate the quality of Workpoint's news programs based on the criteria established by the Thai Media Fund, and to analyze how the 4Ps marketing mix has been applied in content production and promotion. The ultimate goal is to propose strategic directions for improving the competitiveness and sustainability of news programming in the digital era.

Research Objectives

1. To examine the quality of Workpoint's news programs based on the media quality assessment criteria established by the Thai Media Fund.
2. To analyze the application of the 4Ps marketing mix strategies in the production and distribution of Workpoint's news programs.
3. To propose strategic directions for enhancing the competitiveness of Workpoint's news programming in the era of digital television.

Related Concepts and Theories

Media Quality Assessment Criteria

The Media Fund for Safe and Creative Media (2020) provides a structured framework for evaluating news program quality, covering four key dimensions:

1. Program Format and Content - Evaluates journalistic integrity, legal compliance, public benefit, and clarity in news selection and storytelling.
2. News Presenter and Reporter Professionalism - Assesses ethical conduct, communication skills, linguistic clarity, and professional demeanor.
3. Technical Presentation - Focuses on the effective use of visuals, sound, graphics, and production aesthetics to enhance viewer understanding.

As modern audiences no longer passively consume news but actively engage with it, shaping public discourse, evaluating audience interaction not only measures trust and relevance but also aligns with the principles of participatory journalism. This insight helps news producers develop content strategies that build community connection and enhance social impact in competitive media environments. Audience engagement is therefore included as one of the key factors examined in this study

Marketing Mix

The marketing mix framework, commonly referred to as the 4Ps-Product, Price, Place, and Promotion-offers a strategic foundation for delivering consumer value (Kotler, 2000). In the context of television news programming, this model is especially relevant in the digital era where audience preferences and media consumption behaviors are rapidly evolving.

1. Product refers to the design and content quality of the news program. A high-quality news product must be credible, accurate, and socially relevant. Applying the media quality assessment framework by the Creative Media Development Fund (2020) allows producers to systematically enhance content value and align with journalistic standards. This supports perceived quality and brand trust (Wibowo, 2022), while brand identity can be further reinforced through distinct formats and storytelling approaches (El-Rayhan Food Industries, 2024).

2. Price in the television context does not denote monetary cost, but rather the viewer's time and attention. In a saturated information environment, audiences evaluate value based on content relevance and time efficiency. Programs that fail to deliver depth or timely information risk being dismissed (Uruwasi, 2020).

3. Place involves multi-platform content delivery. With audiences increasingly consuming news across digital devices, extending distribution via YouTube, Facebook, and mobile apps is critical. Multi-channel access enhances convenience, supports cross-platform behavior, and maximizes viewer reach (Nielsen, 2023).

4. Promotion focuses on brand engagement strategies. Effective promotional tools include social media presence, trusted news anchors, and interactive formats that stimulate audience participation. Viral content, live comments, and platform-native formats like TikTok and Shorts help expand reach and viewer loyalty (Keller, 2013).

This study applies **the 4Ps framework** to analyze how news programs-especially Workpoint's-can integrate content quality with strategic marketing to achieve competitive advantage. The marketing mix serves not only as a model for audience satisfaction but also as a means to strengthen brand positioning and sustain viewer trust in a fragmented media environment.

Research Methodology

This study employs qualitative research methodology with the objective of exploring the quality and marketing strategies of Workpoint's news programming. The aim is to offer practical recommendations for improving competitiveness.

1. Key Informants: The study involved 12 purposively selected participants, editors, including news executives, producers, creatives, and video editors, who finalized the gathering of in-depth perspectives from both production and content viewpoints.

2. Research Instrument: A semi-structured interview guide was designed based on the study objectives. The guide includes four sections: demographic data, media quality assessment, marketing mix strategy, and future development directions. Interviews were conducted face-to-face, with both audio recordings and field notes.

3. Data Validation: Three validation techniques were employed: (1) immediate post-interview analysis to preserve context and detail, (2) member checking by sending transcripts back to participants for verification, and (3) data triangulation through comparison with academic literature, interviews, and field observations to strengthen data reliability.

4. Data Collection Procedure: The researcher followed a systematic process beginning with the preparation of research information sheets outlining study objectives, scope, and participant rights. Suitable participants were contacted and scheduled for interviews. Semi-structured questions were objective and finalized, participants and tools such as audio recorders and consent forms were prepared in advance.

5. Data Analysis Process: A six-step qualitative analysis framework was applied:

The data analysis followed a six-step qualitative framework involving verbatim transcription, familiarization with the data, systematic coding, thematic categorization, interpretive analysis grounded in theory and literature, and synthesis into a narrative supported by direct quotes-ensuring a rigorous and meaningful examination of media quality and marketing strategy in the digital news production context.

Research Findings Summary

Based on in-depth interviews with 12 key informants-including the news director, news editors, producers, program directors, news anchors, creative team members, and technical staff from Workpoint Television-three major thematic areas emerged:

1. Media Quality

Workpoint's news program emphasizes journalistic standards, especially in terms of accuracy, ethical responsibility, and audience trust. The content is carefully designed to serve diverse viewer interests, combining in-depth analysis, creative reporting, and socially oriented stories while avoiding sensationalism. The program also reflects a commitment to Slow News and Participatory Journalism, providing structured channels for public input via chatbots and dashboards.

News anchors and field reporters are portrayed as composed and respectful communicators, using careful language and showing sensitivity to vulnerable groups. There are proposals to enhance their communication skills through language and cultural training, while reporters in the field are encouraged to uphold ethical standards, especially in sensitive stories. The use of mobile journalism tools and ethical review checklists is complemented by suggestions for developing AI-based ethics alert systems.

In terms of news presentation techniques, Workpoint adopts a cross-platform, multi-format strategy with tailored content for each channel-horizontal video for YouTube, vertical clips for TikTok, and short videos for Facebook. Tools such as infographics, 3D simulations, AI-generated captions, and centralized dashboards are employed to simplify complex information. The production team consciously avoids emotional manipulation, and there's a push for cloud-based collaborative editing to increase efficiency.

The organization also fosters audience participation, allowing users to contribute and engage through various digital platforms. These inputs are analyzed to guide news production, supported by proposed AI systems to assess story value and public sentiment. Backstage staff and assistant producers are encouraged to engage with the audience through behind-the-scenes content, helping foster transparency and a sense of shared ownership.

In summary, Workpoint News demonstrates a holistic commitment to quality in content, personnel, production technology, and audience interaction-underpinned by continuous innovation, ethical awareness, and adaptive communication-ensuring its relevance and credibility in the digital era.

2. Marketing Strategy (4Ps)

Workpoint's integration of the marketing mix into its news programming reflects a strategic approach, particularly in the following aspects:

2.1 Product

Workpoint's news program demonstrates clear strengths in content quality, emphasizing journalistic ethics, accuracy, and clarity. The program adopts easy-to-understand language, making it accessible to both mass audiences and families. Each news segment undergoes a meticulous review process, ensuring both factual correctness and emotional sensitivity-particularly for vulnerable groups such as children, the ill, or victims of violence.

Program design is tailored to time slots: morning news is concise, evening news is analytical, and weekend news offers a more emotional range. The use of modern production techniques-such as infographics, motion graphics, virtual studios, and 3D visualization-enhances viewer understanding of complex issues. The program also emphasizes "human-centered storytelling," particularly in field reporting that integrates voices from affected communities.

However, the program lacks innovation in content formats, with limited presence of interactive news, on-demand content, or segment-specific news (e.g., for youth, environmental issues, or the elderly). The use of a linear rundown structure further limits its ability to adapt to the preferences of digital-age viewers.

2.2 Price

Workpoint operates on a free-to-access model, distributing news via digital TV and multiple online platforms (YouTube, Facebook, TikTok, LINE TODAY) without paywalls or subscriptions. This model increases accessibility for all viewers, including those with income limitations. Despite this, the program maintains professional production standards through strict quality control and experienced teams.

Currently, the program relies primarily on advertising revenue and lacks value-added monetization models, such as subscription-based special reports, CSR-linked content, or B2B news services. Several editors and producers have proposed packaging news into monetizable formats-e.g., CSR-based news segments, collaborative content with NGOs or government agencies, and analytical reports for corporate use.

Additionally, Workpoint prioritizes social value by ensuring content is ethically produced and emotionally safe, especially in sensitive stories like mass shootings or natural disasters. Anchors use calm, respectful language, and production teams avoid visuals that could be distressing or violate personal dignity. These editorial decisions reflect a long-term investment in public trust and social responsibility, even though they may not yield immediate financial returns.

2.3 Place

Workpoint has strong cross-platform distribution, broadcasting via digital TV and major online platforms (YouTube, Facebook, TikTok, LINE TODAY). Its field reporting capacity is bolstered by OB units, mobile streaming systems, and mobile journalism (MoJo) equipment, enabling real-time reporting from the scene.

The technical team ensures smooth live broadcasting with backup systems, delay controls, and centralized signal management from the master control room.

However, content management across platforms remains fragmented. Editors and producers noted inefficiencies in integrating TV and online operations, leading to inconsistencies and a lack of unified planning. Moreover, there is no centralized dashboard to monitor viewer behavior across platforms-such as viewing duration, engagement rates, or audience preferences-which hinders “platform-first” or “content-first” production strategies. The absence of AI tools to track feedback or trending topics in real time is another notable gap.

2.4 Promotion

Workpoint benefits from its established entertainment brand, which lends trust and recognition to its news program. The blend of entertainment experience and serious journalism allows the news to appeal to family audiences, the elderly, and general viewers who value trustworthy content that avoids emotional manipulation.

However, promotion strategies remain limited. The news team has not fully leveraged personal branding through platforms like TikTok, YouTube Shorts, or podcasts. Anchors, reporters, and editors have yet to build individual media presences to connect with younger or niche audiences.

Additionally, behind-the-scenes content-such as ethical decision-making, fact-checking processes, or live production challenges-has not been used to strengthen viewer connection or trust. Engaging in CSR and media literacy initiatives to build public awareness and social responsibility, positioning Workpoint as a trustworthy and ethical news leader.

Discussion of Findings

This study aimed to assess the quality of Workpoint's news programming and the application of marketing strategies to enhance its competitiveness in the digital TV era. Drawing upon relevant theories and international literature, this section synthesizes and contextualizes the empirical findings within four key dimensions:

1. Program Format and Content: Upholding Journalistic Integrity

Workpoint demonstrates a strong dedication to the core journalistic principles of verifiability, objectivity, and accuracy. This is in line with Wibowo (2022), who emphasizes that, particularly in the age of disinformation, media should put public responsibility ahead of viewership metrics. In order to improve long-term credibility, the network uses a multi-layered editorial screening procedure that includes fact-checking, ethical evaluation, and visual appropriateness (Alonzo and Homan, 2021).

Workpoint's ability to institutionalize ethics through operational processes, like editorial duties that are clearly defined and hierarchical content verification, is one of its main advantages. A public-facing ethical framework, or "public code of ethics," could, however, strengthen the function of the media as a societal forum by enhancing transparency and fostering audience trust in response to the difficulties presented by information overload and fast-paced reporting.

2. News Anchors and Journalists: Professionalism and Ethical Reporting

Workpoint's personnel demonstrate a deep awareness of their role as public communicators. Anchors use respectful, neutral language, aligning with the Safe and Creative Media Development Fund (2020). Field reporters exhibit ethical sensitivity, avoiding interviews with victims during crises and refraining from broadcasting identifiable footage-practices consistent with the cultural and social accountability discussed by Hanitzsch et al. (2019).

Despite strong ethical grounding, informants suggested further training in contemporary cultural literacy and sensitive topics such as gender diversity and local politics. The implementation of an AI-driven ethical risk alert system and the creation of a sensitive-news database could prevent ethical oversights in fast-paced production environments (Diakopoulos, 2019).

3. Presentation Techniques: Modern and Platform-Responsive

Workpoint adopts a cross-platform content strategy using the "multi-format by design" model-landscape videos for YouTube/TV, vertical formats for TikTok, and snackable content for mobile audiences-aligning with Nielsen and Kalogeropoulos (2021). Infographics, motion graphics, and AI captioning help simplify complex information (Pavlik, 2013). The use of cloud-based tools and visual templates also enhances real-time collaborative efficiency.

While the program's technical execution is strong, it could further benefit from exploring AR/VR content or live interactive news formats that enable real-time audience engagement through voting or polling. These tools transform news consumption from a passive act into a participatory experience.

4. Audience Participation: From Viewers to Co-Producers

Workpoint embraces participatory journalism through chatbots, dashboards, and social media-based reporting systems, consistent with the 4A model (Westlund and Lewis, 2020). Viewer engagement is encouraged through co-creation tools, including behind-the-scenes series, topic voting, and live Q&A sessions, which help foster brand loyalty.

Transforming audiences into active participants enhances media credibility and bridges the trust gap with mainstream media. Future developments could include establishing a "news commons" to let audiences co-define news agendas or organizing monthly virtual town halls with news teams. Empowering viewers in agenda-setting processes reframes news as a shared social good rather than a one-way broadcast product—a critical paradigm for 21st century journalism.

Marketing Strategy: The 4Ps Framework

Workpoint has implemented the 4Ps marketing strategy to some extent, successfully positioning itself as a credible and accessible multi-platform news provider; however, the overall application of the marketing mix remains incomplete, highlighting opportunities for more strategic and integrated development.

1. Product

The news program on Workpoint has a strong emphasis on factual accuracy, lucidity, and clear communication using audio, graphics, and easily understood language. It is based on responsible journalism ideals and aims to engage a broad audience. However, the show does not have a segmented content strategy that targets particular demographics, such as providing socially relevant content for older audiences, brief analytical summaries for working professionals, or inspirational news for younger viewers.

The program's ability to use AI to deliver customized material is limited by the lack of personalization tools or recommendation algorithms, which are frequently employed by international news platforms like the BBC, CNN, or NHK+ (Thurman and Schifferes, 2012; Lindgren, 2019). Furthermore, despite their shown ability to improve viewer involvement and cultivate a feeling of ownership, interactive news formats-such as audience voting on subjects, real-time Q&A, or participatory fact-checking-have not yet been extensively adopted (Lewis et al, 2014).

2. Price

Workpoint has not yet created value-added income models, despite the fact that its news material is freely available on television, YouTube, Facebook, and TikTok, enabling a wide audience reach without direct financial constraints. These could be pay-per-insight access to premium content, subscription systems, or tiered membership programs, such to the methods used by Nikkei Asia, The Guardian, or The New York Times.

As audience behavior changes toward ad-free experiences through platforms like YouTube Premium and on-demand streaming services, relying solely on advertising revenue may present long-term sustainability problems. As a result, Workpoint ought to think about expanding its sources of income. A "WP+ Membership" for viewers looking for behind-the-scenes information or exclusive investigative content is one option; this strategy would not only bring in money but also foster a devoted and active community.

3. Place

In order to adapt to changing media consumption trends, Workpoint shows a remarkable strength in content distribution by skillfully leveraging a variety of platforms, including television, official websites, and social media outlets like YouTube, Facebook, TikTok, and Instagram. But according to the report, there isn't a real-time analytics dashboard or an integrated content management system (CMS) that can combine and track viewer behavior across platforms.

In contrast to global news outlets like Deutsche Welle or Al Jazeera, which successfully handle cross-platform content delivery, Workpoint might not be able to meet the standards for data-driven strategic planning and performance optimization without such a system. In order to improve targeting accuracy, production efficiency, and platform responsiveness in a sustainable way, Workpoint should think about creating a consolidated CMS and audience analytics system.

4. Promotion

Workpoint's promotion is aided by a reputable company image and a clear, approachable news presentation style that stands in stark contrast to the highly charged content that is frequently shared on social media. However, there is need for more strategic improvements, especially in the form of "news personality branding." To promote openness, closeness, and trust, this could entail pushing field reporters and anchors to run their own YouTube channels, create short-form TikTok news, or engage in live viewer conversations (Chadha and Wells, 2016).

In a time when consumers value the individual above the organization more and more, such an approach may also lead to the development of sub-brands within Workpoint that compete with independent news producers. Furthermore, revealing behind-the-scenes information about editorial decision-making or fact-checking procedures could increase viewer engagement and confidence even more.

In conclusion, Workpoint lacks an integrated strategic marketing system that aligns all four marketing mix dimensions, despite its obvious capabilities in content distribution (Place) and brand image (Promotion). Workpoint will be able to broaden its customer base, diversify its product offerings, and maintain its competitiveness in the quickly changing digital news landscape by shifting from a broadcast-centric to an audience-centric model, bolstered by real-time data analytics and platform-sensitive communication tactics.

Guidelines for developing news programs to create a competitive advantage for television operators in the digital TV era. A case study of Workpoint Entertainment Public Company Limited.

Based on qualitative interviews and theoretical synthesis, the study concludes that Workpoint's news program demonstrates key strengths in accessible presentation, credibility, and digital adaptation. However, limitations persist in content innovation, technology use, audience interaction, and marketing. Therefore, strategic directions are proposed to enhance competitiveness and long-term sustainability in line with modern media consumption trends.

1. Enhance Content Depth and Ethical Standards

Developing investigative and analytical journalism is essential for improving news quality, especially amid increasing misinformation and superficial reporting. In-depth reports such as "Why Are Prices Rising?" or "Where Does the State Budget Go?" help the public understand underlying structural issues (Graves, 2017; Carlson, 2009). Establishing a "Community Desk" where citizens can propose

topics for investigation reflects a community-led agenda-setting approach and fosters grassroots trust (Fletcher et al., 2020).

2. Leverage Technology for Participatory Storytelling

The application of AI to analyze viewer sentiment on social media and the use of sentiment analysis to guide editorial direction allows for a responsive and context-aware newsroom (Stray, 2019; Graefe, 2016). Interactive journalism-where viewers select news topics or participate in fact-checking-has been adopted by outlets such as The New York Times and BBC to promote engagement and build a sense of news ownership and brand loyalty (Merten, 2020).

3. Build News Branding and Anchor Identity

Personal branding of news anchors-for example, segment-based programming like “Morning News with [Name]” or behind-the-scenes field vlogs-can strengthen the audience's emotional connection with journalists. This approach is widely adopted by modern media outlets like NowThis and Vox Media, particularly among younger audiences (18-34), who value authentic communication over institutional formality (Rosenstiel et al., 2015; Brandtzaeg and Følstad, 2017).

4. Embrace Platform-First and Format-First Content Design

A platform-first strategy involves designing news content specifically for the intended platform from the outset. For example, TikTok content should be vertical, under one minute, and auto-captioned, while YouTube Shorts should capture attention within the first five seconds. This departure from traditional broadcast formats enhances platform efficiency and reduces content adaptation costs, aligning with emerging norms in post-linear digital news consumption (Nielsen and Kalogeropoulos, 2021).

5. Expand News Marketing through CSR-Based Content and Media Literacy Campaigns

News programming can serve broader civic purposes. For example, initiatives like "Workpoint Green" (environment), "WP Justice" (civic rights), or youth-oriented media literacy campaigns such as “Know the Media, Know the News” can position Workpoint as a socially responsible media entity. These initiatives can also attract partnerships with public agencies and civil society organizations (Livingstone & Bulger, 2014; UNESCO, 2021), elevating Workpoint’s role as a civic actor within society.

6. Establish Real-Time Audience Analytics and a News Content Lab

Developing a real-time analytics dashboard to monitor viewer behavior—such as average watch time, shareability, and high-engagement topics—can support timely editorial adjustments (Cherubini and Nielsen, 2016). Additionally, an in-house "Content Lab" can experiment with innovative storytelling formats, such as virtual studios, 360° video, or interactive quizzes, reinforcing Workpoint's image as a leader in news innovation (Pavlik, 2013).

7. Align Audience Engagement with Revenue Models

Introducing a subscription-based model (e.g., "WP+ Membership") for premium content—such as early access, behind-the-scenes features, or participation in topic selection—follows successful models used by The Guardian and Mediapart, which sustain operations without advertising (Cornia, Sehl and Neilson, 2020; Newman et al., 2023). This approach fosters long-term audience loyalty and builds a community of committed supporters.

These strategic directions illustrate Workpoint's potential to evolve beyond a traditional content broadcaster into a facilitator of collaboration between media, technology, and communities. By doing so, Workpoint can enhance not only content quality but also the cultural and societal value of its media brand. Ultimately, the integration of technology with journalistic ethics—what may be termed "tech-ethical integration"—is the cornerstone of sustainable news organizations in the 21st century.

Recommendations

This study presents several limitations, including constraints related to the timeframe and context of a rapidly evolving digital media landscape, the limited perspectives gathered solely from internal news producers, and the single-case study design focused on a hybrid news-entertainment organization. Additionally, the qualitative nature of the research restricts statistical generalization, while fast-paced technological changes may affect the long-term relevance of the strategic recommendations.

To address these limitations, future research should broaden its scope to include diverse audience groups across platforms, explore the integration of AI and emerging media technologies, conduct comparative analyses across different news organizations, examine alternative revenue models, employ quantitative validation methods, and promote culturally inclusive content. These directions would contribute to more meaningful, effective, and future-ready news communication strategies.

References

- Alonzo, M. and Homan, J. (2021). Editorial practices and media credibility: Strategies for newsroom transparency and trust. *Journalism Studies Review*, 18(2), 134–150.
- Belch, G. E. and Belch, M. A. (2021). *Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective* (12th ed.). Boston: McGraw-Hill Education.
- Brandtzaeg, P. B., & Følstad, A. (2017). Trust and distrust in online fact-checking services. *Communications of the ACM*, 60(9), 65-71.
- Carlson, M. (2009). Dueling, dancing, or dominating? Journalists and their sources. *Sociology Compass*, 3(4), 526-542.
- Chadha, K. and Wells, R. (2016). Journalistic branding on Twitter. *Digital Journalism*, 4(3), 323–340.
- Cherubini, F., & Nielsen, R. K. (2016). *Editorial analytics: How news media are developing and using audience data and metrics*. Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Cornia, A., Sehl, A., & Nielsen, R. K. (2020). *Changing revenue models for online news*. Reuters Institute.
- Creative Media Development Fund. (2020). *Media quality assessment framework*. Bangkok: Thai Media Fund.
- Diakopoulos, N. (2019). *Automating the news: How algorithms are rewriting the media*. Harvard University Press.
- El-Rayhan Food Industries Company. (2024). *Media branding strategies in consumer communication*. *Media Business Review*, 9(1), 21-38.
- Fletcher, R., Cornia, A., Graves, L. and Nielsen, R. K. (2020). *Measuring the reach of "fake news" and online disinformation in Europe*. Reuters Institute.
- Graefe, A. (2016). *Guide to automated journalism*. Tow Center for Digital Journalism, Columbia University.
- Graves, L. (2017). *Deciding what's true: The rise of political fact-checking in American journalism*. Columbia University Press.
- Hanitzsch, T., van Dalen, A., & Steindl, N. (2019). Caught in the nexus: A comparative and longitudinal analysis of public trust in the press. *Journalism*, 20(3), 418-441.
- Keller, K. L. (2013). *Strategic brand management* (4th ed.). Pearson Education.

- Kotler, P. (2000). *Marketing management* (10th ed.). Prentice Hall.
- Lewis, S. C., Holton, A., & Coddington, M. (2014). Reciprocal journalism: A concept of mutual exchange between journalists and audiences. *Journalism Practice*, 8(2), 229-241.
- Lindgren, M. (2019). Personalization of news content using AI. *Media Futures Journal*, 6(3), 48-61.
- Livingstone, S., & Bulger, M. (2014). A global research agenda for children's rights in the digital age. *Journal of Children and Media*, 8(4), 317-335.
- McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory* (6th ed.). SAGE Publications.
- Merten, L. (2020). User engagement in interactive journalism. *Digital Journalism*, 8(4), 556-574.
- Nielsen, R. K. (2023). *Digital news report 2023*. Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Nielsen, R. K., & Kalogeropoulos, A. (2021). *News media use and trust during the COVID-19 pandemic*. Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Nieminen, S., & Rapeli, L. (2021). Fighting misperceptions and doubting journalists' objectivity: A review of the literature on corrections to political misinformation. *Political Studies Review*, 19(1), 20-35.
- Office of the NBTC. (2020). *The impact of digital television reform in Thailand*. Bangkok: NBTC.
- Pantip. (2025, February 28). *Workpoint Morning News ratings in Bangkok in January–February 2025 rose to second place under Channel 7*. <https://pantip.com/topic/43311731>
- Pavlik, J. V. (2013). Innovation and the future of journalism. *Digital Journalism*, 1(2), 181-193.
- Rosenstiel, T., Sonderman, J., Loker, K., Ivancin, M., & Kjarval, N. (2015). *How millennials get news: Inside the habits of America's first digital generation*. American Press Institute.
- Stray, J. (2019). Designing responsible algorithmic curation. *Digital Journalism*, 7(8), 1139-1160.
- Tasci, A. D. A., & Gartner, W. C. (2007). Destination image and its functional relationships. *Journal of Travel Research*, 45(4), 413-425.
- Thai Media Fund. (2022). *Media quality evaluation criteria*. Bangkok: Thai Media Fund. (In Thai).
- Thurman, N., & Schifferes, S. (2012). The future of personalization at news websites. *Journalism Studies*, 13(5-6), 775-790.
- TV Digital Watch. (2024, January 17). *Morning news ratings on January 16, 2024: Workpoint edges out Channel 3 to the number 1 morning news program*. <https://www.tvdigitalwatch.com/rating-19-7-65/>

- UNESCO. (2021). *Media and information literacy curriculum for educators and learners*. Paris: UNESCO Publishing.
- Uruwasi, W. (2020). *Digital attention and psychological cost: Value assessment in online media*. Bangkok: Thai Journal of Communication.
- Westlund, O., & Lewis, S. C. (2020). Actors, actants, audiences, and activities in cross-media news work. *Digital Journalism*, 8(1), 19-37.
- Wibowo, R. (2022). Ethics and quality in digital journalism: Perceptions and standards. *Journal of Journalism and Society*, 15(1), 33-48.
- Workpoint Entertainment. (2024). *Annual report 2024*. Bangkok: Workpoint Entertainment PLC.
- TV Digital Watch. (2024 June 21). *Daily TV ratings report*. <https://tvdigitalwatch.com>

การออกแบบชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพสำหรับครู โดยการออกแบบการเรียนรู้การสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design)*

สุภาพร บางใบ¹ จิตราทิพย์ บุญพิทักษ์² อภิชาติ สุวรรณชื่น³

(วันที่รับบทความ: 11 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพสำหรับครู โดยใช้แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้การสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design) กลุ่มเป้าหมายคือครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัด สพม.และ สพป. ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการทดสอบความรู้ของกลุ่มเป้าหมายหลังใช้ชุดการสอนสูงกว่าก่อนใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อชุดการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การใช้แนวคิด Backward Design ในการออกแบบชุดการสอนสามารถส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในกลุ่มครูสาขาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ชุดการสอน, งานพื้นฐานอาชีพ, การเรียนรู้การสอนแบบย้อนกลับ

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

¹ อาจารย์, สาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

² อาจารย์, สาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

³ อาจารย์, สาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์,

E-mail: apichat.suw@peru.ac.th

Designing Set of Basic Career Teaching Tasks for Teachers by Designing Instruction in Reverse (Backward Design)*

Suporn Bangbai¹ Jittratip Bunpitak² Apiachat Suwanachuen³

(Received: June 11, 2025; Revised: July 16, 2025; Accepted: July 23, 2025)

Abstract

The objective of this research was to design an instructional package on basic occupational skills for teachers using the Backward Design approach. The target group consisted of 30 teachers in the learning area of Occupation and Technology from secondary schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC), both Secondary Educational Service Areas (SESA) and Primary Educational Service Areas (PESA) in Phetchabun Province. The research instruments included the instructional package on basic occupational skills, a knowledge and understanding test, and a satisfaction questionnaire. The data were analyzed using percentage, mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.).

The research findings revealed that:

1. The developed instructional package was of the highest quality, and the post-test scores of the target group were significantly higher than the pre-test scores at the .05 level of significance.
2. The satisfaction of teachers and educational personnel toward the instructional package was at the highest level ($\bar{X} = 4.24$).

The findings indicated that the use of the Backward Design approach in instructional package development could effectively enhance knowledge, understanding, and learning satisfaction among vocational teachers.

Keywords: Teaching Set, Basic Career Work, Backward Design

* This research was supported by a research grant from the Faculty of Agricultural Technology and Industrial Technology, Phetchabun Rajabhat University, in the fiscal year 2023

¹ Lecturer, Occupation and Technology Education, Faculty of Agricultural and Industrial Technology, Phetchabun Rajabhat University

² Lecturer, Occupation and Technology Education, Faculty of Agricultural and Industrial Technology, Phetchabun Rajabhat University

³ Lecturer, Occupation and Technology Education, Faculty of Agricultural and Industrial Technology, Phetchabun Rajabhat University,

E-mail: apichat.suw@peru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง มีความหมาย และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของผู้เรียน ทั้งนี้ แนวทางการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ การเรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Trilling and Fadel, 2009; Saavedra and Opfer, 2012) พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ยังคงเน้นย้ำบทบาท ของสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายสาขา (Office of the Education Council Secretariat, 2002)

ซึ่งในขณะเดียวกัน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีทักษะอาชีพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ และการเป็นผู้ประกอบการในโลกยุคใหม่ (Office of the Basic Education Commission, 2008; 2017) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา ภาคนามพบว่า ครูจำนวนไม่น้อยยังขาดเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่สามารถสะท้อน ผลลัพธ์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และขาดแนวทางการออกแบบการสอนที่มีเป้าหมายชัดเจนและสามารถ วัดผลได้จริง ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ อย่างรวดเร็ว ทั้งจากบริบทของไทยแลนด์ 4.0 การพัฒนาทักษะอาชีพในโลกอนาคต และการเข้าสู่ยุค ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำให้การเรียนรู้ในรายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญยิ่งใน การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022) ส่งผลให้บทบาทของครูต้องเปลี่ยนจาก “ผู้สอน” เป็น “ผู้ออกแบบการเรียนรู้” ที่มีเป้าหมายและหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ

หนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อแนวโน้มดังกล่าวคือ “การออกแบบการเรียน การสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design)” ซึ่งเสนอโดย Wiggins and McTighe (2021) แนวคิดนี้มุ่งเน้น ให้ผู้สอนเริ่มต้นจากการระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ (Desired Results) จากนั้นจึงวางแผนการประเมินผล (Assessment Evidence) และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Plan) ตามลำดับ การจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดนี้จะทำให้การสอนมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์และกิจกรรม และสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นระบบขั้นตอนของ Backward Design ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ (Identify Desired Results) ขั้นตอนที่ 2 การพิจารณาหลักฐาน

หรือวิธีการประเมินผลที่เหมาะสม (Determine Acceptable Evidence) และขั้นตอนที่ 3 การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่เป้าหมาย (Plan Learning Experiences and Instruction) และจากการศึกษาของ Funchien (2020) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด Backward Design ช่วยให้ครูสามารถออกแบบแผนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cheng and Chan (2018) ที่ระบุว่า การใช้แนวทาง Backward Design ในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ซึ่งในประเทศไทย แนวคิด Backward Design เริ่มถูกบรรจุในการอบรมครูเชิงระบบ โดยเฉพาะในโครงการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ และการยกระดับสมรรถนะครูผู้สอนภายใต้การกำกับของ สพฐ. และ สกศ. (Department of Teacher and Educational Personnel Development, 2021) แนวคิดนี้ถูกแนะนำให้ครูใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่สามารถสะท้อนสมรรถนะผู้เรียนในบริบทจริงอย่างมีประสิทธิภาพ

“ชุดการสอน (Instructional Package)” ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะในกลุ่มสาระที่เน้นทักษะปฏิบัติ เช่น การงานอาชีพ ชุดการสอนที่ดีควรประกอบด้วยเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และแบบประเมินที่ถูกออกแบบมาอย่างเป็นระบบ (Sukhothai Thammathirat Open University, 2008) ซึ่งสอดคล้องกับ Moolkham and Moolkham (2007) อธิบายว่า ชุดการสอนเป็นสื่อประสมที่ช่วยให้ครูสามารถดำเนินการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีความมั่นใจ และสามารถวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ซึ่งในปัจจุบัน ได้มีการศึกษาและใช้แนวคิด Backward Design กับชุดการสอนผนวกเข้าด้วยกัน เช่น งานวิจัยของ Chueawong (2019) พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Backward Design มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ Jitsiri (2017) ยังพบว่าชุดการสอนที่พัฒนาด้วยแนวคิดดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้อย่างชัดเจน ขณะที่ Kaewbunruang (2021) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ Backward Design กับกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ และพบว่าแนวทางดังกล่าวช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งของผู้เรียน

จากพื้นฐานแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า การออกแบบชุดการสอนโดยใช้แนวคิด Backward Design สามารถตอบโจทย์การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนา “ชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพสำหรับครู โดยการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design)” โดยยึดแนวทาง Backward Design เพื่อส่งเสริมศักยภาพของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อมาตรฐานหลักสูตร และนำไปสู่การพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อออกแบบชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพ โดยการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือหรือวิธีการเรียนการสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ผ่านประสบการณ์ตรง โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเน้นความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงและโลกแห่งอาชีพ “ชุดการสอน” จึงเป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะเมื่อออกแบบร่วมกับแนวคิด “การเรียนการสอนแบบย้อนกลับ ” (Backward Design) ที่ช่วยให้การเรียนรู้มีเป้าหมายชัดเจนและสามารถประเมินผลได้จริง

1. ความหมายและหลักการของชุดการสอน

ชุดการสอนมีต้นกำเนิดในต่างประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 โดย David Stansfield ซึ่งได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้หลากหลายประเภทเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ต่อมาในประเทศไทย ดร.ชัยงค์ พรหมวงศ์ ได้ทดลองใช้ชุดการสอนกับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในปี พ.ศ. 2516 และพบว่าผู้เรียนที่เรียนผ่านชุดการสอน มีผลสัมฤทธิ์และความคงทนของความรู้สูงกว่าการเรียนรู้ด้วยการบรรยายแบบดั้งเดิม (Phromwong, 2010)

นักวิชาการได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้อย่างหลากหลาย เช่น Phaiwongsawong (2000) ระบุว่า ชุดการสอนคือสื่อที่สร้างขึ้นจากวัสดุหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาและทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยมีครูคอยให้คำแนะนำ ขณะที่ Saengdet (2002) เน้นว่าชุดการสอนมีลักษณะเป็นระบบสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และมียุทธศาสตร์ประกอบครบถ้วน ทั้งกิจกรรม ใบงาน และแบบประเมินผล

ชุดการสอนที่มีคุณภาพจะประกอบด้วยเนื้อหา คำสั่งกิจกรรม สื่อประกอบ และแบบทดสอบ ซึ่งทั้งหมดควรถูกออกแบบมาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ (Sukhothai Thammathirat Open University, 2008; Moolkham and Moolkham, 2007)

2. แนวคิดการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design)

Backward Design เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Wiggins and McTighe (1998) ซึ่งเสนอรูปแบบการออกแบบการสอนที่เริ่มต้นจากการกำหนด "ผลลัพธ์ที่ต้องการ" หรือ Desired Results จากนั้นจึงกำหนดวิธีวัดผล (Assessment Evidence) และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน (Learning Plan) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์ความรู้และทักษะได้ตามเป้าหมาย

ขั้นตอนหลักของ Backward Design มี 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (Identify Desired Goals) ผู้สอนต้องตั้งคำถามว่า ผู้เรียนควรรู้อะไร ควรเข้าใจอะไรอย่างลึกซึ้ง และควรนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิธีการวัดผล (Determine Acceptable Evidence) ต้องกำหนดชิ้นงานหรือกิจกรรมที่เป็นหลักฐานสะท้อนความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของผู้เรียน

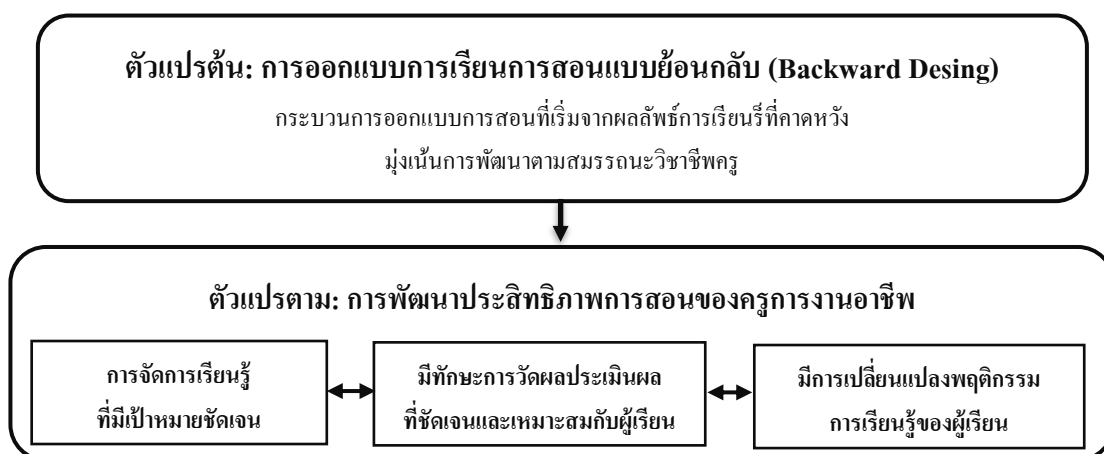
ขั้นตอนที่ 3 วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ (Plan Learning Experiences and Instruction) ออกแบบกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด โดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความสอดคล้องระหว่างเป้าหมาย วิธีประเมิน และกิจกรรม

แนวทางดังกล่าวช่วยให้ครูมีกรอบชัดเจนในการออกแบบแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และสามารถพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Fanchien, 2020)

3. ประโยชน์ของการใช้ชุดการสอนร่วมกับ Backward Design การใช้ชุดการสอนที่พัฒนาด้วยแนวคิด Backward Design มีข้อดีหลายประการ ได้แก่

- ช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีทิศทางชัดเจนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
- เชื่อมต่อการประเมินผลที่ตรงประเด็น และสามารถสะท้อนผลลัพธ์ที่แท้จริงของผู้เรียน
- ช่วยครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุม ครบถ้วน และเป็นระบบ
- เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในด้านความเข้าใจ ความสนุกสนาน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพสำหรับครู โดยใช้แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) เพื่อให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน จำนวน 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ออกแบบโครงสร้างชุดการสอนตามแนวทาง Backward Design โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดผลที่สอดคล้องกัน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการดำเนินการ (Acting) พัฒนาต้นแบบชุดการสอน ตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามชุดการสอนในชั้นเรียนจริง โดยมีการเก็บข้อมูลจากการทดลองใช้กับครูกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสังเกต (Observing) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ การสังเกตพฤติกรรม และบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของครูในกระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflecting) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและแบบสอบถาม เพื่อประเมินประสิทธิภาพของชุดการสอนและสังเคราะห์ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้ในบริบทจริงอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู และสามารถสะท้อนผลลัพธ์เชิงประจักษ์ในด้านการเรียนรู้และการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ด้านพื้นฐานอาชีพ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 30 คน แบ่งเป็นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) 15 คน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) 15 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- เป็นครูหรือบุคลากรที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
- มีความสมัครใจเข้าร่วมการทดลองใช้ชุดการสอน
- สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการทดลองตลอดช่วงระยะเวลาการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างนี้ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรง และมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนความเหมาะสมของชุดการสอนที่พัฒนาขึ้น

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือที่มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพสำหรับครู เป็นชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design) ประกอบด้วย ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ (Desired Results) วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Assessment Evidence) กิจกรรมการเรียนรู้และแผนการสอน (Learning Plan) และคู่มือการใช้ชุดการสอนสำหรับครู

2. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการใช้ชุดการสอน มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาในชุดการสอน โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

3. แบบประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ใช้สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อความพึงพอใจที่มีต่อชุดการสอนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและความเหมาะสมของกิจกรรม ด้านความชัดเจนของรูปแบบการเรียนรู้ และด้านความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยมีขั้นตอนและวิธีการที่ชัดเจน ดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลเบื้องต้น

ก่อนการทดลองใช้ชุดการสอน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ ก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดระดับความรู้เกี่ยวกับงานพื้นฐานอาชีพ
- แบบประเมินคุณภาพของชุดการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และการนำไปใช้ในบริบทโรงเรียน

- ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วม เช่น ประสบการณ์สอนและกลุ่มสาระวิชาที่รับผิดชอบ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์เชิงลึก

2. การเก็บข้อมูลระหว่างการทดลองใช้ชุดการสอน

คณะผู้วิจัยได้นำชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ ซึ่งในระหว่างการใช้ชุดการสอน มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

- สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของครู
- บันทึกข้อเสนอแนะ หรือปัญหาที่พบระหว่างการใช้จริง
- เก็บข้อมูลจากการพูดคุยและสะท้อนความคิดเห็นภายหลังแต่ละกิจกรรม

3. การเก็บข้อมูลหลังการทดลองใช้

ภายหลังการทดลองใช้ชุดการสอน คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ หลังเรียน (Post-test) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้กับผลก่อนเรียน
- แบบสอบถามความพึงพอใจ ที่มีต่อชุดการสอนในด้านเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม และความสามารถในการนำไปใช้จริง

โดยการเก็บข้อมูลทั้งหมดนี้ใช้ระยะเวลาอย่างต่อเนื่องภายในช่วงเวลากการทดลอง และเป็น การเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายในสภาพจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงชุดการสอนให้มีคุณภาพสูงสุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยพิจารณาจากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ (Pre-test / Post-test) ใช้วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้ชุดการสอน ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อแสดงระดับความรู้ก่อนและหลังเรียน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (t-test for Dependent Samples) เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนก่อนและหลังใช้ชุดการสอน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อชุดการสอน โดยใช้วิธีวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

- 5 มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 มีระดับความพึงพอใจมาก
- 3 มีระดับความพึงพอใจปานกลาง
- 2 มีระดับความพึงพอใจน้อย
- 1 มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

วิเคราะห์เป็นรายข้อ และรายด้าน (ด้านเนื้อหา รูปแบบกิจกรรม และการนำไปใช้จริง)

3. แบบประเมินคุณภาพของชุดการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลจากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ถูกวิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา ด้านความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้ในบริบทจริง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการออกแบบและพัฒนาชุดการสอน ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิด Backward Design ประกอบด้วย 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ภายใต้หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “งานพื้นฐานอาชีพเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต” โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และกระบวนการคิดของครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ รายละเอียดกิจกรรมในแต่ละแผนครอบคลุมทั้งการวิเคราะห์อาชีพ การฝึกทักษะ และการสะท้อนตนเอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพ

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดประสงค์การเรียนรู้	กิจกรรม
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานพื้นฐานอาชีพ	- เข้าใจประเภทและความสำคัญของงานอาชีพ	- การระดมความคิด - เกมจับคู่ภาพ
2	การจำแนกประเภทงานอาชีพในท้องถิ่น	- วิเคราะห์งานอาชีพในชุมชน	- การสำรวจอาชีพจำลอง - การถอดบทเรียน
3	ทักษะการทำงานบริการเบื้องต้น	- ฝึกทักษะจัดโต๊ะอาหาร/รีดผ้า	- ฝึกปฏิบัติจริงตามใบกิจกรรม
4	การทำงานร่วมกันเป็นทีม	- ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	- เกมจำลองงานกลุ่ม - การสะท้อนตนเอง
5	การวางแผนและบริหารเวลา	- บริหารเวลาและจัดลำดับงานได้	- กิจกรรม “My Work Plan”
6	การสรุปและประเมินตนเอง	- สะท้อนและประเมินความรู้ที่ได้รับ	- Show & Share - แบบทดสอบปลายหลังเรียน

ผลการประเมินคุณภาพชุดการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าชุดการสอนมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.32) สะท้อนถึงความเหมาะสมของเนื้อหา ความสอดคล้องของกิจกรรมและความสามารถในการนำไปใช้จริงในบริบทของโรงเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพโดยผู้เชี่ยวชาญ (n = 3)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านความเหมาะสมของเนื้อหา	4.67	0.28	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.50	0.33	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้ในบริบทจริง	4.45	0.36	มาก
เฉลี่ยรวม	4.54	0.32	มากที่สุด

2. ความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง

ด้านความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างครูจำนวน 30 คน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้ชุดการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยก่อนเรียน = 12.27, ค่าเฉลี่ยหลังเรียน = 17.83 และค่า $t = 14.26$ ($p < .05$) แสดงให้เห็นว่า ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับงานพื้นฐานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง (n = 30)

การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p-value
ก่อนเรียน (Pre-test)	12.27	2.13			
หลังเรียน (Post-test)	17.83	1.62	14.26	20	0.00

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดการสอน

ด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดการสอนพบว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.39) โดยเฉพาะในด้านเนื้อหาซึ่งได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.32$) รองลงมาคือด้านการนำไปใช้จริง ($\bar{X} = 4.22$) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.18$) ผลการประเมินสะท้อนว่า ชุดการสอนมีความเหมาะสมต่อการนำไป ใช้จริง และตอบสนองต่อความต้องการของครูผู้ใช้อย่างดี ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อชุดการสอน (n = 30)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านเนื้อหา	4.32	0.45	มาก
ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.18	0.49	มาก
ด้านความสามารถในการนำไปใช้จริง	4.22	0.41	มาก
เฉลี่ยรวม	4.24	0.39	มาก

ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมทั้งในเชิงเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้รายวิชาการงานอาชีพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง "การออกแบบชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพสำหรับครูโดยการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design)" สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการออกแบบและพัฒนาชุดการสอน ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นภายใต้แนวคิด Backward Design มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของครูในการจัดการเรียนรู้ด้านงานพื้นฐานอาชีพ โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 ขั้นตอน ซึ่งในชุดการสอนประกอบด้วย 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ครอบคลุมตั้งแต่การวิเคราะห์อาชีพ การฝึกทักษะพื้นฐาน ไปจนถึงการสะท้อนตนเองของผู้เรียน ซึ่งมุ่งหวังให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจริงได้ จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ชุดการสอนดังกล่าวได้รับคะแนนคุณภาพในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.32) ซึ่งสะท้อนถึงความเหมาะสมด้านเนื้อหา โครงสร้างกิจกรรม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง โดยคะแนนในส่วนของความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายการเรียนรู้ กิจกรรม และการประเมินผล เป็นส่วนที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Wongyai and Patthaphon (2020) ที่พบว่าการใช้แนวคิด Backward Design ช่วยให้ผู้สอนสามารถกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและออกแบบกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Wiggins and McTighe (2021) ที่เน้นว่า การออกแบบการสอนแบบย้อนกลับจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและยั่งยืน เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ถูกออกแบบอย่างมีเป้าหมายและเป็นระบบ นอกจากนี้ งานวิจัยยังสอดคล้องกับแนวทางของ Khammani (2020) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในบริบทของอาชีพควรครอบคลุมทั้งด้าน ความรู้ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้ชุดการสอนพบว่า กลุ่มตัวอย่างครูมีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 17.83$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 12.27$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 14.26, p < .05$) แสดงให้เห็นว่าชุดการสอนสามารถส่งเสริมความรู้และความเข้าใจของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ โครงสร้างชุดการสอนที่ชัดเจนตามแนวคิด Backward Design โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ออกแบบกิจกรรมเชิงรุก (Active Learning) และฝึกปฏิบัติจริงในบริบทเสมือนจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับการใช้งานได้อย่างเข้าใจลึกซึ้ง ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongwanich, Traiwijitkun and Wongthammavatee (2021) ซึ่งพบว่า ชุดฝึกอบรมที่มีโครงสร้างชัดเจนและเปิดโอกาสให้ครูได้ฝึกปฏิบัติจริง ช่วยเพิ่มสมรรถนะได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสนับสนุนโดยแนวคิดของ Darling-Hammond et al. (2022) ที่เน้นว่าการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพควรเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง เน้นเนื้อหาเฉพาะ และใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อชุดการสอนอยู่ในระดับ "มาก" ($\bar{X} = 4.24, S.D. = 0.39$) โดยเฉพาะในด้านเนื้อหาซึ่งได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.32$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sinlarat, Meesan and Wiskitakom (2020) ที่ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการพัฒนาวิชาชีพและพบว่า ครูมีความพึงพอใจสูงต่อการพัฒนาวิชาชีพที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติงาน สามารถนำไปใช้ได้จริง และตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาตนเอง ซึ่งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kennedy (2022) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาวิชาชีพครูและพบว่า การพัฒนาวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพควรตอบสนองต่อความต้องการของครู มีความยืดหยุ่น และช่วยให้ครูเห็นความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ ซึ่งลักษณะดังกล่าวปรากฏในชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ จึงส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านการนำไปใช้จริงได้รับคะแนนเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X} = 4.22$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Korthagen (2023) ที่เสนอว่า การพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพควรเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ และช่วยให้ครูสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทการทำงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรนำชุดการสอนงานพื้นฐานอาชีพที่พัฒนาขึ้นไปใช้จริงในบริบทของโรงเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. หน่วยงานทางการศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้และทักษะในการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design) เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีทิศทางที่ชัดเจน เชื่อมโยงเป้าหมายกับการวัดผลและกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

3. ควรใช้ชุดการสอนนี้เป็นต้นแบบในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้รายวิชาอื่น โดยเฉพาะในกลุ่มสาระที่เน้นทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และการบูรณาการการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการใช้ชุดการสอนกับผู้เรียนโดยตรงในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รวมถึงผลกระทบต่อทักษะด้านอาชีพและการเรียนรู้ในชีวิตจริง

2. ควรพัฒนาและเปรียบเทียบประสิทธิภาพของชุดการสอนที่ใช้แนวคิด Backward Design กับแนวคิดอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) หรือการเรียนรู้แบบเน้นสมรรถนะ (Competency-Based Learning) เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความแตกต่างของผลลัพธ์

3. ควรขยายการวิจัยไปยังกลุ่มครูในระดับประถมศึกษาและอาชีวศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสมของชุดการสอนในแต่ละบริบท และพัฒนากลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัยและความต้องการเฉพาะกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- Cheng, L. and Chan, S. (2018). Integrating backward design in vocational curriculum development. *International Journal of Educational Development*, 63, 78-85.
- Chueawong, O. (2019). Effects of using backward design-based learning activity packages in home economics courses. *Journal of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University*, 15(1), 22-35.
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E. and Gardner, M. (2022). *Effective teacher professional development*. California: Learning Policy Institute.
- Department of Teacher and Educational Personnel Development. (2021). *Report on teacher development using backward design learning approach*. Bangkok: Ministry of Education.
- Funchien, N. (2020). Backward design for outcome-based learning management. *Journal of Education, Silpakorn University*, 18(2), 31-45.
- Jitsiri, P. (2017). Development of an activity package using backward design concept in the occupational works subject. *Journal of Industrial Education*, 19(2), 101-110.

- Kaewbunruang, W. (2021). Development of learning activity packages based on the backward design concept in science subjects. *Journal of Educational Research and Development*, 16(3), 45–57.
- Kennedy, M. M. (2022). How does professional development improve teaching? *Review of Educational Research*, 86(4), 945-980.
- Khammani, T. (2020a). *Essence of learning management: A learning process for the 21st century*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai).
- Khammani, T. (2020b). *The art of teaching: Knowledge for organizing effective learning processes* (24th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai).
- Korthagen, F. (2023). Inconvenient truths about teacher learning: Towards professional development 3.0. *Teachers and Teaching*, 23(4), 387-405.
- Moolkham, S. and Moolkham, A. (2007). *Learning management through integrated activity packages*. Bangkok: Watthanapanit. (In Thai).
- Office of the Basic Education Commission. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Cooperative Promotion Department Printing House of Thailand. (In Thai).
- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Revised Basic Education Core Curriculum B.E. 2560 (A.D. 2017)*. Bangkok: Ministry of Education. (In Thai).
- Office of the Education Council. (2002). *National Education Act B.E. 2542 (1999) as amended (Second Amendment B.E. 2545 [2002])*. Bangkok: Kurusapha Press. (In Thai).
- Office of the Education Council Secretariat. (2002). *National Education Act of B.E. 2542 (1999) and Amendments (Second National Education Act B.E. 2545)*. Bangkok: Office of the Education Council. (In Thai).
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *The 13th National Economic and Social Development Plan (2023–2027)*. Bangkok: NESDC. (In Thai).
- Saavedra, A. R. and Opfer, V. D. (2012). Learning 21st-century skills requires 21st-century teaching. *Phi Delta Kappan*, 94(2), 8-13.
- Sinlarat, P., Meesan, N. and Wiskitakom, W. (2020). Teacher professional development in the 21st century: Concepts, processes, and applications. *Journal of Curriculum Research and Development*, 10(1), 1–15.

- Sukhothai Thammathirat Open University. (2008). *Instructional materials for educational technology course, unit 9: Instructional packages*. Nonthaburi: STOU Press. (In Thai).
- Trilling, B. and Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- Wiggins, G. and McTighe, J. (2021). *Understanding by design* (Expanded 3rd ed.). Alexandria, VA: ASCD.
- Wongwanich, S., Traiwijitkun, D. and Wongthammavatee, P. (2021). Developing teacher competency through systematically designed training modules. *Journal of Research Methodology*, 34(1), 49-68. (In Thai).
- Wongyai, V. and Patthaphon, M. (2020a). Learning design using the backward design approach. *STOU Journal of Education*, 13(1), 1–14. (In Thai).
- Wongyai, V. and Patthaphon, M. (2020b). The development of instructional design using backward design to enhance learning outcomes of teacher students. *Journal of Education and Learning*, 13(2), 15-25. (In Thai).

การคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาของนักศึกษาครูเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา*

วุฒิชัย พิลิก¹ สิริรัตน์ จรรย์รัตน์² ณัฐปภัคภัก กิตติสุนทรพิศาล³

(วันที่รับบทความ: 20 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 13 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 18 สิงหาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาของนักศึกษาครูเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่มีสถานภาพเป็นนักศึกษาในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 151 คน โดยมีนักศึกษานับรวม 99 คน ตอบแบบสอบถาม/ ประเมินในระยะเวลาที่กำหนด เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบประเมินการคิดเชิงคำนวณ (Jumpho et al, 2022) โดยมีค่าความเชื่อมั่นที่ .941 และ 2) แบบประเมินอภิปัญญาของ Pedone et al (2017) โดยมีค่าความเชื่อมั่นที่ .957 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบอิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างเพศกับบางตัวแปรของการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาของนักศึกษา
2. พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างระดับชั้นปีที่นักศึกษา กำลังศึกษากับบางตัวแปรของการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญา
3. ไม่พบความแตกต่างทางสถิติของผลการเรียนต่อตัวแปรของการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญา
4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรของการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาจำนวน 36 คู่ พบว่า ไม่สัมพันธ์กัน 1 คู่ และ มีความสัมพันธ์กัน 35 คู่ อยู่ระหว่าง .242 ถึง .752 ที่นัยสำคัญทางสถิติ .01 จำนวน 34 คู่ และ .05 จำนวน 1 คู่ ทั้งนี้มีความสัมพันธ์ทางบวกทุกคู่

คำสำคัญ: การคิดเชิงคำนวณ, อภิปัญญา, นักศึกษาครูเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

* บทความวิจัย สาขาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และจิตวิทยาการศึกษา, 2568

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: wudhijaya@nsru.ac.th

² อาจารย์, สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, E-mail: siriratj@g.swu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการออกแบบสื่อดิจิทัลเอ็กเกมและอนิเมชัน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, E-mail: nattapakal.kit@rmutr.ac.th

Computational Thinking and Metacognition of Preservice Teacher Students in Digital Technology*

Wudhijaya Philuek¹ Sirirat Janyarat² Nattapakal Kittisunthonphisarn³

(Received: July 20, 2025; Revised: August 13, 2025; Accepted: August 18, 2025)

Abstract

This research aimed to study the level of computational thinking and metacognition of digital technology for education preservice teachers' students. The quantitative research was conducted by surveying the target group, which was 151 students in the Bachelor of Education Program in Digital Technology for Education, the Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, who were students in the second semester of the academic year 2024. Of these, 99 students responded to the questionnaire/assessed within the specified period. The data collection tools consisted of 1) the computational thinking assessment form (Junpho et al., 2022), with a reliability of .941, and 2) the metacognition assessment form of Pedone et al. (2017), with a reliability of .957. The statistics used for data analysis included Mean, Standard Deviation, Independent t-test, One-Way Analysis of Variance, and Pearson's correlation coefficient.

The research results found that:

1. There were statistically significant differences between gender and some variables of computational thinking and metacognition of students.
2. There were statistically significant differences between the students' academic year and some variables of computational thinking and metacognition.
3. There were no statistical differences in academic performance on the variables of computational thinking and metacognition.
4. The result of the analysis of the relationship of 36 pairs of computational thinking and metacognition variables found that 1 pair was not related and 35 pairs were related with a range of .242 to .752, 34 pairs have a significance level of .01 and 1 pair has a significance level of .05 that all pairs were positively related.

Keywords: Computational Thinking, Metacognition, Preservice Teacher Students in Digital Technology for Education

*Research Article in Educational Technology, Computer, and Psychology, 2025

¹ Assistant Professor, Computer Education Division, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: wudhijaya@nsru.ac.th

² Lecturer, Innovative Learning Center, Srinakharinwirot University, E-mail: siriratj@g.swu.ac.th

³ Assistant Professor, Digital Media Design Division, Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, E-mail: nattapakal.kit@rmutr.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

อภิปัญญามีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้และการแก้ปัญหาของมนุษย์ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางปัญญาของตนเองตลอดจนความสามารถในการควบคุมและติดตามกระบวนการทางความคิด การใช้กลยุทธ์อภิปัญญาพบว่าส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อาทิเช่น การอ่านออกเขียนได้และคณิตศาสตร์ เนื่องจาก "กลยุทธ์อภิปัญญานี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ ความเข้าใจ การจดจำ และการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้" (Hartman, 1998; Mayer, 1998) การวิจัยเกี่ยวกับอภิปัญญายังแสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์นี้ช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จมากกว่าอิทธิพลของความสามารถทางปัญญา แม้ว่ากลยุทธ์อภิปัญญาจะมีความสำคัญ แต่ก็มักไม่ได้รับการสอนอย่างชัดเจน ซึ่งการใช้กลยุทธ์ปัญญานั้นจำเป็นต้องใช้เวลานานในการบ่มเพาะ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนในกระบวนการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูเพื่อสามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้ นักวิจัยหลาย ๆ ท่านเชื่อว่าการส่งเสริมการบูรณาการการคิดเชิงคำนวณในโรงเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ช่วยให้ผู้สามารถดึงดูดนักเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้กลยุทธ์อภิปัญญาได้อย่างชัดเจน แม้ว่าการคิดเชิงคำนวณ มักถูกมองว่าเป็นวิธีการให้นักเรียนได้เรียนรู้เครื่องมือและแนวทางปฏิบัติทางการคำนวณ แต่ครูก็ควรมองว่าเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาด้วยเช่นกัน (Barr, Harrison and Conery, 2011; Rodrigues, Andrade and Campos, 2016) ในบทความนี้เป็นการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการคิดเชิงคำนวณ และอภิปัญญาของนักศึกษาครูเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เนื่องจากยังมีงานวิจัยจำนวนไม่มากอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาที่เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาของนักศึกษาครูเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

บททวนวรรณกรรม

ในช่วงปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมา Papert (1990) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการคิดเชิงคำนวณ ไว้อย่างชัดเจน ในบริบทของการบูรณาการสภาพแวดล้อมทางการคำนวณเข้ากับการเรียนการสอน โดยระบุว่า วิธีการบูรณาการการคิดเชิงคำนวณเข้ากับชีวิตประจำวันนั้นยังพัฒนาได้ไม่เพียงพอแต่จะมีการรวมตัวกันมากขึ้นเรื่อย ๆ และในที่สุดจะมารวมกันและจะจับกลุ่มกันได้ ซึ่ง Papert ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การคิดเชิงคำนวณเป็นวิธีคิดที่ไม่เหมือนใครซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและ/หรือทักษะการแก้ปัญหาของเด็กโดยการเรียนรู้ (เช่น การเขียนโปรแกรม) ผ่านเครื่องมือ (เช่น Logo turtle) ซึ่งอุปกรณ์การคำนวณ (เช่น คอมพิวเตอร์) (Resnick et al., 1996) โดย Papert แนะนำการทำงานกับคอมพิวเตอร์ช่วยให้มีกลยุทธ์เฉพาะสำหรับการเรียนรู้ (เช่น การแก้ไขจุดบกพร่อง (Debugging) และการนามธรรม (Abstraction)) ซึ่งช่วยให้การคิดเกี่ยวกับการคิดเรียบค้มมากขึ้น

ในปัจจุบัน คำจำกัดความของการคิดเชิงคำนวณตามแนวคิดของ Wing (2006) เป็น "การแก้ปัญหา การออกแบบระบบและการทำความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ โดยใช้แนวคิดที่เป็นพื้นฐานของวิทยาการคอมพิวเตอร์" ที่ช่วยกระตุ้นแนวคิดการคิดเชิงคำนวณในระบบการศึกษาปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่ง Wing ยังระบุว่า การคิดเชิงคำนวณไม่ได้จำกัดไว้สำหรับนักวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ยังเป็นชุดทักษะที่ต้องเพิ่มเข้าไปในเด็กทุกคน ตัวอย่างเช่น การคิดเชิงคำนวณเป็นกระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องกับการกำหนด ปัญหาและแนวทางแก้ไขเพื่อให้แนวทางแก้ไขแสดงออกมาในรูปแบบที่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการประมวลผลข้อมูล (Wing, 2011) ในทำนองเดียวกัน Barr and Stephenson (2011) ได้ให้คำจำกัดความของการคิดเชิงคำนวณว่าเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในลักษณะที่สามารถนำไปใช้กับคอมพิวเตอร์ได้ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมานักวิจัยได้แบ่งการคิดเชิงคำนวณออกเป็นแนวทางปฏิบัติเฉพาะ เช่น "การแยกย่อยปัญหาที่ซับซ้อนออกเป็นปัญหาย่อยที่คุ้นเคย/จัดการได้มากกว่า (การแยกย่อยปัญหา) การใช้ลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา (อัลกอริทึม) การทบทวนวิธีการถ่ายโอนแนวทางหรือวิธีการไปยังปัญหาที่คล้ายกัน (การนามธรรม) และสุดท้ายคือการพิจารณาว่าคอมพิวเตอร์สามารถช่วยเราแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่ (การทำงานอย่างอัตโนมัติ)" (Yadav et al., 2016) ในทำนองเดียวกัน Csizmadia et al. (2015) แนะนำว่าการคิดเชิงคำนวณเป็นวิธีคิดและแก้ปัญหาเฉพาะตัวที่ประกอบด้วย (1) การคิดแบบอัลกอริทึม (2) การแยกย่อย (3) การสรุปทั่วไป (4) การรู้จำรูปแบบ (5) การนามธรรม และ (6) การประเมิน แม้ว่าจะมีแนวทางปฏิบัติการคิดเชิงคำนวณอยู่หลายประการแต่แนวทางที่ถูกอ้างถึงมากที่สุดคืออัลกอริทึม การแก้ไขจุดบกพร่อง การนามธรรม และการแยกย่อย

อภิปัญญาเป็นความสามารถในการตรวจสอบและควบคุมกระบวนการทางปัญญา ถือเป็นสิ่งสำคัญของความสามารถในการแก้ปัญหาที่มากกว่าการมีแค่ทักษะและความรู้พื้นฐาน (Mayer, 1998) ในมุมมองของ Weinert (1987) ได้ให้ความหมายของอภิปัญญาคือ "ความรู้ลำดับที่สองที่เป็นความคิดเกี่ยวกับความคิด ความรู้เกี่ยวกับความรู้ หรือการไตร่ตรองเกี่ยวกับการกระทำ" ซึ่งเป็นความคิดสะท้อนของบุคคลเกี่ยวกับกระบวนการทางปัญญาของตนเอง เช่น ความจำ ความรู้ และการเรียนรู้ ในบริบทของการเรียนรู้ อภิปัญญาใช้กับนักเรียนในลักษณะที่ตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองและติดตามการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้น การตรวจสอบอภิปัญญาจึงต้องการให้บุคคลนั้นมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างต่อเนื่องและตั้งใจกับตนเอง (เช่น การทบทวนตนเอง) อาทิเช่น การถามว่า "ฉันเข้าใจสิ่งที่เพิ่งอ่านหรือไม่..." เป็นต้น การพูดหรือการสนทนาคนเดียวภายในตนเองนี้ทำให้ตัวตนกลายเป็นหัวใจสำคัญของความรู้เชิงอภิปัญญาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ อภิปัญยายังเป็นสาขาการศึกษาที่เป็นการสำรวจความรู้ ทักษะ และความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลเพื่อช่วยให้สามารถควบคุมความคิดและกระบวนการทางปัญญาของตนเองได้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการแก้ปัญหาของตนเอง (Desoete, Roeyers and Buysse, 2001; Livingston, 2003)

การวิจัยอภิปัญญา มีสาขาการวิจัยที่สองสาขา คือ ความรู้เกี่ยวกับปัญญาและทักษะเกี่ยวกับปัญญา ความรู้เกี่ยวกับปัญญา (Metacognitive Knowledge: MK) เกี่ยวข้องกับความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับโลก ซึ่งเกิดจากการโต้ตอบกับผู้คนและสภาพแวดล้อม ซึ่งขอบเขตของความรู้เกี่ยวกับปัญญา ขยายไปถึงความรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับบุคคล งาน และกลยุทธ์ (Flavell, 1979) Annevirta and Vauras (2006) เน้นย้ำเพิ่มเติมว่า MK ไม่สามารถเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติได้โดยง่าย โดยเฉพาะในกรณีของเด็กเล็ก ในขณะที่ทักษะเกี่ยวกับปัญญา (Metacognitive Skills: MS) เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดล่วงหน้าเกี่ยวกับการกระทำของตนเอง และแก้ไขการกระทำเหล่านั้นโดยอิงจากการโต้ตอบกับสภาพแวดล้อมที่อิงตามผลการตอบรับ พุดอย่างง่าย ๆ ก็คือ ทักษะเกี่ยวกับปัญญา คือความสามารถในการควบคุมและจัดการกระบวนการทางปัญญาของตนเอง เมื่อฝึกฝนเกี่ยวกับปัญญาแล้วจะมีประโยชน์ในการเรียนรู้หลายประการ ได้แก่ ความก้าวหน้าในการเติบโตทางสติปัญญาและวิชาการ การจัดการการเรียนรู้ และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน Schoenfeld (1985) กล่าวว่าไว้ว่าการไม่มีทักษะเกี่ยวกับปัญญา คือสิ่งที่สร้างความแตกต่างระหว่างผู้แก้ปัญหาใหม่กับผู้แก้ปัญหาอาชีพ นอกจากนี้ ยังพบว่าความรู้เกี่ยวกับปัญญามีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน ตัวอย่างเช่น การวิจัยด้านการศึกษาคณิตศาสตร์แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่สามารถแบ่งปัญหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ สามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ของตนเพื่อแก้ปัญหาประเภทใหม่ ๆ ได้สำเร็จ Teong (2003) ตรวจสอบอิทธิพลของการฝึกการรู้คิดเชิงปัญญาต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนอายุ 11-12 ปี ที่ทำคะแนนคณิตศาสตร์ได้ต่ำ พบว่า การฝึกการรู้คิดเชิงปัญญาช่วยปรับปรุงการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าเมื่อใดและอย่างไรจึงจะใช้พฤติกรรม การรู้คิดเชิงปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาที่ประสบความสำเร็จ นักวิจัยหลายคนยังแนะนำว่า กิจกรรมการรู้คิดเชิงปัญญาของนักเรียนสนับสนุนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (Desoete et al., 2001) การสอนกลยุทธ์เกี่ยวกับปัญญายังส่งผลต่อผลลัพธ์ด้านการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน เช่น คำศัพท์และความเข้าใจในการอ่าน ตัวอย่างเช่น Boulware-Gooden et al. (2007) ได้ตรวจสอบอิทธิพลของการสอนต่อกลยุทธ์เกี่ยวกับปัญญาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านคำศัพท์และความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนที่ใช้เครือข่ายคำศัพท์ (เช่น การเชื่อมโยงคำศัพท์ใหม่กับคำพ้องความหมาย คำตรงข้าม และคำที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ) และกลยุทธ์ความเข้าใจในการอ่านเกี่ยวกับปัญญา (เช่น การคิดออกเสียงระหว่างการอ่าน การสรุปใจความสำคัญ) มีประสิทธิภาพเหนือกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญในด้านคำศัพท์และความเข้าใจในการอ่าน แม้ว่างานวิจัยก่อนหน้านี้จะพบว่าปัญญามีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการอ่านการเขียนภาษาและคณิตศาสตร์ แต่ก็มิข้อเสนอแนะว่าปัญญาก็คือทักษะทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสามารถและมีส่วนช่วยให้แก้ปัญหาได้สำเร็จมากกว่าการใช้สติปัญญา (IQ) และกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับงาน Swanson (1990) ได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างทักษะเกี่ยวกับปัญญาและความสามารถทางปัญญาในการแก้ปัญหาของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 พบว่าความสามารถทางปัญญาไม่มีผลกระทบต่อการแก้ปัญหา อย่างไรก็ตาม เด็กที่มีทักษะแก้ปัญหาสูงกว่าจะทำผลงานได้ดีกว่าเด็กที่มีทักษะแก้ปัญหาค่ำกว่า ในความเป็นจริง พบว่า “เด็กที่มีความรู้แก้ปัญหาสูง/มีความสามารถต่ำทำผลงานได้ดีกว่าเด็กที่มีความรู้แก้ปัญหาค่ำที่มีคะแนนความสามารถโดยรวมสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ” ในการศึกษาวิจัยของ Veenman, Wilhelm and Beishuizen (2004) ที่ตรวจสอบว่าทักษะการรู้คิดเกี่ยวข้องกับสติปัญญาหรือไม่ เป็นอิสระจากขอบเขตของความรู้หรือไม่ และมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้หรือไม่ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือหลายอย่างเพื่อวัดความสามารถทางสติปัญญา ทักษะการรู้คิด และการเรียนรู้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย พบว่าทักษะการรู้คิดนั้นอยู่ในขอบเขตของความรู้ทั่วไปในทุกกลุ่มอายุ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำนายการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปี มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่ไม่ใช่สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย และเป็นอิสระจากความสามารถทางวิชาการบางส่วน แล้วเราจะสนับสนุนการพัฒนากลยุทธ์การรู้คิดได้อย่างไร ในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัญญาและการคิดเชิงคำนวณ และวิธีที่การคิดเชิงคำนวณจะช่วยให้นักเรียนพัฒนากลยุทธ์การรู้คิดได้ดีขึ้น

อัลกอริทึมเป็นส่วนสำคัญของการคิดเชิงคำนวณซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกแบบและดำเนินการตามลำดับขั้นตอนเพื่อแก้ปัญหา อัลกอริทึมมีประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อต้องแก้ปัญหาคำหนดไว้อย่างชัดเจนและมีวิธีแก้ไขที่ชัดเจน ในขณะที่ผู้แก้ปัญหาออกแบบและดำเนินการอัลกอริทึม พวกเขายังมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาอีกกระบวนการหนึ่ง คือ การประเมินและลองใช้กลยุทธ์เมื่อกลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่งใช้ไม่ได้ ซึ่งคล้ายกับแนวทาง การคิดเชิงคำนวณในการแก้ไขจุดบกพร่อง การแก้ไขจุดบกพร่องเกี่ยวข้องกับการค้นหาและแก้ไขข้อผิดพลาด ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียนได้ เนื่องจากจะช่วยเปลี่ยนจุดที่เป็นปัญหาไปทำให้ทุกอย่างถูกต้องตั้งแต่ครั้งแรกให้กลายเป็นกระบวนการแก้ปัญหาซึ่งอาจยุ่งยากได้ ในโครงการ Computational Thinking for Education (Computational Thinking 4EDU) ที่ได้รับทุนจาก NSF1 พบว่าเมื่อครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ไขจุดบกพร่องจะทำให้วัฒนธรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนเปลี่ยนไป เนื่องจากนักเรียนจะไม่ท้อถอยเมื่อกลยุทธ์ของพวกเขาใช้ไม่ได้ผลและเต็มใจที่จะลองใช้กลยุทธ์ใหม่ ๆ ในบริบทของการเขียนโปรแกรม Clements (1986) แนะนำว่าการเขียนโปรแกรมแบบ Logo ยังสามารถเสริมสร้างทักษะการรู้คิดในเด็กได้ เช่น การติดตามการแก้ปัญหา การตัดสินใจเกี่ยวกับการแสดงความคิด และการเลือกและการจัดลำดับคำสั่ง ในการศึกษาวิจัยอีกงานหนึ่งของ Vos et al. (2011) พบว่าการสร้างเกมช่วยให้นักเรียนมีโอกาสใช้ทักษะการรู้คิดในเชิงลึก (เช่น การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา) มากกว่าแค่การเล่นเกม Berardi-Coletta et al. (1995) กล่าวว่าปัญหาช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสนใจจากการจดจ่อกับด้านต่าง ๆ ของปัญหาไปเป็นการจดจ่อกับสิ่งที่กำลังทำเพื่อแก้ปัญหา ดังนั้น ผู้แก้ปัญหาที่ถูกขอให้อธิบายแนวทางการแก้ปัญหาของตนจะต้องออกจากโหมด

การประมวลระดับปัญหา ไปเป็นอีกโหมดยี่หนึ่งซึ่งก็คือระดับการประมวลผลและสังเกตตนเองในฐานะผู้แก้ปัญหา สิ่งนี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าอภิปัญญาและการแก้ปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดและบางครั้งก็เป็นองค์ประกอบที่เราเชื่อว่าอภิปัญญาให้กรอบการทำงานแก่ครูและนักเรียนซึ่งจะทำให้กระบวนการอภิปัญญามีความชัดเจนมากขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาอภิปัญญาและการคิดเชิงคำนวณของนักศึกษาครูเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา: กรณีศึกษานักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจกับกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่มีสถานภาพเป็นนักศึกษาในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 151 คน โดยการเชิญนักศึกษาดตอบแบบสอบถาม/แบบประเมินด้วย Google Form ระหว่างวันที่ 1 - 31 เดือนมกราคม พ.ศ. 2568 ซึ่งมีนักศึกษาจำนวน 99 คนตอบแบบสอบถาม/แบบประเมินในระยะเวลาที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินตนเองแบบ 5 ระดับ (Likert Scale) โดยประกอบด้วย 1) แบบประเมินการคิดเชิงคำนวณ (Jumpho et al, 2022) ประกอบด้วยปัจจัยด้านการสร้างสรรค์ (Creativity: Cre) จำนวน 8 ข้อ การคิดเชิงอัลกอริทึม (Algorithmic Thinking : Alg) จำนวน 6 ข้อ การร่วมมือ (Cooperativity : Col) จำนวน 4 ข้อ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking : CT) จำนวน 5 ข้อ และการแก้ปัญหา (Problem Solving : PS) จำนวน 6 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ .941 และ 2) แบบประเมินอภิปัญญาของ Pedone et al (2017) ประกอบด้วยปัจจัยด้านการนับถือตนเอง (Respect to Myself : RM) จำนวน 7 ข้อ การนับถือผู้อื่น (Respect to Others : RO) จำนวน 3 ข้อ การนำตนเองไปอยู่ภายใต้ผู้อื่น (Respect to "Put Yourself in Somebody Shoes : PMS) จำนวน 3 ข้อ และการนับถือตนเองในการแก้ปัญหา (Respect to Solving Problems : RPS) จำนวน 5 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ .957

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบอิสระต่อกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 99 คน โดยเป็นนักศึกษาเพศชาย จำนวน 55 คน เพศหญิง จำนวน 44 คน มีสถานภาพเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 31 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 27 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 21 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 20 คน และมีเกรดเฉลี่ยรวมที่ 1) ระดับ 3.50 - 4.00 จำนวน 19 คน 2) ระดับ 3.00 - 3.49 จำนวน 43 คน 3) ระดับ 2.50 - 2.99 จำนวน 31 คน และ 4) ระดับ 2.00 - 2.49 จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นเพศ ระดับชั้นปี และระดับผลการเรียนที่มีต่อปัจจัยการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญา ดังตารางที่ 1 ถึง 4 และผลการวิเคราะห์

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญา
ดังตารางที่ 5 ถึง 6

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความแตกต่างทางเพศที่มีต่อปัจจัยด้านการคิดเชิงคำนวณ

ปัจจัยด้านอภิปัญญา	เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig. (2-tailed)
การสร้างสรรค์ (Cre)	ชาย	55	3.48	.823	.852	.749
	หญิง	44	3.34	.854		
การคิดเชิงอัลกอริทึม (Alg)	ชาย	55	3.06	.738	2.143	.035*
	หญิง	44	2.75	.691		
การร่วมมือ (Col)	ชาย	55	3.84	.714	2.082	.040*
	หญิง	44	3.50	.909		
การคิดเชิงวิพากษ์ (CT)	ชาย	55	3.46	.667	2.204	.030*
	หญิง	44	3.15	.733		
การแก้ปัญหา (PS)	ชาย	55	2.88	.890	.754	.453
	หญิง	44	2.75	.807		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดสอบความแตกต่างทางเพศที่มีต่อปัจจัยด้านการคิดเชิงคำนวณ พบว่า เพศชายและหญิงมีระดับการคิดเชิงคำนวณแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การคิดเชิงอัลกอริทึม (Alg) ($P = .035$) การร่วมมือ (Col) ($P = .040$) และการคิดเชิงวิพากษ์ (CT) ($P = .030$) โดยเพศชายจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างทางเพศที่มีต่อปัจจัยด้านอภิปัญญา

ปัจจัยด้านอภิปัญญา	เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig. (2-tailed)
การนับถือตนเอง (RM)	ชาย	55	3.52	.716	1.002	.319
	หญิง	44	3.37	.782		
การนับถือผู้อื่น (RO)	ชาย	55	3.58	.739	1.446	.151
	หญิง	44	3.35	.854		
การนำตนเองไปอยู่ภายใต้ผู้อื่น (PMS)	ชาย	55	3.56	.763	1.051	.296
	หญิง	44	3.40	.824		
การนับถือตนเองในการแก้ปัญหา (RPS)	ชาย	55	3.55	.701	2.007	.048*
	หญิง	44	3.27	.675		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดสอบความแตกต่างทางเพศที่มีต่อปัจจัยด้านอภิปัญญา พบว่า เพศชายและหญิงมีระดับการนับถือตนเองในการแก้ปัญหา (RPS) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P = .048$) โดยเพศชายจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแปรปรวนระดับชั้นปีและระดับผลการเรียนที่มีต่อปัจจัยด้านการคิดเชิงคำนวณ

ตัวแปรด้านการคิดเชิงคำนวณ	ANOVA ระดับชั้นปี	ANOVA ระดับผลการเรียน
การสร้างสรรค์ (Cre)	.296	.650
การคิดเชิงอัลกอริทึม (Alg)	.517	.904
การร่วมมือ (Col)	.007*	.967
การคิดเชิงวิพากษ์ (CT)	.013*	.602
การแก้ปัญหา (PS)	.654	.855

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดสอบความแปรปรวนของระดับชั้นปีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการร่วมมือ (Col) ($P = .007$) และ การคิดเชิงวิพากษ์ (CT) ($P = .013$) ในขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ และไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในของระดับผลการเรียนที่มีต่อตัวแปรด้านการคิดเชิงคำนวณ

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความแปรปรวนของระดับชั้นปีและระดับผลการเรียนที่มีต่อปัจจัยด้านอภิปัญญา

ตัวแปรด้านอภิปัญญา	ANOVA ระดับชั้นปี	ANOVA ระดับผลการเรียน
การนับถือตนเอง (RM)	.261	.914
การนับถือผู้อื่น (RO)	.006*	.698
การนำตนเองไปอยู่ภายใต้ผู้อื่น (PMS)	.279	.404
การนับถือตนเองในการแก้ปัญหา (RPS)	.062	.663

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผลการทดสอบความแปรปรวนของระดับชั้นปีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการนับถือผู้อื่น (RO) ($P = .006$) ในขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ และไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในของระดับผลการเรียนที่มีต่อตัวแปรด้านอภิปัญญา

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญา

ตัวแปร	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตัวแปรด้านการคิดเชิงคำนวณ			
การสร้างสรรค์ (Cre)	99	3.41	.836
การคิดเชิงอัลกอริทึม (Alg)	99	2.91	.731
การร่วมมือ (Col)	99	3.69	.820
การคิดเชิงวิพากษ์ (CT)	99	3.32	.711
การแก้ปัญหา (PS)	99	2.83	.852
ตัวแปรด้านอภิปัญญา			
การนับถือตนเอง (RM)	99	3.45	.746
การนับถือผู้อื่น (RO)	99	3.48	.797
การนำตนเองไปอยู่ภายใต้ผู้อื่น (PMS)	99	3.49	.791
การนับถือตนเองในการแก้ปัญหา (RPS)	99	3.42	.700

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของปัจจัยด้านการคิดเชิงคำนวณที่มีค่ามากที่สุดคือการร่วมมือ (Col) ที่ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .820 และน้อยที่สุดได้แก่ด้านการแก้ปัญหา (PS) ที่ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .852 ในขณะที่ปัจจัยด้านอภิปัญญาตัวแปรที่มีค่ามากที่สุดคือ การนำตนเองไปอยู่ภายใต้ผู้อื่น (PMS) ที่ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .791 และน้อยที่สุดได้แก่ การนับถือตนเองในการแก้ปัญหา (RPS) ที่ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .700

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญา

ตัวแปร	Cre	Alg	Col	CT	PS	RM	RO	PMS	RPS
การสร้างสรรค์ (Cre)	1								
การคิดเชิงอัลกอริทึม (Alg)	.556**	1							
การร่วมมือ (Col)	.495**	.321**	1						
การคิดเชิงวิพากษ์ (CT)	.497**	.503**	.649**	1					
การแก้ปัญหา (PS)	.296**	.306**	.035	.305**	1				
การนับถือตนเอง (RM)	.605**	.345**	.438**	.570**	.309**	1			
การนับถือผู้อื่น (RO)	.592**	.399**	.469**	.484**	.333**	.668**	1		
การนำตนเองภายใต้ผู้อื่น (PMS)	.518**	.291**	.495**	.553**	.242*	.660**	.626**	1	
การนับถือในการแก้ปัญหา (RPS)	.521**	.457**	.551**	.690**	.368**	.654**	.752**	.658**	1

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 / * มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาจำนวน 36 คู่ มีความสัมพันธ์กัน 35 คู่ อยู่ระหว่าง .242 ถึง .752 โดยพบในระดับนัยสำคัญที่ .01 จำนวน 34 คู่ และ .05 จำนวน 1 คู่ โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญที่ .01 มากที่สุดคือ คู่ของการนับถือในการแก้ปัญหา (RPS) และ การนับถือผู้อื่น (RO) ($r = .752, p < .01$) และสัมพันธ์น้อยที่สุดคือ คู่ของการนำตนเองภายใต้ผู้อื่น (PMS) กับ การคิดเชิงอัลกอริทึม (Alg) ($r = .291, p < .01$) ในขณะที่คู่ที่มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ การนำตนเองภายใต้ผู้อื่น (PMS) กับ การแก้ปัญหา (PS) ($r = .242, p < .05$) ซึ่งเป็นคู่ที่ไขว้กันระหว่างปัจจัยการคิดเชิงคำนวณและปัจจัยอภิปัญญา ในขณะที่คู่ที่ไม่สัมพันธ์กัน ได้แก่ คู่ของการแก้ปัญหา (PS) กับความร่วมมือ (Col) ทั้งนี้คู่ที่มีความสัมพันธ์กันมีความสัมพันธ์ทางบวกทุกคู่

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) เพศชายและหญิงมีระดับการคิดเชิงคำนวณแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การคิดเชิงอัลกอริทึม (Alg) ($P = .035$) การร่วมมือ (Col) ($P = .040$) และการคิดเชิงวิพากษ์ (CT) ($P = .030$) โดยเพศชายจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง 2) เพศชายและหญิงมีระดับการนับถือตนเองในการแก้ปัญหา (RPS) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P = .048$) โดยเพศชายจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง 3) ปัจจัยด้านการคิดเชิงคำนวณ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของ

ระดับชั้นปีในการร่วมมือ (CoI) ($P = .007$) และ การคิดเชิงวิพากษ์ (CT) ($P = .013$) ในขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ และไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในของระดับผลการเรียน 4) ปัจจัยด้านอภิปัญญา พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของระดับชั้นปี ในการนับถือผู้อื่น (RO) ($P = .006$) ในขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ และไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในของระดับผลการเรียน และ 5) พบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาจำนวน 35 คู่ อยู่ระหว่าง .242 ถึง .752 โดยในระดับนัยสำคัญที่ .01 จำนวน 34 คู่ และ .05 จำนวน 1 คู่ โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือ คู่ของการนับถือในการแก้ปัญหา (RPS) และ การนับถือผู้อื่น (RO) ($r = .752, p < .01$) และสัมพันธ์น้อยที่สุดคือ คู่ของการนำตนเองภายใต้ผู้อื่น (PMS) กับ การคิดเชิงอัลกอริทึม (Alg) ($r = .291, p < .01$) ในขณะที่คู่ที่มีความสัมพันธ์ที่ .05 จำนวน 1 คู่ ได้แก่ การนำตนเองภายใต้ผู้อื่น (PMS) กับ การแก้ปัญหา (PS) ($r = .242, p < .05$) ทั้งนี้คู่ที่มีความสัมพันธ์กันมีความสัมพันธ์ทางบวกทุกคู่ในขณะที่คู่ที่ไม่สัมพันธ์กัน ได้แก่ คู่ของการแก้ปัญหา (PS) กับ การร่วมมือ (CoI)

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาของนักศึกษา ซึ่งมีความสำคัญเนื่องจากโครงสร้างทั้งสองช่วยเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหาซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่ดีขึ้นในวิชาที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งอภิปัญญาจะช่วยเพิ่มการคิดเชิงคำนวณ โดยอภิปัญญา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับทักษะการคิดเชิงคำนวณเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (Zhang et al., 2024) ซึ่งเป็นพื้นฐานของวิทยาการคอมพิวเตอร์และการประยุกต์ใช้อภิปัญญาอย่างเป็นระบบจะ ช่วยส่งเสริมการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยสอดคล้องกับหลักการการศึกษาทางปัญญาของ Vygotskian (da Silva, Kurtz and Araújo, 2024) อีกด้วย ทั้งนี้มีผลกระทบต่อผลการศึกษา ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงคำนวณเป็นตัวทำนายผลการปฏิบัติงานของนักเรียน (Baraquia, 2024) และในการศึกษาด้านคอมพิวเตอร์ พบว่าอภิปัญญามีความสำคัญต่อการเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนเนื่องจากช่วยให้ผู้เรียน ระบุนและใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณได้อย่างเต็มที่ (Joo and Park, 2023) นอกจากนี้จากผลการวิจัย พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการนับถือในการแก้ปัญหา (RPS) และ การนับถือผู้อื่น (RO) ซึ่งทั้งคู่ เป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มปัจจัยด้านอภิปัญญา ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเคารพผู้อื่น และการแก้ปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากความเคารพในการส่งเสริมความร่วมมือและการเพิ่มประสิทธิภาพใน บริบทต่าง ๆ การเคารพไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อพลวัตระหว่างบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญในการ จัดการกับปัญหาและความขัดแย้ง ความสัมพันธ์นี้สามารถสังเกตได้ผ่านประเด็นสำคัญ อาทิเช่น การ เคารพผู้อื่นส่งผลในเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานทางการพยาบาล (Oktavirini et al., 2024) ที่อาจ กระตุ้นให้บุคคลมีส่วนร่วมมากขึ้นในสถานการณ์การแก้ปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณะ (De Cremer, 2003) หรือภาระผูกพันทางศีลธรรมและการแก้ปัญหาร่วมมือกัน (Cureton, 2013) ที่ อาจช่วยในการแก้ไขข้อพิพาท (Nasie, 2023) เป็นต้น

ในความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาในผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงการเป็นพลวัตที่แตกต่างกันซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ การวิจัยชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างทางเพศมีอยู่ทั้งในการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญา โดยความแตกต่างทางเพศในการคิดเชิงคำนวณ พบว่า การวิเคราะห์งานวิจัย 30 เรื่อง พบว่าโดยทั่วไปผู้ชายมีคะแนนสูงกว่าเพศหญิง โดยมีขนาดเอฟเฟกต์เล็กน้อย โดยความแตกต่างทางเพศในการคิดเชิงคำนวณนั้นเด่นชัดมากขึ้นในโรงเรียนมัธยมแม้ว่าแนวโน้มล่าสุดชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างเหล่านี้จะลดลงทีละน้อยก็ตามและพบว่าความแตกต่างทางเพศที่แตกต่างกันไปตามภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ โดยบางพื้นที่ไม่มีความแตกต่างกัน (Hu, 2024) ในด้านอภิปัญญาและเพศ พบว่ามีการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเพศหญิงมักใช้กลยุทธ์เชิงอภิปัญญามากกว่าเพศชาย (Yurt, 2022) ซึ่งเพศหญิงแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่สูงจะมีการตรวจสอบเชิงอภิปัญญาที่สูงขึ้น ซึ่งสัมพันธ์ในเชิงบวก (Yurt, 2022; Zhang et al., 2024) นอกจากนี้ งานวิจัยอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าเพศหญิงอาจแสดงอคติเชิงลบในความเชื่อในตนเองเชิงลบซึ่งส่งผลต่อความมั่นใจในความสามารถ (Hoogervorst et al., 2024) ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเพศมีอิทธิพลต่อการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญา แต่สิ่งสำคัญคือต้องพิจารณาบริบทในขอบข่ายที่กว้างขึ้นของการนำมาใช้ทางการศึกษาผ่านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เท่าเทียม ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จในการเรียนรู้ที่อาศัยการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาของผู้เรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะอภิปัญญาครอบคลุมการตระหนักรู้ในตนเองและการควบคุมกระบวนการทางปัญญาที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนซึ่งจะช่วยปรับปรุงผลลัพธ์การเรียนรู้โดยรวมได้ ในทางกลับกัน แม้ว่าการอภิปัญญาจะเป็นประโยชน์ แต่การศึกษาบางงานชี้ให้เห็นว่าการเน้นกลยุทธ์มากเกินไปอาจนำไปสู่การรับรู้ที่มากเกินไป ซึ่งอาจขัดขวางความสามารถของผู้เรียนในการมีส่วนร่วมในการคิดเชิงคำนวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับการคิดเชิงคำนวณและอภิปัญญาของนักศึกษาครูสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจและวิเคราะห์ผลเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนานักศึกษาให้สามารถพัฒนาอภิปัญญาซึ่งมีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงคำนวณ ซึ่งการคิดเชิงคำนวณเป็นพื้นฐานหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการคิดและการทำงานมิใช่แค่ด้านเกี่ยวกับเทคโนโลยี แต่ยังรวมถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และยังเป็นประเด็นที่นักศึกษาต้องนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในทุกระดับ อาทิ ระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือ อาชีววะและเทคนิคศึกษาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Annevirta, T. and Vauras, M. (2006). Developmental changes of metacognitive skill in elementary school children. *The Journal of Experimental Education*, 74(3), 195-226.
<https://doi.org/10.3200/JEXE.74.3.195-226>
- Baraquia, L. (2024). Metacognitive and Computation Skills: Predicting Students' Performance in Mathematics. *International Journal of Scientific Engineering and Science*, 3(5), 30-35.
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4832690>
- Barr, D., Harrison, J. and Conery, L. (2011). Computational thinking: A digital age. *Learning and Leading with Technology*, 5191(March/April), 20-23.
- Barr, V. and Stephenson, C. (2011). Bringing computational thinking to K-12: What is involved and what is the role of the computer science education community? *ACM Inroads*, 2(1), 48-54.
<https://doi.org/10.1145/1929887.1929905>
- Berardi-Coletta, B., Buyer, L. S., Dominowski, R. L. and Rellinger, E. R. (1995). Metacognition and problem solving: A process-oriented approach. *Journal of Experimental Psychology. Learning, Memory, and Cognition*. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.21.1.205>
- Boulware-Gooden, R., Carreker, S., Thornhill, A. and Joshi, R. M. (2007). Instruction of metacognitive strategies enhances reading comprehension and vocabulary achievement of third-grade students. *The Reading Teacher*, 61(1), 70-77. <https://doi.org/10.1598/RT.61.1.7>
- Clements, D. H. (1986). Logo and cognition: A theoretical foundation. *Computers in Human Behavior*, 2(2), 95-110. [https://doi.org/10.1016/0747-5632\(86\)90026-9](https://doi.org/10.1016/0747-5632(86)90026-9)
- Csizmadia, A., Curzon, P., Dorling M., Humphreys, S., Ng, T., Selby, C. and Woollard, J. (2015). Computational thinking: A guide for teachers. https://eprints.soton.ac.uk/424545/1/150818_Computational_Thinking_1_.pdf
- Cureton, A. (2013). From Self-Respect to Respect for Others. *Pacific Philosophical Quarterly*, 94(2), 166-187. <https://doi.org/10.1111/J.1468-0114.2012.01450.X>
- da Silva, D. R., Kurtz, F. D. and Araújo, M. C. P. (2024) Metacognition and Computational Thinking in Vygotsky's Historical-Cultural Perspective. *Revista Espaço Pedagógico*, 30, e15264-e15264.
<https://doi.org/10.5335/rep.v30.15264>

- De Cremer, D. (2003). Noneconomic Motives Predicting Cooperation in Public Good Dilemmas: The Effect of Received Respect on Contributions. *Social Justice Research*, 16(4), 367-377.
<https://doi.org/10.1023/A:1026361632114>
- Desoete, A., Roeyers, H. and Buysse, A. (2001). Metacognition and mathematical problem solving in grade 3. *Journal of Learning Disabilities*, 34(5), 435-447.
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive developmental inquiry. *The American Psychologist*, 34(10), 906. <https://doi.org/10.1007/s40692-017-0090-9>
- Hartman, H. J. (1998). Metacognition in teaching and learning: An introduction. *Instructional Science*, 26(1/2), 1-3. <http://www.jstor.org/stable/23371261>
- Hoogervorst, K., Banellis, L., Fardo, F., XUE, K., Rahnev, D. and Allen, M. (2024). *Gender Differences in Metacognition: Global and Local Contrasts in Bias and Efficiency*. Preprint at PsyArXiv.
<https://doi.org/10.31234/osf.io/2gwky>.
- Hu, L. (2024). Exploring Gender Differences in Computational Thinking Among K-12 Students: A Meta-Analysis Investigating Influential Factors. *Journal of Educational Computing Research*, 62(5), 1358-1384. <https://doi.org/10.1177/07356331241240670>
- Joo, K. H. and Park, N. H. (2023). Correlation Analysis Between Metacognition and Computational Thinking on Software Education. In: Ranganathan, G., EL Alloui, Y., Piramuthu, S. (Eds) *Soft Computing for Security Applications*. Singapore: Springer, vol. 1449, pp. 569-79.
https://doi.org/10.1007/978-981-99-3608-3_39
- Junpho, M., Songsriwittaya, A. and Tep, P. (2022). Reliability and Construct Validity of Computational Thinking Scale for Junior High School Students: Thai Adaptation. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 21(9), 154-173.
<https://doi.org/10.26803/ijlter.21.9.9>
- Livingston, J. A. (2003). Metacognition: An overview. *Psychology*, 13, 259-266.
- Martinez, M. E. (2006). What is metacognition? *Phi Delta Kappan*, 87(9), 696-699.
- Mayer, R. E. (1998). Cognitive, metacognitive, and motivational aspects of problem solving. *Instructional Science*, 26(1), 49-63.

- Nasie, M. (2023). Perceived respect from the adversary group can improve intergroup attitudes in a context of intractable conflict. *British Journal of Social Psychology*, 62(2), 1114-1138. <https://doi.org/10.1111/bjso.12622>
- Oktaviarini, E., Yetti, K., Afriani, T., Hariyati, Rr. T. S. and Wildani, A. A. (2024). Prinsip Etik Keperawatan Respect to Others Berpengaruh Positif dengan Kinerja Perawat. *Journal of Telenursing (Joting)*. <https://doi.org/10.31539/joting.v6i1.8811>
- Papert, S. (1990). *Mindstorms: Computers, children, and learning*. Basic Books.
- Pedone, R., Semerari, A., Riccardi, I., Procacci, M., Nicolò, G. and Carcione, A. (2017). *Development of a self-report measure of metacognition: The Metacognition Self-Assessment Scale (MSAS)*. Instrument description and factor structure. *Clinical Neuropsychiatry*, 14(3), 185-194.
- Resnick, M., Martin, F., Sargent, R. and Silverman, B. (1996). Programmable bricks: Toys to think with. *IBM Systems Journal*, 35(3.4), 443–452. <https://doi.org/10.1147/sj.353.0443>
- Rodrigues, R. S., Andrade, W. L. and Campos, L. M. R. S. (2016). Can computational thinking help me? A quantitative study of its effects on education. In *2016 IEEE Frontiers in Education Conference (FIE)* (pp. 1–8). IEEE. <https://doi.org/10.1109/FIE.2016.7757409>
- Scherer, R., Siddiq, F. and Sánchez V. B. (2019). The cognitive benefits of learning computer programming: A meta-analysis of transfer effects. *Journal of Educational Psychology*, 111(5), 764. <https://doi.org/10.1037/edu0000314>
- Schoenfeld, A. H. (1985). Making sense of “out loud” problem solving protocols. *The Journal of Mathematical Behavior*, 4(2), 171-191.
- Swanson, H. L. (1990). Influence of metacognitive knowledge and aptitude on problem solving. *Journal of Education & Psychology*, 82(2), 306.
- Teong, S. K. (2003). The effect of metacognitive training on mathematical word-problem solving. *Journal of Computer Assisted Learning*, 19(1), 46-55.
- Veenman, M. V., Wilhelm, P., & Beishuizen, J. J. (2004). The relation between intellectual and metacognitive skills from a developmental perspective. *Learning and Instruction*, 14(1), 89-109. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2003.10.004>

- Vos, N., van der Meijden, H., & Denessen, E. (2011). Effects of constructing versus playing an educational game on student motivation and deep learning strategy use. *Computers in Education*, 56, 127-137.
- Weinert, F. E. (1987). Introduction and overview: Metacognition and motivation as determinants of effective learning and understanding. In *Metacognition, motivation, and understanding* (pp. 1-16). Erlbaum.
- Wing, J. M. (2006). Computational thinking. *Communications of the ACM*, 49(3), 33-35.
- Wing, J. (2011). Research notebook: Computational thinking – What and why? In *The Link Magazine*. Carnegie Mellon University.
- Yadav, A., Rich, K., Schwarz, C., & Larimore, R. (2016). Developing elementary teachers' competencies in integrating computational thinking ideas in classrooms: Using a toolkit as a scaffold. In C. Mouza, A. Leftwich and A. Yadav (Eds.), *Professional development for in-service teachers: Research and practices in computing education. Information Age*.
- Yurt, E. (2022). The Mediating Role of Metacognitive Strategies in the Relationship between Gender and Mathematical Reasoning Performance. *Psycho-Educational Research Reviews*, 11(2), 98-120. https://doi.org/10.52963/PERR_Biruni_V11.N2.07
- Zhang, J., Zhou, Y., Jing, B., Pi, Z., & Ma, H. (2024). Metacognition and Mathematical Modeling Skills: The Mediating Roles of Computational Thinking in High School Students. *Journal of Intelligence*, 12(6), 55. <https://doi.org/10.3390/jintelligence12060055>

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่น ระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง*

สมเกียรติ เพ็ชรมาก¹ นุชจรี บุญเขต²

(วันที่รับบทความ: 20 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 26 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 30 สิงหาคม 2568)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง เปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลก่อนและหลังใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของครูคืนถิ่น และศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้แพลตฟอร์ม ได้แก่ ครูคืนถิ่นที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตำแหน่งครูผู้ช่วย ปีการศึกษา 2565 พื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 51 คน และผู้สอน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น 2) แบบประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัล 3) แบบประเมินสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น 4) แบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น 5) แบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับผู้สอน และ 6) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้สอนเพื่อให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหาในการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า แพลตฟอร์มดิจิทัลพัฒนาโดยใช้โอเพนซอร์ส Moodle Version 4.0 เป็นระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ใช้งาน 2) การนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การสื่อสาร 4) การใช้งาน และการช่วยเหลือ และ 5) การประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า ผลการประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 และพบว่า ครูคืนถิ่นมีสมรรถนะดิจิทัลหลังการใช้แพลตฟอร์มสูงกว่าก่อนใช้แพลตฟอร์ม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t = 7.95$, $sig = .00$) โดยก่อนใช้แพลตฟอร์มมีค่าเฉลี่ยสมรรถนะดิจิทัลเท่ากับ 3.49 หลังใช้มีสมรรถนะดิจิทัลเท่ากับ 4.43 ครูคืนถิ่นที่ใช้งานแพลตฟอร์มมีความคิดเห็นว่าแพลตฟอร์มมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ในส่วนของผู้สอนมีความคิดเห็นว่าแพลตฟอร์มมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่มผู้สอน ได้แก่ ควรเพิ่มตัวอย่างผลงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best-Practice) เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูคืนถิ่น และคู่มือการใช้งานแพลตฟอร์มสำหรับสมาร์ตโฟน

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มดิจิทัล, สมรรถนะดิจิทัล, ครูคืนถิ่น

* บทความวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2568

¹ อาจารย์, สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, E-mail: somkiet@srnu.ac.th

² อาจารย์, สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, E-mail: nootjaree.b@srnu.ac.th

The Development of Digital Platform to Enhance Digital Competency of Return Local Teacher Network in the Lower Northeastern*

Somkiet Phetmark¹ Notjaree Boonget²

(Received: July 20, 2025; Revised: August 26, 2025; Accepted: August 30, 2025)

Abstract

This research aimed to develop and evaluate a digital platform to enhance the digital competency of return local teachers network in the Lower Northeastern Thailand, to compare the digital competency of return local teachers before and after using the digital platform, to study the users' opinions toward the digital platform. It was conducted as a research and development study. The target group for the platform trial consisted of 51 assistant teachers under the "Local Teacher Placement Program" in Surin province (academic year 2022) and 5 instructors. The research instruments included: (1) the digital platform (2) a digital platform evaluation form, (3) a digital competence assessment form for local teachers, (4) a user satisfaction questionnaire for the digital platform (for local teachers), (5) a user satisfaction questionnaire for the digital platform (for instructors), and (6) Instructor Focus Group Discussion Form: Feedback on Digital Platform Development. The statistical methods used in the study were frequency, percentage, mean, standard deviation, dependent t-test, and content analysis from focus group discussions.

The findings revealed that the digital platform was developed using Moodle Version 4.0, an open-source learning management system, to support the enhancement of digital competence for local teachers. The platform consisted of five key components: (1) user interface design, (2) content and learning activity presentation, (3) communication, (4) usability and support, and (5) evaluation and progress tracking. According to expert evaluations, the overall quality of the platform was rated at the highest level, with an average score of 4.57. Moreover, the digital competence of local teachers improved significantly after using the platform, with a significance level of .05 ($t=7.95$, $\text{sig}=.00$). The average digital competence score increased from 3.49 before using the platform to 4.43 after its use. Local teachers reported that the platform was highly appropriate, with an average rating of 4.47. Additionally, instructors also rated the platform as highly appropriate, with an even higher average score of 4.67. Instructors suggested adding best practice examples and providing a user manual for smartphone use of the platform.

Keywords: Digital Platform, Digital Competency, Return Local Teacher Network

* Research Article from Faculty of Education, Surindra Rajabhat University, 2025

¹ Lecturer, Digital Technology for Education Program, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University, E-mail: somkiet@sru.ac.th

² Lecturer, Information and Communications Technology in Education Program, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University,
E-mail: nootjaree.b@sru.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในการรวมกันของความรู้ในหลาย ๆ ด้าน ที่เป็นทักษะพื้นฐาน ความรู้ และทัศนคติที่จำเป็นในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสื่อดิจิทัลด้วยความมั่นใจ ความมีวิจารณญาณ ความรับผิดชอบ และความสร้างสรรค์ในการทำงาน การสันทนการ และการสื่อสาร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานส่วนบุคคลสามารถแบ่งปันข้อมูล และทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ได้ราบรื่น รวมไปถึงสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hatlevik, Ottestad and Throndsen, 2015; Calvani et al., 2009) กรอบของสมรรถนะดิจิทัลแบ่งความสามารถในการใช้เทคโนโลยีออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การค้นหาข้อมูล ระดับที่ 2 การแก้ไขปัญหา ระดับที่ 3 การสร้างความรู้ร่วมกัน ประกอบไปด้วย 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านเทคโนโลยี (Technological) มิติด้านความรู้ (Cognitive) มิติด้านจริยธรรม (Ethical) และมิติของการบูรณาการ (Integrated) ที่นำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ (Calvani et al., 2009) และ Krumsvik (2008) ได้เสนอโมเดลการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยเฉพาะครูผู้สอน โดยโมเดลมีส่วนประกอบทั้งหมด 4 ส่วน คือ ทักษะไอซีทีพื้นฐาน สมรรถนะไอซีทีสำหรับการสอน วิธีการเรียนรู้ และการพัฒนาทางดิจิทัล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของสมรรถนะที่ครูจะต้องมีในยุคดิจิทัล (Saiysing, et al., 2024) พัฒนานวัตกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลอัจฉริยะเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้สอนและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พบว่า แพลตฟอร์มดิจิทัลที่พัฒนาสามารถส่งเสริมศักยภาพของครูผู้สอนให้มีความรู้และความเข้าใจในการบูรณาการศาสตร์การเรียนการสอนเข้ากับเทคโนโลยีสารสนเทศได้ตรงตามวัตถุประสงค์

โครงการครุคีนถิ่นเป็นโครงการที่มีจุดประสงค์หลักของโครงการเพื่อคัดเลือก คนดี คนเก่งเข้ามาในวิชาชีพครู เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว สามารถบรรจุในภูมิลำเนาตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นลดปัญหาการโยกย้าย แก้ปัญหาการขาดแคลนครูในพื้นที่การศึกษา โครงการที่จะเน้นพื้นที่เป็นหลัก มุ่งให้สถาบันฝ่ายผลิตครูในพื้นที่ทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย ปรับบทบาทและวิธีการผลิตและพัฒนาครู เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ร่วมกันยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในสถาบันฝ่ายผลิตครูด้วยกันเอง และหน่วยงานผู้ใช้ครูในท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการผลิตและพัฒนาครู ร่วมรับผิดชอบต่อผลผลิตของตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการพัฒนาและติดตามเป็นที่เล็งใจให้กับครู (Faculty of Education, Chulalongkorn University, 2020) จากบทบาทหน้าที่ของสถาบันการผลิตครูที่จะต้องพัฒนาครุคีนถิ่นอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครุคีนถิ่นที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการพัฒนาครูและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา และสามารถเป็นแนวทางสำหรับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่รับผิดชอบโครงการครุคีนถิ่นเพื่อมีแพลตฟอร์มที่ส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

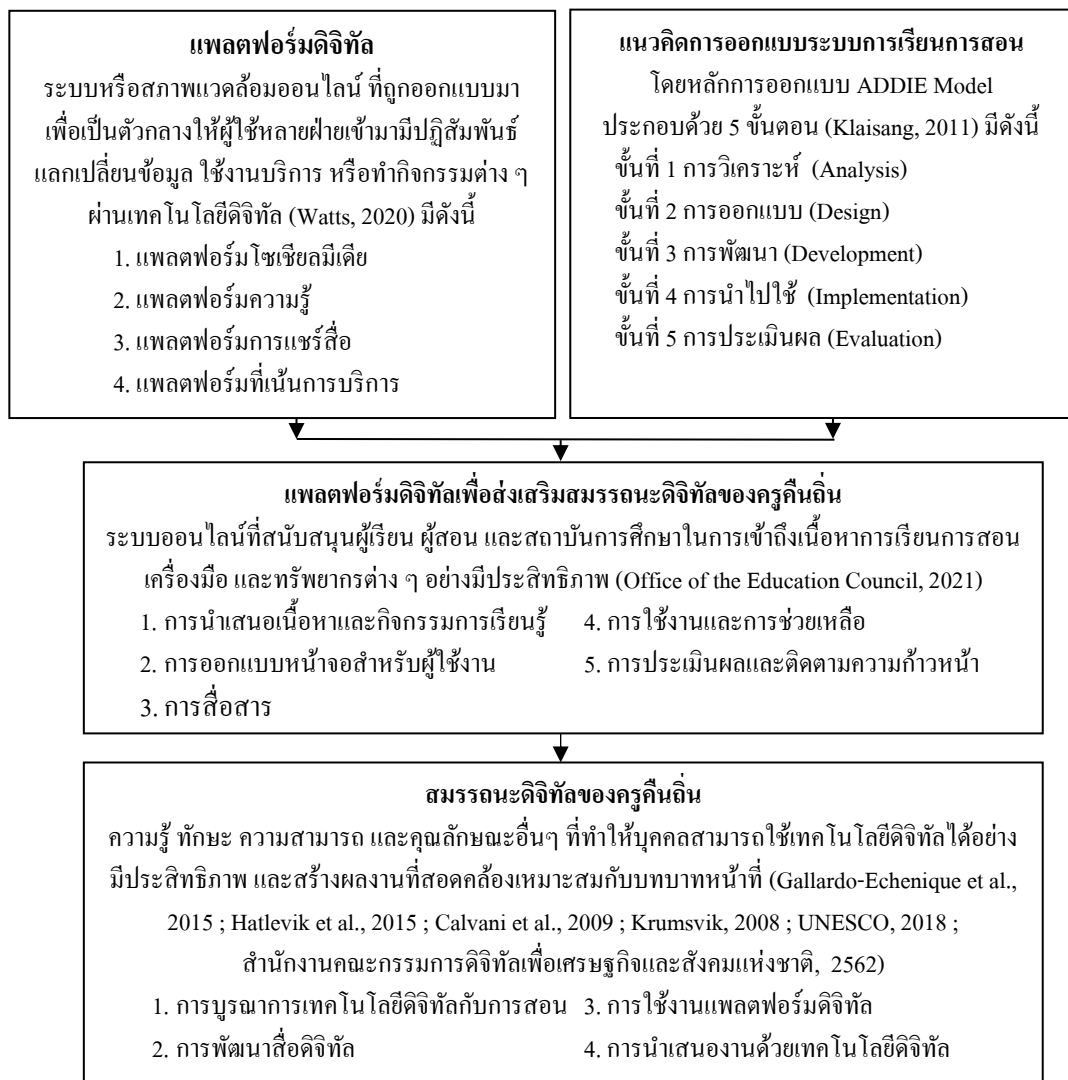
1. พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง
2. ประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง
3. เปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของครูคืนถิ่นระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง
4. ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการศึกษา คือ ระบบหรือเครือข่ายบริการออนไลน์ที่สนับสนุนผู้เรียน ผู้สอน และสถาบันการศึกษาในการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนการสอน เครื่องมือ และทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถเรียนรู้และสอนจากทุกที่ ทุกเวลา ผ่านอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้แพลตฟอร์มดิจิทัลได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลดข้อจำกัดด้านสถานที่ เวลา ไปจนถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Office of the Education Council, 2021)

สมรรถนะดิจิทัล คือความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการใช้งานสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล ในการทำงาน การเรียนรู้ และการใช้ชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านทางเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์ รวมไปถึงความสามารถในการสร้างข้อมูลมัลติมีเดียหรือสื่อดิจิทัลใหม่ ๆ (Gallardo-Echenique et al., 2015) และทัศนคติที่ดีในการใช้สื่อดิจิทัล (Hatlevik, Ottestad and Throndsen, 2015) ประกอบกับแนวคิดกรอบของสมรรถนะดิจิทัลของ Calvani et al. (2009) และโมเดลสมรรถนะดิจิทัล ของ Krumsvik (2008) องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัล ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หมายถึง ความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการใช้งานสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลทุกชนิดในการทำงาน การเรียนรู้ และชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านทางเทคโนโลยี หมายถึง การติดต่อสื่อสารและการทำงานกับผู้อื่นผ่านทางเทคโนโลยี รวมไปถึงการแบ่งปันข้อมูลและสร้างความรู้ใหม่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น 3) การมีวิจารณญาณในการใช้เทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาและไตร่ตรองถึงความเหมาะสมในการใช้งานสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงาน และการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น 4) การสร้างสื่อดิจิทัลใหม่ หมายถึง ความสามารถในการสร้างสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความแปลกใหม่และมีประสิทธิภาพ 5) การมีจริยธรรมทางเทคโนโลยี หมายถึง ความรับผิดชอบต่อการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิในการใช้งานของผู้อื่น รวมไปถึงการมีมารยาทในการทำงาน และ 6) การประเมินข้อมูลสารสนเทศ หมายถึง การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์และความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนั้นองค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลที่

เหมาะสมกับครูในบริบทประเทศไทย การเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) คือความสามารถในการเข้าถึง จัดการ เข้าใจ รวบรวม ประเมิน และสร้างสารสนเทศให้ปลอดภัยและเหมาะสม ตลอดจนถึงสามารถใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประกอบอาชีพ ทำงานและประกอบกิจการ การเข้าใจดิจิทัลรวมถึงสมรรถนะที่ หลากหลาย เช่น การรู้คอมพิวเตอร์ การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ การรู้สารสนเทศ การรู้สื่อ เป็นต้น (UNESCO, 2018) และ (National Digital Economy and Society Commission Office, 2019) แบ่งกรอบสมรรถนะ ด้านดิจิทัลออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ความเข้าใจดิจิทัล การใช้ดิจิทัล การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และการ ปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงดิจิทัล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย**ประเภทของงานวิจัย**

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มเป้าหมายเพื่อประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ประชากร ได้แก่ ครูคณิศร์ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตำแหน่งครูผู้ช่วย ปีการศึกษา 2565 ในระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง ทั้งหมด 8 จังหวัด ได้แก่ 1) นครราชสีมา 2) บุรีรัมย์ 3) มหาสารคาม 4) ยโสธร 5) ร้อยเอ็ด 6) ศรีสะเกษ 7) อุบลราชธานี และ 8) สุรินทร์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 456 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูคณิศร์ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตำแหน่งครูผู้ช่วย ปีการศึกษา 2565 ระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง พื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 51 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพราะมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานระบบเครือข่ายของแพลตฟอร์มดิจิทัล

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคณิศร์ระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง ได้แก่

- 1) ครูคณิศร์ พื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 51 คน
- 2) อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งเป็นวิทยากรภายใต้โครงการครูคณิศร์ ผู้ใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลในฐานะผู้สอน จำนวน 5 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคณิศร์

ตัวแปรตาม คือ สมรรถนะดิจิทัลของครูคณิศร์ ความคิดเห็นของผู้ใช้งาน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคณิศร์ การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัล ใช้การออกแบบการเรียนการสอนตามแบบจำลอง ADDIE (McGriff S.J., 2008) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ (Analysis) คือ ขั้นตอนการวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาครูคณิศร์ วิเคราะห์ผู้เข้ารับการอบรม พื้นฐานผู้เข้ารับการอบรม วิเคราะห์เนื้อหา

1.2 การออกแบบ (Design) คือ ขั้นตอนการกำหนดโครงสร้างแพลตฟอร์ม จัดระบบข้อมูลสารสนเทศที่เอื้อแก่ครู คณิศร์ การจัดลำดับเนื้อหาโดยเรียงลำดับตามความสำคัญ

1.3 การพัฒนา (Development) คือ ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเริ่มจากการกำหนดแผนการดำเนินงานผลิตอย่างเป็นขั้นตอน ด้วย Moodle เป็นระบบที่เป็น Open Source

วัตถุประสงค์ของแพลตฟอร์มเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกผู้ใช้แพลตฟอร์ม สะดวกกับการตอบโต้กัน
หลาย ๆ ฝ่าย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การออกแบบ
หน้าจอสําหรับผู้ใช้งาน 3) การสื่อสาร 4) การใช้งานและการช่วยเหลือ และ 5) การประเมินผลและติดตาม
ความก้าวหน้า

1.4 การนำไปใช้ (Implementation) คือ การนำแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นไปใช้งานจริง โดยจะมี
คู่มืออธิบายการใช้แพลตฟอร์มสำหรับผู้สอนและผู้เรียน การเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ใช้งาน

1.5 การประเมินผล (Evaluation) คือ การประเมินผลแพลตฟอร์ม เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อนำไป
ปรับปรุงแก้ไขและเพื่อเป็นการเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

2. แบบประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของครูคืนถิ่น มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขกร่างแบบประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของครูคืนถิ่น (สำหรับ
ผู้เชี่ยวชาญ) เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วยรายการประเมินคุณภาพ 5 ด้าน

2.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของรายการประเมินคุณภาพแพลตฟอร์ม
โดยการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1

2.3 นำแบบประเมินไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเป้าหมายและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. แบบประเมินสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขกร่างแบบประเมินสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น เป็นแบบประเมินตนเองของครูคืนถิ่น
แบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับ
การสอน 2) การพัฒนาสื่อดิจิทัล 3) การใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล และ 4) การนำเสนองานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

3.2 หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบประเมิน
จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าเท่ากับ 1

3.3 นำแบบประเมินสมรรถนะดิจิทัลไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูคืนถิ่นกลุ่มตัวอย่างและ
วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. แบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยครอบคลุมนิยามคำศัพท์และ
องค์ประกอบสำคัญ

4.2 ขกร่างแบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น สอบถาม
ความคิดเห็นต่อการใช้งานแพลตฟอร์ม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้
2) การออกแบบหน้าจอสําหรับผู้ใช้งาน 3) การสื่อสาร 4) การใช้งานและการช่วยเหลือ 5) การประเมินผล
และติดตามความก้าวหน้า เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ

4.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้แนะนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC ได้ค่าเท่ากับ 1 ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. แบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับผู้สอน มีขั้นตอนดังนี้

5.1 ศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยครอบคลุมนิยามคำศัพท์และองค์ประกอบสำคัญ

5.2 ขยี้ร่างแบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับผู้สอน สอบถามความคิดเห็นต่อการใช้งานแพลตฟอร์ม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ 2) การออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ใช้งาน 3) การสื่อสาร 4) การใช้งานและการช่วยเหลือ 5) การประเมินผล และติดตามความก้าวหน้า เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ

5.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้แนะนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC ได้ค่าเท่ากับ 1 ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

6. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้สอนเพื่อให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาแพลตฟอร์ม มีขั้นตอนดังนี้

6.1 ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดข้อคำถามการสนทนากลุ่มสำหรับผู้สอนเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล

6.2 ขยี้ร่างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มสำหรับผู้สอนเพื่อให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาแพลตฟอร์ม

6.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่า IOC ได้ค่าเท่ากับ 1 ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นที่พัฒนาขึ้นไปใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินโดยใช้แบบประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัล

2. ประเมินสมรรถนะดิจิทัลก่อนอบรมของครูคืนถิ่น จำนวน 51 คน โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่นซึ่งเป็นแบบประเมินตนเอง

3. นำแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2567

4. ประเมินสมรรถนะดิจิทัลหลังอบรมของครูคืนถิ่น โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น

5. สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานของครูคืนถิ่น โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล

6. สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้งานของอาจารย์ผู้ใช้งานระบบ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มสำหรับผู้สอน

7. จัดสนทนากลุ่มอาจารย์ผู้ใช้งานระบบในฐานะผู้สอน โดยใช้ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่น โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. เปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของครูคืนถิ่น โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน

3. ศึกษาความคิดเห็นของครูคืนถิ่นจากการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. ศึกษาความคิดเห็นของผู้สอนจากการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. ศึกษาความคิดเห็นของผู้สอนผู้ใช้งานระบบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่น

แพลตฟอร์มดิจิทัลพัฒนาโดยใช้โอเพนซอร์ส Moodle Version 4.0 เป็นระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง การพัฒนาแพลตฟอร์มโดยใช้การออกแบบระบบการเรียนการสอนตามแบบจำลอง ADDIE ตั้งแต่ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นการออกแบบ ขั้นการพัฒนาขั้นการนำไปใช้ และขั้นการประเมินผลแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้น(Klaisang, 2011) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านการออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ใช้งาน มีดังนี้

1) การเข้าใช้งานระบบ (Log In) ระบบล็อกอินสำหรับผู้ใช้งาน ใช้หมายเลขโทรศัพท์ของผู้ใช้งานตามที่ลงทะเบียนไว้ เพื่อความสะดวกในการเข้าระบบได้ง่าย สำหรับผู้สอนการเข้าใช้งานได้เชื่อมโยงกับระบบอินเทอร์เน็ตแอคเคาท์ของมหาวิทยาลัย (User Internet Account)

2) หน้าแรกแฉกควบคุม สำหรับผู้ใช้งานเมื่อเข้าสู่ระบบแล้วจะแสดงแดชบอร์ดแรกของผู้ใช้งาน

3) การเข้าตรวจสอบรายชื่อ เป็นส่วนที่ออกแบบให้ครูคืนถิ่นสามารถตรวจสอบรายชื่อการเข้าร่วม

1.2 ด้านการนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

1) เอกสารเนื้อหาดิจิทัล เนื้อหาในการอบรมดิจิทัลสำหรับครูคืนถิ่น นั้นระบบเปิดระบบสาธารณะที่ผู้เข้าอบรมหรือผู้ที่สนใจสามารถเข้าศึกษาเอกสาร ได้แก่ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยี ด้านวิธีการสอนและด้านเนื้อหา (TPACK) การสอนแบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดขั้นสูง และการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

2) การชี้แจงเกี่ยวกับกิจกรรม งานมอบหมาย และเกณฑ์ต่าง ๆ คำชี้แจงการเข้าร่วมกิจกรรมสามารถแจ้งในระบบแพลตฟอร์มดิจิทัล เงื่อนไขสำหรับการมอบหมายงาน

3) กิจกรรมบนแพลตฟอร์ม กิจกรรมบนแพลตฟอร์มที่ผู้สอนหรือวิทยากรออกแบบให้ครูคืนถิ่นได้ปฏิบัติ ได้แก่ การเช็คชื่อออนไลน์ เป็นการตรวจสอบการเข้าระบบเพื่อให้ยืนยันการล็อกอินและเข้าร่วมกิจกรรม

1.3 ด้านการสื่อสาร มีดังนี้

1) ช่องทางการสื่อสารระหว่างครูคืนถิ่น สำหรับช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับระหว่างครูคืนถิ่นคือ ห้องสนทนากลุ่มเป็นการสื่อสารแบบประสานเวลา (Synchronous) โดยช่องทางนี้ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างครูคืนถิ่นด้วยกันและกับผู้สอนทั้งนี้การใช้งานต้องออนไลน์พร้อมกัน

2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างครูคืนถิ่นกับผู้สอน สำหรับช่องทางการสื่อสารระหว่างครูคืนถิ่นกับผู้สอน แบ่ง 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ช่องทางติดต่อสื่อสารกันโดย Web Board แบบที่ 2 ห้องสนทนาเดี่ยวเป็นการสื่อสารส่งข้อความส่วนตัว (Direct Messages: DM)

3) ช่องทางเปิดโอกาสให้ครูคืนถิ่นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สำหรับช่องทางเปิดโอกาสให้ครูคืนถิ่นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้ครูคืนถิ่นได้เข้าเยี่ยมชม ให้กำลังใจของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.4 ด้านการใช้งานและการช่วยเหลือ มีดังนี้

1) คู่มือช่วยเหลือแนะนำการใช้งาน คู่มือช่วยเหลือแนะนำการใช้งาน เป็นช่องทางที่ให้ความรู้ความเข้าใจสำหรับครูคืนถิ่น และผู้ใช้งานระบบในฐานะผู้สอน

2) ระบบป้องกันความปลอดภัย มีการออกแบบระบบที่มีใบรับรองความปลอดภัย (SSL Certificate : HTTPS) เพื่อการเข้ารหัสข้อมูลที่เป็นมาตรฐานความปลอดภัยที่น่าเชื่อถือที่สุด

3) ช่องทางการติดต่อผู้ดูแลระบบกรณีมีปัญหา สำหรับช่องทางการติดต่อกับผู้ดูแลระบบได้ออกแบบไว้รูปแบบกระดานข่าวและเปิดสาธารณะเพื่อให้ผู้ใช้งานเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว

1.5 ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า มีดังนี้

1) การทดสอบ แพลตฟอร์มได้ออกแบบแบบทดสอบวัดสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบตัวเลือก ทั้งนี้ระบบรองรับการออกแบบการทดสอบได้หลากหลายรูปแบบ

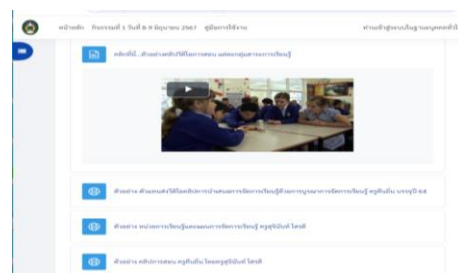
2) การตอบแบบสอบถาม การตอบแบบประเมิน เพื่อสอบถามความคิดเห็นในกิจกรรมแต่ละด้าน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไป และให้ครูคืนถิ่นประเมินโครงการโดยภาพรวม

3) การตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้ใช้งาน สำหรับการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้ใช้งาน เป็นช่องทางที่ให้ครูคืนถิ่นได้ตรวจสอบการส่งงาน ผลการตรวจงานในแต่ละชิ้นงาน และตรวจสอบครบถ้วนของการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

4) ช่องทางการดาวน์โหลดเกียรติบัตร สำหรับช่องทางการดาวน์โหลดเกียรติบัตร ครูคืนถิ่นต้องทำงานเงื่อนไข ของโครงการครูคืนถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมครบถ้วนจึงจะดาวน์โหลดเกียรติบัตรได้

ภาพที่ 2 การเข้าใช้งานระบบ (Log in)

ภาพที่ 3 เอกสารเนื้อหาดิจิทัล

2. ผลการประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่น

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูคืนถิ่นระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง โดยผู้เชี่ยวชาญ (n=5)

องค์ประกอบแพลตฟอร์มดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
การออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ใช้งาน	4.45	0.48	มาก
การนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้	4.65	0.49	มากที่สุด
การสื่อสาร	4.47	0.48	มาก
การใช้งานและการช่วยเหลือ	4.60	0.52	มากที่สุด
การประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า	4.68	0.41	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.57	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า แพลตฟอร์มดิจิทัลมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ด้านการใช้งานและการช่วยเหลือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ด้านการสื่อสาร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และด้านการออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ใช้งาน ค่าเฉลี่ย 4.45

3. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลของครูคืนถิ่น

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ค่า t ก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์มของครูคืนถิ่นกลุ่มตัวอย่าง

สมรรถนะดิจิทัลดิจิทัล	ก่อนใช้แพลตฟอร์ม (n=51)			หลังใช้แพลตฟอร์ม (n=51)			t	sig
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสมรรถนะดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสมรรถนะดิจิทัล		
1. การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการสอน	3.26	0.86	ปานกลาง	4.28	0.43	มาก	7.35*	.00
2. การพัฒนาสื่อดิจิทัล	3.33	0.87	ปานกลาง	4.41	0.54	มาก	7.96*	.00
3. การใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล	3.67	0.85	มาก	4.49	0.46	มาก	6.27*	.00
4. การนำเสนองานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล	3.70	0.74	มาก	4.54	0.48	มากที่สุด	7.04*	.00
ค่าเฉลี่ย	3.49	0.77	มาก	4.43	0.41	มากที่สุด	7.95*	.00

*ระดับนัยสำคัญ $\leq .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูคืนถิ่นมีสมรรถนะดิจิทัลหลังการใช้แพลตฟอร์มสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t = 7.95$, $\text{sig} = .00$) โดยก่อนใช้แพลตฟอร์มมีค่าเฉลี่ยสมรรถนะดิจิทัลเท่ากับ 3.49 หลังใช้มีสมรรถนะดิจิทัลเท่ากับ 4.43 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลังใช้แพลตฟอร์มครูคืนถิ่นมีสมรรถนะดิจิทัลสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกด้าน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลของครูคืนถิ่นและผู้สอน

องค์ประกอบแพลตฟอร์มดิจิทัล	ครูคืนถิ่น (n=51)			ผู้สอน (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
การออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ใช้งาน	4.44	0.46	มาก	4.50	0.35	มากที่สุด
การนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้	4.42	0.42	มาก	4.60	0.29	มากที่สุด
การสื่อสาร	4.41	0.56	มาก	4.87	0.18	มากที่สุด
การใช้งานและการช่วยเหลือ	4.35	0.59	มาก	4.85	0.22	มากที่สุด
การประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า	4.72	0.42	มากที่สุด	4.53	0.65	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.47	0.38	มาก	4.67	0.26	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูคืนถิ่นมีความคิดเห็นว่าแพลตฟอร์มมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 สำหรับผู้สอนมีความคิดเห็นว่าแพลตฟอร์มมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูคืนถิ่นเห็นว่าด้านการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า

มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 สำหรับผู้สอนเห็นว่าด้านการสื่อสารมีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87

4. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาการสนทนากลุ่มผู้สอน

จากการสนทนากลุ่มผู้สอน จำนวน 5 ท่าน ได้ให้ข้อข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล ดังนี้ 1) ด้านการนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเพิ่มตัวอย่างผลงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best-practice) สำหรับครูคนอื่น 2) ด้านการออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ใช้งาน ควรเพิ่มคู่มือการใช้งานสำหรับสมาร์ตโฟน เนื่องจากการแสดงผลหน้าจอแตกต่างจากคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูอื่นในระดับเครือข่ายอีสานตอนล่าง สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

ในการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนาตามหลักการการออกแบบห้องเรียนเสมือนจริงเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา สอดคล้องกับ Scater (2009) ; University of Leeds (2008) O'Leary and Ramsden. (2002) Chickering and Gamson (1987) กล่าวคือ องค์ประกอบห้องเรียนเสมือนจริง ควรประกอบไปด้วย 1) สนับสนุนการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 2) สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน 3) มีการสะท้อนการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) มีผลป้อนกลับที่หลากหลาย 5) มีแหล่งข้อมูลเพียงพอและตอบสนองต่อผู้เรียนในระดับต่าง ๆ 6) มีการสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน 7) มีสภาพแวดล้อมในโลกเสมือนจริงที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การออกแบบแพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้ง 5 ด้าน มีจุดเน้นการออกแบบและส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัล ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ใช้งาน การพัฒนาแพลตฟอร์มรองรับการใช้งานผ่านเครื่องมือแบบพกพา (M-Learning) ที่ครูสามารถใช้งานได้สะดวก เข้าถึงแพลตฟอร์มได้ตลอดเวลา ส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลด้านการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล 2) ด้านการนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ นำเสนอเนื้อหาในลักษณะเรียงลำดับเพื่อให้ครูเข้าใจง่าย สอดแทรกองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล นำเสนอสื่อมัลติมีเดียในรูปแบบที่หลากหลาย มีกิจกรรมออนไลน์ มีการทดสอบและประเมินอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการสอน และด้านการพัฒนาสื่อดิจิทัล 3) ด้านการสื่อสาร แพลตฟอร์มมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งแบบประสานเวลาและแบบไม่ประสานเวลา ส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลด้านการนำเสนองานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 4) ด้านการใช้งานและการช่วยเหลือ เมื่อครูพบปัญหาสามารถติดต่อผู้สอนหรือผู้ดูแลระบบได้หลากหลายช่องทาง ส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลด้านการใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล 5) ด้านการประเมินผล และติดตามความก้าวหน้า การออกแบบให้ความสำคัญกับความชัดเจนของการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า มีการชี้แจงเกี่ยวกับงานมอบหมาย เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดส่ง ตัวอย่างงาน เงื่อนไขต่าง ๆ

สำหรับการมอบหมายงาน สำหรับการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้ใช้งาน เป็นช่องทางที่ให้ผู้ใช้งานได้ตรวจสอบการตรวจงานในแต่ละชิ้นงาน และตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เข้าร่วมครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการสอนของครู โดยภาพรวมของแพลตฟอร์มเอื้อให้ครูค้นคว้างานผ่านระบบ ฝึกปฏิบัติในการใช้งานแพลตฟอร์ม รวมทั้งชิ้นงานที่มอบหมาย ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการสอน การพัฒนาสื่อดิจิทัล การใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัล และการนำเสนองานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล นอกจากนี้ แพลตฟอร์มได้รับการพัฒนาที่ สอดคล้องกับ การวัดและประเมินผลการสอนแบบออนไลน์ (Wongpanit, 2021) กล่าวถึงแนวทางการวัดและประเมินผลแบบออนไลน์ 1) การมีส่วนร่วม ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดกติกาการส่งงานเพื่อรับการประเมินจากอาจารย์ 2) ความโปร่งใส คะแนนมีเกณฑ์ประเมินชัดเจน ตรวจสอบคะแนนได้ 2) เน้นวัตถุประสงค์ คะแนนได้จากความรู้ตามวัตถุประสงค์รายวิชา 3) นำไปพัฒนาการสอน ผู้สอนนำผลการประเมินผู้เรียนไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูค้นคว้าระดับเครือข่ายอีสานตอนล่างที่พัฒนาขึ้น สามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อการพัฒนาสมรรถนะครู
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สามารถใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครูได้
3. เป็นแนวทางสำหรับเครือข่ายร่วมผลิตแต่ละมหาวิทยาลัย ที่รับผิดชอบโครงการครูค้นคว้า สามารถนำไปใช้เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ในแพลตฟอร์ม ควรเพิ่มตัวอย่างผลงานที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best-practice)
2. การใช้งานและการช่วยเหลือ เนื่องจากการแสดงผลการใช้งานผ่านสมาร์ตโฟนแตกต่างจากเครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะหรือโน้ตบุ๊ก ควรเพิ่มคำแนะนำการใช้งานสำหรับสมาร์ตโฟน
3. การประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า ข้อดีสามารถติดตามได้รายบุคคล ทั้งนี้ควรมีการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลที่เน้นระบบการแจ้งเตือนสำหรับผู้เรียน เพื่อเป็นการกำกับการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- Calvani, A., Cartelli, A., Fini, A., & Ranieri, M. (2009). Models and instruments for assessing digital competence at school. *Journal of E-learning and Knowledge Society*, 4(3), 183–193.
- Chickering, A. W., & Gamson, Z. F. (1987). Seven principles for good practice in undergraduate education. *AAHE Bulletin*, 39(7), 3–7.
- Faculty of Education, Chulalongkorn University. (2020). *Lessons learned from the "Teachers Returning to Local Areas" project: Experiences in teaching and learning in the digital era [Conference seminar]*. Retrieved December 15, 2023, from <https://www.edu.chula.ac.th/node/1386>
- Hatlevik, O. E., Ottestad, G., & Throndsen, I. (2015). Predictors of digital competence in 7th grade: A multilevel analysis. *Journal of Computer Assisted Learning*, 31(3), 220–231. <https://doi.org/10.1111/jcal.12065>
- Gallardo-Echenique, E. E., de Oliveira, J. M., Marqu, L., & Esteve-Mon, F. (2015). Digital competence in the knowledge society. *Journal of Online Learning and Teaching*, 11(1), 1-16.
- Klaisang, J. (2011). *Principles of Educational Website Design: Theory to Practice*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission.
- Krumsvik, R. J. (2008). Situated learning and teachers' digital competence. *Education and Information Technologies*, 13(4), 279–290. <https://doi.org/10.1007/s10639-008-9079-5>
- McGriff, S. J. (2008, February 18). *ADDIE model diagram*. WikiEducator. http://wikieducator.org/File:ADDIE_model_diagram_by_McGriff.gif
- National Digital Economy and Society Commission Office. (2019). *Digital Literacy for Thai Citizens*. Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society.
- Office of the Education Council. (2021). *Research Report on Guidelines for Promoting Learning Linked to the National Digital Learning Platform in Thailand*. Bangkok: Prikwan Graphic.
- O'Leary, R., & Ramsden, A. (2002). *The handbook for economics lecturers*. The Association of Learning Technology and the Learning and Teaching Support Network Generic Centre.
- Saising, J., Cotakam, S., Sukawan, A. and Chumnasiao, C. (2024). *Innovation development supports teaching and learning through intelligent digital platforms to enhance teachers' competency and increase learners' learning achievements*. Northeastern University. (In Thai).
- Sclater, N. (2009). *Principles of future VLE/LMS development*. Sclater Blog. <http://sclater.com/blog/?p=210>
- University of Leeds. (2008). *Seven principles of good practice for teaching with the VLE*. Leeds University Business School.

UNESCO. (2018). *A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator 4.4.2*.

Retrieved December 28, 2024, from <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/ip51-global-framework-reference-digital-literacy-skills-2018-en.pdf>

Watts, S. (2020). *Digital Platforms: A Brief Introduction*. Retrieved December 15, 2024, From

<https://www.bmc.com/blogs/digital-platforms/>.

Wongpanich, K. (2021). *Measurement and evaluation of online teaching*. Retrieved January 2, 2024, from

<https://registrar.ku.ac.th/wp-content/uploads/2021/05/07-ผศ.ดร.กัรรณิการ.pdf>

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตอกกับ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร*

ธีระวุฒิ คำจันทร์¹

อาภรณ์ อินฟ้าแสง² พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์³

(วันที่รับบทความ: 25 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 1 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 17 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตอกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่ใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตอกในกรุงเทพมหานคร จำนวน 384 ตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงและสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตอกของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการเปิดรับประสบการณ์เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 2) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันในระดับสูง โดยด้านการแสวงหาข้อมูลมีระดับความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับสูงกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมสูงที่สุดเป็นอันดับแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์, พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ, นันทนาการ, กีฬาเปิดตอก

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 2568

¹ นิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, E-mail: katungtung2025@gmail.com

² ผู้อำนวยการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

The Relationship between Behavior in Using Online Media for Petanque Sports Recreation with Health Promoting Behaviors of the Elderly in Bangkok*

Thirawut Khamchan¹

Arpornraanee Infahsaeng² Pornpimol Sampatpong³

(Received: April 25, 2025; Revised: July 1, 2025; Accepted: July 17, 2025)

Abstract

This research aimed to 1) study the online media usage behavior, 2) study the health promotion behavior, 3) compare the opinions on online media usage behavior classified by personal factors, 4) compare the opinions on health promotion behavior classified by personal factors, and 5) study the relationship between online media usage behavior for petanque recreation and health promotion behavior of the elderly in Bangkok. A questionnaire was used to collect data from 384 elderly people, aged 60 years and over who used online media for petanque recreation in Bangkok. The sampling method was purposive and convenience sampling. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Pearson's product moment correlation coefficient.

The results showed that 1) The behavior of using online media for petanque recreation of the elderly in general was at the highest level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at the highest level. The aspect of openness to experience was the aspect with the highest average value. 2) The behavior of promoting health of the elderly in general was at the highest level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at the highest level. The aspect of responsibility for health was the aspect with the highest average value. The results of the hypothesis testing found that 1) The elderly with different statuses and occupations had different opinions about online media usage behaviors in general and in each aspect at a statistical significance level of .05. 2) The elderly with different statuses and occupations had different opinions about health promotion behaviors in general and in each aspect at a statistical significance level of .05. 3) The relationship between online media usage behaviors and health promotion behaviors of the elderly in Bangkok had a high level of relationship in the same direction. The aspect of seeking information had a high level of relationship in the same direction with health promotion behaviors in general, ranked first, with a statistical significance level of .01.

Keywords: Behavior in Using Online Media, Health Promoting Behaviors, Recreation, Petanque Sports

* Research Article from Thesis for the Master of Business Administration Program in Business Administration, Rajapruk University, 2025

¹ Student in Master of Business Administration Program in Business Administration, Rajapruk University, E-mail: katungtung2025@gmail.com

² Director of the Master of Business Administration Program, Business Administration, Rajapruuek University

³ Lecturer of the Master of Business Administration Program, Business Administration, Rajapruuek University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

รูปแบบการสื่อสารในปัจจุบันถูกพัฒนาขึ้นมาก มนุษย์สามารถติดต่อกันสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว และสะดวกสบายผ่านเทคโนโลยีรวมถึงอุปกรณ์การสื่อสารและระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ ซึ่งผลการสำรวจประชาชน พบว่า อายุ 6 ปีขึ้นไป ประมาณ 65.90 ล้านคน มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 59 ล้านคน ร้อยละ 89.50 และพบว่าประชาชนในกรุงเทพมหานครใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุดกว่าภาคอื่น เมื่อพิจารณาจากการใช้อินเทอร์เน็ต แต่ละกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีการใช้อินเทอร์เน็ตต่ำที่สุด (National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society, 2024). ด้วยสถานการณ์ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้น ประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั่วประเทศ (Social Statistics Division, National Statistical Office, (2024). ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศทำให้ต้องมีการจัดระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ปัจจุบันผู้สูงอายุเริ่มให้ความสนใจในการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น เช่น การสืบค้นข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพทางกาย จิตใจ จิตวิญญาณ การมีส่วนร่วมในสังคมการแลกเปลี่ยนข่าวสาร และการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่า สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ลดภาวะพึ่งพิง ผู้สูงอายุมีสุขภาพโดยรวมที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ สื่อออนไลน์จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี รู้สึกสบายใจ ดังนั้น การใช้สื่อออนไลน์เพื่อนั้นทนทานการจึงมีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุในการเชื่อมต่อสังคม และกระตุ้นการเรียนรู้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยตรง เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมออนไลน์และการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยในการดูแลสุขภาพตนเอง ความจำเป็นของการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนั้นทนทานการสำหรับผู้สูงอายุ สื่อออนไลน์ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อกับสื่อสารกับเพื่อน ครอบครัว และคนอื่น ๆ ที่มีความสนใจร่วมกันได้ แม้จะอยู่ห่างไกลกัน การรวมกลุ่มเชียร์กีฬาในช่วงเวลาว่างเป็นกิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันได้มีปรากฏการณ์ที่กลุ่มผู้สูงอายุเข้ามาเชียร์กีฬาเพิ่มมากขึ้น และกีฬาเปตองเป็นกีฬาที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงส่งเสริมทำให้มีความนิยมแพร่หลายในประเทศไทย จึงได้รับสมญานามว่า "กีฬาสมเด็จพระย่า" Nakhonphakdee and Phukok (1992) และยังเป็นกีฬาที่เล่นง่าย สามารถเล่นได้ทุกสถานที่ทั้งสนามดิน สนามหญ้า สนามหิน ก็สามารถใช้ในการเล่นได้ กีฬาเปตองจึงเหมาะกับทุกเพศทุกวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนั้นทนทานการด้านกีฬาเปตอง
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพ

4. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพ

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพ

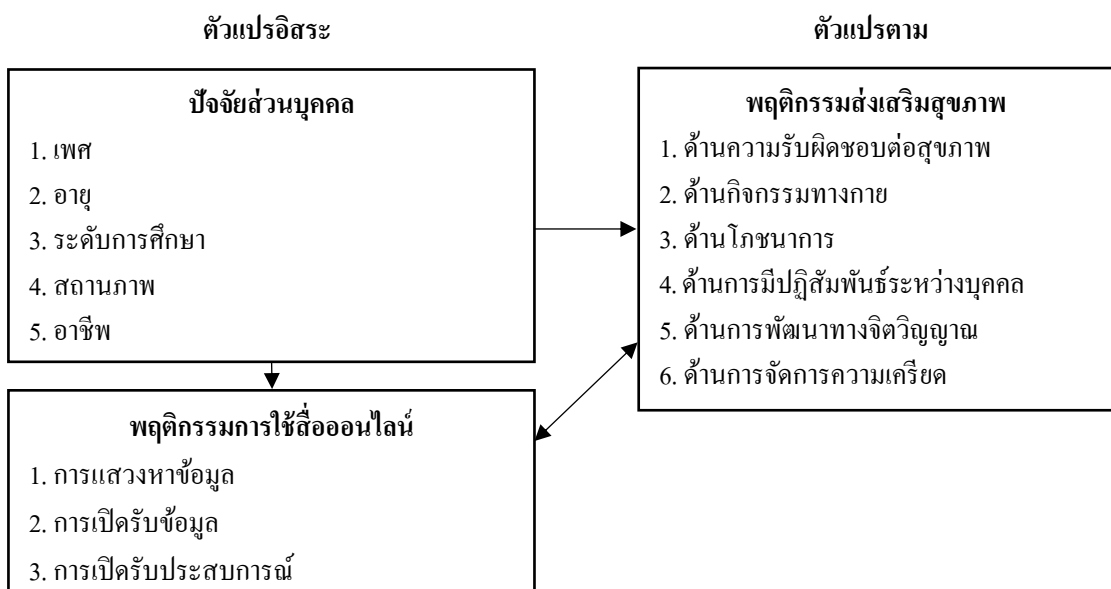
สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้สูงอายุที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์แตกต่างกัน

2. ผู้สูงอายุที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน

3. พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตรงกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าตำรา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยจัดสาระสำคัญตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์

Becker (1972) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อเปิดรับข่าวสารว่าแบ่งออกเป็น 3 ด้านที่สำคัญ คือ 1) ไว้เพื่อการแสวงหาข้อมูล กล่าวคือ บุคคลที่จะแสวงหาข้อมูลเมื่อต้องการให้มีความคล้อยคลึงกับเรื่องทั่ว ๆ ไปหรือบุคคลอื่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 2) ใช้เพื่อการเปิดรับข้อมูล กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพื่อทราบข้อมูลที่ตนเองอยากรู้และสนใจ หากมีข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเองก็จะให้ความเอาใจใส่ ดูฟังหรืออ่านเป็นพิเศษ 3) ใช้เพื่อการเปิดรับประสบการณ์ กล่าวคือ บุคคลที่จะเปิดรับข่าวสารเพราะต้องการเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ และ Williamson (2013) ได้กล่าวว่า การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้อาจมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้วการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้นั้น ส่วนใหญ่เพื่อเป็นการส่งเสริมแนวความคิด สนับสนุนและขยายวิธีการสื่อสาร และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ทั่วถึงมากขึ้น และสร้างประสบการณ์ใหม่แก่ผู้ใช้งานขึ้น

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

Pender (1996) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพไว้ว่า การกระทำที่มีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีและการบรรลุเป้าหมายในการมีสุขภาพที่ดีของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ควบคุมดูแลสุขภาพให้ได้ตามเป้าหมายและปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ จนเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต และจะกระทำกิจกรรมหรือพฤติกรรมให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งได้ทำแบบจำลองนี้มา กำหนดแนวทางการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ 2) ด้านกิจกรรมทางกาย 3) ด้านโภชนาการ 4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5) ด้านการพัฒนาทางจิตวิญญาณ และ 6) ด้านการจัดการความเครียด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตรงกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาในรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตรงกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) ซึ่งเป็นสูตรที่ใช้หาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ 384 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จากการแบ่งเขตการปกครอง ทั้งหมด 6 เขต ดังนี้ (Public Park Division 1, (2024) ได้แก่ กลุ่มเขตกรุงเทพ กลุ่มเขตกรุงเทพเหนือ กลุ่มเขตกรุงเทพตะวันออก กลุ่มเขตกรุงเทพใต้ กลุ่มเขตกรุงธนเหนือ และกลุ่มเขตกรุงธนใต้ ประกอบด้วย 7 เขต คือ เขตบางขุนเทียน เขตบางแค เขตหนองแขม เขตภาษีเจริญ เขตบางบอน เขตทุ่งครุ และเขตราษฎร์บูรณะ จากนั้นทำการแบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างเขตละ 64 คนเท่า ๆ กัน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 บัณฑิตส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพ เป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ โดยทำเครื่องหมายลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมาเพียงข้อเดียว มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดจำนวน 15 ข้อคำถาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยทำเครื่องหมายลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมาเพียงข้อเดียว มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดจำนวน 30 ข้อคำถาม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ในตอนที่ 2 และ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยผู้วิจัยใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ 5 หมายถึง ระดับความสำคัญมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับความสำคัญมาก 3 หมายถึง ระดับความสำคัญปานกลาง 2 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อย 1 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อยที่สุด

3. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นผ่านการตรวจสอบข้อบกพร่องและดำเนินการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์งานวิจัยแล้วนำคำตอบมาวิเคราะห์หาค่าดัชนี (Item objective congruence index -IOC) พบว่า ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.66 ถึง 1.00 มีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 ซึ่งมากกว่า 0.50 (Ruenrom, 2010) จึงถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดโดยใช้สูตรประสิทธิภาพของแอลฟา (Coefficient Alpha) (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ทั้งฉบับ ซึ่งมากกว่า 0.70 ขึ้นไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม (Google Form) ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากคำถามคัดกรองให้เลือกตอบเฉพาะผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่ใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองในกรุงเทพมหานครเท่านั้น จนครบจำนวน 384 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถาม และนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มาแจกแจงความถี่ ร้อยละ และหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ 2) สถิติทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยรูปแบบ LSD ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product correlation) โดยใช้เกณฑ์ของ (พรณีลีลิจวัฒน์, 2558)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 1 คือ มีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่สุด

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.90 - 0.99 คือ มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.89 - 0.70 คือ มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.69 - 0.30 คือ มีความสัมพันธ์ในระดับกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.29 - 0.10 คือ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0 คือ ไม่มีความสัมพันธ์

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศชาย จำนวน 292 คน (คิดเป็นร้อยละ 76.04) มีอายุ 60 - 69 ปี จำนวน 301 คน (คิดเป็นร้อยละ 78.39) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 288 คน (คิดเป็นร้อยละ 75.0) สถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 225 คน (คิดเป็นร้อยละ 58.59) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 116 คน (คิดเป็นร้อยละ 30.21)

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดถึงต่ำสุด ดังนี้ ด้านการเปิดรับประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.57) ด้านการแสวงหาข้อมูล ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.52) และด้านการเปิดรับข้อมูล ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดถึงต่ำสุดดังนี้ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.49) ด้านกิจกรรมทางกาย ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.50) ด้านโภชนาการ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.48) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.58) ด้านการพัฒนาทางจิตวิญญาณ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.56) และด้านการจัดการความเครียด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเบตองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเบตองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น สถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์แตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการเปิดรับข้อมูล และด้านการเปิดรับประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์แตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการเปิดรับข้อมูล และด้านการเปิดรับประสบการณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้น สถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านโภชนาการ และด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพด้านกิจกรรมทางกาย ด้านโภชนาการ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการพัฒนาทางจิตวิญญาณ และด้านการจัดการความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์	พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ						ภาพรวม
	ด้านความ รับผิดชอบ ต่อสุขภาพ	ด้าน กิจกรรม ทางกาย	ด้าน โภชนาการ	ด้านการมี ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล	ด้านการพัฒนา ทางจิต วิญญาณ	ด้าน การจัดการ ความเครียด	
การแสวงหาข้อมูล	.68**	.58**	.82**	.67**	.63**	.59**	.77**
การเปิดรับข้อมูล	.71**	.68**	.70**	.63**	.62**	.56**	.76**
การเปิดรับ ประสบการณ์	.71**	.53**	.73**	.66**	.63**	.56**	.74**
ภาพรวม	.75**	.64**	.81**	.70**	.67**	.61**	.82**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์ ทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง (.82) ได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการเปิดรับข้อมูล ด้านการเปิดรับประสบการณ์ โดยเฉพาะด้านแรก ด้านการแสวงหาข้อมูล มีระดับความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับสูงกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมสูงที่สุดเป็นอันดับแรก (.77) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโภชนาการ (.81) ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ (.85) และด้านการมีปฏิสัมพันธ์ (.70) มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ยกเว้น ด้านการพัฒนาทางจิตวิญญาณ (.67) ด้านกิจกรรมทางกายต่อสุขภาพ (.64) ด้านการพัฒนาทางจิตวิญญาณ (.67) ด้านการจัดการความเครียด (.61) ที่มีระดับความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลสรุปการวิเคราะห์มาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดทองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเปิดรับประสบการณ์เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการแสวงหาข้อมูล และด้านการเปิดรับข้อมูล ตามลำดับ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าสื่อออนไลน์เป็นสื่อที่มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกีฬาเปิดทองไว้อย่างหลากหลาย ทั้งข้อมูลด้านกฎกติกาในการเล่นกีฬาเปิดทอง ข้อมูลตารางการแข่งขัน ข้อมูลเกี่ยวกับการรับชมถ่ายทอดสด รวมไปถึงข้อมูลที่เป็นการแชร์ประสบการณ์ หรือแสดงความคิดเห็นกับผู้ใช้สื่อออนไลน์ท่านอื่น ดังนั้น

ในการศึกษารุ่นนี้พบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ ด้านการเปิดรับประสบการณ์มากที่สุด ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ Williamson (2013) กล่าวว่า การนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ อาจมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน โดยรวมแล้วการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้นั้น ส่วนใหญ่เพื่อเป็นการส่งเสริมแนวความคิด สนับสนุนและขยายวิธีการสื่อสาร การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ทั่วถึงมากขึ้น และสร้างประสบการณ์ใหม่แก่ผู้ใช้งานมากขึ้น ดังนั้นปัจจุบันสื่อออนไลน์จึงเป็นสื่อที่ถูกใช้เพื่อการค้นหาข้อมูลที่สนใจทั้งข้อมูลด้านความรู้ทั่วไป และข้อมูลเกี่ยวกับความบันเทิง และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษ์มี Wongsankon (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ประโยชน์ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อที่ตรงกับความสนใจของตนเอง ซึ่งปัจจุบันสื่อออนไลน์จึงกลายเป็นแหล่งการเรียนรู้เพื่อศึกษาหาข้อมูลต่าง ๆ ที่มีขนาดใหญ่

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมทางกาย ด้านโภชนาการ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านการพัฒนาทางจิตวิญญาณ และด้านการจัดการความเครียด ตามลำดับ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุได้ผ่านช่วงเวลาต่าง ๆ ของชีวิต เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองที่ก่อให้เกิดจุดมุ่งหมายในชีวิต มีความพึงพอใจกับชีวิตในอดีตที่ผ่านมา มีความเชื่อ ความภูมิใจในความสำเร็จของตนเองและรู้สึกว่าคุณค่า ตามแนวคิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของ Pender (1996) กล่าวว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตและนิสัยสุขภาพ ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงความสามารถของบุคคลในการคงไว้หรือยกระดับของภาวะสุขภาพเพื่อความผาสุกและความสำเร็จในจุดมุ่งหมายที่สูงสุดในชีวิตเพื่อให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน หรือสังคมมีสุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Buasamrit (2020) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุปฏิบัติในสิ่งที่ทำให้ชีวิตของตนเองมีความสุขอยู่การเตรียมพร้อมที่จะเผชิญความเปลี่ยนแปลงในชีวิต ผู้สูงอายุปฏิบัติในสิ่งที่ทำให้ตนเองมีสุขภาพดีในวัยสูงอายุและผู้สูงอายุมีการกำหนดเป้าหมายในชีวิตอย่างชัดเจน

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษาต่างใช้สื่อออนไลน์เพื่อเข้าถึงทุกกิจกรรม และผู้สูงอายุเองก็มีความสนใจ

หรือความต้องการที่จะใช้สื่อออนไลน์เท่า ๆ กัน เมื่อมีโอกาสเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างทั่วถึงและทันทั่วทั้งที่ทั่วทุกมุมโลก ส่งผลให้มีการใช้สื่อออนไลน์อย่างกว้างขวางทุกชนชั้นในสังคม และพบว่า สถานภาพและอาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเบตองของผู้นสูงอายุในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการเปิดรับข้อมูล และด้านการเปิดรับประสบการณ์ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้นสูงอายุที่มีสถานภาพสมรสมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าผู้นสูงอายุที่มีสถานภาพโสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ แสดงให้เห็นว่าผู้นสูงอายุที่มีสถานภาพสมรส ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการเปิดรับข้อมูล และด้านการเปิดรับประสบการณ์มากกว่าประชาชนที่มีสถานภาพโสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ อาจเป็นเพราะผู้นสูงอายุที่มีสถานภาพสมรสมีการใช้สื่อออนไลน์มากกว่า เช่น ใช้เพื่อติดต่อดสื่อสารกับคนในครอบครัว หรือใช้เพื่อความบันเทิงอีกทั้งเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สามารถค้นหาได้อย่างรวดเร็ว ส่วนอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเบตองของผู้นสูงอายุในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ลักษณะของอาชีพมีส่วนทำให้ผู้นสูงอายุ มีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tancharoen (2020) ได้ทำการ ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยการติดตามแฟนเพจ Unseen Tour Thailand ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคที่มีสถานภาพครอบครัว และอาชีพแตกต่างกัน มีการตัดสินใจท่องเที่ยวประเทศไทยแตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้นสูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้นสูงอายุในกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา มีพฤติกรรมที่ต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่จะส่งเสริมสุขภาพตนเอง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันเพื่อความสุขสบายของร่างกายจิตใจ อารมณ์และสังคม และพบว่า สถานภาพ และอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านโภชนาการและด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้นสูงอายุที่มีสถานภาพสมรสมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าผู้นสูงอายุที่มีสถานภาพโสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ อาจเป็นเพราะว่า ผู้นสูงอายุที่มีสถานภาพสมรสจะมีประสบการณ์การเชื่อมต่อดความสัมพันธ์ทางสังคมทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ และสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ชนิดต่าง ๆ ได้ง่ายจากการสอบถามสมาชิกในครอบครัว มากกว่ากลุ่มตัวอย่างผู้นสูงอายุที่มีสถานภาพโสด ส่วนอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของอาชีพที่ผู้นสูงอายุมีส่วนทำให้ผู้นสูงอายุมีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากน้อยต่างกัน ทำให้พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ได้รับนั้น อาจมีความแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongchana (2022) ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรม

สุขภาพของผู้สูงอายุและเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพและการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุแตกต่างกัน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับสูง ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการเปิดรับข้อมูล ด้านการเปิดรับประสบการณ์ โดยเฉพาะด้านแรก ด้านการแสวงหาข้อมูล มีระดับความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับสูงกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมสูงที่สุดเป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุใช้สื่อออนไลน์ในค้นหาข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ที่ตนเองสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมสุขภาพและปฏิบัติตนให้มีสุขภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongchana (2022) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุและเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติกิจกรรมนันทนาการที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติมีความสัมพันธ์สูงทางบวกในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุสามารถสร้างการรับรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการดูแลสุขภาพที่ดีได้จากการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rungsaceng (2012). กล่าวว่า ในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการสื่อสารเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมีความเกี่ยวข้องเนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยให้มนุษย์บรรลุวัตถุประสงค์ตามความตั้งใจของตัวเองในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปตองอยู่ในระดับดีมาก ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีการจัดโครงการหรืออบรมเพื่อให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในการใช้สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองในรูปแบบใหม่ ๆ ที่น่าสนใจและแบ่งปันข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องด้านการดูแลสุขภาพของตนเองให้กับประชาชนได้

2. ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดีมาก ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การใช้สื่อดิจิทัลและ

สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ด้านการดูแลสุขภาพตนเองเหล่านี้ไปฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

3. จากผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนันทนาการด้านกีฬาเปิดตรงกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะด้านการแสวงหาข้อมูล ดังนั้น ภาครัฐหน่วยงานต่าง ๆ เน้นเรื่อง การนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ หรือแจ้งรายละเอียดที่เกี่ยวข้องที่สามารถไปปรับชมการแข่งขันด้วยตนเองได้ เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักใช้สื่อออนไลน์ในการค้นหาข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข่าวสาร ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ตามความตั้งใจของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยควรขยายขอบเขตให้กว้างมากยิ่งขึ้น เนื่องจากงานวิจัยนี้ทำการวิเคราะห์ผลโดยอิงจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้กระจายครอบคลุมถึงกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อื่น ๆ

2. งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม ซึ่งอาจมีรายละเอียดไม่มากพอ การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเพิ่มเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความละเอียดมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Becker. (1972). *Discovering Mass Communication*. Illinois: Scott Foresman.
- Buasamrit, L. (2020). *The relationship between online media usage behavior and health promotion behavior of the elderly in Bangkok*. Master Thesis, M.Sc., Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai).
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Nakhonphakdee, T. and Phukok, A. (1992). *Basic Petanque Training Method*. Bangkok: Rattanachai Intercommercial. (In Thai).
- National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society. (2024). *The 2024 household survey on the use of information and communication technology (quarter 2)*. Retrieved October 31, 2024, from https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2024/20240828141917_61315.pdf (In Thai).
- Pender, N.J. (1996). *Health Promotion in Nursing Practice*. (3rd ed.). Connecticut: Appleton & Lange.

- Pender, N.J., Murdaugh, C.L. and Parsons, M.A. (2006). *Health Promotion in Nursing Practice*. (5th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Public Park Division 1. (2024). *Bangkok Metropolitan Area Map and Group*. Retrieved October 18, 2024, from <https://sites.google.com/view/publicparksdiv1>.
- Roongsaeng, A. (2012). *Factors affecting the purchasing behavior of organic vegetables of consumers in Bangkok*. Master Thesis, MBA., Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).
- Ruenrom, K. (2010). *Marketing research*. (7th ed.). Bangkok: Department of Marketing, Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University.
- Social Statistics Division, National Statistical Office. (2024). *Field Operation Manual for the Survey of the Elderly Population in Thailand 2024*. Retrieved October 31, 2024, from https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/contents_detail/2024/202404051046551_11728.pdf (In Thai).
- Tancharoen, K. (2020). *The behavior of using online media and the presentation format of tourist attractions information on the decision to travel to Thailand by following the Unseen Tour Thailand fan page*. Master Thesis, MBA., Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).
- Williamson, A. (2013). *Social Media Guidelines for Parliaments*. Retrieved October 31, 2024, from <http://archive.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf>.
- Wongchana, S. (2022). Health behavior of elderly in Mueang District, Surat Thani Province. *Thai Journal of Health Education*. 45(1), 181-191. (In Thai).
- Wongsankon, T., Charoenwiriyaikul, C. and Somjai, A. (2023). Perceived benefit, attitudes, and online media usage behaviors of the elderly. *SSRU Journal of Public Administration*. 6(1), 168-179. (In Thai).

ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

ณัฐพล ศรีภิรมย์¹

พันธุ์ทิพย์ กล่อมเจ็ก² จุฑา สารินทร์³

(วันที่รับบทความ: 28 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 6 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 17 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้ และทักษะที่มีต่อระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าหน่วยงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลตำบล ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานควบคุมมลพิษและสิ่งแวดล้อม ทั้ง 16 เขต ทั่วประเทศไทย ยกเว้นกรุงเทพฯ จำนวน 287 แห่ง ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยจำแนกเป็นกลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 128 ตัวอย่าง และกลุ่มที่หน่วยงานยังไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ จำนวน 159 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีทางสถิติ คือ สถิติเชิงพรรณนา สถิติ T-test และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ ในการวิเคราะห์ผลการศึกษา

ผลการศึกษาในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับสูง (ร้อยละ 87.8) มีทัศนคติต่อการดำเนินการอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=3.80$) และมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$) การวิเคราะห์สถิติ T-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ มีระดับความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สูงกว่ากลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสมการถดถอยเชิงพหุคูณในกลุ่มตัวอย่างที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ พบว่า ระดับความรู้ไม่มีอิทธิพลต่อระดับของการปฏิบัติงาน ($P=0.807$) ขณะที่ระดับทัศนคติมีอิทธิพลต่อระดับการปฏิบัติงาน ($P=0.000$) เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วม ที่ระดับความรู้ไม่มีอิทธิพลต่อระดับการปฏิบัติงาน ($P=0.149$) ขณะที่ระดับทัศนคติมีอิทธิพลต่อระดับการปฏิบัติงาน ($P=0.000$) ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมทัศนคติและยกระดับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม, ความรู้, ทักษะ, การปฏิบัติ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568

¹ นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยนเรศวร,

E-mail: nataphons66@nu.ac.th

² รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: pantipk@nu.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: charoons@nu.ac.th

Knowledge, Attitudes, and Practices of Green Public Procurement (GPP) among the Local Administrative Organizations*

Nataphon Sripirom¹

Pantip Klomjek² Charoon Sarin³

(Received: April 28, 2025; Revised: July 6, 2025; Accepted: July 17, 2025)

Abstract

The purpose of this research was to study the levels of knowledge, attitudes, and practices regarding Green Public Procurement (GPP), including the influence of knowledge and attitudes on the level of practice regarding GPP in local administrative organizations. This research is a quantitative study using questionnaires as a tool for data collection. The samples consisted of heads of finance departments of the subdistrict municipalities under the jurisdiction of the 16 regional offices of the Pollution Control Department across Thailand, excluding Bangkok. All 287 samples were purposively sampled from two groups: 128 samples from the subdistrict municipalities implementing GPP and 159 samples from the subdistrict municipalities without GPP. This study used descriptive statistics, a T-test, and multiple regression for data analysis.

The overall study revealed that the respondents had a high level of knowledge (87.8%), a high level of attitude ($\bar{X} = 3.80$), and a high level of practice ($\bar{X} = 3.63$) regarding GPP. T-test analysis showed that the respondents from the subdistrict municipalities implementing GPP had a significantly higher level of knowledge, attitudes, and practices regarding GPP than those from the subdistrict municipalities without GPP. Additionally, the multiple regression analysis indicated that, among the group with GPP, the level of knowledge did not affect the level of practice ($P = 0.807$). In contrast, the level of attitude had a significant influence on the level of practice ($P = 0.000$). Like the group without GPP, the results displayed that the level of knowledge did not influence the level of practice ($P = 0.149$), while the level of attitude remained a significant factor ($P = 0.000$). The findings can be used as a basis for promoting positive attitudes and improving the efficiency of GPP practices among local administrative organizations.

Keywords: Green Public Procurement, Knowledge, Attitude, Practice, Local Administrative Organizations

* This research project is supported the Graduate School, Naresuan University, 2025

¹ Student in Master of Science in Environmental Science, Faculty of Agriculture, Natural Resources and Environment, Naresuan University, E-mail: nataphons66@nu.ac.th

² Associate Professor, Faculty of Agriculture, Natural Resources and Environment, Naresuan University, E-mail: pantipk@nu.ac.th

³ Assistant Professor, Faculty of Agriculture, Natural Resources and Environment, Naresuan University, E-mail: charoons@nu.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยส่วนใหญ่เกิดจากการบริโภคทรัพยากรเกินความจำเป็น ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติลดลงและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอยที่ทวีความรุนแรงและต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ หนึ่งในแนวทางสำคัญคือการส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Public Procurement) ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ต้นทางของการบริโภค โดยภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนตลาดสีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษ (คพ.) ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2565 - 2570 ขึ้น ขึ้น (Pollution Control Department, 2023) ซึ่งมุ่งเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก โดยตั้งเป้าหมายให้ อปท. เข้าร่วมดำเนินการด้วยความสมัครใจให้ครบร้อยละ 100 ภายในปี 2567 พร้อมกำหนดมาตรการสนับสนุนทั้งด้านกฎหมาย แนวทางปฏิบัติ และแรงจูงใจ (Pollution Control Department, 2024a) อย่างไรก็ตาม พบว่า อปท. ที่เข้าร่วมดำเนินการมีเพียงร้อยละ 17 จากทั้งหมด 7,850 แห่ง ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายที่ คพ. กำหนดไว้ ทั้งนี้ อปท. เป็นหน่วยงานภายใต้หลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น โดยมีอำนาจบริหารงบประมาณอย่างอิสระ อีกทั้งยังมีการปฏิบัติงานการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุเพื่อจัดบริการสาธารณะอย่างต่อเนื่อง จึงถือเป็นผู้บริโภครายใหญ่ที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยข้อมูล ณ วันที่ 1 เม.ย. 2567 ระบุว่า มี อปท. ที่เข้าร่วมดำเนินการ จำนวน 1,314 แห่ง จากทั้งหมด 7,850 แห่ง (Department of Local Administration, 2024) จำแนกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 39 แห่ง อปท. รูปแบบพิเศษ 2 แห่ง (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) เทศบาลนคร (ทน.) 27 แห่ง เทศบาลเมือง (ทม.) 195 แห่ง เทศบาลตำบล (ตต.) 861 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 267 แห่ง (Pollution Control Department, 2024b) อย่างไรก็ตาม อปท. เข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในสัดส่วนที่ต่ำกว่าที่ คพ. กำหนดไว้อย่างมาก จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบายระดับชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และนโยบายภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมให้ อปท. ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า อปท. ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยหนึ่งในปัจจัยสำคัญคือระดับความรู้และทัศนคติของบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจและการขับเคลื่อนนโยบายในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติงานของบุคลากรใน อปท. เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้และทัศนคติต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมสนับสนุน และกำหนดแนวทางเชิงนโยบายให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

อันจะนำไปสู่การลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ลดการปลดปล่อยมลพิษ และสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้ และทัศนคติต่อระดับของการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับความรู้ ทักษคติ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าหน่วยงานคลัง ระหว่างกลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมและกลุ่มที่หน่วยงานไม่เข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน
2. ระดับความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าหน่วยงานคลัง มีอิทธิพลต่อระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษคติ และการปฏิบัติ (Knowledge Attitude Practice)

Sothanasathien (2013) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษคติ และการปฏิบัติ (Knowledge Attitude Practice (KAP)) ไว้ว่า เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษคติ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสาร อันอาจจะมีผลกระทบต่อสังคมจากการได้รับสิ่งนั้น ๆ โดยการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 3 อย่างนี้ จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสาร จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจขึ้นก็จะส่งผลทำให้เกิดทัศนคติหรือความคิด และในขั้นตอนสุดท้าย คือการก่อให้เกิดการปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงพฤติกรรมขึ้น

การจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1. พัสตุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม Pollution Control Department (2023) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พัสตุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง สินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าสินค้าหรือบริการประเภทเดียวกัน แต่มีคุณสมบัติหรือคุณภาพเทียบเท่าหรือสูงกว่าสินค้าหรือบริการประเภทเดียวกัน

โดยพิจารณาจากขั้นตอนการจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การขนส่ง การใช้งาน การนำกลับไปใช้ใหม่ (Reuse) การแปรใช้ใหม่ (Recycle) และการนำไปกำจัด

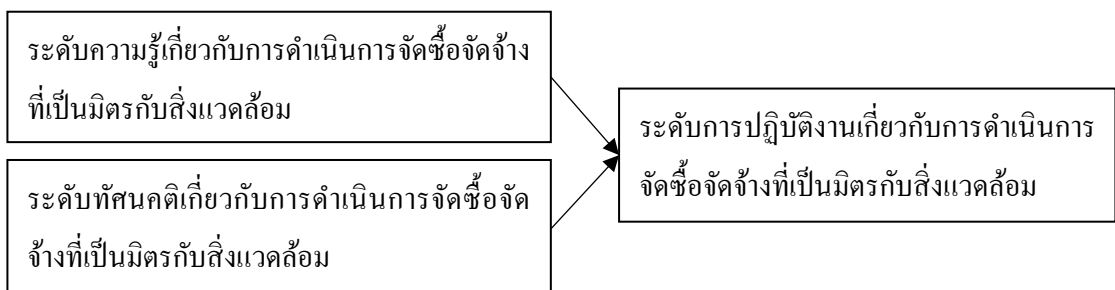
2. ฉลากสิ่งแวดล้อม Pollution Control Department (2023) กล่าวว่า เป็นฉลากที่แสดงบนสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นกลไกในการสื่อสารและบ่งบอกความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้บริโภคทราบ เป็นฉลากที่มอบให้แก่ผลิตภัณฑ์คุณภาพที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าผลิตภัณฑ์ที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน เป็นข้อมูลที่ทำให้ผู้บริโภคทราบว่าผลิตภัณฑ์นั้น เน้นคุณค่าทางสิ่งแวดล้อม และสามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการบริโภคทรัพยากรของตน ในขณะที่ผู้ผลิตก็จะได้รับผลประโยชน์ในแง่กำไร จากการลดต้นทุนที่เกิดจากการลดทรัพยากร พลังงาน และของเสีย ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ

3. เกณฑ์ข้อกำหนดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ (ตะกร้าเขียว) เป็นเกณฑ์ที่กรมควบคุมมลพิษใช้ประกอบการพิจารณาขึ้นทะเบียนสินค้าหรือบริการที่มีคุณสมบัติหรือคุณภาพเทียบเท่าหรือสูงกว่าสินค้าหรือบริการ เป็นต้น แต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าโดยพิจารณาตลอดวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ในบัญชีรายชื่อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ (Pollution Control Department, 2023)

4. บัญชีรายชื่อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ จัดทำเพื่อรองรับการดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงกำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 ข้อ 27/5 ที่กำหนดให้พัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามบัญชีรายชื่อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ เป็นพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (Pollution Control Department, 2023)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงตัวเลข เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรอย่างมีระบบ โดยมีข้อดีคือให้ผลลัพธ์ที่วัดได้ ชัดเจน และเชื่อถือได้ทางสถิติ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เลขที่ใบรับรอง COE No. 197/2024 ลงวันที่ 08 ตุลาคม 2567 และมีระเบียบวิธีวิจัยโดยสรุป ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ หัวหน้าหน่วยงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลตำบล ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานควบคุมมลพิษและสิ่งแวดล้อม (สคพ.) ทั้ง 16 เขต ทั่วประเทศไทย ยกเว้นกรุงเทพฯ จำนวนรวม 2,247 แห่ง ซึ่งในการศึกษานี้ ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของ Krejcie and Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าหน่วยงานคลังของ อบต. ประเภท ทต. จำนวน 329 แห่ง และเพื่อป้องกันโอกาสที่อาจเกิดความผิดพลาดในการตอบหรือความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จึงกำหนดการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีกร้อยละ 10 ของขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ หรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีก 33 แห่ง จึงมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เท่ากับ 362 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของ อบต. ประเภท ทต. จากกลุ่มที่เข้าร่วมดำเนินการ จำนวน 139 แห่ง และกลุ่มที่ไม่เข้าร่วมดำเนินการ จำนวน 223 แห่ง และทำการสุ่ม ทต. แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากจังหวัดที่มีจำนวน ทต. สูงสุดในแต่ละเขตพื้นที่ สคพ. เขตพื้นที่ละ 1 จังหวัด รวมเป็น 16 จังหวัด

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ ระดับความรู้ (Knowledge) และระดับทัศนคติ (Attitude) เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าหน่วยงานคลัง

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ระดับการปฏิบัติ (Practice) เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าหน่วยงานคลัง

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบสอบถามขึ้นภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบคำถามเลือกตอบเพียงข้อเดียว และแบบเติมข้อความ มีจำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้คำถามวัดความรู้แบบปลายปิด ให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และไม่ใช่เท่านั้น มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว ประยุกต์ใช้เกณฑ์คะแนนคิดเทียบเป็นค่าเฉลี่ย ตามวิธีของ Best and Kahn (2006) มีจำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 ทศนคติที่มีต่อการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert, 1961) โดยมีระดับการตอบ 5 ระดับ มีจำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 4 การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีระดับการตอบ 5 ระดับ มีจำนวน 12 ข้อ

เครื่องมือการวิจัยผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย พบมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.0 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.50 ถือว่าเครื่องมือมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้ (Rovinelli and Hambleton, 1977) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยการเก็บแบบทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเดียวกันกับกลุ่มที่จะศึกษา จำนวน 30 ชุด มีผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.948 ซึ่งสูงกว่า 0.70 ถือว่าเครื่องมือที่ใช้วิจัยนี้เชื่อถือได้ (Srisaard, 2013)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด (สทจ.) ทั้ง 16 จังหวัด เพื่อประสาน อปท. ประเภท ทต. จำนวน 362 แห่ง ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมแนบช่องทางในการตอบแบบสอบถามการวิจัย ผ่านโปรแกรม Google form เพื่อการเก็บรักษาความลับของข้อมูล จากนั้นรวบรวมแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามตอบกลับทั้งสิ้น จำนวน 287 แห่ง จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 362 แห่ง คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 79.28 มีค่าสูงกว่าร้อยละ 75.0 ซึ่งถือว่าอัตราการตอบกลับอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก (Williams, 2010) ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจะได้รับการดูแลรักษาความลับ และนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น โดยจะดำเนินการลบข้อมูลออกจากระบบหลังพ้นระยะเวลา 1 ปีนับจากวันสิ้นสุดการจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลระดับความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าหน่วยงานคลังของ อปท. กลุ่มที่เข้าร่วมและกลุ่มที่ไม่เข้าร่วมดำเนินการ ด้วยสถิติพรรณนา 2) วิเคราะห์ความแตกต่างทางสถิติของระดับความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ด้วยวิธีวิเคราะห์ทางสถิติ T-test และ 3) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ ระดับความรู้ และทศนคติที่มีต่อการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กับตัวแปรตาม คือ ระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานคลังของ ทต. ร้อยละ 90.2 เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี (ร้อยละ 52.6) มีการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 68.3) และมีประสบการณ์การทำงานใน อปท. ตั้งแต่ 26 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 37.3) ทั้งนี้ ร้อยละ 96.5 เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ ขณะที่ร้อยละ 54.4 ของ อปท. ที่ศึกษา มีรายได้ทั้งหมดที่ระดับ 51 - 100 ล้านบาท ต่อปีงบประมาณ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าร่วมและดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 159 คน (ร้อยละ 55.4) และส่วนที่เหลือเข้าร่วมดำเนินการแล้ว จำนวน 128 คน (ร้อยละ 44.6)

ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1) หัวหน้าหน่วยงานคลังกลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ มีระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับ 12 คะแนน จากทั้งหมด 12 คะแนน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 ทั้งนี้ ส่วนใหญ่มีระดับคะแนนความรู้ในระดับสูง คือ มีคะแนนระหว่าง 7 - 12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 91.4 ขณะที่อีกร้อยละ 8.6 มีคะแนนระดับความรู้ระหว่าง 0 - 6 คะแนน จัดอยู่ในระดับการรับรู้ต่ำ โดยข้อคำถามที่มีจำนวนผู้ตอบถูกต้องมากที่สุด คือ ฉลากเขียว (Green Label) เป็นฉลากสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ซึ่งมีสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเป็นผู้ให้การรับรอง และน้อยที่สุด คือ สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามบัญชีรายชื่อของกรมบัญชีกลาง เป็นพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน

2) หัวหน้าหน่วยงานคลังกลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ โดยส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับ 8 คะแนน จากทั้งหมด 12 คะแนน เป็นจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 ทั้งนี้ ส่วนใหญ่มีระดับคะแนนความรู้ในระดับสูง คือ มีคะแนนระหว่าง 7 - 12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.9 ขณะที่อีกร้อยละ 15.1 มีคะแนนระดับความรู้ระหว่าง 0 - 6 คะแนน จัดอยู่ในระดับการรับรู้ต่ำ โดยข้อคำถามที่มีจำนวนผู้ตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เครื่องพิมพ์และเครื่องถ่ายเอกสารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ต้องสามารถเปลี่ยนโหมดการทำงาน เข้าสู่โหมดประหยัดพลังงาน และโหมดพักเครื่องได้ และน้อยที่สุด คือ สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามบัญชีรายชื่อของกรมบัญชีกลาง เป็นพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน

3) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการมีค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ เท่ากับ 10.35 และกลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการมีค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ เท่ากับ 7.79 เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีวิเคราะห์ทางสถิติ t-test พบว่า มีค่า P เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 สรุปได้ว่า

ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างกลุ่มที่เข้าร่วมและกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความรู้ ระหว่างกลุ่มที่ทดสอบ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	N	Mean	S.D.	t	P
1) กลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ	128	10.35	2.026	12.731	0.000
2) กลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ	159	7.79	1.166		

ผลการวิเคราะห์ระดับทัศนคติที่มีต่อการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1) กลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ มีระดับของทัศนคติต่อการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพบมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30 โดยมีประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ “ผู้บริหารท้องถิ่น” มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระดับทัศนคติเฉลี่ย เท่ากับ 4.72 และข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีกระบวนการที่ยุ่งยาก และซับซ้อน มีระดับทัศนคติเฉลี่ย เท่ากับ 3.47

2) กลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ มีระดับของทัศนคติต่อการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พบมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.39 โดยมีประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ “ผู้บริหารท้องถิ่น” มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระดับทัศนคติเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 และข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีกระบวนการที่ยุ่งยาก และซับซ้อน มีระดับทัศนคติเฉลี่ย เท่ากับ 2.79

3) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับทัศนคติที่มีต่อการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการมีค่าเฉลี่ยของระดับทัศนคติ เท่ากับ 4.30 และกลุ่มที่หน่วยงานไม่เข้าร่วมดำเนินการมีค่าเฉลี่ยของระดับทัศนคติ เท่ากับ 3.39 เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีวิเคราะห์ทางสถิติ t-test พบว่า มีค่า P เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 สรุปได้ว่า ระดับทัศนคติที่มีต่อการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างกลุ่มที่ทดสอบแตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับทัศนคติที่มีต่อการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างกลุ่มที่ทดสอบ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	N	Mean	S.D.	t	P
1) กลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ	128	4.30	0.537	9.088	0.000
2) กลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ	159	3.39	1.116		

ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1) หัวหน้าหน่วยงานคลังกลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปฏิบัติมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.10 โดยมีประเด็นที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ท่านดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุ โดยยึดหลักการ “คุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้” มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงาน” มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย เท่ากับ 4.82 และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด 2 อันดับแรก ได้แก่ (1) ท่านได้เข้าร่วมประชุม อบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย เท่ากับ 3.57 และ (2) หน่วยงานของท่าน มีการจัดประชุม อบรม สัมมนา ให้แก่พนักงานส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย เท่ากับ 3.58 ตามลำดับ

2) หัวหน้าหน่วยงานคลังกลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.24 โดยมีประเด็นที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ หน่วยงานของท่าน มีการดำเนินการจัดกิจกรรมรณรงค์ หรือประชาสัมพันธ์ ให้แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่เกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย เท่ากับ 4.16 และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด 2 อันดับแรก ได้แก่ (1) หน่วยงานของท่าน มีการจัดประชุม อบรม สัมมนา ให้แก่พนักงานส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย เท่ากับ 2.48 และ (2) ท่านได้เข้าร่วมประชุม อบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย เท่ากับ 2.79 ตามลำดับ

3) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างกลุ่มที่ทดสอบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติ เท่ากับ 4.10 และกลุ่มตัวอย่างที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติ เท่ากับ 3.24 เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีวิเคราะห์ทางสถิติ t-test พบว่า มีค่า P เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 สรุปได้ว่า ระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างกลุ่มที่ทดสอบแตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างกลุ่มที่ทดสอบ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	N	Mean	S.D.	t	P
1) กลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ	128	4.10	0.753	7.391	0.000
2) กลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ	159	3.24	1.195		

**การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับความรู้ ทักษะ และระดับของการปฏิบัติเกี่ยวกับ
การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม**

1) กลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ และทัศนคติ สามารถอธิบายระดับของการปฏิบัติได้ร้อยละ 45.3 ($R^2 = 0.453$) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของ อปท. ในกลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ มีจำนวน 1 ปัจจัย คือ ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปแบบสมการถดถอยเชิงพหุคูณ ได้ดังนี้

$$Y = 0.013 + 0.007 (X_1) + 0.934 (X_2)$$

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณระหว่างปัจจัย ในกลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ

Model	Unstandardized		Standardized	t	P
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	0.013	0.416		0.031	0.975
1 ความรู้ (X_1)	0.007	0.027	0.018	0.245	0.807
ทัศนคติ (X_2)	0.934	0.101	0.666	9.277	0.000

$R^2 = 0.453$, $F = 51.775$ และ $P = 0.000$

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในทางตรงกันข้าม ระดับทัศนคติมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าหน่วยงานคลังของ อปท. กลุ่มที่เข้าร่วมดำเนินการ

2) กลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ และทัศนคติ สามารถอธิบายระดับของการปฏิบัติการได้ร้อยละ 75.1 ($R^2 = 0.751$) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของ อปท. ในกลุ่มที่หน่วยงานไม่เข้าร่วมดำเนินการ มีจำนวน 1 ปัจจัย คือ ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปแบบสมการถดถอยเชิงพหุคูณ ได้ดังนี้

$$Y = -0.357 + 0.059 (X_3) + 0.926 (X_4)$$

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณระหว่างปัจจัย ในกลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	- 0.357	0.355		- 1.007	0.316
1 ความรู้ (X_3)	0.059	0.041	0.058	1.452	0.149
ทัศนคติ (X_4)	0.926	0.043	0.866	21.683	0.000

$R^2 = 0.751$, $F = 235.798$ และ $P = 0.000$

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในทางตรงกันข้าม ระดับทัศนคติมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของหัวหน้าหน่วยงานคลังของ อปท. กลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ของ อปท. พบว่า หัวหน้าหน่วยงานคลัง ของ อปท. ในกลุ่มที่เข้าร่วมดำเนินการ มีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญ สามารถอธิบายได้ว่า หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการนั้น มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่า ซึ่งระดับความรู้ที่สูงจะส่งผลต่อระดับทัศนคติ และนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของ อปท. ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Narkklai (2008) ที่กล่าวว่า ความรู้เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือประสบการณ์ผ่านการรับรู้และการสังเกต ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมตามมา นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมช่วยเสริมสร้างการรับรู้และทัศนคติเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมของบุคลากรใน อปท. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่า บุคลากรของหน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ มักได้รับการฝึกอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องในระดับสูงกว่า ซึ่งส่งผลให้สามารถนำความรู้ แนวคิด และทัศนคติไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจและดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากผลการศึกษาซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติของบุคลากรในหน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการสูงกว่ากลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญนั้น สอดคล้องกับ Sothanasathien (2013) ที่ระบุว่า

การปฏิบัติหรือพฤติกรรมเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของบุคคล การที่บุคคลมีการพฤติกรรมแตกต่างกัน เป็นผลอันเนื่องมาจากการมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล นอกจากนี้ การที่บุคคลามีประสบการณ์ตรงในการดำเนินงานยังมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดทัศนคติเชิงบวก ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Intuyot (2013) ที่อธิบายว่า ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งในด้านบวก และด้านลบที่มีต่อสิ่งเร้าที่เข้ามา ประกอบกับความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้านั้น จะมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้น จึงสามารถสรุปผลจากการศึกษาได้ว่า การมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ย่อมส่งผลให้บุคลากรมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระดับที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการดำเนินงานของ อปท.

2. ผลการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านความรู้ และทัศนคติต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ของ อปท. ในกลุ่มที่หน่วยงานเข้าร่วมดำเนินการ พบว่า ระดับความรู้ไม่มีอิทธิพลต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาที่พบในกลุ่มที่หน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Taisup (2010) ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เนื่องจากอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสูงกว่าระดับของความรู้ เช่น ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ นโยบายองค์กรหรือผู้บริหาร การเข้าถึงสินค้าและบริการ หรือปัจจัยอื่นตามหลักการบริหารจัดการองค์การ 4 M's ได้แก่ ด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และด้านการบริหารจัดการ (Management) (Mongkolnya, 2018) เป็นต้น ในขณะที่ระดับทัศนคติ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับการปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทัศนคติของหัวหน้าหน่วยงานคลังของ ทต. มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเมื่อบุคลากรของหน่วยงานมีทัศนคติที่ดีและมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจ และการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นไปตามแนวทางการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thurstone and Chave (1966) ที่ระบุว่า ทัศนคติเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กำหนดความตั้งใจ (Intention) ของบุคคลในการแสดงพฤติกรรม โดยทัศนคติในเชิงบวกจะส่งผลให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะลงมือปฏิบัติตามพฤติกรรมนั้นมากขึ้น แม้จะมีข้อจำกัดด้านความรู้หรือปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ก็ตาม แม้ผลการศึกษาจะชี้ว่าระดับความรู้ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่ก็ไม่สามารถละเลยความสำคัญของความรู้ได้ เพราะหากไม่มีการส่งเสริม

ให้ความรู้แปรเปลี่ยนเป็นทัศนคติหรือพฤติกรรมที่เหมาะสม ย่อมไม่สามารถก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมควรมุ่งเน้นการ บูรณาการความรู้เข้ากับการพัฒนาเจตคติ โดยอาศัยแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura (1977) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น การมีแบบอย่าง (Modeling) และการเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcement) เช่น การยกย่องบุคลากรหรือหน่วยงานที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมถึงการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง อปท. นอกจากนี้ การสร้างแรงจูงใจในระดับองค์กร เช่น การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ ตลอดจนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ความรู้ที่มีอยู่สามารถถูกนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และส่งเสริมให้เจตคติที่ดีนำไปสู่การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการศึกษาพบว่า อปท. ที่เข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีระดับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติงานของบุคลากรสูงกว่าหน่วยงานที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานจริงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความเข้าใจและทัศนคติเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น ภาครัฐควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ อปท. อย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกอบรม ให้ความรู้ รวมถึงการสนับสนุนนโยบายและทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อขับเคลื่อนการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การขยายผลเชิงนโยบายและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้ง ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

2. ผลการศึกษาพบว่า ระดับทัศนคติของหัวหน้าหน่วยงานคลังมีอิทธิพลต่อระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของ อปท. จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาล และกรมควบคุมมลพิษ ในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ กำหนดนโยบาย และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบงานจัดซื้อจัดจ้างใน อปท. ให้มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับหลักการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเผยแพร่กรณีตัวอย่างหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ และการให้รางวัลหรือแรงจูงใจแก่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่มีผลการดำเนินงานที่ดีเด่นในด้านการเลือกใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาล และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจสำคัญใน

การสนับสนุน อปท. กำหนดกลไกหรือมาตรการที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารท้องถิ่นตระหนักและให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การกำหนดให้มีการมีส่วนร่วมของ อปท. ในการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดภายใต้หลักเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของ อปท. (LPA) ประจำปีงบประมาณของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือการจัดสรรงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างแรงจูงใจและยกระดับบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนในระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้เฉพาะระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการเติมเต็มความสมบูรณ์ประเด็นการวิจัยเดียวกันนี้ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้านมากยิ่งขึ้น เป็นข้อสังเกตต่อผู้สนใจศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice Hall.
- Best, J. W. and Kahn, J. V. (2006). *Research in Education*. (10th ed.). Nevada: Pearson Education Inc.
- Department of Local Administration. (2024). *Summary of Local Administrative Organizations in Thailand*. Retrieved April 1, 2024, from <https://nlc.dla.go.th/public/orgInfo01.do/>
- Intuyot, N. (2013). *General psychology*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1961). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.
- Mongkolya, H. (2018). An Academic Article on Technology Management: The 4 M's Theory. Retrieved April 1, 2024, from <https://hemanmongkolya.blogspot.com/2018/08/4ms.html/>
- Nisaisuk, N. (2013). *Factors Affecting Green Products Purchasing Behavior of Consumers*. Master thesis, M.M., Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima.
- Pollution Control Department. (2023). *Action Plan for Promoting Green Public Procurement (GPP) between 2022 – 2027*. Retrieved April 1, 2024, from <https://drive.google.com/file/d/1YyXP37fBsGct30GPd6wO1jkW3OXKRDQ0/view/>

- Pollution Control Department. (2024a). *Guide for Green Public Procurement (GPP) 2024*. Retrieved April 1, 2024, from https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2024/04/pcdnew-2024-04-26_01-46-31_174555.pdf/
- Pollution Control Department. (2024b). *Summary of the Number of Agencies Participating in Green Public Procurement (GPP)*. Retrieved April 1, 2024, from <http://gp.pcd.go.th/home/>
- Rovinelli, R. J. and Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2(2), 49-60.
- Sothanasathien, S. (2013). *Theory of Communication*. Bangkok: Rabiang Thong.
- Srisaard, B. (2013). *Statistical Methods for Research*. Vol. 1. (5th ed.). Bangkok: Suweeriyasarn. (In Thai).
- Taisup, K. (2010). *Behavior of Buying Environmental Friendly Products of Government Officers at Nakhon Ratchasima*. Master thesis, M.S., Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok.
- Thurstone, L.L. and Chave, E.J. (1966). *The Measurement of Attitude (Eighth Impression)*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Williams, A. (2010). How to write and analyse a questionnaire. *Journal of Orthodontics*, 30(3), 245-252.

การศึกษาพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร*

ศรัญญา พะวงษ์¹

สกล ตั้งเก้าสกุล² ต้องตา สมใจเพ็ง³

(วันที่รับบทความ: 6 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 10 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การพัฒนาความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ชีวิตจริงเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับครูคณิตศาสตร์ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์จำนวน 8 แผน และแบบวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 4 ฉบับ คือ ฉบับก่อนเรียน 1 ฉบับ ฉบับระหว่างเรียน 2 ฉบับ และฉบับหลังเรียน 1 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 57.4$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 30.11$) อย่างชัดเจน และมีแนวโน้มพัฒนาการที่ดีขึ้นตลอดระยะเวลาการเรียนรู้
2. นักเรียนแสดงพัฒนาการที่ชัดเจนในด้านการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญ สร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา และนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนมากขึ้น จากการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อเรียนรู้ว่าการใช้สถานการณ์ปัญหาจากชีวิตจริงที่มีข้อมูลมากเกินไป (Over-Determined) เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของนักเรียน มีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะย่อยในกระบวนการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์, การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์, ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร

* บทความวิจัยในชั้นเรียน หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2568

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

E-mail: sarunya.12513@hotmail.com

² อาจารย์ ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ ผศ.ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

A Study on the Development of Mathematical Literacy in the Topic of Systems of Linear Equations in Two Variables of Ninth Grade Students through Mathematical Modeling*

Sarunya Pavong¹

Sakon Tangkawsakul² Tongta Somchaipeng³

(Received: June 6, 2025; Revised: July 10, 2025; Accepted: July 23, 2025)

Abstract

Developing students' mathematical literacy is a fundamental goal of 21st-century mathematics education. Organizing learning activities that enable students to engage in mathematical modeling from real-life situations presents significant challenges for mathematics teachers. This research aimed to examine the development of mathematical literacy among ninth-grade students through mathematical modeling activities on systems of linear equations with two variables. The participants were 35 ninth-grade students from an extended-opportunity school in Pathum Thani Province, Thailand, during the second semester of the 2024 academic year. The research instruments included eight lesson plans integrating mathematical modeling activities and four mathematical literacy assessment tests: one pre-test, two mid-tests, and one post-test. Data analysis employed descriptive statistics and content analysis.

The research findings revealed that:

1. Students demonstrated continuous improvement in mathematical literacy, with post-test mean scores ($\bar{X} = 57.4$) relatively higher than pre-test scores ($\bar{X} = 30.11$), showing consistent developmental progress throughout the learning period.

2. Students exhibited clear development in formulating, successfully analyzing relevant information, model with equations aligned with problem situations, and solving problems more accurately and comprehensively. The research shows that the use of real-world problem situations with over-determined information related to students' everyday experiences effectively promotes the development of sub-abilities within mathematical literacy. These findings suggest that integrating mathematical modeling activities can enhance students' mathematical literacy and provide valuable insights for improving mathematics instruction in secondary education.

Keywords: Mathematical Literacy, Mathematical Modeling, System of linear equations with two variables

* Classroom Research Article from Master of Education Program in Mathematics Education, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, 2025

¹ Student in Master of Education Program in Mathematics Education, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University,
E-mail: sarunya.12513@hotmail.com

² Dr., Lecturer in Mathematics Education, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University

³ Asst. Prof. Dr., Lecturer in Mathematics Education, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์เป็นทักษะจำเป็นสำหรับนักเรียนในการทำงานและใช้ชีวิต โดยช่วยให้สามารถให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และสามารถแปลงปัญหาทางคณิตศาสตร์ ใช้คณิตศาสตร์ และตีความคณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาในบริบทจริง รวมถึงอธิบายและคาดการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีความสร้างสรรค์ มีการคิดอย่างไตร่ตรอง และมีส่วนร่วมต่อสังคมส่วนรวม (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2020) ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ประเมินได้จากแนวคิดและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ซึ่งโครงการ PISA ที่ประเมินสมรรถนะนักเรียนด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ได้ดำเนินการประเมินความฉลาดรู้ร่วมด้วยอย่างต่อเนื่องทุก 3 ปี กับนักเรียนอายุ 15 ปี ซึ่งผลการประเมิน PISA 2022 พบว่า ประเทศไทยมีผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จึงควรมีการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในด้านคณิตศาสตร์ โดยพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2025, p. 52)

ปัญหาในภาพรวมระดับประเทศนี้ สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในหน่วยการเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญเรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มักจะมีอุปสรรคในการเชื่อมโยงความรู้คณิตศาสตร์กับสถานการณ์จริง การวิเคราะห์ข้อมูลที่กำหนดให้ในสถานการณ์ปัญหา การแปลงปัญหาเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ หรือการเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการให้เหตุผลและการประเมินคำตอบที่เป็นผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Biakratok, Chompuvised and Charatiam, 2024, p. 61; Deelamai, Somchaipeng and Kasemsukpipat, 2024, p. 53) ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้วิจัยที่พบในชั้นเรียน

สาเหตุของปัญหาดังกล่าว อาจมาจากการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้กับการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ไม่เพียงพอเท่าที่ควร ซึ่ง Khemsuk (2017) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จะต้องไม่ใช่เพียงเรียนรู้จากสถานการณ์สมมติในห้องเรียนเท่านั้น แต่ครูต้องออกแบบให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริงมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนสามารถนำเอาความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาหรือสถานการณ์จริงที่พบในชีวิตประจำวันได้ (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2011) ซึ่งการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ครูสามารถนำมาจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน คือ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Modeling) โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้สถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริง ด้วยการใช้ความรู้และวิธีการทางคณิตศาสตร์ในการแปลงสถานการณ์จริงเป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์

การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ การดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบทางคณิตศาสตร์ และการพิจารณาผลลัพธ์ที่ได้ดีความเป็นคำตอบปัญหาในชีวิตจริง (Curriculum Planning and Development Division, 2019) กระบวนการดังกล่าวใกล้เคียงกับกระบวนการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ตามกรอบการประเมินความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของ OECD (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2022)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและโอกาสในการพัฒนาความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการฝึกสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์มีส่วนช่วยให้นักเรียนมีความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ในระดับดีถึงดีเยี่ยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการคิดและแปลงปัญหา การเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และการเชื่อมโยงผลลัพธ์กลับสู่บริบทจริง (Khwankhong and Poonpaiboonpipat, 2022, p. 285; Deelamai, Somchaipeng and Kasemsukpipat, 2024, p. 65; Saengphueng, 2024, pp. 131-134)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นช่องว่างของงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สถานการณ์จริงที่นักเรียนมีความคุ้นเคยและการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณควบคู่กับการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่ยังคงต้องการคำตอบจากการวิจัยเพิ่มเติม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร โดยมุ่งออกแบบสถานการณ์ปัญหาในโลกจริงที่อ้างอิงกับประสบการณ์จริงของนักเรียนและเป็นสถานการณ์ที่มีข้อมูลมากเกินไปจนเกินความจำเป็น (Over-determined) สถานการณ์ลักษณะนี้ช่วยให้นักเรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ในการแยกแยะและเลือกข้อมูลที่จำเป็นอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ โดยเฉพาะด้านการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ การตีความ และประเมินผลลัพธ์ พร้อมทั้งฝึกการคิดอย่างเป็นระบบและตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น ซึ่งสะท้อนลักษณะของปัญหาในชีวิตจริงที่ซับซ้อนและไม่สมบูรณ์เหมือนโจทย์คณิตศาสตร์ทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร

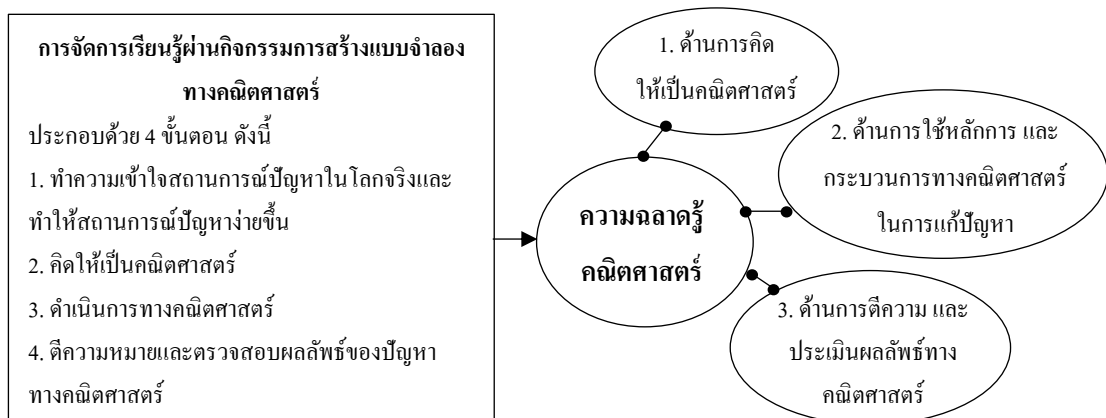
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) เป็นความสามารถของนักเรียนในการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์ไปใช้แก้สถานการณ์ปัญหาในบริบทของโลกจริงผ่านกระบวนการคิด/แปลงสถานการณ์ให้อยู่ในรูปของปัญหาทางคณิตศาสตร์ (คิด) การดำเนินการหาคำตอบโดยใช้แนวคิด เครื่องมือ และวิธีการทาง

คณิตศาสตร์ (ใช้) รวมถึงการตีความผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อนำไปใช้ในการบรรยาย อธิบาย และคาดการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโลกจริงอย่างมีเหตุผลและมีวิจารณญาณ (ตีความ) การพัฒนาความฉลาดรู้คณิตศาสตร์มีเป้าหมายเพื่อให้แก่นักเรียนสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ตระหนักถึงบทบาทของคณิตศาสตร์ในสังคม และมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในฐานะพลเมืองในศตวรรษที่ 21 (OECD, 2018)

การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Modeling) เป็นกระบวนการแก้ปัญหาในชีวิตจริงโดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์ ด้วยการจำลองปัญหาในชีวิตจริงให้เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ การสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์มักใช้เพื่อแสดงความสัมพันธ์ในแบบรูปของสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันและในธรรมชาติ โดยนำความรู้ทางคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์แบบรูปนั้น ๆ เพื่อหาคำตอบ และนำคำตอบที่ได้ไปตอบปัญหาในชีวิตจริง (Nernthien, 2017, p. 238) และการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ยังเป็นกระบวนการแก้ปัญหาในชีวิตจริงที่เป็นพลวัต ด้วยการนำเสนอหรืออธิบายปัญหาในชีวิตจริงให้อยู่ในรูปของปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์แล้วกำหนดเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้ นำไปสู่การค้นหาคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังจากนั้นนำคำตอบของปัญหาทางคณิตศาสตร์ไปแปลความหมายให้เป็นคำตอบของปัญหาในชีวิตจริง (Paramutthakorn, 2019, p. 34) การวิจัยในครั้งนี้เลือกใช้กระบวนการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของ Tangkawsakul (2022, pp. 20-21) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 การทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในโลกจริงและทำให้สถานการณ์ปัญหาง่ายขึ้น ขั้นตอนที่ 2 การคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการทางคณิตศาสตร์ และขั้นตอนที่ 4 การตีความหมายและตรวจสอบผลลัพธ์ของปัญหาทางคณิตศาสตร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับระเบียบวิธีวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ไม่มีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Choochom, 2009) เนื่องจากใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนในห้องเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่สอน มีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายผลเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนและลึกซึ้งขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 35 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาถึงกลุ่มนักเรียนที่มีความรู้และความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย คละกันทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน และเป็นห้องเรียนที่ผู้วิจัยและนักเรียนมีความคุ้นเคยกัน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวจัดกระทำ คือ การจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์

ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เน้นกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ จำนวน 8 แผน และ (2) แบบวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ แบบอัตนัย จำนวน 4 ฉบับ คือ ฉบับก่อนเรียน 1 ฉบับ ฉบับระหว่างเรียน 2 ฉบับ และฉบับหลังเรียน 1 ฉบับ โดยแบบวัดฉบับก่อนเรียน เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เพื่อวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน และแบบวัดฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 1 เรื่อง การแก้ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร เพื่อหาคำตอบโดยวิธีการกำจัดตัวแปร ฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 2 เรื่อง การแก้ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร เพื่อหาคำตอบโดยวิธีการแทนค่า และฉบับหลังเรียน เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาหรือความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ IOC (Index of Item-Objective Congruence) รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษา จากผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน โดยมีผลการประเมินว่าใช้ได้ทุกข้อ แล้วดำเนินการนำข้อเสนอแนะมาใช้ปรับปรุงและแก้ไขให้สมบูรณ์มากขึ้น

ตารางที่ 1 ตัวอย่างของเนื้อหาและแนวการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	สถานการณ์ปัญหา	แนวการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์
การแก้ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปรเพื่อหาคำตอบโดยวิธีการกำจัดตัวแปร	งานสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ร้านมิสเตอร์โดนัท ร้านมิสเตอร์โดนัทมีโปรโมชันพิเศษสำหรับลูกค้า Diac แบบรายเดือน ที่มีค่าบริการตั้งแต่ 399 บาทขึ้นไป โดยในเดือนเกิด ลูกค้าสามารถซื้อโดนัท 6 ชิ้นและรับฟรีเพิ่มอีก 4 ชิ้น โดยไม่มีการจำกัดจำนวนครั้งในการใช้สิทธิ์ ครูแยมใช้สิทธิ์โปรโมชันนี้ในเดือนเกิดของตนเอง โดยเมื่อวานครูแยมได้ซื้อโดนัทจำนวน 6 ชิ้น พร้อมด้วยน้ำส้มจำนวน 2 แก้ว รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 226 บาท และวันนี้ครูแยมได้ซื้อโดนัทจำนวน 7 ชิ้น พร้อมด้วยน้ำส้มจำนวน 4 แก้ว รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 317 บาท ถ้าพรุ่งนี้ครูแยมต้องการซื้อโดนัทและน้ำส้มเพื่อแจกจ่ายให้นักเรียนชั้น ม.3/3 จำนวน 38 คน โดยต้องการให้นักเรียนแต่ละคนได้รับโดนัทและน้ำส้มอย่างละ 1 ชิ้น และครูแยมมีเงิน 2,000 บาทสำหรับการซื้อโดนัทและน้ำส้ม นักเรียนคิดว่าครูแยมมีเงินเพียงพอสำหรับซื้อโดนัทและน้ำส้มหรือไม่ เพราะเหตุใด	ครูให้นักเรียนร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา และระบุตัวแปรสำคัญ ได้แก่ ราคาโดนัทและน้ำส้ม จากนั้นร่วมกันเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากสถานการณ์ที่แสดงด้วยภาพของจำนวนโดนัทและน้ำส้ม เพื่อนำไปสู่แนวคิดการกำจัดตัวแปร จากนั้นครูเชื่อมโยงภาพไปสู่ขั้นตอนการแก้ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร โดยวิธีการกำจัดตัวแปร และตีความคำตอบที่ได้จากการหาโดยภาพ และการกำจัดตัวแปรให้ไปสู่สถานการณ์จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน
2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 คาบ คาบละ 50 นาที แสดงตัวอย่างแนวการจัดการเรียนรู้ได้ดังตารางที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่ 1 – 4 โดยมีการทดสอบวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ระหว่างเรียนครั้งที่ 1 เรื่อง การแก้ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร เพื่อหาคำตอบโดยวิธีการกำจัดตัวแปร

ระยะที่ 2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่ 5 – 7 โดยมีการทดสอบวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ระหว่างเรียนครั้งที่ 2 เรื่อง การแก้ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร เพื่อหาคำตอบโดยวิธีการแทนค่า
3. ผู้วิจัยดำเนินการวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบวัดฉบับหลังเรียนและนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน
4. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อวิเคราะห์ผลพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์

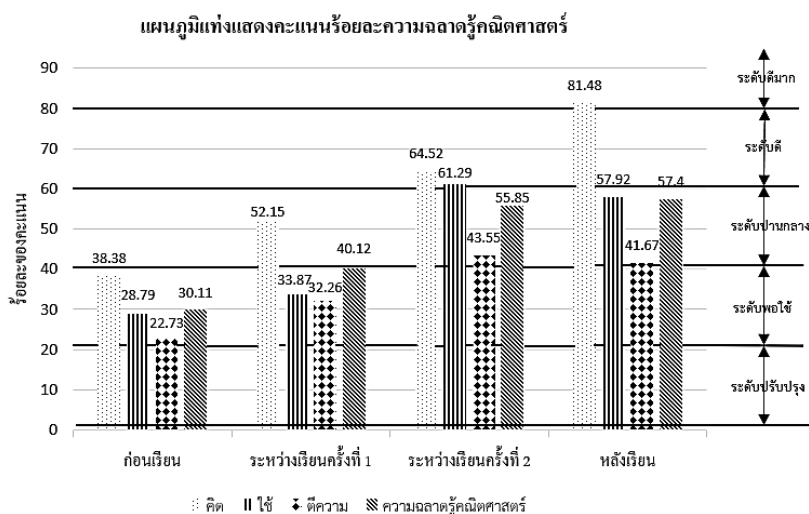
การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ทั้ง 4 ฉบับ เพื่อบรรยายข้อมูลต่าง ๆ ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากร่องรอยการแสดงวิธีทำของนักเรียนมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตามองค์ประกอบของความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2018) เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในแต่ละระยะของการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแบ่งระดับความฉลาดรู้คณิตศาสตร์แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับปรับปรุง (0–20%) , พอใช้ (>20%) , ปานกลาง (>40%) , ดี (>60%) และดีมาก (>80%) โดยพิจารณาจากร้อยละของคะแนนเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อพัฒนาการความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. จากการวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์พบว่า ระดับคะแนนความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงเวลา โดยเฉพาะด้านการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ที่มีการพัฒนาเด่นชัดที่สุดจากระดับพอใช้สู่ระดับดีมาก ในขณะที่ด้านการตีความ แม้จะพัฒนาขึ้นแต่ยังอยู่ในระดับพอใช้ ทำนองเดียวกันกับคะแนนพัฒนาการด้านการใช้และด้านการตีความ มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วงหลังเรียน แสดงรายละเอียดได้ดังภาพที่ 2 และตารางที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภูมิแท่งแสดงคะแนนร้อยละความฉลาดรู้คณิตศาสตร์

ตารางที่ 2 คะแนนพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์

คะแนนพัฒนาการด้านความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์	คิด	ใช้	ตีความ
คะแนนพัฒนาการระหว่างก่อนเรียนและระหว่างเรียนครั้งที่ 1	22.34	7.14	12.33
คะแนนพัฒนาการระหว่างเรียนครั้งที่ 1 และระหว่างเรียนครั้งที่ 2	25.84	41.46	16.67
คะแนนพัฒนาการระหว่างเรียนครั้งที่ 2 และหลังเรียน	47.81	-8.72	-3.33

2. เมื่อพิจารณาความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ตามองค์ประกอบย่อยทั้ง 3 องค์ประกอบ พบว่า

2.1 คะแนนพัฒนาการความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ด้านการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาการระหว่างก่อนเรียนและระหว่างเรียนครั้งที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 22.34 และระหว่างเรียนครั้งที่ 2 กับหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 47.81 การวิเคราะห์คะแนนของนักเรียนรายกรณีพบว่า คะแนนระหว่างเรียนครั้งที่ 2 สูงกว่าครั้งที่ 1 อย่างชัดเจน อีกทั้งแนวคิดของนักเรียนในระหว่างเรียนครั้งที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้ถูกต้องเพียงบางส่วนและไม่นำข้อมูลสำคัญมาใช้ในการสร้างระบบสมการที่นำไปสู่การแก้สถานการณ์ปัญหา แสดงได้ดังภาพที่ 3

**ร่องรอยการแสดงวิธีทำของนักเรียน ก ด้านการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์จากแบบวัดความฉลาดรู้คณิตศาสตร์
ฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 1**

ฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 2

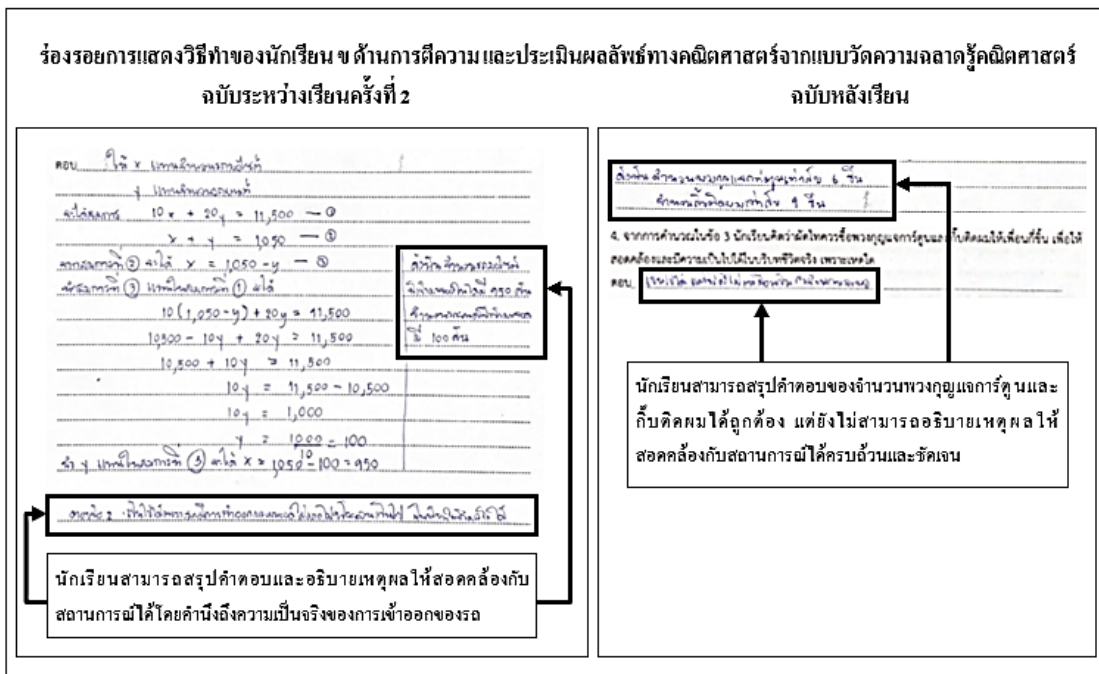
นักเรียนสามารถสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้ถูกต้องเพียงบางส่วน เนื่องจากนักเรียนไม่พิจารณาสิทธิพิเศษสำหรับลูกค้า AIS ที่ส่งข้อความฟรี 10 ข้อความแรกและโทรออกฟรี 5 นาทีแรก ในเครือข่ายเดียวกัน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ควรนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ส่งผลให้ไม่สามารถสร้างระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปรได้อย่างถูกต้อง

นักเรียนสามารถกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณหาจำนวนรถยนต์ไฮครันและรถยนต์ที่เข้ามาจอดภายในงานวัดได้ถูกต้อง และสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้ถูกต้อง

ภาพที่ 3 ตัวอย่างร่องรอยการแสดงวิธีทำแบบวัดฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 1 เปรียบเทียบกับฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 2 ของนักเรียน ก ที่สามารถคิดให้เป็นคณิตศาสตร์และสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น

2.2 คะแนนพัฒนาการความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ด้านการใช้ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาการระหว่างก่อนเรียนและระหว่างเรียนครั้งที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 7.14 และระหว่างเรียนครั้งที่ 1 และระหว่างเรียนครั้งที่ 2 เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 41.46 อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วงหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 8.72 เนื่องจากนักเรียนมีข้อผิดพลาดที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ที่ไม่คำนึงถึงเครื่องหมาย

2.3 คะแนนพัฒนาการความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ด้านการตีความเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาการระหว่างก่อนเรียนและระหว่างเรียนครั้งที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 12.33 และระหว่างเรียนครั้งที่ 1 และระหว่างเรียนครั้งที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 16.67 อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วงหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 3.33 นอกจากนี้ การวิเคราะห์แนวคิดของนักเรียน พบว่า นักเรียนสามารถตีความ และประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ในระหว่างเรียนครั้งที่ 2 ได้ค่อนข้างสมบูรณ์กว่าในการทดสอบหลังเรียน แสดงได้ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ตัวอย่างร่องรอยการแสดงวิธีทำแบบวัดฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 2 เปรียบเทียบกับหลังเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ส่งเสริมความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ การอภิปรายจึงเน้นวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการแต่ละด้าน และแนวทางจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับบริบทนักเรียน

1. จากผลการวิจัยในหัวข้อที่ 2.1 พบว่าในช่วงแรกของการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในแผนที่ 2 นักเรียนยังไม่คุ้นชินกับการแปลงสถานการณ์ปัญหาเป็นระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ปัญหา โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกแก้สถานการณ์ปัญหาตามกระบวนการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ และในช่วงแผนที่ 4 ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนฝึกทักษะย่อยของกระบวนการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะทักษะด้านการคิด ผ่านสถานการณ์ปัญหา 2 สถานการณ์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยคิดว่าสถานการณ์ปัญหาที่ใช้ในการฝึกฝนดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะย่อยของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ แต่ในขณะเดียวกัน เมื่อเทียบกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงระหว่างเรียนครั้งที่ 2 ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่านักเรียนเริ่มสามารถสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ได้เหมาะสมตามความเข้าใจของตนเอง ซึ่งใช้ข้อมูลสำคัญและสามารถคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ เพื่อสร้างแบบจำลองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาได้ เนื่องจากในแผนที่ 6 ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างสถานการณ์ปัญหา 6 สถานการณ์ เพื่อฝึกทักษะย่อยด้านการคิด ก่อนจะให้นักเรียนฝึกดำเนินการทางคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ สถานการณ์ปัญหาในแบบวัดฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 2 มีความเชื่อมโยงกับบริบทในโลกชีวิตจริงของนักเรียนมากกว่าสถานการณ์ปัญหาในแบบวัดฉบับระหว่างเรียนครั้งที่ 1 ทำให้สรุปได้ว่าครูควรเลือกสถานการณ์ปัญหาในบริบทโลกชีวิตจริงที่ทันสมัย และใกล้ตัวนักเรียน จะส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ได้มากยิ่งขึ้น (Khwanhong and Poonpaiboonpipat, 2022, p. 295; Thaikam, Tangkawsakul and Mookda, 2024, p. 12)

2. จากผลการวิจัยในหัวข้อที่ 2.2 พบว่าการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในแผนที่ 2 และ 5 ผู้วิจัยให้นักเรียนได้ฝึกแก้สถานการณ์ปัญหตามกระบวนการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนเห็นธรรมชาติของกระบวนการหาคำตอบของระบบสมการเชิงเส้นสองตัวแปร โดยวิธีการกำจัดตัวแปรและวิธีการแทนค่า ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory) ที่เน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ขึ้นเองจากประสบการณ์และบริบทที่มีความหมาย ลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้นักเรียนมีบทบาทในการคิด วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะมากกว่าการถ่ายทอดความรู้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget (1970) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในที่นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนฝึกทักษะย่อยของกระบวนการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์แต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะทักษะด้านการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ ผ่านสถานการณ์ปัญหา 5 สถานการณ์ ทั้งนี้ ในระหว่างที่นักเรียนดำเนินการแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการกำจัดตัวแปรและวิธีการแทนค่าเข้ากับสถานการณ์ปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้

3. จากผลการวิจัยในหัวข้อที่ 2.3 พบว่า ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ด้านการตีความเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วงหลังเรียน อาจมีเหตุเพราะสถานการณ์ปัญหาในแบบวัดฉบับระหว่าง

เรียนครั้งที่ 2 เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงของนักเรียนมากกว่าหลังเรียน ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สถานการณ์ปัญหาจำนวนมากอาจทำให้ไม่ได้เน้นการสอนในขั้นตีความและตรวจสอบผลลัพธ์เท่าที่ควร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Duangthum and Poonpaiboonpipat (2022) ที่พบว่านักเรียนมีพัฒนาการการคิด/แปลงสถานการณ์มากที่สุด รองลงมาคือการใช้และการตีความตามลำดับ ความท้าทายในด้านการตีความสะท้อนข้อค้นพบของ Blomhøj and Jensen (2003) ว่าแม้นักเรียนมัธยมยังมีความยากลำบากในการเชื่อมโยงผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์กลับสู่บริบทจริง เนื่องจากต้องการทักษะการคิดระดับสูงและประสบการณ์ในการจัดการกับความไม่แน่นอน การใช้สถานการณ์ปัญหาที่มีข้อมูลเกินจำเป็น (Over-Determined Problems) แม้ช่วยส่งเสริมการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ แต่อาจทำให้นักเรียนเผชิญกับอุปสรรคในช่วงเริ่มต้นของการแก้สถานการณ์ปัญหาค่อนข้างมาก ทำให้ลดทอนความสามารถในการตีความ ดังนั้น การฝึกความสามารถในการตีความ และประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์อย่างเฉพาะเจาะจง atomic approach อาจให้ผลดีกว่า (Brand, 2014)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการศึกษาพัฒนาการของนักเรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านกิจกรรมการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการในภาพรวมที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่า การเลือกสถานการณ์ปัญหามีความสำคัญ ดังนั้น ครูจึงควรพิจารณาการปรับโจทย์หรือสถานการณ์ปัญหาทั่วไปให้มีบริบทโลกชีวิตจริงที่เป็นประสบการณ์จริงของนักเรียนไปใช้จัดกิจกรรมในชั้นเรียน เพื่อเพิ่มโอกาสและแรงจูงใจที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมสู่การแก้สถานการณ์ปัญหาในโลกจริงได้ง่ายขึ้น

2. จากการศึกษาพบว่า ความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ด้านการตีความของนักเรียนที่ลดลงเล็กน้อยในช่วงหลังเรียน สะท้อนให้เห็นว่า ครูควรเน้นการสอนในขั้นที่ 4 ขั้นตีความหมายและตรวจสอบผลลัพธ์ของปัญหาทางคณิตศาสตร์ ดังนั้นครูควรส่งเสริมให้นักเรียนตีความผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทในโลกชีวิตจริงอย่างต่อเนื่อง และในช่วงท้ายการจัดการเรียนรู้ ครูควรเลือกปรับสถานการณ์ปัญหาให้เหมาะสมกับระยะเวลา เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการอภิปรายร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนในประเด็นเกี่ยวกับการตีความผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาพัฒนาการของนักเรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้สถานการณ์ในโลกจริง พบว่า ในช่วงระหว่างเรียนนักเรียนมีความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ด้านการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์และความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ด้านการใช้หลักการ และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ความสามารถด้านการตีความ และประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ลดลง ดังนั้น ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมความสามารถในการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ให้เชื่อมโยงกับบริบทของโลกจริง

เอกสารอ้างอิง

- Biakratok, N., Chompuvised, K. and Charatiam, N. (2024). A Study of Mathematical Problem Solving Ability on the problem of linear equation systems in two variables of mathayomsuksa 3 students by using Mathematical Modeling Process. *Journal of Mahayana voice*, 10(4), 57-70. (In Thai).
- Blomhøj, M. and Jensen, T. H. (2003). Developing mathematical modelling competence: Conceptual clarification and educational planning. *Teaching Mathematics and its Applications*, 22(3), 123-144.
- Brand, S. (2014). Effects of a holistic versus an atomistic modelling approach on students' mathematical modelling competencies. In C. Nicol, P. Liljedahl, S. Oesterle and D. Allan (Eds.), *Proceedings of the Joint Meeting of PME 38 and PME-NA* (pp. 185-192).
- Choochom, A. (2009). Quasi-Experimental Research. *The Journal of Behavioral Science*, 15(1), 1- 15. (In Thai).
- Curriculum Planning and Development Division. (2019). *Mathematics syllabus Secondary One to Four Normal (Technical) Cours*. Ministry of Education, Singapore.
- Deelamai, J., Somchaipeng, T. and Kasemsukpipat, W. (2024) A study of Mathematical Critical Thinking Abilities on Linear Equation System in Two Variables of Grade 9 Students with Learning Activities Using Mathematical Modelling. *Journal of Educational Innovation and Research*, 8(1), 57-67. (In Thai).
- Duangthum, C. and Poonpaiboonpipat, W. (2022). The Development of Mathematical Literacy Through Online Learning Implementation Based on Mathematizing Process in the Topic of Probability for Grade 11 Students. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(11), 372-389. (In Thai).
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2011). *Professional mathematics teachers: The pathway to success*. Bangkok: Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (In Thai).
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2020). *PISA 2021 and the assessment of mathematical literacy*. Retrieved May 31, 2025, from <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-53/> (In Thai).

- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2022). *Mathematical Literacy Framework*. Retrieved May 31, 2025, from https://pisathailand.ipst.ac.th/about-pisa/mathematical_literacy_framework/ (In Thai).
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2025). *PISA 2022 assessment results: Mathematics, reading, and science*. Bangkok: Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (In Thai).
- Khemsuk, C. (2017). *Designing learning activities to promote mathematical modeling by using hands-on activity approach for grade 9 students*. Master thesis, M.Sc., Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani. (In Thai).
- Khwankhong, B. and Poonpaiboonpipat, W. (2022). An action research on developing Grade 7 students' mathematical literacy through mathematical modeling in topic of ratio. *Journal of Science and Science Education*, 5(2), 285-292. (In Thai).
- Nernthien, S. (2017). Mathematics Learning with Real-World Problems Based on Mathematical Modeling. *Journal of Education*, 45(2), 238-253. (In Thai).
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). *PISA 2018 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, and Financial Literacy*. Bangkok: OECD Publishing.
- Paramutthakorn, I. (2019). *The development of instructional activities to enhance the ability of lower secondary school students to apply mathematical models for real-world problems solving*. Dissertation, Ed.D., Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).
- Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child*. New York: Orion Press.
- Saengphueng, W. (2024). *The development of mathematical literacy for science math technology and environment (SMTE) in Matthayomsuksa 3 through learning implementation based on mathematical models in the topic of trigonometric ratio*. Master's independent study, M.Ed., Naresuan University, Phitsanulok. (In Thai).
- Tangkawsakul, S. (2022). *The Development of Mathematical Modelling Competencies and Mathematical Modelling Tasks Designing Competencies of Preservice Teachers*. Dissertation, Ph.D., Kasetsart University, Bangkok. (In Thai).
- Thaikam, W., Tangkawsakul, S. and Mookda, N. (2024). Development of Mathematical Tasks for Assessing Mathematical Literacy of Lower-Secondary Students. *Journal of Education Studies*, 52(3), 1-14. (In Thai).

แนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์*

ธัญญากร จอดเกาะ¹

ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง²

(วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปที่เรียนรวมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 12 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์มีแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ดังนี้ 1.1) ด้านนักเรียน โรงเรียนมีกระบวนการเตรียมความพร้อมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษผ่านการประเมินและคัดกรองเพื่อจัดชั้นเรียนที่เหมาะสม และเน้นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม วิชาการ และทักษะชีวิตประจำวัน 1.2) ด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการสร้างทัศนคติเชิงบวกและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน 1.3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนปรับหลักสูตรและการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เน้นการลงมือปฏิบัติและใช้เทคนิคที่หลากหลาย รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพการศึกษาต่อ 1.4) ด้านเครื่องมือ โรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณเป็นรายปี ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ทูการศึกษา และให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคน 2) ข้อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ มีดังนี้ 2.1) ด้านนักเรียน ควรขยายขีดความสามารถเชิงโครงสร้าง และการจัดการชั้นเรียนอย่างยืดหยุ่นเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2.2) ด้านสภาพแวดล้อม ควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครอง 2.3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการขยายเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ เพื่อสร้างทางเลือกด้านอาชีพและการศึกษาต่อ ที่หลากหลาย และ 2.4) ด้านเครื่องมือ ควรสร้างนวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม, แนวทางการจัดการศึกษา, เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

* บทความวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์, 2568

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: thanyakorn.j@ku.th

² อาจารย์, สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Effective Inclusive Education Management Guidelines for Children with Special Needs: Case Study of Piboon Prachasan School*

Thanyakorn Jodkoh¹

Chairat Wongkitrungruang²

(Received: June 13, 2025; Revised: July 16, 2025; Accepted: July 23, 2025)

Abstract

This qualitative research aimed to (1) examine the inclusive education practices implemented at Phibun Prachasarn School, and (2) propose effective approaches for enhancing inclusive education within the school. The key informants consisted of 12 purposively selected participants, including school administrators, homeroom teachers, relevant personnel, parents of children with special needs, and parents of typically developing students who are enrolled in inclusive classrooms. The research instruments used were semi-structured interviews, and the data were analyzed using descriptive content analysis.

The study revealed that 1) Phiboon Prachasarn School implemented inclusive education through four key areas: 1.1) Student; The school prepared students with special needs through screening and placement processes, emphasizing readiness in physical, emotional, social, academic, and daily living skills 1.2) Environment; The school provided a physically accessible and supportive learning environment, while promoting positive attitudes and inclusive participation among all staff 1.3) Activity; The curriculum was adapted to meet individual needs, with a focus on hands-on learning, diverse teaching techniques, and career or further education preparation 1.4) Tools; The school allocated annual budgets, received government and scholarship support, and integrated appropriate technologies and learning materials. 2) The proposed effective strategies for inclusive education include 2.1) Student; Expanding structural capacity and adopting flexible classroom arrangements to accommodate increasing numbers of students with special needs 2.2) Environment; Promoting continuous professional development and cultivating a sense of responsibility among educators 2.3) Activity; Building partnerships with workplaces and higher education institutions to create diverse academic and career pathways and 2.4) Tools; Enhancing parental engagement and fostering innovation in student development.

Keywords: Inclusive Education, Education practices, Children with special needs

* This research article is part of the research on Effective Inclusive Education Management Guidelines for Children with Special Needs Case Study Piboon Prachasan School, 2025

¹ Master of Arts Program in Social Development and Administration Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: thanyakorn.j@ku.th

² Lecturer, Master of Arts Program in Social Development and Administration Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและประเทศ แต่ปัจจุบันยังคงมีปัญหาคือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ซึ่งประสบปัญหาการเข้าถึงและปัญหาคุณภาพการศึกษา รวมถึงภาวะสูญเสียการเรียนรู้ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023) การสร้างความเท่าเทียม จึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดช่องว่างทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นสร้างโอกาสอย่างเท่าเทียมแก่เด็กทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ (Office of the Education Council, 2022) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนานโยบายและมาตรการเพื่อลดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างทุนมนุษย์และวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาประเทศ (Equitable Education Fund, 2023)

ภาครัฐให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และเน้นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พร้อมมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสม (Office of the Education Council, 2022) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023) รวมถึงพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งรับรองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ พร้อมการสนับสนุนด้านหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก (Ministry of Education, 2022)

อย่างไรก็ตาม แม้มีกฎหมายและนโยบายสนับสนุน แต่เด็กที่มีความต้องการพิเศษอีกจำนวนมากยังไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง รายงานสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย (Ministry of Social Development and Human Security, 2023) และผลการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2560 และ 2565 ชี้ให้เห็นว่าสัดส่วนของคนพิการที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงมีแนวโน้มลดลงเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงอุปสรรคสำคัญในการจัดระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความหลากหลายทางความต้องการของผู้เรียน อย่างแท้จริงทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรทางการศึกษาและความพร้อมของบุคลากร ตลอดจนยังมีปัจจัยด้านทัศนคติที่เป็นอุปสรรค ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติของครอบครัวที่อาจมองว่าการศึกษาสูงไม่จำเป็นสำหรับคนพิการ ทัศนคติของสังคมที่ยังมีอคติหรือความเข้าใจผิดเกี่ยวกับศักยภาพของผู้พิการ และแม้แต่ทัศนคติของคนพิการเองที่อาจรู้สึกท้อแท้หรือไม่มั่นใจในความสามารถของตน ส่งผลให้โอกาสทางการศึกษาของกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังคงอยู่ภายใต้ข้อจำกัด

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เนื่องจากสถานศึกษา

เฉพาะความพิการ ในประเทศไทยมีจำนวนจำกัด และกระจุกตัวในเมืองใหญ่ ทำให้คนพิการในต่างจังหวัด ถูกจำกัดสิทธิ แนวคิดการเรียนรู้รวมนี้พัฒนาขึ้นในศตวรรษที่ 21 โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนและเท่าเทียม องค์การยูเนสโก (UNESCO) ผลักดันแนวคิดนี้โดยเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ในโรงเรียนปกติได้หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม โดยเน้นการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษา หลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผล และสภาพแวดล้อม ที่ยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ไม่เพียงสร้างความเป็นธรรมทางการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ แต่ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับการสร้างสถานศึกษาพิเศษ (Tamma Saeng, 2014) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค แนวทางนี้ช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงสร้างเจตคติเชิงบวกและการยอมรับความแตกต่างในสังคมเพื่อลดการเลือกปฏิบัติ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้เสนอกรอบแนวคิดการดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมผ่าน “SEAT Framework” ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) ด้านนักเรียน (Student) ที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการพิเศษเฉพาะตัว (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ที่จำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมทั้งทางกายภาพและจิตใจ (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) ที่ต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลายเพื่อตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และ (4) ด้านเครื่องมือ (Tool) ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการทั้ง 4 มิติดังนี้เป็นระบบจะช่วยให้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมสามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนทุกกลุ่มอย่างยั่งยืน

โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร เป็นตัวอย่างของโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมภายใต้สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกกลุ่ม เด็กที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนดำเนินงานตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โดยมุ่งเน้นให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมทางวิชาการ และอาชีพผ่านหลักสูตรที่ยืดหยุ่น รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนานตนเองและเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ในอนาคต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และส่งเสริมให้เด็กมีความต้องการพิเศษได้รับโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพเพื่อเข้าสู่สังคมได้อย่างเสมอภาค

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน รวมถึงการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์นั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสะท้อนถึงรูปแบบการจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพและความเท่าเทียมทางการศึกษาในระดับนโยบายและการปฏิบัติ อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางต้นแบบในการพัฒนาและขยายผลสู่สถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมระบบการศึกษาที่ครอบคลุมและยั่งยืนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ องค์การยูเนสโกได้กำหนดให้ “การศึกษาพิเศษ” เป็นส่วนสำคัญของแนวทาง “การศึกษาเพื่อทุกคน” (Education for All – EFA) โดยยึดหลักความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงสำหรับผู้เรียนทุกคน (UNESCO, 1994) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการของไทยที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรืออารมณ์ ตลอดจนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเหมาะสมและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในสังคม (Ministry of Education, 2022)

2. แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามแนวทางของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มุ่งเน้นการสร้างความมั่นใจว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนเดียวกันกับเด็กทั่วไปในชุมชนของตนเอง โดยได้รับการเรียนการสอนและการสนับสนุน ที่ออกแบบเฉพาะ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล ทั้งนี้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมไม่ได้มุ่งเพียงการรวมตัวทางกายภาพ แต่ครอบคลุมถึงการวางแผนการจัดการศึกษาอย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนรู้ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาที่จำเป็นต่อผู้เรียนแบบรายบุคคล เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ สามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

ในการดำเนินงานด้านการบริหารการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้เสนอกรอบแนวคิดการดำเนินงานผ่าน “SEAT Framework” ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ด้านนักเรียน (Student) ที่เน้นความแตกต่างของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกคน, (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) ที่หลากหลาย

และยืดหยุ่นตามศักยภาพของผู้เรียน และ (4) ด้านเครื่องมือสนับสนุน (Tool) ที่รวมถึงสื่อ เทคโนโลยี และบริการเสริมทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ครอบคลุม และยั่งยืนสำหรับผู้เรียนทุกคนในระบบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอยู่ในรูปแบบของการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) มีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

แหล่งข้อมูลของการวิจัยมาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 12 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงาน (2) ครูประจำชั้น จำนวน 3 คน ซึ่งทำหน้าที่ในการวางแผนและดำเนินการสอนในระดับห้องเรียน (3) บุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง หรือเจ้าหน้าที่สนับสนุน (4) ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 3 คน และ (5) ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไป จำนวน 3 คน เพื่อสะท้อนมุมมองที่หลากหลาย และเสริมความสมบูรณ์ของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งออกแบบเป็นแนวคำถามที่ยืดหยุ่นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคำถามครอบคลุมทั้งประสบการณ์ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ยังมีการสังเกตพฤติกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ในบริบทของโรงเรียน เช่น การสังเกตการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในห้องเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครู ตลอดจนการวิเคราะห์เอกสารประกอบ เพื่อเพิ่มมิติของข้อมูลและตรวจสอบความสอดคล้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยขอหนังสือรับรองจากสาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อติดต่อผู้อำนวยการโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ จากนั้นจึงประสานงานกับครู บุคลากร และผู้ปกครองที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล กลุ่มตัวอย่าง 12 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้คำถามปลายเปิดในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในด้านต่าง ๆ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าศึกษาแนวคิด ทฤษฎีรวบรวมข้อมูลจากบทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยได้ สกัดประเด็นสร้างหมวดหมู่ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลในเชิงความหมายอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์และสังเกตการณ์แล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูล โดยใช้วิธีแบบสามเส้า เพื่อตรวจสอบ ข้อมูลทางด้านเวลา สถานที่ บุคคล และทำการวิเคราะห์เทียบเคียงดูว่าข้อมูลที่ต่างเวลา สถานที่ และบุคคล ที่ได้รับมาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นตรงกันหรือมีความสอดคล้องกันหรือไม่ ถ้าหากข้อมูลที่ได้มา สอดคล้องกันถือว่าข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัยในภาพรวม กระบวนการทั้งหมดนี้ทำให้ผลการศึกษาสะท้อนความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ได้อย่างรอบด้าน และมีมิติทางวิชาการที่ครบถ้วน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของ โรงเรียน พิบูลประชาสรรค์ ในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือ สนับสนุน อันเป็นการสะท้อนภาพรวมของการดำเนินงานในเชิงระบบและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ยังมุ่งเสนอแนวทางที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถนำไปปรับใช้หรือขยายผลในสถานศึกษาอื่นได้ โดย อ้างอิงจากผลการวิจัยที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขความสำเร็จของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ในบริบทของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างแท้จริง

1. แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ โดยใช้ แนวคิด “SEAT Framework” ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ด้านนักเรียน (Student), (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment), (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) และ (4) ด้าน เครื่องมือ (Tool)

1.1 ด้านนักเรียน (Student)

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งมีความหลากหลายในด้านพัฒนาการ ความสามารถ และ รูปแบบการเรียนรู้ โดยโรงเรียนได้จัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IEP) ซึ่งเป็นการวางแผนการเรียนรู้รายบุคคลที่สอดคล้องกับศักยภาพ และความต้องการเฉพาะของนักเรียน

เพื่อให้การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากการเรียนรู้เชิงวิชาการแล้ว ยังมีการส่งเสริมทักษะชีวิต เช่น การช่วยเหลือตนเองการจัดการอารมณ์ และการสร้างความมั่นใจในตนเอง รวมถึงทักษะทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมและ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่เน้นการสร้างควมไว้วางใจ ความร่วมมือ และความเข้าใจซึ่งกันและกันในเพื่อนร่วมชั้น จากคำกล่าวของผู้บริหารโรงเรียนที่ว่า “มันเป็นการปรับตัวร่วมกันของทุก ๆ คน ที่จะต้องเข้ามาเขาต้องรู้ก่อนว่ามันไม่ใช่มีแค่เรา ยังมีเพื่อน มีผู้ปกครอง มีอะไรหลาย ๆ อย่างกลายเป็นความกลมกลืนของสถานที่ ห้องเรียน ของตัวเด็กเอง เพราะเด็กก็ยังเป็นเด็ก มีเพื่อน ได้ทำรู้จักเพื่อนใหม่มันเป็นเหมือนสังคมที่เป็นการสร้างขึ้นโดยอัตโนมัติ” ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีคุณภาพ แม้จะมีความพยายามในการสร้างความตระหนัก แต่ก็ยังพบปัญหาเล็กน้อยที่นักเรียนปกติบางคนขาดความระมัดระวังในการปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.2 ด้านสภาพแวดล้อม (Environment)

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ทางลาด, ราวจับ และลิฟต์ ในอาคารเรียน และจัดห้องเรียนแบบเปิดโล่ง ไม่มีสิ่งกีดขวาง เพื่อความปลอดภัยและการเข้าถึงที่สะดวก การออกแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Universal Design for Learning (UDL) และไม่เพียงแต่ปรับให้เหมาะกับเด็กพิเศษเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความเป็นธรรมในการเรียนรู้สำหรับทุกคน จากคำกล่าวของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ว่า “สภาพแวดล้อมของโรงเรียนค่อนข้างเหมาะกับเด็กพิเศษ ห้องเรียนโล่ง เดินสะดวก ไม่มีสิ่งกีดขวาง เวลาเมื่อไหร่ไม่ปกติ ครูก็เข้าถึงเด็กได้เร็ว” นอกจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพแล้ว โรงเรียนยังให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมแห่งการยอมรับ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน โดยผู้บริหารเน้นย้ำว่าการจัดการเรียนรวมเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่าย ไม่ใช่ภาระของครูคนเดียว ซึ่งสะท้อนแนวคิด Inclusive Culture ครูผู้สอนได้รับการอบรมหลักสูตรการศึกษาพิเศษ และมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาให้ความรู้ อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าทฤษฎีจากการอบรมบางครั้งไม่ตรงกับการปฏิบัติจริง และครูรุ่นใหม่บางคนยังขาดความใส่ใจในการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.3 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity)

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยอิงหลักสูตรกลางและเน้นการเพิ่มเติมเนื้อหาและกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิต การดูแลตนเอง และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แผนการเรียนรู้อิงเฉพาะบุคคล (IEP) เป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของแต่ละคนครูผู้สอนเน้นการสอนแบบลงมือปฏิบัติ และใช้เทคนิคที่หลากหลายผ่านสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น แบบฝึกหัด สื่อภาพ วิดีโอ หรือสื่อดิจิทัล เพื่อจูงใจและส่งเสริมความเข้าใจ โดยมีการกระตุ้นและ

ช่วยเหลืออย่างละเอียด จากคำกล่าวของครูผู้สอนที่ว่า “เราต้องสังเกตแล้วก็ดูว่าเขาเป็นยังไง แล้วก็ค่อย ๆ ปรับวิธีการ” การวัดผลใช้ตัวชี้วัดเดียวกับเด็กปกติแต่มีการลดทอนความยากง่าย และสร้างเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย กิจกรรมเสริมภายในและภายนอกห้องเรียน เช่น ทัศนศึกษา กีฬา และระบบ “Best Buddy” เป็นกลไกสำคัญ ในการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่าง และสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ โรงเรียนยังเตรียมความพร้อมด้านอาชีพผ่านการจัดพื้นที่ฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน เช่น คาเฟ่จำลอง และงานบริการในโรงแรมจำลอง รวมถึงการทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสถานประกอบการ และเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการฝึกงาน และการศึกษาต่อในสายอาชีพ อย่างไรก็ตาม เด็กที่มีความต้องการพิเศษบางคนยังขาดแรงกระตุ้นจากครูผู้สอน และขาดความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งส่งผลต่อการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเด็ก และจะต้องมีการวางแผนการใช้สื่อการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นตามความสนใจ และข้อจำกัดของเด็ก ซึ่งในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะต้องอาศัยประสบการณ์ตรง และความเข้าใจ เด็กแต่ละคน จึงจะสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อย่างแท้จริง

1.4 ด้านเครื่องมือ (Tool)

โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ตระหนักถึงความสำคัญของงบประมาณในการสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมโดยมีการจัดสรรงบประมาณรายปีที่ครอบคลุมกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ ทัศนศึกษา และการอบรมบุคลากร นอกจากงบประมาณภายในแล้ว โรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น คุปองการศึกษา 2,000 บาท/คน จากรัฐบาล สำหรับจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนการสอน และบริการสอนเสริม รวมถึงทุนการศึกษาจากมูลนิธิคุณพุ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากครอบครัวยากจน ซึ่งช่วยลดภาระทางการเงินและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา โรงเรียนให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น บัตรคำ ภาพประกอบ วิดีโอ โปรแกรมช่วยอ่าน และคอมพิวเตอร์เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ โดยครูจะคัดเลือกและประยุกต์ใช้อุปกรณ์ตามลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน จากคำกล่าวของครูผู้สอนที่ว่า “สื่อการสอน ก็จะเป็นสื่อการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไป ที่ครูจะจัดหาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในเฉพาะเรื่องนั้น ๆ เช่น แผ่นภาพ รูปภาพ เครื่องคิดเลข” นอกจากนี้ การอบรมและสนับสนุนครูในการเลือกใช้หรือผลิตสื่อที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละกลุ่มยังเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากครูบางกรณีอาจขาดความรู้ด้านเทคนิคหรือขาดแหล่งข้อมูลในการพัฒนาสื่อเฉพาะทาง ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้แบบแตกต่าง (Differentiated Instruction) ขึ้นอยู่กับการมีทรัพยากรที่เพียงพอ และความสามารถของครู ในการจับคู่สื่อ กับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน หากครูขาดความมั่นใจหรือไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสม ก็จะเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมอย่างแท้จริง

2. แนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนพินุลประชาสรรค์ต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุม 4 มิติ ในด้าน (1) ด้านนักเรียน (Student), (2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment), (3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) และ (4) ด้านเครื่องมือ (Tool) และเชื่อมโยงกัน เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญอยู่ และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้แก่ผู้เรียนทุกคน 1) ด้านนักเรียน (Student) โรงเรียนควรมีการขยายขีดความสามารถเชิงโครงสร้าง และจัดการชั้นเรียนอย่างยืดหยุ่น ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนพินุลประชาสรรค์ เผชิญกับความท้าทายจากจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดข้อจำกัด ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น พื้นที่และจำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอ รวมถึงบุคลากรที่ยังไม่สามารถรองรับได้อย่างทั่วถึง แนวทางการพัฒนาที่สำคัญจึงต้องเน้นการขยายขีดความสามารถเชิงโครงสร้าง เช่น การสร้างห้องเรียนเพิ่มเติม ปรับปรุงพื้นที่ให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด และจัดสรรครูผู้สอนรวมถึงครูพี่เลี้ยงเพิ่มเติมควบคู่กับการจัดชั้นเรียนอย่างยืดหยุ่น โดยพิจารณาจากศักยภาพและพฤติกรรมมากกว่าช่วงวัย โดยเน้นการออกแบบกิจกรรม และสื่อเฉพาะทาง และไม่ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษรู้สึกถูกแยกจากสังคมในโรงเรียน ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตามศักยภาพที่แท้จริงอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม 2) ด้านสภาพแวดล้อม (Environment) การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน การพัฒนาครูเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรวมอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในโรงเรียน พินุลประชาสรรค์ซึ่งดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลากหลายกลุ่ม การพัฒนาควรครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และจิตวิญญาณ ความเป็นครู ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ให้ครูได้แก้ปัญหาและสังเกตพฤติกรรมจริง ควบคู่กับการสร้างแรงบันดาลใจ ผ่านผลลัพธ์การพัฒนานักเรียน เช่น การพูดคุยกับเด็กและผู้ปกครอง แม้จะมีคำตอบแทนพิเศษ แต่แรงขับเคลื่อนที่แท้จริงคือความสุขจากการเห็นเด็กเติบโต โรงเรียนจึงควรส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อสร้างความทุ่มเทที่ยั่งยืน ประเด็นต่อมาคือการส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครอง การส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นกลไกหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรวม โดยโรงเรียนพินุลประชาสรรค์เน้นให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจ ยอมรับ และมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องผ่านการสื่อสารเชิงรุก การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะพิเศษของเด็ก และการสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดูแลเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Activity) การขยายเครือข่ายความร่วมมือถือเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้พัฒนาศักยภาพตามความถนัดของตนเอง โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ควรพัฒนาหลักสูตรอาชีพที่ยืดหยุ่น สอดคล้อง กับความสามารถเฉพาะของเด็ก พร้อมเชื่อมโยงกับสถานประกอบการเพื่อฝึกงานและเตรียมความพร้อมสู่การทำงานตามกฎหมาย ตลอดจน

ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีระบบรองรับนักศึกษาพิเศษ เช่น โครงการ MOU กับวิทยาลัยพัฒนวิชาการอินทราชัย ทั้งนี้จะช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีเส้นทางศึกษาต่อและมีคุณค่าในสังคมอย่างยั่งยืน 4) ด้านเครื่องมือ (Tool) ในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมอย่างมีประสิทธิภาพด้านเครื่องมือสนับสนุน โรงเรียนพินุลประชาสรรค์ควรส่งเสริมความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เป็นกลไกหลัก โดยมีการสื่อสารเชิงรุกและต่อเนื่องผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การประชุม กลุ่มไลน์ หรือ สมุดพฤติกรรมประจำวัน เพื่อให้ผู้ปกครองรับรู้และมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าของบุตรหลาน การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองที่เข้มแข็งก็มีความสำคัญเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กำลังใจ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยิ่งไปกว่านั้น ควรสร้างนวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน โดยใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อค้นหาศักยภาพเฉพาะด้านเครื่องมือวางแผนพัฒนาแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) ที่เหมาะสม นวัตกรรมด้านกระบวนการเรียนรู้และวิธีการสอนที่หลากหลาย และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ และศักยภาพเชิงอาชีพ เพื่อฝึกทักษะที่นำไปใช้ได้จริง โดยทั้งหมดนี้ต้องมาจากครูที่มีความเข้าใจและจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลจากการศึกษา 1) ผลการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของโรงเรียนพินุลประชาสรรค์ ด้านนักเรียน พบว่าให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำไปสู่กระบวนการคัดกรอง การจัดชั้นเรียน และการเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่ส่งเสริมแนวคิดการศึกษาที่ครอบคลุม (Inclusive Education) โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สร้างความเสมอภาค และตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน (UNESCO, 2009) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่ามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ทางลาด, ราวจับ และลิฟต์ ในอาคารเรียน และจัดห้องเรียนแบบเปิดโล่ง ไม่มีสิ่งกีดขวาง เพื่อความปลอดภัยและการเข้าถึงที่สะดวก การออกแบบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Universal Design for Learning (UDL) ด้านการดำเนินกิจกรรม พบว่ามีการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) สะท้อนถึงการออกแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “Social Model of Disability” หรือ “แบบจำลองทางสังคมว่าด้วยความพิการ” ที่มองว่าอุปสรรคในการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่ตัวบุคคล แต่เกิดจากโครงสร้างและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน แนวคิดนี้เน้นว่าระบบการศึกษาควรปรับตัวเพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนทุกคน (Shakespeare, 2006) นอกจากนี้ ด้านเครื่องมือ พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดการบูรณาการวิธีเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Hands-on Learning) และแสดง

ให้เห็นถึงความสำคัญของกลยุทธ์การสอนแบบครอบคลุมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม และการเข้าถึงการเรียนรู้ อย่างเท่าเทียม 2) ผลการศึกษาข้อเสนอแนะทางการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ โดยใน ด้านนักเรียนควรขยายขีดความสามารถเชิงโครงสร้างของโรงเรียนและจัดการชั้นเรียนอย่างยืดหยุ่น เพื่อรองรับ ความหลากหลายของผู้เรียนตามแนวคิด Universal Design for Learning (Cast, 2018) และทฤษฎีหุปัญญา (Gardner, 1993) ที่เน้นศักยภาพเฉพาะบุคคล ด้านสภาพแวดล้อมควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและ ปลูกฝังจิตสำนึกที่สอดคล้องกับ Social Model of Disability (Oliver, 1996) พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือ จากผู้ปกครองตามแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการศึกษา (Epstein, 2001) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรขยายเครือข่ายกับสถานประกอบการและสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสร้างทางเลือกด้านอาชีพและ การศึกษาต่อในอนาคตตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations, 2015) และแนวทาง Transition Planning (Kohler and Field, 2003) สุดท้าย ด้านเครื่องมือควรเน้นการสร้างนวัตกรรมและการใช้งานเทคโนโลยี สนับสนุนการเรียนรู้ (Assistive Technology) ที่ออกแบบตามหลัก UDL เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคน เข้าถึงและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเท่าเทียม (Al-Azawei, Serenelli and Lundqvist, 2016) ทั้งหมดนี้เป็น แนวทางที่สะท้อนถึงความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่าง แท้จริงในระบบการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะทั่วไปในการพัฒนาการจัดการเรียนรวมควรครอบคลุมการดำเนินงานใน 4 ด้าน ที่เกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การพัฒนาระบบข้อมูลนักเรียนพิเศษผ่านการจัดทำโปรไฟล์รายบุคคล ที่มีข้อมูลเชิงลึกด้านพฤติกรรม ความสามารถ ข้อจำกัด ประวัติการเรียนรู้ และสุขภาพ เพื่อใช้ประกอบการ ออกแบบการสอน และประเมินผลที่แม่นยำ และติดตามพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม การส่งเสริมศักยภาพ ครูและบุคลากรด้วยการอบรมเทคนิคเฉพาะทาง การออกแบบ IEP การใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ และการสื่อสารเชิงบวกควบคู่กับการสร้างชุมชนวิชาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน การออกแบบ แผนการเรียนรู้เชิงบูรณาการโดยใช้กิจกรรมหลากหลาย พร้อมทั้งจัดหาสื่อที่สอดคล้องกับระดับความสามารถ ของผู้เรียน การสร้างพื้นที่จำลองวิชาชีพ ในโรงเรียนให้เด็กพิเศษได้ฝึกทักษะจริง โดยเน้นการลงมือทำ การทำงานเป็นทีม และรับผิดชอบร่วมกัน พร้อมเชื่อมโยงกับชุมชนผ่านผู้ประกอบการที่มาร่วมแนะนำหรือ จัดกิจกรรมฝึกงาน รวมไปถึง การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนผ่านการจัด Focus Group และการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้คำปรึกษา และร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอเชิงนโยบาย หน่วยงานหลัก คือ กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดนโยบายการเรียนรวมในระดับชาติให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถปฏิบัติได้จริง พร้อมจัดทำแนวทางปฏิบัติ แผนงาน และระบบติดตามประเมินผลที่ส่งผ่านจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรเฉพาะทาง และสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเข้าถึงของนักเรียนพิเศษ ขณะเดียวกันสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรเร่งดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่ครู โดยเน้นทั้งด้านเทคนิค ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการสอน ในห้องเรียนรวม รวมถึงส่งเสริมให้ครูเป็นนักออกแบบนวัตกรรม การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน ด้านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือแบบพหุภาคี ร่วมกับโรงพยาบาล ชุมชน และผู้ประกอบการ ผ่านการจัดเวทีวางแผน IEP และกิจกรรมเรียนรู้ร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจ ลดอคติ และ ผลักดันการเรียนรวมให้เป็นระบบที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยผลลัพธ์ระยะยาวของนักเรียนพิเศษหลังสำเร็จการศึกษา โดยเฉพาะในด้านทักษะชีวิต การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตร่วมในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี เพื่อประเมินความยั่งยืนของแนวทางการเรียนรวมในเชิงคุณภาพ ช่วยชี้ให้เห็นว่าแนวทางที่ใช้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน มากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งสะท้อนจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงนโยบายและ แนวปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในระยะยาว

2. การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของเด็กพิเศษ แต่ละกลุ่ม เช่น เด็กออทิสติก เด็กสมาธิสั้น หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียน แต่ละกลุ่มมีลักษณะและข้อจำกัดเฉพาะตัว การวิจัยเชิงลึกที่ออกแบบนวัตกรรมเฉพาะกลุ่ม เช่น สื่อที่ช่วย กระตุ้นการรับรู้ของเด็กออทิสติก หรือกิจกรรมฝึกสมาธิผ่านการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กสมาธิสั้น จะช่วยให้ครู สามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Al-Azawei, A., Serenelli, F. and Lundqvist, K. (2016). Universal Design for Learning (UDL): A content analysis of peer-reviewed journal papers from 2012 to 2015. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 16(3), 39-56.

- CAST. (2018). *Universal Design for Learning guidelines version 2.2*. Retrieved June 12, 2025, from <http://udlguidelines.cast.org>.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. (2nd ed.). Westview Press.
- Equitable Education Fund. (2023). *Annual Report 2023*. Bangkok: Equitable Education Fund. (In Thai).
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. Basic Books.
- Kohler, P. D. and Field, S. (2003). Transition-focused education: Foundation for the future. *The Journal of Special Education*, 37(3), 174-183.
- Ministry of Education. (2022). *Guidelines for Inclusive Education Management Using the SEAT Framework*. Bangkok: Special Education Bureau. (In Thai).
- Ministry of Social Development and Human Security. (2023). *Report on the Situation of Persons with Disabilities in Thailand 2023*. Bangkok: Department of Empowerment of persons with Disabilities. (In Thai).
- Office of the Education Council. (2022). *The State of Education in Thailand 2022*. Retrieved June 12, 2025, from <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/2078-file.pdf>. (In Thai).
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). *Poverty and Inequality Report 2023*. Retrieved June 11, 2025, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=15744. (In Thai).
- Oliver, M. (1996). *Understanding disability: From theory to practice*. Macmillan.
- Shakespeare, T. (2006). *Disability rights and wrongs*. Routledge.
- Tammasaeng, M. (2014). *Understanding Inclusive Learning*. Retrieved June 12, 2025, from <https://www.deafthai.org/knowledge-center/>. (In Thai).
- UNESCO. (1994). *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- UNESCO. (2009). *Policy guidelines on inclusion in education*. Retrieved June 11, 2025, from https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000177849_
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved June 11, 2025, from <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

แนวทางการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโครงการชุมชนเข้มแข็ง พัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตราชเทวี*

ศรัญญา จุฬพงศ์¹

ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง² สิริกร กาญจนสุนทร³

(วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 20 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 23 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม 2) วิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน และ 3) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและยกระดับกระบวนการดังกล่าว ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลัก 12 คน ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ผู้นำชุมชน และตัวแทนภาคประชาชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเข้ารหัส (Coding) และจัดกลุ่มประเด็น (Thematic Grouping)

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมยังคงจำกัดอยู่ในระดับการให้ความคิดเห็น ขณะที่กระบวนการตัดสินใจยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของภาครัฐ กระบวนการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน รวบรวมแนวคิด กลั่นกรองโครงการ ลงคะแนนเสียง และดำเนินงาน-ติดตามผล แต่ประชาชนยังขาดอำนาจในการตัดสินใจร่วมอย่างแท้จริง ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ ข้อยกจำกัดทางกฎหมายความซับซ้อนของระเบียบราชการ การรวมศูนย์อำนาจการขาดกลไกเสริมสร้างศักยภาพประชาชน แรงจูงใจที่ลดลง และความเหลื่อมล้ำภายในชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่บวรถูก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเน้นการปรับปรุงระเบียบให้ยืดหยุ่น เพิ่มอำนาจให้ชุมชนจัดการงบประมาณได้ตรงตามบริบทของตน พัฒนาศักยภาพ และความเข้าใจของประชาชน จัดเวทีมีส่วนร่วมที่เข้าถึงกลุ่มหลากหลาย และออกแบบกลไกเฉพาะสำหรับชุมชนเปราะบาง งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบกระบวนการงบประมาณแบบมีส่วนร่วมที่ยืดหยุ่นและเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมธรรมาภิบาลท้องถิ่นในบริบทเมือง

คำสำคัญ: งบประมาณแบบมีส่วนร่วม, การกระจายอำนาจ, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การบริหารภาครัฐแนวใหม่

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2568

¹ นักศึกษาศาสตรบัณฑิตศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: saranya.chu@ku.th

² อาจารย์, สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์, สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Participatory Budgeting Guidelines: A Case Study of the Self-Reliant Community Strengthening Project Based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Ratchathewi District*

Saranya Chulupong¹

Chairat Wongkitrungruang² Sirikorn Karnjanasuntorn³

(Received: June 13, 2025; Revised: July 20, 2025; Accepted: July 23, 2025)

Abstract

This research aimed to: 1) examine the forms and processes of participatory budgeting, 2) analyze the challenges and obstacles in its implementation, and 3) propose development strategies to enhance participatory budgeting practices under the “Self-Reliant Community Strengthening Project based on the Philosophy of Sufficiency Economy” in Ratchathewi District, Bangkok. The study employed a qualitative methodology using in-depth interviews with 12 key informants-including district officials, community leaders, and civil society representatives. Data were analyzed through coding and thematic grouping.

The findings revealed that the current model was semi-formal, with public participation limited primarily to expressing opinions, while decision-making authority remained centralized within the state. The process consisted of five main steps: planning, idea collection, proposal screening, voting, and implementation-monitoring. However, genuine co-decision-making by citizens was largely absent. Key barriers included rigid regulations, bureaucratic complexity, centralized authority, lack of community capacity-building mechanisms, declining public motivation, and inequalities among communities-especially those in informal settlements. Policy recommendations included enhancing regulatory flexibility, decentralizing budget authority to capable communities, improving public understanding through capacity building, diversifying engagement platforms, and designing inclusive mechanisms for vulnerable groups. The study underscores the need for a citizen-centered participatory budgeting model that fostered local governance and urban development.

Keywords: Participatory Budgeting, Decentralization, Citizen Participation, New Public Management

* Research article is part of the Independent Study for the Master of Arts Program in Social Administration and Development, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, 2025

¹ Student in Master of Arts Program in Social Administration and Development, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: saranya.chu@ku.th

² Lecturer, Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

³ Associate Professor, Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา แนวทางการพัฒนาสังคมที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในระดับชุมชนซึ่งเป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้รับความสนใจมากขึ้น การมีส่วนร่วมในที่นี้ มิใช่เพียงการรับรู้หรือแสดงความคิดเห็นเท่านั้น หากแต่หมายถึงการที่ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ร่วมตัดสินใจกับภาครัฐและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในกลไกสำคัญที่ส่งเสริมบทบาทดังกล่าว คือ การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) ซึ่งมีต้นแบบจากเมืองปอร์โต อาเลเกร ประเทศบราซิล และได้ขยายตัวไปยังหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยที่เริ่มนำแนวคิดนี้มาใช้ โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Wampler, 2007)

แนวทางการจัดทำงบประมาณของรัฐบาลในประเทศไทยสะท้อนการบริหารทรัพยากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ภายใต้นโยบายการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่เน้นความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วม (Sirisamphan, 2006) แม้ระบบงบประมาณจะพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติยังคงรวมศูนย์อำนาจ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นได้อย่างจำกัด อย่าง กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความซับซ้อนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ โดยเฉพาะในเขตราชเทวีที่ประกอบด้วยชุมชนหลากหลายประเภท ทั้งชุมชนดั้งเดิม ชุมชนแออัด และพื้นที่เศรษฐกิจหนาแน่น ความหลากหลายนี้ส่งผลให้การนำนโยบายจากส่วนกลางลงสู่ระดับปฏิบัติในพื้นที่เผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างราชการที่รวมศูนย์ ระเบียบงบประมาณที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การขาดกลไกสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ตลอดจนการรับรู้และเข้าใจบทบาทของประชาชนในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ขัดขวางการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่างกลไกของภาครัฐกับภาคประชาชนในบริบทสังคมเมือง (National Economic and Social Development Council, 2020)

จากบริบทดังกล่าว แนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) จึงได้รับความสนใจในฐานะกลไกที่ลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำงบประมาณ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา เสนอโครงการ วางแผน ไปจนถึงการบริหารจัดการงบประมาณ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความชอบธรรม และความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกรุงเทพมหานคร จึงเป็นความพยายามในการผลักดันแนวคิดนี้สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ เพื่อทำความเข้าใจสภาพจริงของการดำเนินงาน วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและเสนอแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการยกระดับกลไกการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมให้สามารถตอบสนองต่อบริบทของชุมชนเมืองได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่เขตราชเทวี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและยกระดับกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เมือง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. **แนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting)** เป็นกระบวนการประชาธิปไตยทางตรงที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการกำหนดลำดับความสำคัญและตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งบประมาณสาธารณะโดยเน้นความโปร่งใส ความเสมอภาค และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Wampler, 2007; Sintomer et al., 2013) แนวคิดนี้เชื่อมโยงกับหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและความยุติธรรมทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่สำหรับประชาชนในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การเสนอข้อคิดเห็น การถกเถียง ไปจนถึงการติดตามผลการใช้งบประมาณ รูปแบบการดำเนินงานสามารถปรับให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น และต้องอาศัยการสนับสนุนทั้งจากภาคการเมือง ภาคราชการ และภาคประชาชนเพื่อให้เกิดผลอย่างยั่งยืน

2. **แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)** คือแนวทางการปรับเปลี่ยนภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ เทียบเท่าภาคเอกชน โดยเน้นการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน (Osborne and Gaebler, 1992) องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การกระจายอำนาจ การจัดการโดยใช้ผลลัพธ์เป็นฐาน และการเสริมสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในบริบทไทยแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ถูกประยุกต์ใช้ผ่านการปฏิรูประบบราชการ การบริการแบบมีประสิทธิภาพ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น แนวคิดนี้จึงมีความสอดคล้องกับการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนบทบาทภาครัฐจากผู้กำหนดนโยบายฝ่ายเดียว ให้มีส่วนร่วมกับภาคประชาชนในการออกแบบและใช้งบประมาณอย่างมีธรรมาภิบาล

3. **แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน** ถือเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ที่เน้นการมีบทบาทของประชาชนในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผล (Kokpol, 2009) การมีส่วนร่วมที่แท้จริงช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความเป็นเจ้าของ ความยั่งยืน และลดความขัดแย้งในสังคม โดยมี

ระดับความเข้มข้นแตกต่างกันตามแบบจำลองของ Arnstein (1969) และ IAP2 ซึ่งเน้นตั้งแต่การให้ข้อมูลไปจนถึงการมอบอำนาจแก่ประชาชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งระดับบุคคล โครงสร้างรัฐ และบริบทสังคม โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในภาครัฐ ช่องทางการมีส่วนร่วม และความเข้มแข็งของภาคประชาชน ซึ่งต้องสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นเพื่อให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษาเฉพาะในเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเขตเมืองชั้นในที่มีลักษณะโครงสร้างทางสังคมและกายภาพที่หลากหลาย ประกอบด้วยชุมชนดั้งเดิม ชุมชนแออัด ชุมชนอาคารสูง และย่านธุรกิจ โดยเลือกกรณีศึกษาจากชุมชนที่เข้าร่วมโครงการชุมชนเข้มแข็งฯ

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด เชิงลึก และตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 12 คน โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน เป็นบุคลากรที่มีบทบาทโดยตรงในการบริหารงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตราชเทวี และการดำเนินงานตามแผนพัฒนาชุมชนของสำนักงานเขต
2. ตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชน จำนวน 3 คน เป็นผู้แทนองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม
3. ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน เป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยงานรัฐ นำเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยอิงจากกรอบแนวคิดงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชน และการบริหารภาครัฐแนวใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นด้านรูปแบบ กระบวนการ อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แยกตามกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนมุมมองได้อย่างหลากหลาย การสัมภาษณ์ดำเนินในลักษณะเป็นกันเองและยืดหยุ่นตามบริบทของผู้ให้สัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยตรงจากแหล่งข้อมูล ผ่านวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับมุมมอง ทักษะ และประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร งานวิจัยหรือแหล่งข้อมูลที่มีการเผยแพร่แล้ว โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งช่วยให้เข้าใจ กรอบนโยบาย แนวคิด ทฤษฎี ระเบียบโครงการ เอกสารแผนงาน และรายงานผลการดำเนินงานของชุมชนที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 แผนยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทยและสำนักงบประมาณ แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี แผนปฏิบัติการประจำปีของเขตราชเทวี เอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำโครงการชุมชนเข้มแข็งฯ รายงานประชุมและสรุปกิจกรรมจากสำนักงานเขตราชเทวี รวมถึงเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดระเบียบข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกถูกถอดความอย่างละเอียดโดยคงรูปแบบภาษาของผู้ให้ข้อมูล เพื่อรักษาน้ำเสียงและบริบทของข้อมูล จากนั้นจึงจัดเรียงตามลำดับหัวข้อสัมภาษณ์ และจัดหมวดหมู่แยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เช่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำชุมชน และตัวแทนภาคประชาชน

2. การอ่านทบทวนหลายรอบ (Iterative Reading)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอ่านซ้ำหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจทั้งความหมายโดยตรงและโดยนัย จากนั้นดำเนินการเข้ารหัสข้อมูล (Coding) ตามหัวข้อที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด เช่น “งบประมาณแบบมีส่วนร่วม” หรือ “ข้อจำกัดทางกฎหมาย” แล้วจัดกลุ่มรหัสเป็นหมวดหลัก (Thematic Grouping) เช่น รูปแบบและกระบวนการ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อให้เห็นภาพรวมอย่างเป็นระบบ และเปรียบเทียบมุมมองระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ต่อมาได้นำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วมาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎี เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในบริบทของเขตราชเทวี โดยเน้นการบริหารที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ขั้นตอนสุดท้ายคือการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Trustworthiness) โดยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) และการตรวจสอบร่วมกับผู้ให้ข้อมูลบางราย (Member Checking) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ (Chantavanich, 2022)

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบและกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็ง พัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่เขตราชเทวี

1.1 รูปแบบการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ นี้เริ่มจากแนวคิดของผู้บริหารกรุงเทพมหานครที่ต้องการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะด้านการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งสะท้อนเจตนารมณ์ในการกระจายอำนาจและสร้างความรู้สึกรับผิดชอบให้แก่ชุมชน นโยบายดังกล่าวถูกถ่ายทอดจากระดับบริหารสู่ระดับปฏิบัติในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากฐานราก ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เป็นโครงการที่เป็นนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานครที่ได้มีแนวคิดเพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกับประชาชนในชุมชน มีการร่วมคิด ร่วมกันพิจารณา แล้วร่วมกันดำเนินการ รวมทั้งร่วมกันรับผิดชอบ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนละ 200,000 บาท...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี 1, 2568: สัมภาษณ์)

รูปแบบการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ มีลักษณะผสมผสานระหว่างแนวทางจากภาครัฐกับการขับเคลื่อนโดยชุมชนผ่านกลไกการมีส่วนร่วม โดยโครงการเริ่มต้นจากนโยบายระดับบน ประชาชนรับข้อมูลผ่านผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่เขต เช่น การประชุมประกาศเสียงตามสาย หรือการติดต่อโดยตรง แม้ชุมชนจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะในช่วงต้น แต่การพิจารณาและอนุมัติโครงการยังอยู่ภายใต้ดุลยพินิจของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตเป็นหลัก ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างและการดำเนินงานก็เป็นหน้าที่ของภาครัฐ ขณะที่ระบบราชการที่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลา กรอบโครงการ และอำนาจตัดสินใจ ทำให้ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนใกล้เคียงกับการให้คำปรึกษา (Consultation) มากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงตัดสินใจ (Co-Decision)

“...ผมมองว่าการที่ชุมชนได้รับงบประมาณ แต่ถูกจำกัดด้วยกฎระเบียบข้อบังคับ ทั้งการจัดซื้อจัดจ้าง อุปสรรคในการเขียนโครงการ ส่งผลกระทบกับชุมชนมาก...” (ผู้แทนเครือข่ายภาคประชาชน 1, 2568: สัมภาษณ์)

1.2 กระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในโครงการนี้ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1.2.1 ขั้นตอนการวางแผนและจัดเวทีประชาคม (Planning and Outreach) กระบวนการเริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตราชเทวีเชิญชวนให้ชุมชนต่าง ๆ เข้าร่วมโครงการผ่านกลไกเวทีประชาคม เพื่อชี้แจงแนวทางและหลักเกณฑ์ของการจัดทำโครงการชุมชนเข้มแข็งฯ มีตัวแทนหลังคาเรือน ที่อาศัยอยู่จริงในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรม โดยมีคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาชุมชนระดับชุมชน

เป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการเปิดเวที และฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมเป็นผู้ให้คำปรึกษาเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของขั้นตอนนี้ว่า

“...เราจะจัดเวทีประชาคมภายในชุมชนก่อน ให้ประชาชนในชุมชนทราบ และเข้าใจว่าโครงการนี้คืออะไร มีวัตถุประสงค์อย่างไร โดยเขตต้องการให้เขาเป็นเจ้าของโครงการ ไม่ใช่แค่รับงบประมาณเท่านั้น...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี 3, 2568: สัมภาษณ์)

1.2.2 ขั้นตอนการเสนอแนวคิดและรวบรวมความต้องการ (Idea Collection) ในขั้นตอนนี้สำนักงานเขตราชเทวีร่วมกับประชาชนจัดเวทีประชาคมเพื่อรวบรวมปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยประชาชนสามารถเสนอแนวคิดหรือปัญหาที่พบได้ผ่านการประชุมระดับชุมชนหรือการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่เขต เพื่อนำไปสู่การจัดทำร่างโครงการเบื้องต้น สำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมเวที ยังสามารถส่งความคิดเห็นผ่านผู้นำชุมชนได้ ผู้นำชุมชนระบุว่า ในแต่ละเวทีจะมีการระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมอย่างหลากหลาย

1.2.3 ขั้นตอนการกลั่นกรองและจัดทำข้อเสนอ (Proposal Development) ในการดำเนินโครงการแต่ละชุมชน มีการจัดตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากคณะกรรมการชุมชนชุดปัจจุบันหรือผู้แทนหลังคาเรือนที่เข้าร่วมเวทีประชาคม เพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอจากประชาชน โดยร่วมกับเจ้าหน้าที่เขตราชเทวีโดยฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ ในการพิจารณาความเป็นไปได้ ความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กฎหมาย และงบประมาณที่มี พร้อมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยใช้การลงคะแนนจากประชาชนในชุมชน

1.2.4 ขั้นตอนการลงคะแนนเสียง (Voting) จากการสัมภาษณ์ พบว่าในบางชุมชนมีการลงคะแนนเสียงเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา หรือความต้องการภายในชุมชน เพื่อนำมาจัดทำเป็นโครงการในลำดับเริ่มต้น

“...บางปัญหา หรือความต้องการจากเวทีประชาคมมันมีมาก ชาวบ้านก็มีความต้องการหลากหลาย ก็จำเป็นต้องยกมือโหวตกัน เพราะเงินงบประมาณมันไม่พอหรอก ถ้าจะให้จัดสรรได้อย่างที่ทุกคนต้องการ...” (ผู้นำชุมชน 2, 2568: สัมภาษณ์)

1.2.5 ขั้นตอนการดำเนินงานและติดตามผล (Implementation and Monitoring) หลังการเสนอและหารือ เจ้าหน้าที่เขตหรือคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จะพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการตามกรอบระเบียบราชการ พร้อมจัดทำรายละเอียดเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการระดับเขตพิจารณาอนุมัติ โดยฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ ให้คำปรึกษาเพื่อให้โครงการสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และสามารถแก้ปัญหา พัฒนา และต่อยอดได้อย่างยั่งยืน เน้นความประหยัด คุ้มค่า และสมเหตุผลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เมื่ออนุมัติงบประมาณแล้ว จะเข้าสู่ขั้นตอนจัดซื้อจัดจ้างโดยเจ้าหน้าที่รัฐ และมีการติดตามผลแบบไม่เป็นทางการผ่านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่เขต

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ

2.1 ข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบราชการในการจัดโครงการ ระเบียบและข้อกำหนดในการจัดสรรงบประมาณจากกรุงเทพมหานครยังคงมีความตายตัวและจำกัวงเงิน รวมถึงกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายล่วงหน้า ทำให้ชุมชนขาดความยืดหยุ่นและอำนาจในการตัดสินใจใช้เงินให้ตรงตามความต้องการ และปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“...หลายครั้งเราก็เข้าใจว่าชุมชนอยากทำโครงการแบบยืดหยุ่นตามบริบท แต่ติดที่ระเบียบราชการ เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง หรือข้อจำกัดในการเบิกจ่าย... ซึ่งพอชาวบ้านไม่เข้าใจ ก็กลายเป็นว่าเขาคิดว่าเราขัดขวาง...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี 1, 2568: สัมภาษณ์)

2.2 โครงสร้างการบริหารที่ยังคงรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ภาครัฐ แม้โครงการจะมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม แต่โครงสร้างการบริหารยังคงรวมศูนย์อยู่ที่ภาครัฐ ทำให้ชุมชนต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงาน บทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการงบประมาณจึงไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ และไม่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเอง ส่งผลให้ขีดความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการตนเองตามวัตถุประสงค์ของโครงการถูกจำกัด

2.3 การขาดกลไกสนับสนุนที่เพียงพอ โครงการยังขาดกลไกที่เพียงพอในการเสริมสร้างศักยภาพและความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและผู้นำชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่จำเป็นในการจัดทำโครงการที่ซับซ้อนตามระเบียบราชการ การที่รูปแบบการนำเสนอโครงการยังคงมีความซับซ้อน ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่สามารถเข้าร่วมกระบวนการได้อย่างเต็มที่ และต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่ในการช่วยเหลือ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลไกสนับสนุนด้านการเพิ่มขีดความสามารถ (Capacity Building) ให้แก่ประชาชนยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพ

2.4 การขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชน แรงจูงใจในการเข้าร่วมลดลง เมื่อประชาชนรู้สึกว่าการเสนอของตนไม่ได้รับการตอบสนอง หรือผลลัพธ์ที่ได้ไม่ตรงตามความคาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของชุมชนพื้นที่บุกรุก อีกทั้งรูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิม อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่หรือผู้ที่ไม่สะดวกเข้าร่วมเวทีประชาคม ขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วม ส่งผลให้การรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มประชากรที่หลากหลายไม่สมบูรณ์ และลดคุณภาพของการมีส่วนร่วมโดยรวม

“...ก็พวกเค้าให้ประชนออกมาประชุมเปิดเวทีประชาคม แต่ในการประชุมก็บอกแต่ว่าอันนั้นก็ไม่ได้ อันนี้ก็ได้ ไม่ได้ ว่าจะเสนออะไรไป ก็ไม่ผ่าน พอจะขอจัดซื้อเครื่องสัญญาณเตือนไฟไหม้ในชุมชน ก็บอกไม่ได้ ต้องทำเรื่องขออนุญาต ถ้านานไป งบจะตก พอจะขอ CCTV ก็บอกว่าต้องยอมให้สำนักงานจราจรและขนส่ง กทม. เชื่อมต่อกล้องอีก ต้องทำเรื่องขอประสานตรวจสอบงบประมาณทับซ้อน ขึ้นตอนมากมาย คนในชุมชนก็เบื่อ ก็รู้สึกเสียความรู้สึก บอกว่าไปประชุมเปิดเวที ก็ไม่เห็นได้อะไร แล้วเขาก็มาถามผมว่า สมชาย แล้วจะได้อะไรบ้าง...” (ผู้นำชุมชน 3, 2568: สัมภาษณ์)

2.5 ข้อจำกัดด้านความรู้และข้อมูลที่ประชาชนมีเกี่ยวกับงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ประชาชนและผู้นำชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับงบประมาณแบบมีส่วนร่วม รวมถึงขอบเขตของงบประมาณ ข้อจำกัดด้านราคา คุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ และราคากลางที่กำหนดโดยภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้ความคาดหวังไม่ตรงกับความเป็นจริง และไม่สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ได้ รวมถึงขาดข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใสและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2.6 ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นภายในชุมชน สถานะทางกฎหมายที่ไม่ชัดเจนของพื้นที่บุกรุกเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ชุมชนบางแห่งไม่สามารถเข้าถึงหรือได้รับประโยชน์จากโครงการได้เท่าเทียมกับชุมชนอื่น ส่งผลให้ความพยายามในการมีส่วนร่วมของชุมชนเหล่านี้ไม่ประสบผลสำเร็จ และเกิดความไม่เท่าเทียมจากปัจจัยเชิงโครงสร้างและกฎหมาย

“...ไม่พอใจละ โดยเฉพาะกับชุมชนที่เป็นพื้นที่บุกรุก เสนออะไรไปก็ไม่ผ่าน คนในชุมชนก็รู้สึกเสียความรู้สึก บอกว่าไปประชุมก็ไม่เห็นได้อะไร แล้วมาดำเนินกิจกรรมการอีก...” (ผู้นำชุมชน 2, 2568: สัมภาษณ์)

3. แนวทางในการพัฒนาและยกระดับกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

3.1 การปรับปรุงระเบียบและกลไกทางกฎหมายให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น ควรเริ่มจากการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ ให้มีความยืดหยุ่นและชัดเจน เพื่อลดข้อจำกัดจากโครงสร้างที่รวมศูนย์ และสนับสนุนการถ่ายโอนอำนาจสู่ชุมชนที่มีศักยภาพ โดยคำนึงถึงบริบทของชุมชนเมืองและข้อจำกัดด้านกรรมสิทธิ์ที่ดิน เพื่อให้การมีส่วนร่วมเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นธรรม

“...การดำเนินโครงการในปีต่อไป มีความจำเป็นในการลดข้อจำกัดจากส่วนกลางลง และมองว่าให้มีการโอนอำนาจการบริหารจัดการเงินให้แก่ชุมชนเอาไปบริหารจัดการเอง ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการจัดซื้อหรือจัดจ้าง สำนักงานเขต ฝ่ายพัฒนาชุมชนฯ มีหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง คอยประทับประคองเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนได้ใช้งบประมาณตรงจุด ...ถ้าเกิดลงในชุมชนเองเลยชุมชนมีความสามารถที่จะเขียนโครงการได้ ก็เอาเงินงบประมาณไปใช้ได้ แต่กระบวนการเปิดเวทีประชาคม และการขออนุมัติจากคณะกรรมการจัดทำแผนฯ ยังคงเดิมละ...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตราชเทวี 2, 2568: สัมภาษณ์)

3.2 การเสริมสร้างศักยภาพและความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและผู้นำชุมชน การเสริมสร้างความรู้และทักษะให้ประชาชนและผู้นำชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เข้าร่วมกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เข้าใจง่าย เช่น การเขียนโครงการหรือวางแผน เพื่อช่วยให้แปลงความคิดเป็นรูปธรรมได้ดียิ่งขึ้น พร้อมให้ข้อมูลชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอน งบประมาณ และข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนวางแผนได้อย่างสมเหตุสมผลและลดความคาดหวังที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง

3.3 การปรับปรุงช่องทางและวิธีการมีส่วนร่วมในการเปิดเวทีประชาคมให้หลากหลาย และนำดึงดูด ควรปรับรูปแบบและช่องทางการจัดกิจกรรมให้หลากหลาย ทันสมัย และเข้าถึงง่ายโดยใช้เทคโนโลยี เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับสำรวจความคิดเห็นหรือการลงคะแนน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ไม่สะดวกเข้าร่วมประชุมแบบเดิมมีส่วนร่วมได้มากขึ้น การจัดกิจกรรมในรูปแบบที่น่าสนใจช่วยดึงดูดกลุ่มประชากรหลากหลาย และสามารถใช้เป็นเครื่องมือเผยแพร่ข้อมูลการจัดสรรงบประมาณ ผลการดำเนินงาน และสื่อสารสองทางอย่างโปร่งใส เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูล

“...เราก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ ก็อาจจะเปิดเวทีประชาคมควบคู่ไปกับการรับฟังเสียงในการเปิดรับความคิดเห็นผ่านกูเกิลฟอรัม ให้ประชาชนกรอกความต้องการ หรือปัญหา หรือจัดให้มีการโหวตออนไลน์ถือว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเหมือนกัน...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร 2568: สัมภาษณ์)

3.4 การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเข้าใจร่วมกัน การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการเข้าถึงโอกาสจากโครงการงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในชุมชนที่มีข้อจำกัดทางกฎหมาย เช่น พื้นที่บุกรุก ภาครัฐควรพิจารณาปรับกฎหมายหรือจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะ พร้อมให้คำปรึกษา และช่วยเหลือด้านสถานะพื้นที่ ควบคู่กับการเปิดพื้นที่สนทนาเพื่อลดความเข้าใจผิดและส่งเสริมความร่วมมือในระดับชุมชน

“...สำนักงานเขตจะบอกแล้วว่าติดประเด็นปัญหาด้านกฎหมาย ระเบียบภาครัฐต่าง ๆ ไม่สามารถดำเนินการในบางเรื่อง โดยเฉพาะด้านกายภาพที่แต่ละชุมชนมีความต้องการมากที่สุด แต่ติดปัญหาการขออนุญาตเจ้าของพื้นที่ แต่คุณอย่าลืมว่าเขาก็เป็นชุมชนจดทะเบียน หากใช้งบประมาณไม่ได้ ผู้บริหารไม่คิดจะแก้ไขจนข้างเลยหรือ เห็นโครงการก็ดำเนินมาหลายปีแล้วนะ ควรเรียนรู้จากปัญหาบ้าง...” (ผู้แทนเครือข่ายภาคประชาชน 2, 2568: สัมภาษณ์)

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบและกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

จากผลการศึกษา พบว่ารูปแบบการดำเนินงานยังมีลักษณะที่ประชาชนมีบทบาทจำกัดอยู่เพียงระดับการแสดงความคิดเห็นหรือการรับทราบข้อมูล มากกว่าการมีอำนาจร่วมตัดสินใจอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในขั้นตอนสำคัญ เช่น การกลั่นกรองข้อเสนอ การอนุมัติงบประมาณ และการติดตามผล ซึ่งยังคงเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก การออกแบบเวทีประชาคมที่เน้นการสื่อสารทางเดียว และการจำกัดข้อเสนอในกรอบงบประมาณที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ส่งผลให้ประชาชนขาดความรู้สึกรับผิดชอบและมีพลังใน

กระบวนการพัฒนา (Hayduk, Hackworth and Brancati, 2023; Rezaie, 2024) รวมถึงการขาดกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการกำหนดทิศทางงบประมาณอย่างแท้จริง เช่น กลไกการลงคะแนนเสียงเพื่อจัดสรรงบประมาณโดยตรง ยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญที่แสดง ถึงโครงสร้างที่รวมศูนย์อำนาจ (Peabody, 2024) ขณะเดียวกัน การติดตามและประเมินผลยังเน้นการรายงานภายในของหน่วยงานภาครัฐ โดยขาดการมีส่วนร่วมในเชิงตรวจสอบจากภาคประชาชน ซึ่งส่งผลต่อความโปร่งใสและความไว้วางใจในกระบวนการโดยรวม (Davies, King and Stewart, 2022)

ทั้งนี้จากงานวิจัยของ Fairstein, Benadè and Gal (2023) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในระดับสากลขึ้นอยู่กับ การสร้างพื้นที่อำนาจร่วม ที่ประชาชนสามารถมีบทบาทกำหนดแผนงานและงบประมาณได้อย่างแท้จริงพร้อมทั้งมีระบบการออกแบบการลงคะแนนเสียงและการจัดลำดับความสำคัญที่เป็นธรรม เช่น ระบบ equal shares ที่ช่วยลดอคติและเพิ่มความเป็นตัวแทนของเสียงส่วนน้อย

ดังนั้น หากต้องการยกระดับการมีส่วนร่วมในลักษณะที่ประชาชนมีอำนาจร่วมอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการปรับ โครงสร้างของรูปแบบ กระบวนการ การบริหารจัดการ โครงการ โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน กลไกการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการตัดสินใจจริง และระบบติดตามตรวจสอบที่เปิดเผยและตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการชุมชนเข้มแข็งฯ

2.1 ข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบราชการ โครงสร้างทางราชการที่เข้มงวดในด้านการจัดสรร และใช้จ่ายงบประมาณ กลายเป็นอุปสรรคต่อความยืดหยุ่นและความเป็นเจ้าของของชุมชน ตามแนวคิด Institutional Constraints (Scott, 2014) และสอดคล้องกับงานของ Peabody (2024) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้น ได้จริงก็ต่อเมื่อระบบราชการ ถูกปฏิรูปให้เอื้อต่ออำนาจของประชาชน

2.2 โครงสร้างการบริหารที่ยังคงรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ภาครัฐ แม้จะมีความพยายามกระจายอำนาจผ่านสำนักงานเขต แต่การตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังอยู่ที่ภาครัฐ ซึ่งขัดกับแนวคิดการกระจายอำนาจของ Osborne and Gaebler (1992) และ Hayduk et al. (2023) ที่กล่าวว่า การไม่มีอำนาจตัดสินใจที่แท้จริงทำให้การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมเป็นเพียงเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์

2.3 การขาดกลไกสนับสนุนที่เพียงพอ โดยประชาชนจำนวนมากยังขาดความรู้ ทักษะ และการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นต่อการจัดทำโครงการ สถานการณ์นี้แสดงให้เห็นถึง แนวคิด Capacity Building และได้รับการยืนยันในงานของ Rezaie (2024) และ Chinmasri (2018) ที่ต่างเสนอว่าการมีส่วนร่วมจะมีคุณภาพได้เมื่อประชาชนได้รับการเสริมศักยภาพอย่างเป็นระบบ

2.4 การขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อประชาชนไม่เห็นผลกระทบจากการมีส่วนร่วมของตนเอง แรงจูงใจจึงลดลง เกิดปรากฏการณ์ Participation Fatigue “เสียงของคนไม่มีผลจริง”

ทำให้อ่อนแรงใจในระยะยาว สอดคล้องกับงานของ Fairstein, Benadè and Gal (2023) เสนอว่าระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนตัดสินใจจริง เช่น การโหวตเลือกโครงการ จะช่วยฟื้นฟูแรงจูงใจอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่การดำเนินโครงการชุมชนเข้มแข็งฯ รูปแบบกิจกรรมยังไม่สอดคล้องกับบริบทของ คนเมือง

2.5 ข้อจำกัดด้านความรู้และข้อมูลที่ประชาชนมีเกี่ยวกับงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ประชาชนมักขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบราชการ เช่น ราคากลางหรือข้อกำหนดการจัดซื้อ ส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Davies, King and Stewart (2022) ที่ระบุว่าเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยลดช่องว่างข้อมูลและเพิ่มความโปร่งใสได้

2.6 ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยเฉพาะในชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บกรุกซึ่งขาดสถานะทางกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงงบประมาณได้อย่างเท่าเทียม ประกอบกับข้อเสนอของ Nelissen (2023) ที่กล่าวว่าหากการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ไม่ออกแบบเพื่อรองรับกลุ่มเปราะบาง จะยิ่งตอกย้ำความเหลื่อมล้ำทางสังคมในระดับชุมชน

3. แนวทางในการพัฒนาและยกระดับกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนเข้มแข็งฯ กับบริบทของพื้นที่เมือง

3.1 การปรับปรุงระเบียบและกลไกทางกฎหมาย ถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในบริบทเมืองซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านกรรมสิทธิ์และโครงสร้างรวมศูนย์ การออกแบบระเบียบที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้นจะเอื้อต่อหลักการ Decentralized Responsiveness ในการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (Osborne and Gaebler, 1992; Scott, 2014)

3.2 การพัฒนาศักยภาพและสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางความรู้ และสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) ผ่านการอบรม สื่อสารและข้อมูลย้อนกลับ จะช่วยให้ประชาชนเข้าใจบทบาทของตน และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างมีความหมาย

3.3 การส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนและเครือข่ายภาคประชาชน เป็นการเสริมสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน และสร้างความไว้วางใจภายในชุมชน การทำงานร่วมกันในลักษณะพหุภาคีจะช่วยเติมเต็มบทบาทที่รัฐไม่สามารถตอบสนองได้ทั้งหมด และนำไปสู่การบริหารเชิงเครือข่ายที่มีความร่วมมือ (Putnam, 1993)

3.4 การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วม ไม่เพียงเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูล แต่ยังช่วยสร้างความโปร่งใสและขยายการมีส่วนร่วมไปยังกลุ่มที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง โดยเฉพาะ ในสังคมเมือง การใช้เครื่องมือดิจิทัลยังช่วยให้เกิดการป้อนกลับแบบสองทาง และสนับสนุนการบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัล (Davies, King and Stewart, 2022)

ข้อเสนอแนะ**1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**

1.1 ควรมีการทบทวนและแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรและการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐในระดับชุมชน โดยเฉพาะในประเด็นการจัดซื้อจัดจ้าง การเบิกจ่าย และการอนุมัติโครงการ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถออกแบบและดำเนินโครงการได้อย่างยืดหยุ่นมากขึ้น สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่เมืองที่มีความหลากหลาย

1.2 กรุงเทพมหานครควรกำหนดบทบาทของสำนักงานเขตให้ชัดเจนขึ้นในฐานะผู้ประสานและตัดสินใจร่วม มากกว่าเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง พร้อมทั้งสร้างกลไกตรวจสอบและประเมินผลร่วมกับภาคประชาชน เพื่อให้การกระจายอำนาจเกิดขึ้นในเชิงปฏิบัติอย่างแท้จริง

1.3 ควรเชื่อมโยงผลจากการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมเข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนา ระดับเมืองและแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้โครงการจากชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวมการพัฒนา และสามารถต่อยอดได้ในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถไหลเวียน จัดลำดับความสำคัญ หรือเสนอทางเลือกได้อย่างเป็นระบบ แทนการเปิดเวทีที่เน้นการรับฟังเพียงอย่างเดียว พร้อมกำหนดจุดตัดสินใจที่ประชาชนสามารถมีอำนาจร่วมอย่างแท้จริงในแต่ละขั้นตอน

2.2 พัฒนาและขยายการฝึกอบรมเชิงลึกแก่ผู้นำและประชาชนทั่วไปจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ การเขียนแผน การเข้าใจระเบียบราชการ และวิธีการติดตามประเมินผล โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และลดภาระการพึ่งพาหน่วยงานรัฐในการดำเนินโครงการ

2.3 จัดทำระบบข้อมูลกลาง เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ที่แสดงข้อมูลงบประมาณ แนวทางการดำเนินงาน สถานะการอนุมัติโครงการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและให้ประชาชนสามารถติดตามกระบวนการได้ตลอดเวลา

2.4 ปรับรูปแบบกิจกรรมให้ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายหลากหลาย โดยจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่ยืดหยุ่นทั้งด้านเวลา รูปแบบ และช่องทาง เช่น เวทีชุมชนสำหรับผู้สูงวัย และกิจกรรมออนไลน์สำหรับคนรุ่นใหม่ เพื่อเพิ่มความหลากหลายและสร้างแรงจูงใจ ให้กับกลุ่มประชาชนที่เคยถูกมองข้าม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในพื้นที่เมืองและชนบทเชิงเปรียบเทียบเพื่อเปรียบเทียบบริบททางสังคม การบริหารจัดการ และความพร้อมของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้สามารถออกแบบกระบวนการงบประมาณแบบมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับลักษณะของแต่ละพื้นที่มากขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่เข้าร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น คนวัยทำงานคนรุ่นใหม่ หรือกลุ่มเปราะบาง เพื่อเข้าใจอุปสรรคหรือแรงจูงใจที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมที่สามารถดึงดูดกลุ่มประชากรที่หลากหลายได้มากขึ้น

3.3 ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือหรือเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วม เช่น ระบบเสนอความคิดเห็นออนไลน์ ระบบโหวตเลือกโครงการ หรือแพลตฟอร์มข้อมูลเพื่อความโปร่งใส โดยเฉพาะในบริบทของเมืองที่ประชาชนมีพฤติกรรมและรูปแบบชีวิตที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Chantavanich, S. (2022). *Qualitative Research Data Analysis*. (26th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai).
- Chinnasri, W. (2018). *Participatory budgeting concept applied in the Thai local governance* Dissertation, DPA, Mahidol University, Nakhonpathom.
- Davies, A., King, D. and Stewart, M. (2022). *Embedding digital participatory budgeting within local government: From consultation to empowered participation*. arXiv preprint arXiv:2209.12598
- Fairstein, M., Benadè, G. and Gal, Y. (2023). Participatory budgeting design for the real world: Equal shares and beyond. In *Proceedings of the 24th ACM Conference on Economics and Computation*.
- Hayduk, R., Hackworth, J. and Brancati, D. (2023). Two steps forward, one step back: Participatory budgeting and the quest for empowered participatory governance. *Journal of Deliberative Democracy*, 19(1), 35-50.
- Kokpol, O. (2009). *People's Participation Handbook For Local Administrators*. Bangkok. Charansanitwong Printing. (In Thai).
- National Economic and Social Development Council. (2020). *The Thirteenth National Economic and Social Development Plan (2023–2027)*. National Economic and Social Development Council. (In Thai).
- Nelissen, J. (2023). *An empirical analysis of participatory budgeting in Amsterdam: Comparing allocation methods*. University of Amsterdam.

- Osborne, D. and Gaebler, T. (1992). *Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. Addison-Wesley, Reading.
- Peabody, T. (2024). Participatory budgeting. In S. J. Wicks and A. M. Gold (Eds.), *Cambridge Handbook of community empowerment* (pp. 175-192). Cambridge University Press.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.
- Rezaie, A. (2024). Participatory budgeting: A growing approach for citizen empowerment in marginalized communities and promoting SDGs. *Sanford Journal of Public Policy*, 41(1), 12-29.
- Scott, W. R. (2014). *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities* (4th ed.). Sage Publications.
- Sintomer, Y., Herzberg, C., Allegretti, G., Röcke, A. and Lazar, M. (2013). *The international atlas of Participatory budgeting*. Foundation Charles Léopold Mayer.
- Sirisamphan, T. (2006). *Introduction to modern public management*. (2nd ed.). Office of the Public Sector Development Commission.
- Wampler, Brian. (2007). *Participatory Budgeting in Brazil: Contestation Cooperation, and Accountability*. Pennsylvania State University Press.

การบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิก้าพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์*

พระมหาอภิชัย อภิขโย บุญเรือง¹

จตุพร บานชื่น² ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง³

(วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 26 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 27 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิก้าพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการโครงการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโครงการ พระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากร และเจ้าหน้าที่พุทธอาสา 9 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโวหาร (Descriptive Method)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญของโครงการนี้ใช้หลักการบริหารอาศัยชัยภูมิที่สัปปายะของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ มีการคมนาคมสะดวกจนเกื้อหนุนแก่การนำหลักสัปปายะ 4 มาใช้ คือ สถานที่สัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ และธรรมสัปปายะ เป็นหลักในการบริหาร มีการบริหารจัดการได้แก่ 1) การวางแผน ตั้งแต่การรับสมัครผู้เข้าอบรมในโครงการ การเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกิจกรรม การจัดอาหาร ชุดปฏิบัติธรรม สถานที่ปฏิบัติธรรม ที่พัก การดูแลสุขภาพผู้ปฏิบัติธรรมและอื่น ๆ 2) การจัดการองค์กร มีการสนับสนุนการปฏิบัติธรรมโดยเจ้าของโครงการเป็นผู้กำหนดนโยบาย คณะวิปัสสนาจารย์ คณะพระวิทยากร คณะผู้สนับสนุนฝ่ายต่าง ๆ มีพุทธอาสา เป็นต้น 3) การจัดสรรและบริหารบุคคลากร มีวิปัสสนาจารย์ พุทธอาสา แม่ครัว เป็นฝ่ายสนับสนุนโครงการ 4) การอำนวยความสะดวก มีหัวหน้าพุทธอาสาเป็นหลัก 1 คน ที่จะติดต่อประสานงาน มีการออกกำหนดการเวลา และมอบหมายหน้าที่ที่จะให้โครงการและกิจกรรมดำเนินไปโดยสะดวก 5) การควบคุม เจ้าของโครงการเป็นผู้ควบคุม เพื่อให้โครงการและกิจกรรมเป็นไปตามรายชื่อของพระวิทยากรและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบตามช่วงเวลาและตามสถานที่ปฏิบัติธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, โครงการบวชพุทธสาวกสาวิก้า, หลักไตรสิกขา

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2568

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: boon146@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ สาขาบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: fsocjpb@ku.ac.th

³ อาจารย์ประจำสาขาบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: fgracr@ku.ac.th

Management the Ordination Project for Buddhasavok and Buddhasavika Disciples to Develop the Mind According to the Threefold Principles Watchollapratharnrangsarit*

Pramaha Apichai Apichayo Boonruang¹

Jatuporn Banchuen² Chairat Wongkitrungruang³

(Received: June 13, 2025; Revised: July 26, 2025; Accepted: July 27, 2025)

Abstract

This research aimed to study the management of the Project for Ordination of Buddhasavok and Buddhasavika Disciples to develop the mind according to the Threefold Principle of Wat Chollapratharnrangsarit. The method of collecting data on the project management was done through interviews with the 9 project administrators. The researcher used data analysis methods and presented the study results through descriptive method.

The study found that this project used management principles based on the auspicious location of Wat Chollapratharnrangsarit, which facilitated transportation that supported the implementation of the four auspicious principles: suitable location, suitable food, suitable personnel, and suitable Dharma. These principles served as the foundation for management, becoming a strong point that attracted practitioners to the project continuously on their days off, specifically Fridays, Saturdays, and Sundays. Management was organized through planning, which included recruiting participants, participation in each activity, food arrangements, meditation kits, meditation spaces, accommodation, health care for practitioners, and more. Organizational management involved coordinating organizations that supported the practice, including a project owner who set policies, Vipassanā instructors, monks, various supporting teams, and Buddhist volunteers. Staffing involved allocating and managing personnel to ensure the project's success, which included Vipassanā instructors, Buddhist volunteers, cooks, and others who supported the project. Directing involved having a main Buddhist volunteer coordinator who contacted and coordinated all activities. There was a schedule established, along with the assignment of tasks, to ensure that the projects and activities ran smoothly. The controlling was managed by the project owner, to ensure that the projects and activities followed the list of teaching monks.

Keywords: Management, The Ordination Project for Buddhasavok and Buddhasavika Disciples, Threefold Principles

* Research article is part of the Independent Study for the Master of Arts Program in Social Administration and Development, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, 2025

¹ Student in Master of Arts Program in Social Administration and Development, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: boon146@gmail.com

² Associate Professor, Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: fsocjpb@ku.ac.th

³ Lecturer in the Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: fgracrww@ku.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

หลักการบริหารจัดการในโครงการต่าง ๆ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถ้าขาดองค์ความรู้ในการจัดการที่ดีจะทำให้การดำเนินการในโครงการนั้น ๆ ไม่สะดวกต่อความก้าวหน้าในองค์กร เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารแนวคิดที่ทันสมัยเพื่อเป็นกลยุทธ์หรือแนวทางในการบริหารจัดการ นักวิชาการสมัยใหม่กำลังสนใจหลักพุทธบริหารซึ่งนำมาปรับใช้และประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการ ในประเทศไทยมีประชาชนนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 93 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ วัดจึงเป็นองค์กรสำคัญในการพัฒนาจิตใจของคนในประเทศไทย โดยเฉพาะวัดที่เป็นสถานปฏิบัติธรรม หากวัดมีการบริหารจัดการไม่ดีก็กลายเป็นปัญหาต่าง ๆ มากมาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบริหารจัดการให้ดี เช่น การออกแบบโดยยึดหลักสัปปายะ คือ 1) อาวาสสัปปายะ คืออาคารสถานที่ใช้งานอย่างเพียงพอ มีพื้นที่ให้ความสะดวกปลอดภัย 2) โจรสัปปายะ มีการคมนาคมสะดวกสบาย 3) ภัสสสัปปายะ เจริญเหมาะสม 4) บุคคลสัปปายะ มีคนอยู่ร่วมกันถูกกัน เหมาะสม มีแต่คนดี มีแต่คนทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญา 5) โภชนสัปปายะ มีความสบายด้านอาหาร 6) อุตสัปปายะ มีความสบายด้านธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม และ 7) อิริยาปถสัปปายะ ท่าทีที่เหมาะสม (Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto), 2011)

ปัจจุบันนี้ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมอย่างมาก ทำให้เกิดความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต การใช้ชีวิตต่าง ๆ มีความสะดวก ยิ่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการพัฒนาของสังคมเกิดความสะดวกสบายรอบด้าน ทำให้ผู้คนหลงใหลในวัตถุ ความต้องการวัตถุที่มีมากขึ้นของผู้คนในด้านต่าง ๆ เช่น ความสะดวกสบาย สิ่งของเครื่องใช้ ชื่อเสียง เงินทองและสิ่งต่าง ๆ ที่จะตอบสนองต่อความต้องการที่ได้มา ทำให้ผู้คนต่างมุ่งมั่นเพื่อให้ได้มาตามสิ่งที่ตนเองปรารถนา จึงเกิดความพยายามผลักดันตัวเองให้ได้ในสิ่งนั้น ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวัตถุสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย ปัจจุบันสิ่งที่ส่งผลในด้านบวกและด้านลบก็มีมากมายเช่นกัน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตอันเป็นสาเหตุให้เกิดความเครียดสะสม ส่งผลกระทบต่อร่างกายและสภาพจิตใจ และยิ่งเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดโรคซึมเศร้า สมาธิสั้น และโรคอารมณ์แปรปรวนได้ จึงเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งทางด้านจิตใจที่ไม่ได้รับการจัดการ โดยเฉพาะสังคมคนเมืองมีชีวิตเร่งรีบแข่งขันกับเวลาและสภาพแวดล้อมที่มีมลภาวะ การแข่งขันกันทางด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดความเครียดสะสมมากมาย พระพุทธศาสนา ถือเป็นแหล่งรวมหลักธรรมคำสอนต้นแบบ และระบบจริยธรรมของสังคมไทย วัดจึงเป็นสถานที่หนึ่งที่เป็นที่พึ่งพาจิตใจของมนุษย์ได้ ผู้คนจึงหันหน้ามาหาวัดปฏิบัติธรรม บางวัดที่มีสำนักปฏิบัติธรรมสามารถตอบโจทย์ความต้องการทางจิตวิญญาณได้แต่บางวัดถึงจะมีสำนักปฏิบัติธรรมแต่ก็ไม่สามารถที่จะรองรับความต้องการของพุทธบริษัทได้ (Phra Panyanantamunee, 2020)

โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ มีจุดเริ่มต้นมาจากการปฏิบัติธรรมถือศีลห้าของญาติโยมที่เข้าวัดฟังธรรมวันพระและวันอาทิตย์ โดยเมื่อมีการฟังพระธรรมเทศนาจบก็มีการนั่งสงบใจ เมื่อทำไปบ่อย ๆ เกิดการปฏิบัติที่มีการขยายระยะเวลาให้มีการปฏิบัติให้นานขึ้น เมื่อมีการนั่งสมาธิมากขึ้น ก็มีการจัดการอบรมวันเสาร์ ในช่วงเช้าและบ่าย เมื่อมีญาติโยมมาเข้าอบรมมากขึ้น จึงมีการขยายขยายโครงการเป็นโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกา ซึ่งโครงการเริ่มในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ตั้งแต่วันที่ 1 วันที่ 15-17 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 จนถึงปัจจุบันวันที่ 154 (Wat Chollapratharnrangsarit, 2021)

การปฏิบัติธรรม ฝึกวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์มากมาย ดังพุทธพจน์ที่ท้าวโศกปิณฑุกล่าว ว่า “เอกายโน อโย ภิกขเว มคฺโค สุตตนา วิสุตฺติยา โสภปริเทวานํ สมตฺถิกมยา ทุกฺขโทมนสฺसानํ อตฺตณฺคมยา ญายสฺส อริคฺคมา นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยา ยทฺธิ จตฺตารอ สติปญฺฐานาติ” (Mahamakut Buddhist University, 2010) แปลความได้ว่า “หนทางนี้เป็นที่ไปอันเอก ภิกษุทั้งหลาย ย่อมเป็นไป เพื่อความหมดจดของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อพ้นไปเสียจากความโศกและความคร่ำครวญรำพัน เพื่อความดับทุกข์และเศร้าโศกเสียใจ เพื่อแทงตลอดธรรมที่ควรรู้ที่ถูกต้อง เพื่อความแข็งแรงแห่งพระนิพพาน หนทางนี้คือสติปัฏฐาน 4 ประการ และยังมีอีกมากมาย เช่นชื่อว่าผู้ไม่ประมาท เป็นผู้ได้ป้องกันภัยในอบายทั้ง 4 ได้บำเพ็ญไตรสิกขา ได้เดินทางสายกลาง คือ มรรค 8 ทั้งได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการบูชาอย่างสูงสุด ได้บำเพ็ญ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เป็นอุปนิสัย ได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎกอย่างแท้จริง (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) เป็นผู้เป็นอยู่โดยไม่เปล่าประโยชน์ทั้งสามคือ 1. ประโยชน์ปัจจุบัน (ทิฐฐธรรมมกัตตะ) 2. ประโยชน์เบื้องหน้า (สัมปรายิกัตตะ) 3. ประโยชน์สูงสุด (ปรมัตตะ) (Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto), 2015B)

มีใช่ง่ายที่วัดต่าง ๆ จะดึงพุทธศาสนิกชนให้เห็นความสำคัญในการรักษาศิลปปฏิบัติธรรมจนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย วัดจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถจัดรูปแบบการอบรมให้เป็นต้นแบบกับวัดอื่นได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ เพื่อขับเคลื่อนโครงการปฏิบัติธรรมให้เป็นต้นแบบกับวัดอื่นที่มีความสนใจ (Watchollapratharnrangsarit, 2025)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขาของ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการบริหาร (Administrative Theory) ผู้วิจัยได้นำหลักทฤษฎีมาเป็นแนวทางในการวิจัย คือ

1. ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management)

ทฤษฎีนี้บางทีก็กล่าวได้ว่าเป็นทฤษฎีองค์การแบบราชการ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ ชาวเยอรมัน ได้คิดค้นทฤษฎีนี้ขึ้น โดยเขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลายมีทั้งข้อดีและเสียต่างกัน นักบริหารจัดการจะให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้มีประสิทธิภาพต้องได้ร่วมมือจากกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานและองค์กรบริหารจัดการตามลำดับในสายบังคับบัญชา มีระเบียบกฎเกณฑ์การทำงาน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่ง และมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิและยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบการบริหารแบบราชการขึ้น (Waber, 1968)

2. ทฤษฎีการบริหารงานของพระธรรมโกศาจารย์

การบริหาร หมายถึง การร่วมกิจการงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จอาศัยการร่วมด้วยช่วยกันทำ (Getting Things Done Through Other People) การบริหารงานในศาสนาพุทธมีความเป็นรูปธรรมชัดเจน ตั้งแต่สองเดือนในวันที่มุนีเจ้าทรงตรัสรู้ นั่นคือเมื่อพระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาในวันอาสาฬหบูชา แก่พระเบญจวัคคีย์ อันเป็นปฐมอุบัติแห่งสังฆะขึ้น เมื่อมีสังฆะ เป็นสมชกอุบัติใหม่ในศาสนาพุทธอย่างนี้ พระพุทธเจ้าใช้วิธีการบริหารจัดการคณะสงฆ์ วิธีการที่พระพุทธเจ้าใช้นั้นถือปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้ ยาวนานกว่า 2,500 ปี เป็นเหตุที่นักบริหารสนใจการบริหารแบบพระพุทธเจ้า และยังมีพุทธวจนะที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการมีอยู่มากในคัมภีร์พุทธศาสนา (พระไตรปิฎก อรรถกถา ฯลฯ) การศึกษาพุทธวจนะนั้นก็ทำให้ทราบถึงการบริหารแบบพระพุทธเจ้า การศึกษาวิธีแห่งพุทธะนี้ใช้การบริหารของนักบริหาร เป็นแนวทางในการพิจารณาหน้าที่ ซึ่งตามหลักภาษาอังกฤษมีอยู่ 5 อย่างใช้ตัวย่อว่า POSDC ดังนี้ (Phra Brahmpundit (Prayoon Dhammacitto), 2006; Ouchi, 1971)

P คือ Planning หมายถึง การวางแผนงาน การเตรียมเพื่อเป้าหมายงานไว้ล่วงหน้า เป็นการคิดก่อนกระทำ การแผนงานเกี่ยวข้องกับ การวางแผนนโยบาย วัตถุประสงค์ การจัดทำโครงการและติดตามผลถึงการปฏิบัติที่คาดว่าจะได้รับ

O คือ Organization หมายถึง การจัดสายบังคับบัญชาภายในองค์กร เป็นการจัดสร้างโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกโดย อาศัยการกระจายอำนาจภายในองค์กร

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เมื่อบุคคลมีความชำนาญการ มีประสบการณ์เกิดการพัฒนาบุคลากร และวางตำแหน่งคนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการประสานงานติดต่อสื่อสาร มีการปฏิสัมพันธ์กันในองค์กร

C คือ Controlling หมายถึง การบริหารจัดการและควบคุมคุณภาพของงานภายในหน่วยงาน รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview) ผู้บริหาร โครงการ ประธานโครงการ พระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากร และเจ้าหน้าที่พุทธอาสา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการผู้บริหาร โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาสภาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากรและเจ้าหน้าที่พุทธอาสา รวมจำนวน 9 คน เพื่อต้องการทราบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) มีหัวข้อคำถามที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดกับผู้ที่ให้สัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์การบริหารโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาสภาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ เรื่อง การวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organization) การจัดสรรบริหารบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องการการบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาสภาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ตั้งอยู่เลขที่ 78/8 หมู่ที่ 1 ถนนติวานนท์ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เป็นสถานที่ทำวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาสภาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากรและเจ้าหน้าที่พุทธอาสา รวมจำนวน 9 คน
3. ผู้สัมภาษณ์จะทำการนัดหมายตามวันเวลา เมื่อถึงวันนัดหมาย ผู้ให้ข้อมูลมายังจุดนัดหมาย จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์ มีอุปกรณ์ช่วยบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง (โทรศัพท์มือถือ) สมุดจดบันทึก จากนั้นก็ถอดเทปบันทึกเสียงแล้วทำการประมวลผลข้อมูลด้วยตนเอง

4. ความน่าเชื่อถือของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการวิจัย มีการตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Debriefing) เป็นการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) โดยผู้วิจัยจะทบทวนเนื้อหาและนำเสนอประเด็นสำคัญจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลสอดคล้องตรงกัน ถ้าหากว่าข้อมูลที่ได้นั้นสอดคล้องกันแสดงว่าข้อมูลนั้นน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำมาวิเคราะห์จัดกลุ่มเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อประมวลข้อมูลและสรุปผลการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาโวหาร (Descriptive Method)

สรุปผลการวิจัย

โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาสภาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัตถุประสงค์ ประสานพลังความร่วมมือ การวางแผน (Planning) มีการวางแผนงานตั้งแต่การรับสมัครและการเก็บข้อมูลของผู้สมัครที่มาร่วมโครงการ การเข้าร่วมกิจกรรม การจัดอาหาร ชุดปฏิบัติธรรม สถานที่ปฏิบัติธรรม ที่พัก การดูแลสุขภาพผู้ปฏิบัติธรรม และอื่น ๆ การจัดการองค์กร (Organization) การจัดการองค์กรที่จะมาสนับสนุนการปฏิบัติธรรม มีเจ้าของโครงการซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย คณะวิสสุตนาจารย์ คณะผู้สนับสนุนฝ่ายต่าง ๆ พุทธอาสา เป็นต้น การจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) การจัดสรรบริหารบุคลากร ที่จะให้โครงการเป็นไปได้อย่างดี มีวิสสุตนาจารย์ พุทธอาสา แม่ครัว เป็นต้น เป็นฝ่ายสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการ การอำนวยการ (Directing) การอำนวยการมีหัวหน้าพุทธอาสาเป็นหลัก 1 คน ที่จะติดต่อประสานงาน มีการออกกำหนดการ เวลา และมอบหมายหน้าที่ ที่จะให้โครงการและกิจกรรมดำเนินไปโดยสะดวก การควบคุม (Controlling) มีการควบคุมโดยเจ้าของโครงการเป็นผู้ควบคุม เพื่อให้โครงการและกิจกรรมเป็นไปตามรายชื่อของพระวิทยากรและเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบตามช่วงเวลาและตามสถานที่ปฏิบัติธรรม

หลักสัปปายะ 4 ในการสร้างสำนักปฏิบัติธรรม

แนวคิดในการสร้างสำนักปฏิบัติธรรมเป็นแนวคิดแห่งการเปิดโอกาสให้พุทธบริษัทได้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม โดยมีแนวคิดจากมรดกธรรมของพระพุทธเจ้าซึ่งให้แนวทางแก่พุทธบริษัท 4 ไว้โดยมีปัจฉิมโอวาทที่พระองค์ประทานไว้คือ “อปฺปมาเทน สัมปาเทตะ” จงยังประโยชน์ตนให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเกิด จากเมตตาธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ก็มีการมองเห็นว่าการทำสถานที่ให้คนได้มาปฏิบัติธรรมเป็นการฝึกทั้งต่อตนเองและผู้อื่น พระที่เป็นวิทยากรหรือวิสสุตนาจารย์ก็ยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนและญาติโยมที่มาเกี่ยวข้องก็ยังประโยชน์ให้เกิดโดยการมาศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม เมื่อมีการเรียนรู้ที่ดีได้ร่วมมือกันอยู่อย่างถูกต้องก็กลายเป็นกลยุธมมิตรกันมีเจตนาการที่จะสนองงานพระศาสนา เมื่อมี

การเกี่ยวข้องกันมีความเห็นร่วมกันการใช้แนวคิดหลักการที่พระพุทธเจ้าประทานไว้คือหลักสัปปายะ 4 เป็นตัวตั้ง ดังต่อไปนี้

1. สถานที่สัปปายะ สถานที่ให้เกิดความสะดวกสบาย คนไปมาก็มีการบริการเกิดขึ้นต้องมีความสะดวกให้เพียงพอ ทั้งที่นอน ที่อยู่ ห้องน้ำ การที่มีความลงตัวเป็นอันเดียวกันถือเป็นสิ่งสำคัญ การบริการสถานที่จอดรถเป็นสิ่งสำคัญ การเตรียมสถานที่จอดรถให้คนที่มาเกี่ยวข้องกับวัดเพราะวัดต้องบริหารจัดการสิ่งที่ยุติโยมหวงแหนซึ่งเป็นความสะดวกของญาติโยมด้วย

2. อาหารสัปปายะ การที่ไม่ต้องเป็นห่วงว่าต้องจัดการอาหารอย่างไรมา เป็นการได้อุปถัมภ์ดูแล เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องลงทะเบียนใช้จ่ายค่าอะไรวัดจึงเป็นผู้ช่วยเหลือให้ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติธรรมโดยตัดความกังวลเรื่องการต้องแสวงหาอาหารและทานอาหารเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติธรรมเท่านั้น

3. บุคคลสัปปายะ คนที่อยู่ร่วมกันในแต่ละช่วงการอบรมต้องมีธรรมในระดับเดียวกัน ศีลระดับเดียวกันโดยไม่ต้องมาเปรียบเทียบขัดแย้งกันคนที่มาปฏิบัติธรรมพุทธสาวกสาวิกาของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ต้องเอาใจใส่ตนเองว่าต้องปฏิบัติตัววางตัวอย่างใดเป็นการนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการปฏิบัติทุกคนควรได้สิ่งที่ตนเห็นว่าบุคคลผู้ปฏิบัติ บุคคลผู้สอน และผู้บริการด้านอื่นทั้งหมดในวัดถือเป็นบุคคลผู้ให้ได้รับความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติธรรมในวัดชลประทานรังสฤษฎ์

4. ธรรมะสัปปายะ คือธรรมะเป็นที่สบายอะไรที่เป็นไปเพื่อความดีงามในการร่วมกันปฏิบัติธรรม ต้องไม่ทิ้งได้แก่ สติปัญญา 4 คือเรื่องกาย เรื่องเวทนา เรื่องจิต และเรื่องธรรมโดยใช้เครื่องมือที่สำคัญ คือ อานาปานสติ เป็นเครื่องมือของไตรสิกขาเป็นเครื่องมือการศึกษาตลอดชีวิต ท่านเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“....เราับมรดกธรรมที่พระพุทธเจ้าให้แนวทางแก่เรา สำคัญคือผู้ที่เกี่ยวข้องกันนั้นก็กลายเป็นกัลยาณมิตรกันมีเจตนาที่จะสนองงานพระศาสนาส่วนหนึ่งเราต้องไม่ทิ้งคำว่าสัปปายะ พระพุทธเจ้าได้ตรัสคำนี้ไว้เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ เกิดสิ่งที่ดีควรแก่การได้เรียนรู้คือเอาสัปปายะ 4 เป็นตัวตั้ง....”

(Abbot of Chollaprapharn Rangsarit Temple, 2025): Interview.

ในขณะที่เดียวกันประธานโครงการมีความเห็นสอดคล้องกับนโยบายในโครงการปฏิบัติธรรมที่เน้นเรื่องสัปปายะ 4 เพื่อเป็นแนวทางในการก่อให้เกิดโครงการที่เป็นประโยชน์และลงตัวกับบริษัท 4 ของวัดชลประทานรังสฤษฎ์สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมการปฏิบัติธรรมหลักสูตรสติปัญญา 4 มีหลักไตรสิกขาเป็นแนวทาง ดังที่ท่านประธานโครงการได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“....โครงการนี้ผมเป็นประธานโครงการ มีกรรมการเขียนหลักสูตรใช้สติปัญญา 4 ในการอบรม มีไตรสิกขาเป็นแนวทาง มีวิปัสสนาจารย์และพุทธอาสาผู้ที่เข้าใจงานในระดับหนึ่งเป็นผู้มาช่วยเหลือผู้ปฏิบัติธรรม....” (Asistant Abbot Chollaprapharn Rangsarit Temple, 2025): Interview.

การปูพื้นฐานการภาวนาที่มั่นคงในระดับปัญญาที่สูงขึ้นไป ๆ เรื่องนี้เป็นสิ่งที่เป็นความจริง ที่การใช้ปัญญาระดับละเอียดลึกซึ้ง จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่มีพื้นฐานที่ดี สำหรับบางคนมีสมาธิมาก แม้มีเสียงรบกวนรอบด้าน ผู้คนพลุกพล่าน ก็ยังใช้ความคิดพิจารณาทำงานที่ต้องใช้กำลังของสติปัญญาได้ บางคนมีกำลังจิตเข้มแข็งมาก แม้สถานการณ์ที่น่าตื่นเต้นหวาดกลัว ก็ไม่หวั่นไหวหวาดกลัว สามารถใช้ปัญญา มองเหตุการณ์และคิดการต่าง ๆ อย่างได้ผลดี ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ สำหรับคนส่วนใหญ่ซึ่งกำลัง ความมั่นคงของจิตไม่มาก กำลังปัญญาก็ไม่เทียบเท่านัก เจ้าสำนักหลายแห่งจึงพิจารณาว่า ถ้าไม่เตรียม จิตที่เป็นสนามการทำงานของปัญญามันเพาะอินทรีย์ให้กล้าแข็งก่อน โอกาสที่จะแทงตลอดสังขารด้วย โลกุตรปัญญา ย่อมเป็นไปได้ยากยิ่ง ท่านจึงเน้นการฝึกจิตด้วยกระบวนการสมาธิภาวนาให้เป็นฐานไว้ก่อน แล้วจึงเจริญปัญญาอย่างจริงจังต่อไป ดังท่านวิปัสสนาจารย์ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ใช้เวลา 10 เดือน ไปที่ปากช่องสถานที่ละเดือน ไปที่พม่าอีก 7 เดือน รวมแล้ว 10 เดือน นำความรู้ภาคปฏิบัติมาถ่ายทอดสอนให้กับพุทธสาวกสาวิกา เรามีแนวปฏิบัติแบบสติปัฏฐาน 4 โดยใช้อานาปานสติ อธิบายให้เขาเข้าใจก่อนแล้วจึงสอนการปฏิบัติ...” (Ven. Bhaddhinandha, 2025): Interview.

“...การนั่งสมาธิและเดินจงกรม นอกจากนั้นยังกำหนดคู่อการต่าง ๆ ของร่างกาย คู่มือหายใจ มีการเตรียมตัวโดยการทบทวนหลักสติปัฏฐานที่เคยเรียนมาตามหลักสูตรของพระวิปัสสนาจารย์ และ เอาประสบการณ์จากการไปปฏิบัติตามสำนักต่าง ๆ มีการแนะนำการปรับอินทรีย์ 5 ให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรม เช่น ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา มีการให้น้ำหนักไปทางพละ 5 และ อินทรีย์ 5...” (Ven. Piyawutdha, 2025): Interview.

กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดอยู่ ที่ดำเนินอยู่ในโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา ปัจจุบันนอกจากการภาวนาแล้ว มีการชมแดนมหัศจรรย์แห่งธรรม การฟังธรรมและการสาธยายพระไตรปิฎก การสร้างกิจการทางการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญและพิจารณามาใช้ในชีวิตของคนทั่วไป กระบวนการธรรมแห่งปัญญา เป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ดำเนินไปของกระบวนการพิจารณาไตร่ตรองกับ กระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีหลักการเกิดจินตมยปัญญาของการเรียนรู้ในโครงการบวช พุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัตถุประสงค์จึงจัดพุทธสถานให้เกิดจินตมยปัญญา คือ สถาบันปัญญาวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยทางความรู้ เพื่อให้วัดเป็นที่พึ่งของชาวพุทธที่อยู่ร่วมยุคสมัยกับ ความเป็นจริงในปัจจุบัน เป็นพื้นที่ให้ความรู้มโนะปัญญานั่นเป็นสากลไม่จำกัดกรอบอยู่เพียงการศึกษา ธรรมะของพุทธบริษัท 4 โดยมีพระภิกษุและฆราวาสผู้เชี่ยวชาญในความรู้แต่ละด้านมาใช้ความสามารถ ของตนเองเป็นครูบาอาจารย์มาแบ่งปันความรู้ ดังที่พระวิทยากรแดนมหัศจรรย์แห่งธรรมได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...กระผมได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดูแลชั้น 3 แดนมหัศจรรย์แห่งธรรมมีหน้าที่อธิบาย ภาพแต่ละภาพที่สื่อความหมายในทางคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่นภาพเชื่อว่าตามรอยพระศาสดา

แบ่งออกเป็น 3 ภูมิ ภูมิที่ 1 เรียกว่า พุทธภูมิ เป็นที่อยู่อาศัยของพระพุทธเจ้า เรียกว่า สังฆนียสถาน 4...” (Ven. Dhevayasa, 2025): Interview.

ส่วนพระไตรปิฎกเราก็เอาสาธยายตอนท้ายตอนหลังสุดของการมาปฏิบัติธรรมในโครงการและ ผู้ปฏิบัติก็ได้ไปรวมเป็นแนวคิดอีกอย่างที่พระไตรปิฎกไปสู่ญาติโยมที่ไม่มีโอกาส เราคิดว่าพระไตรปิฎก เป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ญาติโยมควรได้เปิด ได้อ่าน ได้รู้ ได้เข้าใจ และได้เกิดมีการสาธยายไปพร้อมกัน โดยการมีหลัก ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ซึ่งเป็นการนำพระไตรปิฎกที่วัดส่วนมากจะเก็บลือคฤญ้อย่างแข็งแรง ไว้ในตู้ ดังที่พระวิทยากรสาธยายพระไตรปิฎกให้สัมภาษณ์ว่า

“...การสาธยายพระไตรปิฎกจะต้องรู้ว่ามี การสาธยายในตอนไหนหน้าไหน มีรูปแบบการอ่าน ให้คุ้นเคยกับอักขระ พยัญชนะ การสาธยายพระไตรปิฎกเป็นสิ่งที่ดีงาม คือ 1) รักษาวัฒนธรรมวิถีพุทธ 2) ได้มีความรู้หลักแห่งธรรมะที่ไม่ปลอมปน ...” (Ven. Chodhipanya, 2025): Interview.

สุดมยปัญญา การเทศนาธรรมอันเป็นการหัวใจของของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ที่มีการแสดง ธรรมเทศนาทุกช่วงเช้าวันอาทิตย์เพื่อเป็นการให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตแก่ชาวพุทธที่เข้าวัดในวันอาทิตย์ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวไว้ว่า

“...กิจกรรมจะลงตัวกันทุกกิจกรรมร่วมกันเป็นสพรธรรม คือวันอาทิตย์ วันอาทิตย์เป็นเวลาที่สำคัญ ที่จะนำมาสู่ความรู้ความเข้าใจหลักธรรมคำสอนอย่างชัดเจนถูกต้อง ฝ่ายพุทธสาวกสาวิกาก็มาทำวัตร ฝ่ายพระภิกษุก็มาทำกิจกรรม ฝ่ายไหน ๆ มาหมดเลย....” (Abbot of Chollapratharn Rangsarit Temple, 2025): Interview.

พุทธอาสาได้จัดเป็น 2 กลุ่มคือ

พุทธอาสากลุ่มที่ 1 พุทธอาสาคือคนที่ได้เกษียณอายุราชการแล้วให้เขารับรองตัวเองว่าโตขึ้นแล้ว ตามหลักของพี่น้องชาวอินทซึ่งเรียกว่า อาศรม 4 ดังนี้ อาศรมพรหมจารี คือผู้อยู่ในวัยที่ต้องครองพรหมจรรย์ ยังต้องศึกษาเล่าเรียน อาศรมภุคหัตถ์ คือผู้อยู่ในวัยที่ต้องครองเรือนมีครอบครัว อาศรมวนปรัส คือผู้ที่พ้นจาก วัยแห่งการครองเรือนเกษียณจากหน้าที่การงานหาความสงบให้ชีวิต อาศรมสันยาสิ คือผู้ที่ออกเดินทาง ไปใช้ประสบการณ์ของตนเองสอนผู้อื่นเรียกว่า แจกของสองตะเกียง พุทธอาสากลุ่มนี้เป็นผู้ที่แต่งตัว เท้าที่จำเป็น กิน อยู่ หลับนอนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น แต่ต้องได้รับการดูแลยามเจ็บไข้ได้ป่วยคนกลุ่มนี้เป็น พุทธอาสาคือทำบุญไม่ผ่านเงิน เป็นการอาสาแบบใช้ใจที่บริสุทธิ์

พุทธอาสากลุ่มที่ 2 พุทธอาสาคือกลุ่มที่ได้รับการดูแลจากทางวัด เป็นผู้มิจิตอาสาที่ยังไม่ลงตัว ยังอาศัยปัจจัย 4 ที่ทางวัดต้องอุปถัมภ์ ในการเป็นผู้มีใจเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่นเป็นพุทธอาสาซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งในการบริหารโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา ดังที่พุทธอาสาได้ให้ สัมภาษณ์ว่า

“...ได้รับมอบหมายโดยตรงจากหลวงพ่เจ้าอาวาส ขึ้นแรกคือเป็นหัวหน้าพุทธอาสาดูแลผู้ปฏิบัติธรรมแทนพระไปดูแลผู้ปฏิบัติธรรมในที่พัก เรื่องการรับสมัคร การดูแลสถานที่ ที่นอน ที่ปฏิบัติ ประสานเรื่องอาหารกับโรงทาน...” (Mrs. Metta-Bhuddhasavika, 2568): Interview.

“...เป็นพุทธอาสา โยมนั้นเตรียมตัวมา 2 อย่าง คือ ปฏิบัติและเป็นพุทธอาสา ผู้ปฏิบัติบอกว่า สะดวกในการปฏิบัติไม่เคร่งครัดมาก มีการปฏิบัติโยคะตรงนี้ผู้ปฏิบัติธรรมชอบมาก มีทั้งภavana เติบองธรรม ฟังเทศน์ ส่วนแดนมหัศจรรย์แห่งธรรม เขาบอกว่าถั่งการ ไม่มีที่วัดอื่น....” (Mrs. Jit dharma-Bhuddhasavika, 2025): Interview.

ในส่วนของพุทธอาสาที่เป็นฝ่ายดูแลรับผิดชอบเรื่องอาหารให้ผู้ปฏิบัติธรรมในโครงการบวช พุทธสาวกสาวิกาส่งอาหารง่ายประหยัดเวลาในการเตรียมการและมีประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติธรรม มีแม่ครัวของทางโรงทาน 7 คน ที่คอยเตรียมอาหารให้ทุกส่วนของการปฏิบัติและผู้ปฏิบัติธรรมในโครงการ ก็เป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมอาหารทางโรงทานได้จัดเตรียมวันละ 2 มื้อสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม มีการจัดเตรียมงบประมาณสำหรับซื้อวัตถุดิบเพื่อใช้ในการปรุงอาหาร ส่วนหนึ่งได้รับบริจาควัตถุดิบจากผู้สนับสนุนโรงทาน ในวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ดังที่พุทธอาสาผู้จัดการโรงทานให้สัมภาษณ์ว่า

“...โยมเป็นผู้ประสานงานระหว่างแม่ครัว เป็นคนดำเนินการให้แม่ครัวทำอาหารตามวัตถุดิบที่มี ตอนเช้าเน้นอาหารข้าวต้มเป็นหลัก เพราะทำง่ายประหยัดเวลาและมีประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติธรรม การเตรียมการคือ ดำเนินการให้แม่ครัวทำเพราะวัตถุดิบมีอยู่แล้ว การปฏิบัติธรรมนั้นทุกคนมาไม่ใช่เน้นการบริโภค แต่เอาแค่พออยู่ได้...” (Mrs. Uthai-Buddhasavika, 2025): Interview.

การบริหารจัดการ โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาเป็นการบริหารจัดการอาศัยหลักการทางพุทธศาสตร์ เป็นเกณฑ์ในการบริหารจัดการที่ทั้งหลักการพื้นฐานในการให้มีความรับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนเอง เป็นการทำจิตอาสาที่มีการลงมือทำงานด้วยความเสียสละและทุ่มเท มีการกำหนดควบคุมคุณภาพ

แบบที่ 1 เป็นผู้ประสานงานของการอุปถัมภ์ต้องอาศัยแรงกาย แรงใจ เพื่อจะไปสู่ปัจจัยที่ขาดแคลน เช่น ด้านปัจจัย 4

แบบที่ 2 ไสยศาสตร์ต้องเป็นพุทธศาสตร์ ไม่มีอะไรที่จะดึงคนไปสู่ความเร้นลับ เปิดเผยหลักธรรมทุกอย่าง

แบบที่ 3 ธุรกิจต้องไปสู่บุญกิจ วัดจึงไม่มีพื้นที่ทำธุรกิจมีแต่พื้นที่ทำบุญกิจ

แบบที่ 4 พานิชต้องสู่วิถีพุทธ

เป็นคุณภาพที่ทางวัดได้จัดกรอบไว้ ส่วนคุณภาพเฉพาะบุคคลนั้นแต่ละคนที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องประเมินตนเองให้ได้ดังที่เจ้าของได้โครงการให้สัมภาษณ์ว่า

“การจัดการงบประมาณ 2 แบบ แบบที่ 1 งบคือเงิน แบบที่ 2 งบคือการเสียสละ แบบที่ 1 ทางวัดคอยอุปถัมภ์เท่าที่จำเป็น แบบที่ 2 ให้เขาเห็นว่านี่คือเรา การเห็นค่าถึงการเจริญญานามันดีอย่างไรจึงไม่ต้องไปวัดกับเรื่องเงิน การที่วัดจัดให้เกิดความสะดวกเรื่องปัจจัยแก่พระ เช่น การสวดศพ การทำบุญต่าง ๆ

แต่ตรงนี้เป็นการทำงานที่ในฐานะว่าไม่ได้ทำงานรับจ้าง ผู้สอนคือพระวิทยากรไม่มีรับเงิน ผู้สาธยายพระไตรปิฎกไม่มีรับเงิน ผู้พาชมแดนมหัศจรรย์แห่งธรรมไม่มีรับเงิน ..." (Abbot of Chollaprapharn Rangsarit Temple, 2025): Interview.

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกา วัดชลประทานรังสฤษฎ์นั้นเป็นหลักการและวิธีการในแนวทางพุทธศาสตร์ที่ปรับมาประยุกต์ใช้ ทั้งเป็นแนวทางการจัดการของวัดร่วมสมัยใช้การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันแบบพุทธสหกรณ์ มีทั้งงบที่อาศัยไม่ตรีจิตช่วยเหลือกันมี ทั้งงบการเงินที่เป็นของส่วนรวมเรียกว่า สังฆะอุปถัมภ์ การวางแผน (Planning) มีการวางแผนงานตั้งแต่การรับสมัครข้อมูลของผู้สมัครการเข้าร่วมโครงการ การเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกิจกรรม การจัดหาอาหาร ชุดปฏิบัติธรรม สถานที่ปฏิบัติธรรม ที่พักการดูแลสุขภาพผู้ปฏิบัติธรรมและอื่น ๆ (Best, 1970) การจัดการองค์กร (Organization) การจัดการองค์กรที่จะมาสนับสนุนการปฏิบัติธรรม มีเจ้าของโครงการซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย คณะวิปัสสนาจารย์ คณะพระวิทยากรคณะผู้สนับสนุนฝ่ายต่าง ๆ พุทธอาสา เป็นต้น (Bardo and Hartman, 1982) การจัดสรรและบริหารบุคคลากร (Staffing) การจัดสรรบริหารบุคคลากร ที่จะให้โครงการเป็นไปได้ด้วยดี มีวิปัสสนาจารย์ พุทธอาสาแม่ครัว เป็นต้น เป็นฝ่ายสนับสนุนโครงการ (Cohen and Uphoff, 1977) การอำนวยการ (Directing) การอำนวยการมีหัวหน้าพุทธอาสาเป็นหลัก 1 คน ที่จะติดต่อประสานงาน มีการออกกำหนดการ เวลา และมอบหมายหน้าที่ ที่จะให้โครงการและกิจกรรมดำเนินไปโดยสะดวก (Cohen and Uphoff, 1980) การควบคุม (Controlling) มีการควบคุมโดยเจ้าของโครงการเป็นผู้ควบคุม เพื่อให้โครงการและกิจกรรมเป็นไปตามรายชื่อของพระวิทยากรและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบตามช่วงเวลาและตามสถานที่ปฏิบัติธรรม ตรงกับแนวคิดของ (Phra Brahmpundit (Prayoon Dhammacitto), 2006 และ Keith and Newstrom, 1989)

หลักสัปปายะ 4 เป็นจุดแข็งของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ 1) สถานที่สัปปายะ การเดินทางสะดวก ทำให้ผู้เข้าอบรมในโครงการมีความสนใจในการมาปฏิบัติธรรมหลังจากการทำงานเสร็จในวันสุดสัปดาห์ 2) อาหารสัปปายะ วัดชลประทานรังสฤษฎ์มีความสะดวกในด้านอาหารแก่ผู้ปฏิบัติธรรม เพราะมีงบประมาณจากการบริจาคและการบริหารจัดการมาสนับสนุนทั้งการเข้าอบรมผู้เข้าอบรมก็รับประทานอาหารเพียง 2 มื้อ ทำให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม 3) บุคคลสัปปายะ ผู้คนที่ไปมาในวัดส่วนมากมาทำบุญและมาฟังธรรม และพระภิกษุก็ให้ความยินดีมีปฏิสันถาร ทำให้เกิดความคุ้นเคยกันเหมือนญาติ 4) วัดชลประทานรังสฤษฎ์มีพระภิกษุที่สามารถกล่าวธรรมสนทนาธรรมให้ผู้มาฟังธรรมสามารถเข้าใจได้ง่ายเป็นหลักธรรมที่ทันสมัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นหลักสัปปายะ 4 จึงเป็นหลักการสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในระดับการบริหารจัดการเป็นลักษณะการประยุกต์รูปแบบพุทธบริหารและเป็นการบูรณาการ

แบบพุทธวิธีที่ได้ผลจริงในเชิงปฏิบัติซึ่งแตกต่างจากวัดทั่วไปที่เน้นเรื่องพิธีกรรมมากกว่าการพัฒนาจิต (Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto), 2015A)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. วัดควรมีหลักการบริหารที่มีการรองรับผู้ปฏิบัติธรรมเพิ่มเติมดังนี้

1.1 วัดควรบริหารจัดการด้านการปฏิบัติธรรมด้านการภาวนาที่ชัดเจน

1.2 วัดควรให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้เรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญาองค์ความรู้ทั้ง

ภายในและภายนอกองค์กร

1.3 วัดควรมีการพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์ให้มีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานและตอบ

ข้อซักถาม สอบอารมณ์กัมมัฏฐานกับผู้ปฏิบัติธรรม

2. สำนักพุทธศาสนาและภาคเอกชนควรสนับสนุนโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา โดยจัดงบประมาณมาสนับสนุนในโครงการ

3. ภาครัฐและภาคเอกชนควรสนับสนุนโดยการส่งคนเข้ามาอบรมเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพแก่หน่วยงานและเป็นการสนับสนุนโครงการในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง สัปายะ 4 ที่มีผลต่อการพัฒนาสถานที่ปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้แก่สถานที่ ทำให้คนภายนอกสนใจในการปฏิบัติธรรมมากขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งซึ่งมีมากในวัดชลประทานรังสฤษฎ์ เช่น การปาฐกถาธรรม กิจกรรมแดนมหิศจรรย์แห่งธรรม

เอกสารอ้างอิง

Abbot of Watchollapratharnrangsarit. (2025). Project Founder. *Interview*, 9 April 2025.

Assistant Abbot of Watchollapratharnrangsarit. (2025). Project Chairman. *Interview*, 4 April 2025.

Bardo, J. W. and Hartman, J. J. (1982). *A Systematic Introduction*. U.S.A. F.E.: Peacock Publishers.

Best, J. W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Practice Hall Inc.

Cohen, J. M. and Uphoff, N. (1977). *Participation: Concept and Measure for Project Design*.

Implementation in Rural Development. Community Center for International Studies. Cornell University.

- Cohen, J. M. and Uphoff, N. (1980). Participation in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Keith, D. and Newstrom, J. W. (1989). *Human Behavior*. (8th ed.). New York: Mc Graw-Hill.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka Thai Language Edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Publishing House. (In Thai).
- Mahamakut Buddhist University. (2010). *Tripitaka Siam Rath Edition*. Nakornpathom: Mahamakut Buddhist University Publishing House. (In Thai).
- Mrs. Jit dharma-Bhudhasavika. (2025). volunteer. *Interview*, 5 April 2025.
- Mrs. Metta-Bhudhasavika. (2025). volunteer. *Interview*, 5 April 2025.
- Mrs. Uthai-Bhudhasavika. (2025). volunteer. *Interview*, 4 April 2025.
- Phra Brahmbundit (Prayoon Dhammacitto). (2006). *Buddhist Administration*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Publishing House. (In Thai).
- Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto). (2011). *Dictionary of Buddhism*. (17th ed.). Bangkok: Buddhist Dharma Council Printing House. (In Thai).
- Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto). (2015A). *Buddhadhamma*. (43rd ed.). Bangkok: Phalitham Publishing House. (In Thai).
- Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto). (2015B). *Dictionary of Buddhism*. 30th Ed. Bangkok: Phalitham Publishing House. (In Thai).
- Phra Panyanantamunee. (2020). *Letting Go is empty*. Bangkok: Wish Books group Publishing House. (In Thai).
- Ven. Bhpodhinandha. (2025). Meditation Master. *Interview*, 4 April 2025.
- Ven. Chodhipanya. (2025). Tripitaka Lecturer. *Interview*, 6 April 2025.
- Ven. Dhevayasa. (2025). Spiritual Complex Lecturer. *Interview*, 5 April 2025.
- Ven. Piyawutdha. (2025). Meditation Master. *Interview*. 4 April 2025.
- Wat Chollapratharnrangsarit. (2019). *Saisamphangatanyuta*. Nonthaburi: S.R. Printing. (In Thai).
- Wat Chollapratharnrangsarit. (2025). *Saisamphangatanyuta*. Nonthaburi: S.R. Printing. (In Thai).
- Weber, M. (1968). *Economy and Society*. https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_and_Society.
- William Ouchi. (1971). *Organization and Management*. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*

ศศิธร บัญสว่าง¹
ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน²

(วันที่รับบทความ: 16 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 9 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 18 สิงหาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) ศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครูจำนวน 199 คน รวม 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี, การบริหารงานวิชาการ

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2568

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: sasithorn.ri@nsru.ac.th

² อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

The Relationship between Technological Leadership and Academic Administration of College Administrators under the Vocational Education Commission in Nakhon Sawan Province*

Sasithorn Bansawang¹

Teeppipat Suntawan²

(Received: July 16, 2025; Revised: August 9, 2025; Accepted: August 18, 2025)

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of technological leadership of administrators under the Vocational Education Commission in Nakhon Sawan province, 2) to study the level of academic administration under the Vocational Education Commission in Nakhon Sawan province, and 3) to examine the relationship between technological leadership and academic administration of college administrators under the Vocational Education Commission in Nakhon Sawan province. The sample consisted of 210 participants, including 11 administrators and 199 teachers, who were selected through multi-stage sampling based on Krejcie and Morgan's table. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The research findings were as follows:

1. The overall level of technological leadership of administrators under the Vocational Education Commission in Nakhon Sawan province was high.
2. The overall level of academic administration under the Vocational Education Commission in Nakhon Sawan province was also high.
3. The relationship between technological leadership and academic administration of college administrators under the Vocational Education Commission in Nakhon Sawan province was correlated in positive with correlation coefficients that was a very high level with the statistically significance at the .01 level.

Keywords: Relationship, Technological Leadership, Academic Administration

* Research Article from Thesis for the Master of Educational Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2025

¹ Master of Education students, Education Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: sasithorn.ri@nsru.ac.th

² Advisor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ในศตวรรษที่ 21 โลกเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเข้าสู่ยุคดิจิทัล ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงกำหนดให้รัฐส่งเสริมการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมสนับสนุนงบประมาณและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ (National Education Act B.E. 2542, 1999, pp. 18-19) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัลและ Mobile learning และกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 4 เพื่อสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา ด้วยการเพิ่มโอกาสเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับคนทุกวัย (Ministry of Education, 2017, p. 4)

ในยุคประเทศไทย 4.0 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำและผู้ประสานงานด้านการบริหาร เชื่อมโยงเทคโนโลยีกับการปฏิบัติในสถานศึกษา ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านเทคโนโลยี เพื่อเตรียมความพร้อมสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ผู้บริหารที่มีลักษณะข้างต้นนั้น สามารถกล่าวได้ว่า เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี กล่าวคือ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม บริหารจัดการโดยจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัย ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในองค์กร และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งมุ่งมั่นพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Chaemchoy, 2018, pp. 5-6)

ในด้านการบริหารงานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษาเพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารสถานศึกษา ก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งเสริมผู้เรียนให้บรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้จริยธรรมและคุณสมบัติตามที่ต้องการเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต ในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดี (Trainarong, 2019, p. 15) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษาแบ่งการบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ทรัพยากร ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ และฝ่ายวิชาการ โดยฝ่ายวิชาการประกอบด้วย 6 งานหลัก ได้แก่ งานแผนกวิชา งานพัฒนาหลักสูตร งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานวิทยบริการและห้องสมุด และงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Office of the Vocational Education Commission, 2009, p. 4)

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการยังประสบปัญหาในหลายด้าน อาทิ 1) การลงทะเบียนเรียน 2) การพัฒนาห้องเรียนเฉพาะทางไม่ครบทุกสาขาวิชาที่สถานศึกษาจัดการเรียนการสอน 3) การปรับแผนการฝึกอาชีพให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน 4) ครูและครูฝึกในสถานประกอบการขาดการพัฒนา ด้านเทคโนโลยีอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง 5) ขาดการพัฒนา นวัตกรรมเครื่องมือประเมินมาตรฐาน

วิชาชีพทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และ 6) ขาดการจัดหาผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน (Nakhonsawan Vocational College, 2021, pp. 93-100)

จากเหตุผลและประเด็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้สถานศึกษา โดยเฉพาะในการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจะสามารถเลือกใช้และบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในการบริหารจัดการ สนับสนุนการเรียนการสอน และส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมในองค์กร การบริหารที่มีพื้นฐานจากเทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Schrum and Levin, 2009, p. 114) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับสูงมาก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี

Bumrungrukdee (2020, p. 21) ได้ให้ความหมาย ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษา การมีวิสัยทัศน์ สมรรถนะ สามารถใช้เทคโนโลยี เรียนรู้เทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง มีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้จักนำความรู้เหล่านั้นไปบูรณาการกับการจัดการศึกษา และบริหารการศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างมีความหมายบนพื้นฐานของทฤษฎี ตลอดจนใช้อิทธิพล อำนาจ และจูงใจให้ครู นักเรียนใช้เทคโนโลยี

Sodkomkhum (2020, p 32) ได้ให้ความหมาย ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างวิสัยทัศน์ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบูรณาการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการบริหารสู่ความเป็นสากล มีความสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล

Courville (2011, pp. 1-19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรทางเทคโนโลยีในการบริหารจัดการองค์กรให้มีความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญกว่านั้นคือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยสามารถสร้างวิสัยทัศน์ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบูรณาการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการบริหารสู่ความเป็นสากลและสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้บรรลุเป้าหมาย และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล

ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี

Pakotang (2018, p. 257) กล่าวว่า ในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำยุคศตวรรษที่ 21 ต้องให้ความสำคัญกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ สถาบันการศึกษาที่ต้องเผชิญความท้าทายเช่นเดียวกับองค์กรอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่สามารถใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานประจำวัน ตลอดจนการวางแผนกลยุทธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพและยั่งยืน.

Bumrungpukdee (2020, p. 35) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีว่าเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตปัจจุบันหลากหลายสาขาทั้งธุรกิจ ด้านการแพทย์ ด้านอุตสาหกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความบันเทิง ด้านการทหารตำรวจ และด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

Schrum and Levin (2009, p. 114) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้นำต้องมีทักษะความรู้ ความเข้าใจ และวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี เพื่อนำไปกำหนดเป็นวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาและสร้างนวัตกรรมที่เพิ่มคุณค่าและผลลัพธ์ทางการศึกษา ความรู้ เรียกว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจะนำองค์กรให้สามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลลัพธ์ของสถานศึกษาและนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานและบริหารงาน เป็นอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ทำให้มีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น และเทคโนโลยีมีประโยชน์ต่อดำเนินชีวิตในปัจจุบันเป็นอย่างมาก รวมไปถึงทางด้านการศึกษา ผู้บริหารจะต้องใช้เทคโนโลยีในการบริหารเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสและคุณภาพทางการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี

Bumrungpukdee (2020, p. 46) ได้สรุป องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีไว้ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน 5) ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

Kamkhlay (2022, p. 8) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 2) การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล 3) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ 4) การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

Hemhongsas (2022, pp. 36-53) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์และผู้นำด้านเทคโนโลยี 2) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี 3) การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 4) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน 5) การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล

Redish and Chan (2007, p. 79) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1) ภาวะผู้นำ 2) การเรียนรู้และการสอน 3) ผลิตภาพและการปฏิบัติทางวิชาชีพ 4) การสนับสนุน การสร้างรักษา การดำเนินการ และงบประมาณ 5) การวัดผลและการประเมินผล 6) สังคม กฎหมาย และประเด็นทางจริยธรรม

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล และ 5) ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

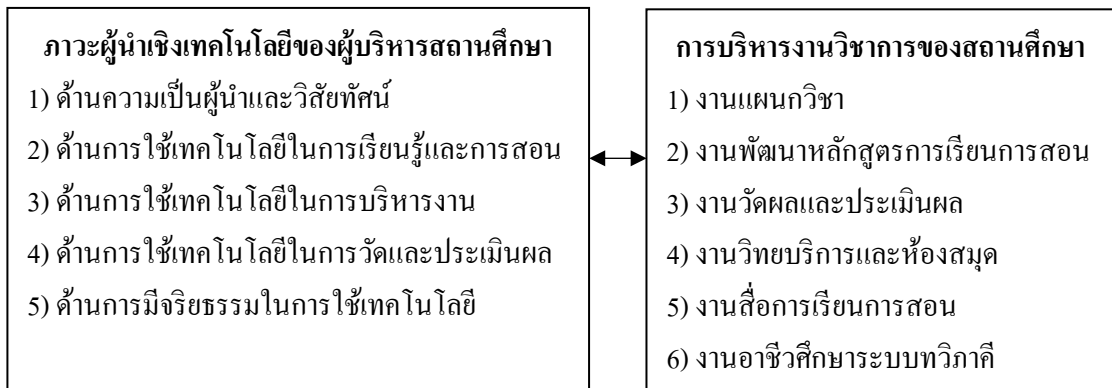
งานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 7 แห่ง จำนวน 460 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2567 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเปิดตารางของเกรจซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครู จำนวน 199 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเทียบสัดส่วน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน และครู จำนวน 199 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก

ตัวแปรที่ศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยแบ่งองค์ประกอบทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล 5) ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยแบ่งการบริหารงานวิชาการออกเป็น 6 งาน ได้แก่ 1) งานแผนกวิชา 2) งานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 3) งานวัดผลและประเมินผล 4) งานวิทยบริการและห้องสมุด 5) งานสื่อการเรียนการสอน 6) งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยพบผู้อำนวยการสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ในระหว่างวันที่ 20 – 31 มกราคม 2568 โดยใช้วิธีเก็บแบบ Google form

3. ผู้วิจัยได้รับข้อมูลกลับคืน ครบทั้งจาก 210 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. เมื่อได้รับข้อมูลคืนกลับมา ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานด้วยการหาค่าการแจกแจงความถี่ (Frequencies) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้สถิติพื้นฐานวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้สถิติพื้นฐานวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. วิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถาม โดยสรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.20 และครู จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 94.80

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวม

ด้าน	ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี	ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1	ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์	4.32	0.58	มาก	1
2	ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน	4.24	0.64	มาก	3
3	ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน	4.11	0.63	มาก	4
4	ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล	4.07	0.59	มาก	5
5	ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี	4.27	0.47	มาก	2
รวมเฉลี่ย		4.20	0.52	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.49)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวม

ด้าน	การบริหารงานวิชาการ	ระดับการบริหารงานวิชาการ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1	งานแผนกวิชา	4.17	0.55	มาก	3
2	งานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน	4.25	0.45	มาก	2
3	งานวัดผลและประเมินผล	4.14	0.38	มาก	4
4	งานวิทยบริการและห้องสมุด	4.07	0.39	มาก	6
5	งานสื่อการเรียนการสอน	4.13	0.45	มาก	5
6	งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	4.37	0.47	มาก	1
รวมเฉลี่ย		4.19	0.35	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, S.D. = 0.47) รองลงมา คือ งานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, S.D. = 0.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ งานวิทยบริการและห้องสมุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, S.D. = 0.39)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการหาค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient) ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี	การบริหารงานวิชาการ						
	งานแผนกวิชา	งานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน	งานวัดผลและประเมินผล	งานวิทยบริการและห้องสมุด	งานสื่อการเรียนการสอน	งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	การบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวม
1. ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์	.874**	.423**	.661**	.513**	.610**	.734**	.824**
2. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน	.619**	.615**	.784**	.632**	.756**	.856**	.900**
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน	.563**	.584**	.818**	.517**	.673**	.794**	.832**
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล	.633**	.527**	.724**	.474**	.619**	.763**	.795**
5. ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี	.446**	.832**	.723**	.427**	.542**	.678**	.767**
ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี โดยภาพรวม	.701**	.651**	.826**	.575**	.717**	.855**	.917**

** p < .01 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .917$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .900$) รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับสูง ($r = .832$) และด้านที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับสูง ($r = .767$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ มีการพัฒนาดตนเองอยู่เสมอ เห็นทิศทางของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในระบบการศึกษา และมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร รวมถึงสามารถสื่อสาร เป้าหมาย และแนวทางในการใช้เทคโนโลยีให้แก่ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน ได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Schrum and Levin (2009) ที่กล่าวว่า ผู้นำสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี จะสามารถสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thanaruangsuan (2023) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย สหวิทยาเขตเวียงกาหลง พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phivuttipan (2021) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบทวิภาคี ถือเป็นนโยบายสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในการส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งในห้องเรียน และสถานประกอบการจริง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ วางแผนหลักสูตรร่วมกัน และติดตามผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในสถานประกอบการอย่างใกล้ชิด โดยสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Office of the Vocational Education Commission (2016) ที่เน้นให้สถานศึกษาอาชีวศึกษามีบทบาทในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะในระบบทวิภาคีซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับทักษะวิชาชีพ และส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน ได้อย่างมั่นใจ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Laphim (2020) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ผู้ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า คุณภาพการบริหารจัดการมีผลการประเมินความเหมาะสม

อยู่ในระดับมาก โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ นำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มาใช้ในการประชาสัมพันธ์ การวางแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี และงบประมาณ พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสำรองข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจทักษะเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดประชุมคณะกรรมการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงาน พัฒนาระบบการจัดการหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล และการบริหารจัดการด้านการศึกษา ความรู้ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับรายวิชาที่เรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lokaewmanee (2018) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารงานวิชาการวิทยาลัยการอาชีพและวิทยาลัย สารพัดช่างในภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในวิทยาลัยการอาชีพและวิทยาลัยสารพัดช่างในภาคตะวันออกเฉียงใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่ดีขึ้น การบริหารงานวิชาการก็มีแนวโน้มที่จะมีประสิทธิภาพสูงขึ้นเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ของ International Society for Technology in Education: ISTE (2018) ที่เสนอว่า ผู้นำทางการศึกษาควรเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการ โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุดกับการบริหารงานวิชาการ คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน แสดงให้เห็นว่า ความสามารถของผู้บริหารในการส่งเสริมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ มีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพทางวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Anderson and Dexter (2005) ที่ชี้ให้เห็นว่า การที่ผู้นำสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการเรียนการสอน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Schrum and Levin (2009) ที่กล่าวว่า ผู้บริหาร ที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีจะสามารถเลือกใช้และบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในการบริหารจัดการสนับสนุนการเรียนการสอน และส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมในองค์กร การบริหาร ที่มีพื้นฐานจากเทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klindet (2017) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระบุรีพบว่า คุณลักษณะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะทั่วไป**

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยจัดอบรมหรือพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำไปถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ งานวิทยบริการและห้องสมุด ควรส่งเสริมและพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุดให้มีความทันสมัย และเข้าถึงง่ายสำหรับผู้เรียนและครูผู้สอน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการที่โปร่งใส และเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมในยุคเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานวิทยบริการและห้องสมุดในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

3. ควรศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเพื่อยกระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษา จังหวัดนครสวรรค์

เอกสารอ้างอิง

- Ministry of Education. (2017). *The national education plan, 2017–2036*. Bangkok: Prikwhan Graphic. (In Thai).
- Pakotang, J. (2018). *Leadership in the digital age for professional school administrators*. Ubon Ratchathani: Siritham Offset Publishing House. (In Thai).

- Phivuttipan. J. (2021). *Factors Analysis of Technological Leadership of School Administrators under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Sawan*. Master thesis, M.Ed., Nakhon Sawan Rajabhat University, Nakhon Sawan. (In Thai).
- Bumrungpukdee, N (2020). *The Relationship between Leadership in Information Technology of School Administrators and School Effectiveness under the Local Administrative Organization in Sakon Nakhon Province*. Master thesis, M.Ed., Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon. (In Thai).
- National Education Act, B.E. 2542 (1999). (1999, December 19). *Royal Thai Government Gazette*. 116(47A), 18-19. (In Thai).
- Thanaruangsuwan, P. (2023). *A study of technological leadership of school administrators under the Chiang Rai Secondary Educational Service Area Office, Wiang Ka Long Cluster*. Master's independent study, M.Ed., University of Phayao, Phayao. (In Thai).
- Trainarong, R. (2019). *Academic administration of school administrators under Bangkok Metropolitan Administration, Lat Phrao District Office*. Master's independent study, M.Ed., Phranakhon Rajabhat University, Bangkok. (In Thai).
- Sodkomkhum, W. (2020). *Principals' technological leadership affecting teachers' technology integration and teachers' attitude towards the use of technologies in schools in the Suphanburi Primary Education Service Area Office 1*. Master thesis, M.Ed., Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).
- Nakhon Sawan Vocational College. (2021). *Self-assessment report of Nakhon Sawan Vocational College*. Nakhon Sawan: Author. (In Thai).
- Hemhongs, S. (2022). Technological leadership of school administrators affecting school effectiveness under Suphanburi Primary Educational Service Area Office 3. *Social Science Research Journal*, 13(2), 36-53. (In Thai).
- Lokaewmanee, S. (2018). *Factors affecting the quality of academic administration of vocational colleges and polytechnic colleges in the eastern region under the Office of the Vocational Education Commission*. Master thesis, M.Ed., Burapha University, Chonburi.
- Office of the Vocational Education Commission. (2009). *Regulations of the Office of the Vocational Education Commission on educational institution administration (B.E. 2552)*. Bangkok: Office of the Vocational Education Commission. (In Thai).

- Office of the Vocational Education Commission. (2016). *Thai dual vocational education: Seminar activity report*. Nonthaburi: Muang Thong Thani. (In Thai).
- Chaemchoy, S. (2018). *Educational administration in the digital era*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai).
- Khumklai, S. (2022). *The relationship between technological leadership and academic administration of school administrators under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2*. Master's independent study, M.Ed., Hatyai University, Songkhla. (In Thai).
- Laphim, S. (2020). The development of a guideline for dual vocational education management toward excellence of colleges under the Office of Vocational Education Commission in Udon Thani Province. *Journal of Educational Administration and Leadership (Online Edition)*, 8(30), 137-147. (In Thai).
- Klindet, I. (2017). *The relationship between the technological leadership and the academic administration of the educational institution administrators under the supervision of Saraburi office of the non-formal and informal education*. Master thesis, M.Ed., Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani. (In Thai).
- Anderson, R. E., and Dexter, S. L. (2005). School technology leadership: An empirical investigation of prevalence and effect. *Educational Administration Quarterly*, 41(1), 49-82.
- Keith, C. (2011). Educational Technology: Effective Leadership and Current Initiatives. *Presented at Louisiana Computer Using Educator's Conference in 2011*. New Orleans: Louisiana State University.
- International Society for Technology in Education: ISTE. (2009). *National Educational Technology Standards for Administrators*. Retrieved March 22, 2024, from <http://dangerouslyirrelevant.org/wp-content/uploads/2017/04/PTLAPacket.pdf>
- Redish, T., and Chan, T. C. (2007). Technology Leadership: Aspiring Administrators' Perceptions of Their Leadership Preparation Program. *Electronic Journal for the Integration of Technology in Education*, 6, 123-139.
- Schrum, L. S., and Levin, B. B. (2009). *Leading 21st Century Schools: Harnessing Technology for Engagement and Achievement*. California: United States of America.

แนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3*

ปาไลตา อ้นแดง¹

สุพัฒนา หอมบุปผา² สาธิต ทรัพย์รวงทอง³

(วันที่รับบทความ: 11 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 14 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 18 สิงหาคม 2568)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา 2) หาแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา และ 3) ประเมินแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา การดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 316 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การหาแนวทางการดำเนินงาน โดยการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา 3) การประเมินแนวทางการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาในด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานสูงสุด ได้แก่ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$, S.D. = 0.51) รองลงมา ได้แก่ ด้านภัยที่เกิดจากการละเมิดสิทธิอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$, S.D. = 0.62) และต่ำที่สุดคือด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D. = 0.62)

2. แนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาควรจัดทำแผนเผชิญเหตุที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ควรกำหนดให้เครือข่ายผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเฝ้าระวัง ช่วยเหลือจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย และแผนงานเกี่ยวกับการจัดการปัญหาฝุ่นละออง

3. การประเมินแนวทางการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: ความปลอดภัยสถานศึกษา, การบริหารการศึกษา

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2568

¹ นักศึกษาลัทธิครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: palita.ond@nsru.ac.th

² อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

³ อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Guidelines for Safety Operations in Educational Institutions under the Jurisdiction of Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 3*

Palita Ondang¹

Supattana Hompubpha² Satorn Subrungthong³

(Received: July 11, 2025; Revised: August 14, 2025; Accepted: August 18, 2025)

Abstract

This purposes of this research were to 1) study the level of operation of educational institution safety, 2) find guidelines for operation of educational institution safety, and 3) evaluate the guidelines for operation of educational institution safety. The research was divided into 3 steps: First, Study the level of operation. The samples used in the research included 316 educational institution administrators and teachers. The research instrument was the educational institution safety operation questionnaire with content validity between 0.67-1.00 and reliability of 0.98. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation. Second, Find guidelines for operation by focusing on group discussions with 7 experts. The research instrument was the group discussion record form and data was analyzed using content analysis technique. Finally, Evaluate the guidelines for operation. The samples used in the research included 31 educational institution administrators and teachers. The research instrument was the evaluation form for the implementation of educational institution safety operations in terms of correctness, appropriateness, feasibility and usefulness, and the statistics used for data analysis were mean and standard deviation.

The purpose of this research were to:

1. The overall level of educational institution safety operations is at a high level. When considering each aspect, it was found that the highest-rated aspect of safety operations was related to threats from human violence” ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.51), followed by the area of dangers resulting from rights violations at a high level ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.62), and the lowest level was in the area of dangers resulting from physical and mental health impacts at a high level ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.62)

2. Operational guidelines: Educational institutions should prepare an incident response plan that is appropriate for the context of the institution. The network of parents should be part of the surveillance system and help prepare the annual operational plan systematically. Educational institutions should set policies and plans for dust problem management.

3. The overall assessment of operational guidelines is at the highest level in all aspects: correctness, appropriateness, feasibility, and usefulness.

Keywords: Educational institution safety, Educational Administration

* Research Article from Thesis for the Master of Educational Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University, 2025

¹ Master of Education students, Education Administration, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: palita.ond@nsru.ac.th

² Advisor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

³ Advisor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย และนโยบายเร่งด่วน เรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 โดยเฉพาะ หมายเหตุที่ 12 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มุ่งพัฒนากำลังคนของประเทศไทยให้มี สมรรถนะสูง มีความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งใน ด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความปลอดภัย และการเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมความพร้อมในการมีส่วนร่วม ขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนั้น ในการเร่งรัดการทำงานภาพรวมกระทรวงให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นความไว้วางใจ ให้กับสังคมและผลักดันให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ และประสิทธิภาพในทุกมิติ กระทรวงศึกษาธิการจึง ได้กำหนดหลักการสำคัญในการประกาศนโยบาย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการจัดการศึกษา เพื่อความปลอดภัย เร่งสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันจาก ภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ และภัยอื่น ๆ โดยมีการดำเนินการตามแผนและมาตรการด้านความปลอดภัย ให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากรในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเข้มข้น (Ministry of Education, 2021, p. 1)

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติมีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อปกป้องจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่หลากหลาย เช่น อาชญากรรม ความรุนแรง ยาเสพติด ภัยพิบัติธรรมชาติ โรคอุบัติใหม่ และภัยไซเบอร์ เป็นต้น แผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดขึ้นท่ามกลางความก้าวหน้า ทางวิทยาการและเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ ทั้งใน ด้านเศรษฐกิจและสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการปฏิวัติดิจิทัล การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักรายได้ปานกลาง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม ของประชากรภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดความซับซ้อนและความรุนแรงในภัยคุกคาม ต่อความมั่นคงของประชาชนและประเทศชาติ จำเป็นต้องมีการเร่งดำเนินการแก้ไขและปรับตัวเพื่อให้ การศึกษาสามารถตอบสนองต่อความท้าทายและรักษาความมั่นคงของประเทศในระยะยาว ซึ่งภัยใน

แต่ละด้านล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอปรกับนโยบาย Quick Win 7 วาระเร่งด่วน ข้อที่ 1 ความปลอดภัยของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการมองเห็นภัยที่เกิดขึ้นแก่เด็กนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกิดขึ้นซ้ำและส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจในหลายปีที่ผ่านมา เช่นภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการกลั่นแกล้งรังแก (Bully) รวมถึงภัยที่เกิดจากโรคอุบัติใหม่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา (Office of the Basic Education Commission, 2022, p. 4)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยไว้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ 2) ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ 3) ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ 4) ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ (Office of the Basic Education Commission, 2022, pp. 26-27) ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 มุ่งเป้าประสงค์ประการหนึ่งคือ ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากภัย โดยการกระจายมาตรการออกเป็น 9 รูปแบบ ได้แก่ ภัยยาเสพติด ภัยความรุนแรง ภัยพิบัติต่าง ๆ อุบัติเหตุ โรคอุบัติใหม่ ฝุ่น PM 2.5 การค้ามนุษย์ การคุกคามในชีวิต และทรัพย์สิน รวมถึงอาชญากรรมไซเบอร์ สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ และรองรับวิถี ชีวิตใหม่ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี ผ่านโครงการ สร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 และโครงการอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา(พสน.) (Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 3, 2023, p. 48) ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนัก และให้ความสำคัญเพราะนักเรียนเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา และกำลังทรัพยากรสำคัญของประเทศ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงต้องแสวงหาหนทางที่จะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข มีความรู้สึกรอบอุ้มใจ ได้รับการปลูกฝัง ปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัย มั่นใจทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีทักษะชีวิตในการดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลง และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถช่วยเหลือลดส่งต่อความปลอดภัย และสามารถช่วยเหลือของนักเรียนได้อย่างทันทั่วถึง ท่วงถึง และมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยในฐานะเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 จึงตระหนักถึงความปลอดภัยในสถานศึกษาตามคู่มือการดำเนินการความปลอดภัยในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2565 เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาพัฒนาความปลอดภัยในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ให้มีมาตรฐาน และคุณภาพความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3
3. เพื่อประเมินแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

Deepantham (2018, p. 10) กล่าวถึง การบริหารสถานศึกษา คือ กระบวนการทำงานโดยใช้บุคคลและทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนและสังคมเติบโตอย่างมีคุณภาพ ผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม และการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อม และสังคมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

Chiamthong (2018, p. 31) กล่าวถึง การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานในสถานศึกษา คือ การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารด้านบุคลากร และการบริหารงานกิจการทั่วไป เป็นกลยุทธ์เพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานด้านวิชาการ ที่ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานตามหลักสูตร กำหนดโดยบุคลากร ที่ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะในการจัดการการศึกษา จัดสรรงบประมาณ ให้มีความเหมาะสมเกิดประโยชน์ ประสานชุมชน และองค์กรที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

Meekaeaw (2019, p. 11) กล่าวถึง การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหาร วิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การผู้บริหารจะต้องดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ที่มีการทำงานกับบุคคลและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเป็นระบบแบบแผน สามารถยืดหยุ่นได้ในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

2. ความหมายและความสำคัญของความปลอดภัยสถานศึกษา

ความหมายของความปลอดภัยสถานศึกษา

Srisuchat (2016, p. 82) กล่าวถึง สถานศึกษาที่ดำเนินงานตามมาตรการ แนวทางหรือจัดกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ที่มุ่งเพื่อสร้างความปลอดภัยให้แก่กักเรียน รวมทั้งการปกป้องคุ้มครองเด็กนักเรียนจาก

ยันอันตรายต่าง ๆ ทั้งใน ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหามุขเหตุ การป้องกัน และแก้ไขปัญหามุขภัย และการป้องกัน และแก้ไขปัญหามุขสังคม โดยการดำเนินการดังกล่าว อาจอยู่ในรูปแบบการจัดการศึกษา และหลักสูตรการเรียนการสอนด้านความปลอดภัย หรือการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เป็นต้น

Deepantham (2018, p. 23) กล่าวถึง การไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นเท่านั้น แต่ความปลอดภัยยังมีความหมายรวมถึงการดำรงชีวิตอยู่อย่างสุขกาย สุขใจ ไม่เสี่ยงภัย มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเตรียมป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสม่ำเสมออีกด้วย

Deroche and Kaiser. (1980, pp. 162-163) as cited in Anusapha, S. (2013, p. 21) กล่าวถึง ความปลอดภัยในโรงเรียน จะต้องพิจารณาถึงอัตราส่วนระหว่างครู และเด็ก การดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด เน้นถึงความจำเป็น และความสำคัญของการประกันภัยสำหรับเด็กที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการจัดให้กับเด็ก

ความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา

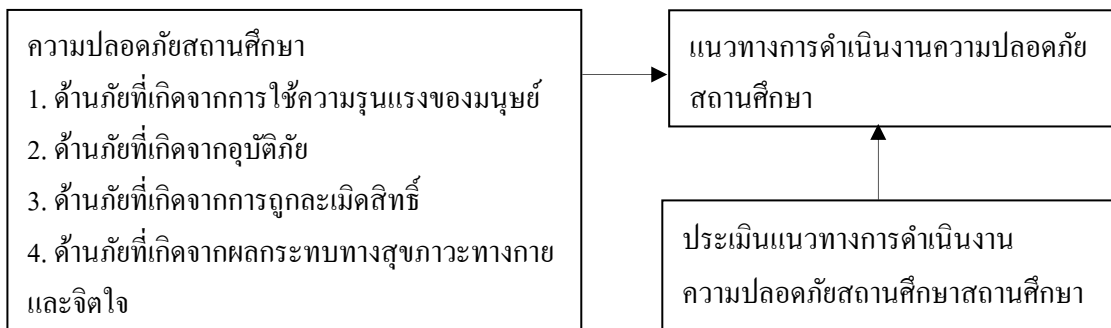
Office of the Basic Education Commission. (2013, p. 18) กล่าวถึง การจัดระบบความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้สึกปลอดภัยและการได้รับการดูแลช่วยเหลือให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้และเกิดความมั่นใจ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ดังนั้น การวางแผนและดำเนินระบบความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สถานศึกษาสามารถดูแลช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง มีแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน

Office of the Basic Education Commission. (2022, p. 7) กล่าวถึง การสร้างความปลอดภัยให้แก่นักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ขึ้นอยู่กับความสุข และการมีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา สามารถป้องกันหรือได้รับการป้องกันตนเองจากปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ มีความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และเจตคติที่ดี และมีทักษะในการป้องกันภัย สามารถหรือได้รับการแก้ไขปัญหามาช่วยเหลือ เยียวยา ฟื้นฟู และดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย

Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 3 (2023, p. 48) กล่าวถึง ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับการดูแลความปลอดภัยจากภัยคุกคาม 9 รูปแบบ ได้แก่ ภัยยาเสพติด ภัยความรุนแรง ภัยพิบัติต่าง ๆ อุบัติเหตุ โรคอุบัติใหม่ ฝุ่น PM 2.5 การค้ามนุษย์ การคุกคามในชีวิต และทรัพย์สิน รวมถึงอาชญากรรมไซเบอร์สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ และรองรับวิถีชีวิตใหม่ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี

สรุปได้ว่า ความปลอดภัยสถานศึกษา หมายถึง ภาวะหรือสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่ไม่มีความเสี่ยงหรือความเป็นอันตรายต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งทางกาย จิตใจ ทรัพย์สิน ของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยสถานศึกษาต้องมีระบบในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และรับมือกับสถานการณ์ภัยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อให้มีทักษะป้องกันตนเองจากปัจจัยเสี่ยงภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

แนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา เป็นงานที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ขนาดประชากร 1,500 คน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ จำนวน 316 คน แบ่งออกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 35 คน และครู จำนวน 281 คน โดยใช้การเทียบสัดส่วน และทำการสุ่มแบบชั้นภูมิตามขนาดของโรงเรียน และทำการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

และ 2) สอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อส่งถึงสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ขอความร่วมมือจากผู้บริหารและครูซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม โดยจัดส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ E-office พร้อมหนังสือจากคณะครุศาสตร์ ระหว่างวันที่ 13-24 มกราคม 2568 รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน จากนั้นรวบรวมข้อมูลผ่าน Google Form ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วน ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติในวันที่ 25 มกราคม 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบประเมินออนไลน์ที่ได้รับ ก่อนนำข้อมูลที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติ โดยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (f) และค่าร้อยละ (%) และตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีความเชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

แบบบันทึกสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ โดยที่ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยที่มีระดับการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาต่ำที่สุด 3 อันดับแรก ในทั้ง 4 ด้าน นำเสนอความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ หากเหมาะสมให้พิจารณาไว้คงเดิม หากไม่เหมาะสมให้ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะเพิ่มเติมในร่างเพื่อการปรับปรุงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกแล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและให้ความเห็นชอบ จากนั้นประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม พร้อมยื่นคำร้องต่อคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อดำเนินการส่งหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน ในจังหวัดนครสวรรค์เข้าร่วมประชุม ซึ่งกำหนดจัดขึ้นในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2568 เวลา 10.00 - 12.00 น.

ผ่านระบบออนไลน์ Google Meet หลังจากการประชุม ผู้วิจัยนำข้อมูลและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากแบบบันทึกการประชุม มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการประเมินแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 31 คน จากการเลือกตามขนาดของโรงเรียน และทำการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา และ 2) สอบถามเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ ที่มีการประเมินด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ดังนี้: ขออนุญาตคณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ออกหนังสือถึงผู้บริหารและครูเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบประเมิน จากนั้นจัดส่งแบบประเมินผ่าน E-office จำนวน 31 คน ระหว่างวันที่ 25-29 มีนาคม 2568 และรวบรวมผลผ่าน Google Form เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติในวันที่ 1 เมษายน 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบประเมินออนไลน์ที่ได้รับก่อนนำข้อมูลที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติ โดยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (f) และร้อยละ (%) และตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา

รายการ	ระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัย			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์	4.39	0.51	มาก	1
2. ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ	4.37	0.62	มาก	3
3. ด้านภัยที่เกิดจากการละเมิดสิทธิ	4.38	0.64	มาก	2
4. ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ	4.33	0.62	มาก	4
รวมเฉลี่ย	4.37	0.61	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.61) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา ระดับสภาพการดำเนินงานสูงสุด ได้แก่ ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.51) รองลงมา ได้แก่ ด้านภัยที่เกิดจากการละเมิดสิทธิอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.62) และต่ำที่สุดคือด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 2 ระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัยต่ำที่สุดของแต่ละด้าน

รายการ	ระดับสภาพการดำเนินงานความปลอดภัย		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์			
มีการชักซ้อมแผนเผชิญเหตุต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง	4.16	1.00	มาก
2. ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ			
มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองในการเฝ้าระวัง ช่วยเหลือ และป้องกันในด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	4.13	0.96	มาก
3. ด้านภัยที่เกิดจากการละเมิดสิทธิ			
มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองการเฝ้าระวัง ช่วยเหลือ และป้องกันในด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง	4.25	0.75	มาก
4. ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ			
มีการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจสอบค่าฝุ่นละอองในอากาศ พร้อมทั้งมีแผนและวิธีการกำจัดฝุ่นละอองที่มีค่าเกินกว่ากำหนดได้อย่างถูกวิธี	3.90	1.24	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษาต่ำที่สุด ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ คือ มีการชักซ้อมแผนเผชิญเหตุต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.16$, $S.D. = 1.00$) ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองในการเฝ้าระวังช่วยเหลือ และป้องกันในด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุอย่างจริงจังและต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, $S.D. = 0.96$) ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองเฝ้าระวังช่วยเหลือ และป้องกันในด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิอย่างจริงจังและต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, $S.D. = 0.75$) และด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ คือ มีการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจสอบค่าฝุ่นละอองในอากาศ พร้อมทั้งมีแผนและวิธีการกำจัดฝุ่นละอองที่มีค่าเกินกว่ากำหนดได้อย่างถูกต้องวิธีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $S.D. = 1.24$)

2. แนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา

1) ด้านที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ สถานศึกษาควรจัดทำแผนเผชิญเหตุที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา จัดทำปฏิทินการชักซ้อมล่วงหน้า กำหนดวันและเวลาที่แน่นอนและแจ้งกำหนดการให้บุคลากรและนักเรียนรับทราบล่วงหน้า

2) ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแผนงาน โดยให้เครือข่ายผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเฝ้าระวังและป้องกันภัย แต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงาน จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเป็นระบบครอบคลุมทุกด้านของการเฝ้าระวังและป้องกันอุบัติเหตุ

3) ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแผนงานที่กำหนดให้เครือข่ายผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งของระบบเฝ้าระวังช่วยเหลือ และป้องกันภัยจากการถูกละเมิดสิทธิ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองการเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงาน จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเป็นระบบ

4) ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาฝุ่นละอองโดยต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจวัดและควบคุมฝุ่นละออง จัดทำแผนรับมืออย่างเป็นระบบ

3. การประเมินแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา

ตารางที่ 3 การประเมินแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์	4.52	0.41	มากที่สุด	4.38	0.29	มาก	4.42	0.22	มาก	4.66	0.23	มากที่สุด
ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ	4.47	0.30	มากที่สุด	4.44	0.35	มาก	4.59	0.39	มากที่สุด	4.85	0.30	มากที่สุด
ด้านภัยที่เกิดจากการละเมิดสิทธิ	4.43	0.46	มากที่สุด	4.74	0.24	มากที่สุด	4.69	0.27	มากที่สุด	4.81	0.25	มากที่สุด
ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ	4.65	0.33	มากที่สุด	4.71	0.30	มากที่สุด	4.64	0.35	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.52	0.33	มากที่สุด	4.57	.018	มากที่สุด	4.59	0.25	มากที่สุด	4.80	0.26	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 การประเมินแนวทางการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านภัยจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน คือ สถานศึกษากำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ออกระเบียบหรือคำสั่ง พร้อมแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ จัดทำแผนเผชิญเหตุที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา จัดสรรงบประมาณเหมาะสม และวางปฏิทินการซักซ้อมล่วงหน้า แจกกำหนดการให้บุคลากรและนักเรียนทราบ จัดการซักซ้อมตามแผนโดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เชิญผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ วางแผนการซักซ้อม และอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น พร้อมทำข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ หลังการซักซ้อมควรประเมินผล วิเคราะห์ข้อบกพร่อง และนำข้อมูลจากผู้เข้าร่วมมาปรับปรุงแผนให้เหมาะสม เพื่อให้ให้นักเรียนและบุคลากรเตรียมพร้อม ลดความตื่นตระหนกเมื่อเกิดเหตุจริง และทดสอบความเป็นไปได้ของแผนในการปฏิบัติจริง รวมถึงพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมความปลอดภัยในสถานศึกษาสอดคล้องกับมาตรการ 3 ป ในคู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา การปลูกฝัง หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก และเจตคติที่ดี และการสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อให้เกิดทักษะในการป้องกันภัยให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา (Office of the Basic Education Commission, 2022, p.19) และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ (Chaih Wong, 2018, p.56) ได้วิจัยเรื่อง

การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีนโยบายสำคัญในการจัดการด้านความปลอดภัยของนักเรียนมีมาตรการที่ชัดเจนในการดูแลความปลอดภัยให้แก่นักเรียนมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยการป้องกันอุบัติเหตุภายในโรงเรียนแก่นักเรียน มีการจัดทำแผนการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและจัดให้มีการฝึกซ้อมหนีไฟเป็นประจำทุกปี

2. ด้านภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน คือ สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแผนงานด้านการป้องกันและรับมืออุบัติเหตุ โดยบูรณาการเครือข่ายผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการเฝ้าระวัง ช่วยเหลือ และป้องกันภัย จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเชิญผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ ฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุ อบรมการปฐมพยาบาล และทำข้อตกลงความร่วมมือ ดำเนินการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงมาตรการอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดทำฐานข้อมูลจุดเสี่ยง เพื่อให้การป้องกันมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองจะได้มีส่วนร่วมดูแลความปลอดภัยนักเรียนอย่างใกล้ชิด เสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน และสามารถให้ความช่วยเหลือหรือสื่อสารข้อมูลได้รวดเร็วในยามฉุกเฉินสอดคล้องกับคู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา มีการกำหนดการบริหารความปลอดภัยสถานศึกษาโดยมีการระบุเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและผู้ปกครองเข้าไปในโครงสร้างการบริหารจัดการความปลอดภัยสถานศึกษา (Office of the Basic Education Commission, 2022, p.18) และสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ (Chaiprapa, 2023, p.104) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษา ด้านมาตรการการป้องกัน คือ การสร้างการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย มีการวางแผนร่วมกับฝ่ายบริหารงานทั่วไป แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประสานงานความปลอดภัยกับสถานศึกษาอื่น ๆ และภาคีเครือข่ายและจัดการประชุมร่วมกับคณะกรรมการเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต่อปีการศึกษา กับภาคีเครือข่ายและสถานศึกษาอื่น ๆ และประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

3. ด้านภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ มีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน คือ สถานศึกษากำหนดนโยบายและแผนงานร่วมกับเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อเฝ้าระวัง ช่วยเหลือ และป้องกันการละเมิดสิทธินักเรียน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเชิญผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้เรื่องสัญญาณการถูกละเมิดสิทธิและอบรมการช่วยเหลือเบื้องต้น มีการทำข้อตกลงความร่วมมือ ประชุมติดตามสถานการณ์ วางแผนรับมือ และประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสังเกตพฤติกรรมและปัญหาของนักเรียน ตลอดจน

เป็นแหล่งแจ้งเบาะแส ให้คำปรึกษา และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับคู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา มีการกำหนดการบริหารความปลอดภัยสถานศึกษาโดยมีกระบวนการเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและผู้ปกครองเข้าไปในโครงสร้างการบริหารจัดการความปลอดภัยสถานศึกษา (Office of the Basic Education Commission, 2022, p.18) และสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ (Yerbthaisong, 2020, p.112) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการความปลอดภัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการความปลอดภัยในโรงเรียน คือ ควรมีการกำหนดนโยบาย มาตรการ และข้อบังคับที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งพื้นที่ทั้งภายในโรงเรียน และภายนอกโรงเรียน โดยต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้บริหาร ครู ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อสร้างระบบความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ และดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง

4. ด้านภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาพทางกายและจิตใจ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน คือ สถานศึกษากำหนดนโยบายและแผนงาน พร้อมแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลอุปกรณ์ ตรวจสอบคุณภาพอากาศ ติดตั้งเครื่องตรวจวัดฝุ่น และดำเนินการตามแผนโดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เชิญผู้เชี่ยวชาญอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรและนักเรียนเกี่ยวกับผลกระทบ วิธีป้องกันและกำจัดฝุ่นละออง จัดประชุมติดตามสถานการณ์และประเมินผลประจำปี เพื่อนำมาปรับปรุงมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งใช้วิธีกำจัดฝุ่นที่ถูกต้อง เช่น เครื่องฟอกอากาศ ถัดฟันท่อน้ำ ปลูกต้นไม้ และณรงค์ลดกิจกรรมที่ก่อฝุ่น เพื่อควบคุมปัญหาได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวสอดคล้องมาตรการ 3 ป ในคู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา การป้องกัน หมายถึง การดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาอุปสรรค หรือความไม่ปลอดภัยต่อนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยการสร้างมาตรการป้องกันจากปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทั้งในและนอกสถานศึกษา (Office of the Basic Education Commission, 2022, p.19) และสอดคล้องผลการศึกษาวิจัยของ (Aunsatanon, 2020, pp.1-2) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา คือ ควรจัดทำคู่มือการบำรุงรักษาเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ต่างๆ ควรจัดประชุมวางแผนการดำเนินการด้านสุขภาพอนามัยของบุคลากรและนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ชักซ้อมแผนเผชิญเหตุ การรับมือภัยธรรมชาติและสถานการณ์ฉุกเฉินอื่น ๆ ให้แก่ครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง

2. การดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งเสริมให้ครู นักเรียนผู้ปกครองและชุมชนพัฒนาความปลอดภัยในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงานด้านความปลอดภัยร่วมกันอย่างจริงจัง

3. การดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 สถานศึกษาควรส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น สาธารณสุข เทศบาล หรือกรมควบคุมมลพิษ เพื่อขอรับการสนับสนุนเครื่องมือ ความรู้ และบุคลากรในจัดกิจกรรมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการรับมือกับปัญหาฝุ่นละอองแก่ครู นักเรียน และผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

2. ควรมีการศึกษาผลลัพธ์ของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ ของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- Anusapha, S. (2013). *Factors affecting safety management of the students of private primary schools in Salesian family*. Master's Thesis, M.Ed., Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).
- Aunsatanon, K. (2020). The Security Administration in school under the Jurisdiction of the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2. *Valaya Alongkorn Review* (Humanities and Social Science), 10 (2), 1-14. (In Thai).
- Chaihwiung, S. (2018). *A study of safety management in the secondary schools under the Secondary Educational Service Area 1*. Master's Thesis, M.Ed., Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).
- Chaiprapa, R. (2023). *Guidelines for Safety Management in Educational Institutions San Sai Luang School San Sai District Chiang Mai Province, under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 2*. Master's Thesis, M.Ed., Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai. (In Thai).
- Chiamthong, K. (2018). *Skills of Educational Administrators in the 21st Century under the Office of Secondary Education Area 32*. Master's Thesis, M.Ed., Maha Sarakham University, Maha Sarakham. (In Thai).
- Deepantham, A. (2018). *A model development on participative safety management in schools under the Office of the Basic Education Commission*. Ph.D. Dissertation, Ed.D., Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao. (In Thai).

- Derochr,E.F. and Kaiser,J.S. (1980). *Complete Guided to Administering School Services*. New York: Parker.
- Meekaew, K. (2019). *School administration affecting the effectiveness of schools in the Office of the District Primary Education Area, Chanthaburi*. Master's Thesis, M.Ed., Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi. (In Thai).
- Ministry of Education. (2010). *National Education Act B.E. 2542 and amendments (No. 2) B.E. 2545 and (No. 3) B.E. 2553*. Bangkok: The Transport Organization Printing House. (In Thai).
- Ministry of Education. (2021). *Ministry of Education's policies and focus points for fiscal year 2023*. Bangkok: Ministry of Education. (In Thai).
- Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 3 (2023). *Performance report for fiscal year 2023*. Nakhon Sawan: Policy and Planning Group. (InThai).
- Office of the Basic Education Commission. (2013). *Guidelines and safety measures for educational institutions, revised edition 2013. (1st edition, 2nd edition)*. Bangkok: Printing House of the National Office of Buddhism. (InThai).
- Office of the Basic Education Commission. (2022). *Educational Institution Safety Operation Manual*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission. (InThai).
- Sanrattana, W. (2014). *Concepts, theories and issues for educational administration*. Bangkok: SE-ED Book Center Publishing. (InThai).
- Srisuchat, K. (2016). *Development of indicators and safe school manuals for educational institutions under the Office of the Basic Education Commission*. Ph.D. Dissertation, Ed.D., Maha Sarakham Rajabhat University, Maha Sarakham. (In Thai).
- Yerbthaisong, J. (2020). *Safety Management in Private Kindergartens in Pathum Thani Province*. Master's Thesis, M.Ed., Dhurakij Pundit University, Bangkok. (In Thai).

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

การส่งบทความ

1. ให้พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษสัน ตั้งค่าน้ำกระดาษเป็น B5 (JIS) (7.17 x 10.12 นิ้ว) ระยะขอบ บน/ล่าง/ซ้าย/ขวา 0.7 นิ้ว และหัวกระดาษ/ท้ายกระดาษ 0.5 นิ้ว ควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า และไม่เกิน 14 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง โดยพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Office Word 2007 หรือ 2010 ขึ้นไป ใช้แบบตัวอักษร Angsana New
2. ชื่อเรื่องใช้ขนาด 18 พอยท์ ตัวหนา ชื่อผู้เขียนใช้ ขนาด 16 พอยท์ ตัวหนา และเนื้อหาใช้ขนาด 15 พอยท์ โดยให้เขียนเชิงอรรถไว้ด้านล่างบทความด้วยภาษาไทย-อังกฤษ โดยระบุตำแหน่ง สถานที่ ทำงานที่ติดต่อได้ ทุนวิจัยที่ได้รับ
3. หากมีอ้างอิงเอกสารในการเขียนบทความให้อ้างอิงไว้ในส่วนท้ายของบทความ โดยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง” โดยให้เขียนภาษาไทยควบคู่พร้อมภาษาอังกฤษ เมื่อได้รับตีพิมพ์จะตีพิมพ์ภาษาไทยออก
4. การจัดส่งต้นฉบับบทความให้ส่งผ่านระบบออนไลน์ทางเว็บไซต์วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

การตีพิมพ์บทความ

1. วารสารนี้จะรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาทางการศึกษา รัฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ การพัฒนาสังคม และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น
2. ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
3. การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะเรียงตามลำดับก่อน-หลัง ตามวันที่ได้รับเรื่อง บทความจะจัดส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณาถึงความเหมาะสมของบทความ และอาจจะจัดส่งให้เจ้าของบทความปรับแก้ไขในเบื้องต้นก่อนจัดส่งให้ผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน/บทความ
4. กองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่อง รวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของกรรมการภายนอกที่เป็นผู้อ่านบทความ
5. ชำระค่าธรรมเนียมพิจารณาตีพิมพ์บทความภาษาไทย จำนวน 3,500 บาท และบทความภาษาอังกฤษ จำนวน 4,000 บาท โดยชำระเงินผ่านธนาคารกรุงไทย สาขาเซ็นทรัลนครสวรรค์ ชื่อบัญชี “กองทุนวารสารวิชาการสำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เลขที่บัญชี 661-0-61605-1” (*ชำระเงินเมื่อบทความเข้าสู่กระบวนการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น และบทความที่ไม่ได้รับตีพิมพ์ไม่สามารถขอรับเงินคืนได้)
6. บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยของคณะผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน

ทัศนะ แนวคิด และรูปแบบการนำเสนอบทความในวารสารนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละคน การนำบทความหรือส่วนหนึ่งของบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ให้อ้างอิงแสดงที่มาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนบทความ และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์ และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินอิสระตรวจอ่านบทความแล้ว

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA>

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ (ย่านมัทรี)
398 หมู่ 3 ตำบลย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ 60130
0-5621-9100-29 ต่อ 1211 หรือ 09-7924-5216 โทรสาร 0-5688-2523